

सुतेदन्तसेविनातियतनादुरवादिद्रुमाणेनिवा। ३५

तन्त्रशास्त्रकोपुस्तकहो  
तच्चसारकोपुस्तकहो

ASHA ARCHIVES

|             |      |  |
|-------------|------|--|
| आशा आर्खिवे | 3668 |  |
|-------------|------|--|



वासिष्ठे ॥ प्रपुत्रो मृतपुत्रश्च कुलीनवामनस्य ॥ कुलवाप्या तपसा च लोकोद्धारकः ॥ हीनाः कपटी  
 सीवला कस्य ॥ स ते देवि विहीना यः स गुरुः शिष्यस्य मते ॥ ॥ अथ शिष्यलक्षणं ॥

शिवः  
 9

निप्रते

**योगेश्वरानमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥** नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं त्वादिसुरवंदितं गुरुं वरानदातारं कृष्णानन्देन ध  
 भगता द्वाक्यान्नाथं प्रतिपद्ये ॥ सौकार्यार्थं वसंक्षेपान्नवसारः प्रतन्वते ॥ उच्यते प्रथमं तत्र लक्षणं गुरुशिष्ययोः ॥ शान्तो  
 विनीतः शुद्धवेशवान् ॥ शुद्धाचारः प्रतिष्ठश्च शुर्विदक्षः स बुद्धिमान् ॥ आश्रमी ध्याननिष्ठश्च सन्ततं विशारदः ॥ निग्रहः शु  
 रित्यभिधीयते ॥ इति गुरुलक्षणं ॥ ॥ शान्तो विनीतः शुद्धात्मा अज्ञावाधारणक्षमः ॥ समर्थश्च कुलीनश्च प्राज्ञः स चरिते  
 रगौरव्युक्तः शिष्यो भवति नान्यथा ॥ गुरुता शिष्यता वापि तयोर्वत्सरावसतः ॥ तथा चोक्तं सारसंग्रहे ॥ स गुरुः स्वाश्रितं शिष्यं  
 स्वप्रेतुकालनिमग्नः स्वप्रेतुं न हीति नारदवचनात् ॥ तत्रैव राजिचामात्यको दोषः पत्नी पापं स्वभर्तुरित् ॥ तथा शिष्याश्रितं पापं  
 दीक्षा व्याख्या प्रभुत्वं च गुरोरेत्येपरित्यजेत् ॥ दिव्यागमेशिववाक्यं ॥ गुरुशय्याशनं यानं पादुकोपानमीठकं ॥ स्नानोदकं न  
 दावना ॥ गुरोरेत्येष्ट्य कपूजामौहृदं च विवर्जये ॥ इति शिष्यलक्षणं ॥ ॥ तथा योगिनीतन्त्रे ॥ पितुर्मन्त्रं न गृहीया  
 सोदरस्य कनिष्ठस्य वैरिपक्षाश्रितस्य च ॥ तथा ॥ गुरोराविमर्शितं ॥ यत्ने दीक्षा पितुर्दीक्षा दीक्षा वचनवासिनः ॥ विविक्ता अभिनोद  
 कल्याणदायिका ॥ इत्यादिनिषेधवचनादेभ्यो मन्त्रं न गृहीयादित्यर्थः ॥ इदं तु सिद्धे तदविषयं सिद्धमंत्रे न दृश्यतीति वचनात् ॥ ॥ य  
 यामले ॥ यदि भाग्यवशेनैव सिद्धविद्यां लभेत्तु प्रिये ॥ तदेव त्रांतु दिक्षौ बत्य ता गुरुविचारणं ॥ यद्वा शाक्तो ता राविद्यायां मत्स्यसूक्ते य  
 पादनात् ॥ तथा च निजकुलतिलकाय ज्येष्ठपुत्राय इत्यादि तथा प्रमादाच्च तथा ज्ञानात् पितुर्दीक्षां समाचरेत् ॥ प्रायश्चित्तं ततः कृत  
 समाचरेत् ॥ पितुरितुपलक्षणं ॥ माता महादीनामपि ॥ प्रायश्चित्तं ननु अयुतसा विभीजापः ॥ सर्वत्र तथा दर्शनात् ॥ ॥

दद्यात्

आश्रम  
 8998

निर्वीर्यं च पितुर्मन्त्रं वैवशाक्ते न दृश्यतीति कोलिकमंत्रदीक्षापरं ॥ ॥ योगिनीतन्त्रे ॥ शक्तिविद्यामधिकृत्य दीक्षानिषे  
 तिसर्वत्र विष्णुमंत्रनदोषः ॥ तथा च विष्णुमंत्रमधिकृत्य साधुपुण्यं वा बुद्धिमान् वक्षामि सकलं तव ॥ बुद्धिमान् कथिता पूर्वो वा  
 कोपि स्वपुत्राय मत्पित्रे दद्वान् स्वयं ॥ प्रसन्नहृदयः स्वयः पिता मे कुरुणा निधिः कुरुक्षेत्रे महातीर्थे सूर्यपर्वणि दत्तवानित्यादि  
 संहितायां सोनकं प्रतिष्ठासवाक्यं ॥ योगिनीतन्त्रे निर्वीर्यं च पितुर्मन्त्रं तथा माता तथा मातामहस्य च ॥ स्वप्रलभं स्त्रियादत्तं संस्कारेणैव बुध्यते ॥  
 यत् ॥ साधी चैव सदाचारगुरुभक्ताजितेन्द्रियं ॥ सर्वमन्त्रार्थं तव ज्ञासुशीला पूजने रता ॥ गुरो ग्या भवेत्सा हि विधवा परिवर्जिता ॥ तथा स्त्रिया  
 दीक्षा शुभाशोक्ता मातुश्चाष्टगुणास्पता ॥ इदं तु गुरो रूपासितं मन्त्रपरं ॥ ॥ तथा च ॥ भैरवतन्त्रे स्त्रेष्टविद्याप्रदाने तु न कुर्यात् कुरुविंतनं ॥ मातु  
 रिति उपासितेः शुश्रूणं अतुपासिते शुभफलमित्यर्थः ॥ सिद्धिविद्याविषयं वेतिकेचित् ॥ वस्तुतस्तु योगिनीतन्त्रे स्त्रीपदं विधवापरं ॥ एकशब्द  
 लात् ॥ योगिनीतन्त्रे ॥ स्वप्रलभं कलसे गुरोः प्राणां निधापयेत् ॥ वटपत्रे कुंकुमेन लिखित्वा ग्रहणं शुभं ॥ ततः शुद्धिमवाप्नोति नान्यथा विफलं  
 तेन ॥ इदं तु स गुरो भावेतत्संभवेतस्मादेव मन्त्रं गृहीयात् ॥ स्वप्रेतु नियमो न हीति नारदवचनात् ॥ दीक्षां विना जपस्य इष्टत्वात् प्रथमं सानिदं  
 तेनैव नान्यतो दद्यात् कुर्यात्पापस्य संक्षयं ॥ तस्मादीक्षेति सा प्रोक्ता पुनिभिस्तत्र वेदिभिः ॥ सर्वोऽयमेव दीक्षायवश्यकत्वं ॥ तथा च दीक्षाप  
 लं जपं सर्वं दीक्षामूलं परंतपः ॥ दीक्षामाश्रित्य निष्ठसे त्वत्र कुत्राश्रमे वसन् ॥ अदीक्षितोऽपि मरणेरेव नरकं व्रजेत् ॥ नादीक्षितस्य कार्यस्या  
 तपोभिन्नियमवतैः ॥ नतीर्थगमनेनापि न वशा रीत्यंत्रणैः ॥ तस्मादीक्षाप्रयत्नेन सदा कुर्याच्च तान्त्रिका ॥ कल्पेदष्टातु मन्त्रं वै योगसति न रा  
 मः ॥ मन्त्रंतरसहस्रेषु निष्कृतिर्नैव जायते ॥ अतः स गुरो रहितदीक्षाः सर्वकर्माणि साधयेत् ॥ तत्राथ तु कूलं मन्त्रं दीक्षयेत् ॥ तथा च स्वतार  
 अदीक्षिताय कुर्वन्ति जपहोमादिकाः क्रियाः ॥ न भवन्ति प्रिये ते सां शिक्षाया लुप्तबीजवत् ॥ देवि दीक्षाविहीनस्य न सिद्धिर्न च सद्गतिः ॥ तस्मात्

पुत्रपुत्रेभ्यः गुरुणा दीक्षितो भवेत् ॥ ३



शिव  
३

राम-

अथैकभूतदैवतं जानीयात्स्वकुलं हितं। भौमस्य वारुणं मित्रं आग्नेयस्या विरुतं। मारुतं पार्थिवानां च आग्नेयस्यांभ संरिपुः। नाभ संरि  
र्व मित्रं स्याद्विरुदं नैव शीलयेत्। पार्थिवानां चेति वकारे त आग्नेयं व॥ ॥ इति कुलाकुलवक्रविचारः॥ ५॥ ॥ अथ राशिवक्रं॥ अ आ ई ई मे  
घः॥ उ उ म ह षः। ऋ लृ मिथुनः। ए ऐ क र्क टः। ओ औ सिंहः। अं अः श ष स ह ल क्षाः क न्या॥ क व गी सु ता। च व र्गो ह श्विकः ट व र्गो धनुः। त व र्गो  
मकरः। प व र्गः कुंभः। य व र्गो मीनः। स्वराशीनामनुकूलं मंत्रं जपेत्। स्वतारराशिकोष्ठानामनुकूलं भजे न्मनून शते वचनात्। एशीनां शुद्ध  
त जेयात्प जेद्धं नृमृतिव्ययं॥ स्वराशेर्मंत्र एण्यनंगणनीयं विवक्ष्यते॥ यदा तु॥ स्वराशेरुत्तमं तदा साधकनामाद्यक्षरसंवाचिनं राशिं गृ  
हीत्वा गणयेत्। साध्याद्यक्षरराश्यन्तं गणयेत्साधकावक्षरादिति॥ ॥ रामार्चन वंदिकायां॥ एकपंचनववांधवाः स्मृताः। दोचषट्पदशमा  
श्वसेवकाः। वह्निरुद्रनयदासुपोषकाः। द्वादशाष्टवतुरष्टुघातकाः। वरस्तुघातकेति विष्णुविषयं। एमार्चन वंदिकायां धृतत्वात्। शक्रो दोषघ्ना  
तमपि वर्त्तनीयं। यष्टाष्टमद्वादशानि वर्जनीयानि इति वचनात्॥ ॥ तथा तंत्र एजे॥ तेन मंत्राद्यवर्णेन नाम्नां चाद्यक्षरेण च। गणयेद्यदि षष्ठं  
वाथष्टमं द्वादशं तु वा। रिपुर्मंत्राद्यवर्णः स्यात्तेन तस्याहितं भवेत्। अथ लग्नधनं भ्रातृबंधुपुत्रशत्रुकलत्रगाः। मरणं धर्म कर्माद्यव्ययदाद  
रा एकायः वेद्यवर्मने शत्रुस्थाने बंधुरिति पाठः॥ इति राशिवक्रं॥ ॥ अथ नक्षत्रवक्रं॥ अ आ अश्विनी देवगणः। इ भरणी मातृषः।  
ई उ दुल्लतिका एक्षसः। ऋ लृ रेहिनी मातृषः। ए मृगशिरा देवगणः। ऐ आद्रा मातृषः। ओ औ पुनर्वसु देवः। क पुष्या देवः। ष ग अश्लेषा  
राक्षसः। घ ङ मघा एक्षसः। च पूर्वफाल्गुनी मातृषः। छ ज उत्तरफाल्गुनी मातृषः। झ न हस्ता देवः। ट वृश्चिक राक्षसः। ड स्वाती देवः। ठ  
राक्षसः। तथ द अतुराधा देवः। ध ज्येष्ठा एक्षसः। न पक्ष्मला एक्षसः। ब पूर्वाषाढा मातृषः। भ ठ त एषाढा मातृषः। म श्रवणा देवः।



शिव  
२

यगधनिष्ठाः एतस्य लक्षतमिषामानुषः वरापूर्वमादयदामानुषः यमहउत्तरमादयदामानुषः अंजः लक्षारेवतीदेवः तथा वनिवं धैर्पूर्वोत्तर  
व नैव भरणपादावरेहिणी। इमानि मानुषान्याहुनक्षत्राणि मनोभिः ज्येष्ठा रातमिषामूलधनिष्ठाः सौम्यलक्षिकाः चित्रामघाविशारदास्यु  
स्ता एतस्य देवता॥ अश्विनो रेवती पुष्यः स्वाती हस्तः पुनर्वसुः अनुराधा मृगशिरः मकरा देवतारका इति॥ ॥ तथा ॥ स्वजातौ परमाप्रीतिर्मध्यमा  
देवमानुषः रक्षोमानुषयोर्नाशो वै रक्षानवदेवयोः। जन्मसंपत्तिपदक्षेमप्रत्ययः साधको वधः। मित्रं परममित्रं वज्रमादीनि पुनः पुनः॥ जन्मततो  
नपुंसकमसतमानिवर्जनीयानि नक्षत्राणि॥ ॥ तथा च ॥ रसाद्यनवभद्राणि युगयुग्मगतान्यपि॥ ॥ इति नक्षत्रनिर्भद्रा निश्चयादि॥ स्वमक्षत्रदे  
वगणनीयं स्वमक्षत्राज्ञाने स्वनामाद्यक्षरसंबन्धिनक्षत्रादेव नक्षत्रं गणनीयं॥ इति प्रादक्षिण्येन गणयेत् साधकाद्यक्षरस्वधीः॥ ॥ इति नक्ष  
त्रं वक्रं॥ ॥ अथाकथं वक्रं॥ चतुरस्रे लिखेद्दण्डं नवतुल्यं षोडशसमन्वितं। चतुर्कोष्ठेषोऽशकोष्ठे इति यावत्। तत्र षोडशकोष्ठे अकारादि वर्णान्  
प्रादक्षिण्येन लिखेत्। तत्र क्रमः॥ इत्युन्निह नवनेत्रयुगार्कदिक्षु मानव्यकोऽयं चतुर्दशभौतिकेषु पातात्पंचदशवह्निर्हिमांशुकोष्ठे। वर्णान् लि  
खेत् लिपिभवां क्रमशः सुधीमान्। नामाद्यक्षरमारभ्या च नक्षत्रादिमाक्षरं चतुर्भिः कोष्ठैरेकशतकोष्ठं चतुर्दशं। पुनर्कोष्ठं गकोष्ठे प्रसव्यतोना  
म्रआदिनाः सिद्धः साध्यः सुसिद्धारिः क्रमांशो याविवक्षणेः सव्यतो दक्षिणतः॥ ॥ तथा विलुप्तसारे॥ दक्षिणावर्तयोगेन कोष्ठे वर्णान् लिखेत् क्रमा  
त्। येनैव लिखनं कुर्यात्तेनैव गणनं स्मृतं॥ सिद्धः सिद्धिकात्तेन साध्यस्तु जपहोमतः। सुसिद्धो ग्रहादेव हि पुनर्लोकं नति॥ सिद्धार्णवां धवाः शो  
क्ताः साध्यास्ते सेवकाः स्मृताः। सुसिद्धाः पोषकाश्चेमाशत्रवो घातकाः स्मृताः॥ जपेन वंशुः सिद्धः स्यात्सेवकोऽधिकसेवया। पुष्पाणि पोषकोऽभीष्टं घात  
केनाशयोद्धवं॥ सिद्धसिद्धो यथोक्तेन द्विगुणसिद्धिसाध्यकः। सिद्धसुसिद्धोऽर्द्धजपात् सिद्धारिर्हंति वा भवान्। साध्यसिद्धस्त्रिगुणकः साध्यसाध्योनि

राम  
३

रर्षकः। तत्सुसिद्धो द्विगुणजपात् साध्यारिर्हंति गोत्रजान्। सुसिद्धसिद्धोऽर्द्धजपात् तत्साध्यो द्विगुणोऽधिकपात् तत्सुसिद्धो ग्रहादेव सुसि  
द्धारिः स्वगोत्रज्ञः। अरिसिद्धः सुतान् हंति अरिसाध्यस्तु कन्यकाः। तत्सुसिद्धस्तु पत्नीषुः स्तदरिर्हंति साधकं॥ इत्यकथं वक्रं॥ ॥  
रेखादयं पूर्वपरेण कुर्यात्तन्मध्यतो यास्य कुवेरमेदात्। महेश रक्षोधिपति क्रमेण निर्यक्तवायुदुता सनेन॥ अकारादीन् क्षकार  
नान्तु वहीना लिखेत् ततः। एकैकक्रमतो लेख्यान् मेवादिषु ह्यंतकात्। गणयेत्क्रमशो भद्रनामादिवर्णकादिकात्। मेवादि तन्नामी  
तांतं गणयेत्क्रमशः सुधीः। सिद्धः साध्यः सुसिद्धारिर्न पुनः सिद्धादयः पुनः। नवैकः पंचमे सिद्धः साध्यः षट्दशयुग्मके। सुसिद्धसिद्धि  
सप्तके षडे वेदाद्यष्टादशोरित्युः। एतत्ते कथितं देवि अकडमादिकमुत्तमं। इदं तु गोपालविषयं गोपाले अकडमः स्मृतेरिति वचनात्॥  
॥ अथ त्रिगुणधनि वक्रं॥ ॥ तथा ॥ कोष्ठान्येकादशान्येव वेदेन परितानि। अकारादि हकारं लिखेत् कोष्ठेषु तत्त्ववित्। प्रथमं पंच  
कोष्ठेषु ह्रस्वदीर्घक्रमेण तु॥ द्वयं द्वयं लिखेत् त्रिविचारे खलु साधकः। शेषेष्वेकैकशो वर्णान् क्रमतस्तु लिखेत् सुधीः। षट्कालकालविष  
दग्नि सप्तद्वेद स्वाकाश शून्यदहनाखलु साध्यवर्णः। युग्मद्विपंचविषदं वर्युक् शशाङ्क्यो मंत्रविधं वेदशाशिनः खलु साधकारणः। ना  
माह्लादकठवाजजमुक्तशेषं जालोभयादधिकशेषं धनं स्यात्। अस्यार्थः साध्यवर्णान् स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृतान् षट्कानां च के  
णितात् तथा साधकनामाक्षरान्। युग्माद्यैर्केरुणयित्वा अक्षरसंख्याभिर्लुत्वा उभयोश्च साधकयोः। अधिकं मंत्रं शेषं धनं ज्ञात्वा मंत्रं दद्यात्।  
यदा मंत्रं दृष्टं भवति तदा उभयोर्को भवति धनीवेत्। तथा इत्युक्तं नेत्रविपंचदशार्तुवेदव्याध्यातनमिगुणितानथ साध्यवर्णान्। दिग्भू  
गिरिभूतिगजान्निमुनीषु वेदषट्बह्वोथयणितानथ साधकारणं॥ नामाजलादित्यादिवचनं तु विलु विषयं एमावचनं वंशिकायां हत्वा तां केवि



तु पूर्वस्मैव विवरणं। तथा च नामानुकोष्ठको कथमथाभिहन्त्यात् एकादिरुद्रांकगतं क्रमेण। तथा नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मन्त्रादिमं भवेत्। वि  
वाहस्यैवैभिन्नं तद्व्यतिरिक्तं। अस्मार्थः। साधकनामाद्यक्षरतो गणनया यान्मन्त्रादिमाक्षरं तत्संख्यं त्रिधा कृत्वा सप्रभिकृत्वा अधिकं मणं  
दोषं धनं स्यात्। तद्व्यतिरिक्तं। मन्त्राद्यक्षरमारभ्य यावत्साधकाद्यक्षरं भवेत्। तावत्संख्यं सप्रगुणं कृत्वा त्रिभिर्हरेत्। तथा साधनामत्रिगुणितं  
साधकेन समचितं। अष्टभिश्च हरेर्देवं तद्व्यतिरिक्तं। अस्मार्थः। साधनामस्वरयं जनभेदेन त्रिगुणीकृतं साधकेन युतं कृत्वा अष्टभि  
भवेत्। तद्व्यतिरिक्तं। साधकानामानं स्वरयं जनभेदेन त्रिगुणीकृतं साधकेन युतं कृत्वा अष्टभिर्हरेत्॥ अथ दीक्षाकालः॥ मन्त्रा  
भक्त्यैवे स्यात्समस्तपुरुषार्थदः। वैशाखे रत्नलभः स्यात्। ज्येष्ठे तु मरणं भवेत्॥ आषाढे वंशनाशः स्यात्। पूर्णार्थः आवरणे भवेत्। पुष्यानाशो  
भवेत्। आश्विने रत्नसंयुक्तः। कार्तिके मन्त्रसिद्धिः स्यात्। मार्गशीर्षे तथा भवेत्॥ पौषे तु शत्रुघ्नोऽस्मात्माघे मेघाधा विवर्द्धनं। फाल्गुणे सर्व  
कामास्तु मलमासं विवर्जयेत्॥ वैश्वे तु गोपालविषयं गौतम्युक्तं। मधुमासं भवेद्दीक्षाऽऽख्यायति वचनात्॥ नान्यत्र॥ अथ वारं  
यमः॥ रविवारे भवेद्विना सोमं शांतिर्भवेत्किल्बिषः। आशु रं गारके हति तत्र दीक्षां विवर्जयेत्॥ बुधे सौंदर्यमाप्नोति शानं स्यात्। हस्त्योऽ  
के सोभागमाप्नोति यशो हानिः शनीश्वरे॥ अथ तिथिनिर्णयः॥ प्रतिपत्तु कृता दीक्षा शाननाशकरी मता। द्वितीयायां भावेऽशानं  
तीयायां विवर्जयेत्॥ चतुर्थ्यां विवर्जयेत्। पंचम्यां विवर्द्धनं। षष्ठ्यां शानक्षयः सौख्यं लभते सप्तमी दिने। अष्टम्यां बुद्धि नोशः स्या  
नवम्यां वपुः क्षयः दशम्यां राजसौभाग्यं एकादश्यां शुचिर्भवेत्। द्वादश्यां सर्वसिद्धिः स्यात्। त्रयोदश्यां दरिद्रता। त्रिंशत्तु निष्पत्तुर्द  
श्यां हानिर्मासावसानके। पश्मान्ते धर्महृदि स्यात्। आस्वाध्यायं विवर्जयेत्। संध्या गर्जितं निर्घोषं भूकं मोक्षानिपातनं। एतान्मा  
स्यदिवसान् शुश्रूष्यात्परिवर्जयेत्॥ द्वादश्यामधिकर्तव्यं त्रयोदश्यामथापि वा॥ शिवाय दशीविधानं यत्तद्विष्णुविषयं। रामावर्जयेत्

एक  
४

कायां धृत्वा तत्र यो दक्षी च दशमी प्रशस्ता सर्वकर्मदाशति स ननु मारव वनात्॥ अथ नक्षत्रनिर्णयः॥ अश्विन्यां सुखमाप्नोति भर  
ण्यां मरणं ध्वं। कर्तिके कायां भवेदः खीरे हिरण्यं वाक्यं तिर्भवेत्। मृगशीर्षे सुखावाप्ति एज्यां वंशनाशनं। पुनर्वसौ धनाद्यः स्यात्। पुष्ये शत्रुवि  
नाशनं। अश्लेषायां भवेत्तुर्मद्यायांऽऽखमोचनं। सौंदर्यं पूर्वकल्पायां प्राप्नोति वनसंशयः। शानं चोत्तरफल्गुन्यां हस्तायां च धनी भवेत्।  
विश्रामं शानसिद्धिः स्यात्। स्वात्यां शत्रुविनाशनं। विशाखायां सुखं वातु र्वायां वंशवर्द्धनं। ज्येष्ठायां सुतहानिः स्यात्। मूलायां कीर्तिवर्द्धनं। पूर्वा  
षाढे तु राकाडे भवेतां कर्त्तव्यं। अवण्यां भवेदः खीधनिकायां दरिद्रता बुद्धिः शान्तिर्यायां स्यात्। पूर्वादे सुखो भवेत्॥ सौख्यं चोत्त  
रभादे च रेवत्यां कीर्तिवर्द्धनं॥ अथ योगादि। निर्णयो विश्वसारे॥ शुभः सिद्धस्तथा आयुश्चान्धवयोगस्ततः परं। पीतिः सौभाग्ययोगश्च दश  
जस्ततः परं। हर्षनश्च तथा योगः सर्वयोगेशु भावहा॥ अथ करणनिर्णयः॥ वलवातवको रवौ तिलवशि जस्तदन्तरं॥ करणानि शुभान्येव  
सर्वतंत्रेशु भाविनि॥ अथ लग्ननिर्णयः॥ हरेर्देवकन्यायां भर्तृमीनां क्षल्लमेकं। चन्द्रता एव कृते च कुर्याद्दीक्षा प्रवर्तनं॥ अक्षपक्षे शुभादीक्षा  
कृत्वा स्यात्पंचमादिनात्। निषिद्धमासे तु तद्विशेषो मुनिभेदतः। बृषी भाद्रपदे ईशो तथा कृत्वा चतुर्दशी। कार्तिके नवमी अक्षा मार्गश्रुता तृतीया  
का। पौषे तु नवमी अक्षा माघश्रुता चतुर्थी। फाल्गुने नवमी अक्षा वैश्वे कामचतुर्दशी। वैशाखे वा क्षयानेव ज्येष्ठे दशहृतिथिः। आषाढे पंचमी अ  
क्षा आवरणे कृत्वा पंचमी। एतानि देवपर्वणि तीर्थकोटि कृतं लभेत्। अन्यच्च मतं। वैश्वे नवमी अक्षा वैशाखे कादशी शिता। ज्येष्ठे चतुर्दशी क  
क्षा आषाढे नागपंचमी। आवरणे कादशी भादे रोहिणी संयुताष्टमी। आश्विने च महापुण्या महासुख्यमीष्टदा। कार्तिके नवमी अक्षा मार्गशीर्षे  
तथा शिता। बृषी चतुर्दशी पौषे माघे कादशी शिता। फाल्गुणे वसिष्ठा वृषी चेतिका लविनिर्णयः॥ योगिनी तंत्रे॥ अथ नो विष्णुवेवे



हृदये चंद्रसूर्ययोः ॥ विसंक्रान्तिदिवसे युगायां सुरेश्वरि ॥ मन्त्रनारायणमहापूजादिने तथा ॥ चतुर्थी पंचमी चैव चतुर्दश्यष्टमी तथा ॥ तिथयः  
अभयप्रोक्ताः इत्यादिवचनात् ॥ चतुर्दश्यष्टमी ति शक्तिविषयं ॥ चतुर्थी ति गणेशविषयं तत्तत्कालोक्त्यात् ॥ निन्दितेषु विकालेषु दीप्तोक्ता  
ग्रहणेषु भा ॥ सूर्यग्रहणकालसमानो नास्ति भूतले ॥ तत्र यद्यत्कृतं सर्वमनंतफलदं भवेत् ॥ रविसंक्रमणे चैव सूर्यग्रहणे तथा ॥  
तत्र लग्नादिकं किं चिन्नविचार्य कथं वन ॥ रविसंक्रमणे चैव नान्यदन्वेषितं भवेत् ॥ नवारतिथिमासादिशोधनं सूर्यपर्वणि ॥ एवं चन्द्रग्रह  
णेपि ॥ सर्वदेवताविषयेषु विशेषकालोलिख्यते ॥ ॥ योगिनी हृदये ॥ निन्दितेषामेमासेषु दीप्तोक्ता ग्रहणेषु भा ॥ विषुवद्वयनद्वन्द्वेषु  
ह्यमदनोत्सवे ॥ दीक्षाकार्या अकालेषु पवित्रे च गृहे शिबे ॥ तथा गौतमीये ॥ शिष्यस्य जन्मदिवसे संक्रान्तौ विषुवद्वये अन्येषु पुराणयोगेषु ग्रह  
णे चंद्रसूर्ययोः ॥ शिष्यानां ह्यतनो दीक्षासर्वार्थसिद्धिदा ॥ द्वादश्यां सर्वदा कार्या चामलायां भूतने ॥ कल्पप्रिया द्वादशी सा कल्पदीक्षाप्रव  
र्तिनी ॥ ॥ तथा कपिलयंचरजे ॥ शशिदिनकरयोगे ग्रहणे जन्मनि शिष्यस्य मरणसंक्रान्तौ करुणा समये शिष्यमासर्वा दीनसो भवेत् ॥ यु  
गायेषु युगानेषु संक्रान्तिषु तथैव च ॥ अत्र दीक्षाप्रयत्नेन मतिमात्रं वधा चरेत् ॥ चंद्रनारायणकूलं हि दिनं त्यक्त्वा सदैव हि ॥ प्रतियस्मात् युगा  
द्याद्याः सर्वानदोषानरिह्यदात् ॥ ॥ मण्डमालायां ॥ तिथौ तिथिविशेषे च ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः ॥ गृहे च न गृहे चैव दीप्ती कालः सुशोभनः ॥  
इत्यादिविशेषकालेषु कालश्चाद्यपेक्षानास्ति ॥ ॥ तथा गौतमीये ॥ रविजीवे गतो दोषः शुक्लास्तगत एव च ॥ कालश्चाद्यपेक्षानास्ति नागुग्र  
हणकर्मणि ॥ इत्याद्यन्यत्र विसरः ॥ ॥ मत्स्यसूक्ते ॥ न कुर्व्याच्छाक्तिकीं शांनुपलक्षे विभावसौ ॥ न कुर्व्या वैष्णवीतां गुयदिबंदुमसो ग्रहः ॥ एत  
च्च गोपालाश्री विद्येतरविषयं अन्येषु पुराणयोगेषु ग्रहकालः सुशोधने चंद्रसूर्ययोरिति गौतमीयान् ॥ सूर्यग्रहणकाले तु नान्यदन्वेषितं भ

किं विदाकुं १०

वेदित्योगिनी हृदयात् ॥ तथा अमावास्या सोमवारे भौमवारे चतुर्दशी ॥ सप्तमी रविवारे च सूर्यपर्वशतेः समाः ॥ शिष्यानां ह्यगुरुणा कृपया यदि  
दीयते ॥ तदालग्न्यादिकं किं चिन्नविचार्य कथं वन ॥ तथा सर्वे वारं ग्रहः सर्वे नक्षत्राणि च एव यः ॥ यस्मिन् ह्यनिसंतुष्टो गुरुः सर्वेषु भावतः ॥ ॥  
योगिनी तंत्रे ॥ ग्रहणे च महती र्थनालिका लस्य निर्णयः ॥ तथा गद्यायां भास्करक्षेत्रे विखेचन्य पर्वते ॥ चटुले च मतं मेव तथा कन्याश्रमे च ॥ तत्र  
हीजाततो दीक्षांतीर्थे चेतुष्वर्वाते ॥ वारही तंत्रे शक्रोः स्तोत्रदिवा हृदोः गुर्वादिषो भवेद्यदि ॥ मेघदृष्टिकसिंहेषु तदा दोषो न विद्यते ॥ ॥ अधमा  
लानिर्णयः ॥ तर्जनी मध्यमा नामा कनिष्ठा च तिनाः क्रमात् ॥ तिनाः ॥ तुल्यस्त्रिपर्वणो मध्यमा चैकपर्विका ॥ पर्वद्वयं मध्यमाया मेरुत्वेन प्रकल्पयेत् ॥ ॥  
सनकुमारसंहितायां ॥ अनामा मध्यमारभ्य कनिष्ठादित एव च ॥ तर्जनी मूलपर्यन्तं दशपर्वसंज्ञयेत् ॥ अनामा मूलमारभ्य कनिष्ठादित एव च ॥ तर्जनी  
मध्यमपर्यन्तं जपेदष्टसु पर्वसु ॥ एतद्वचनं अस्तेन एवात विषयं ॥ शक्तिविषये तु हंसपारमेष्ठरे पर्वद्वयमनामायाः पटिवर्तेन वै क्रमात् ॥ पर्वत्रयं मध्यमा  
यास्तर्जनेकं समाहरेत् ॥ ॥ मण्डमालायां ॥ शक्तिमालासमारब्धा ताम सर्वतंत्रप्रदीपिता ॥ अनामिका त्रयं पर्वकनिष्ठा पितृपर्विका ॥ मध्यमायाश्च त्रितयं  
तर्जनी मूलपर्ववान् ॥ तथा अनामा मूलमारभ्य दक्षिणक्रमेण च ॥ मध्यमा मूलपर्यन्तं जपेदष्टसु पर्वसु ॥ एतद्वचनं तथैव ॥ तथा तर्जनेत्येतथामध्ये  
योजयेत्सुपापहृदि त्रींशु क्रमे ॥ अंगुल्युयज्जप्रं यज्जप्रं मेरुलेखितं ॥ पर्वसंक्षिप्तं यज्जप्रं तसर्वविफलं भवेत् ॥ अंगुलीर्न विंशती तत्र विंशते तत्र ॥ अंगु  
लीनां वियोगाच्च विदेच अवतेजः ॥ गणना विधिसुखं घृणो जपेत् ॥ जपं यतः ॥ गृहं ति एषा सा स्तेन गणयेत्सर्वथा बुधः ॥ तंत्रे हृदये हंता मारेय्य  
तिर्य्यक्कुर्वात्करंगुलीः ॥ आध्यायवाससा हस्तो दक्षिणेन सदा जपेत् ॥ ॥ सनकुमारे ॥ क्रमात्क्रमगतैर्मालामातृवर्णैः क्षमेरुकेः ॥ स  
विंदकैः साष्टवर्गै रंतर्त्य जनकर्मणि ॥ आदिकुबुदुपुशुशारेः षष्ठकीर्तिताः ॥ अंतर्त्यजने तु पलक्षणं साविं हं वर्णमुच्चाथ्य पश्चान्मंत्रजपे  
दुधः ॥ अकारादिक्षकारान्तं विंदुयुक्तं विभावय ॥ वर्णमाला समाध्याता अंगुलो मविलोपिका ॥ इति तादृक् वचनात् ॥ रातादिकजपादीः धिकाश्च  
जपे अस्ते वर्गा निंदताः कार्या तथा जहां राम इत्यादि ॥ ॥ अधमालायां मणिनि यमः ॥ पञ्चबीजादिभिर्मालावहिर्यागेष्टु र्गताः ॥ रुद्राक्षशंख



पद्मा ३३ जीवकमौक्तिकैः स्फटिकैर्मणि रत्नैश्च सौ नरो विदुमेतथा । रजतैकुशमूलैश्च ग्रहस्थस्याक्षमालिका ॥ अंगुली गणनादेकं  
पर्वणः ३४ गुरुं स्मृतं । पुत्रजीवैर्दश गुरुं शतं शंखैः सहस्रकं ॥ प्रवालैर्मणि रत्नैश्च दश साहस्रकं स्मृतं । तदेव स्फटिकैः प्रोक्तं मौक्ति  
कैर्ह्यमुच्यते ॥ पद्मा ३४ दशलक्षं स्यात्सौ वरैः कोटि रत्नैश्च कुशग्रंथ्या कोटि शतं रुद्राक्षैः स्यादनंतकं ॥ सर्वैर्वि रचिता माला नृणां  
किं फलप्रदा ॥ ॥ मुरण्डमालायां ॥ दमशान्धुसरेर्मा ला जेषाधूमावती विधौ । नरं गुल्या स्थिभिर्मा लायथिता सर्वकामदा । नाद्या  
संयथनं कार्यं रक्तेन वा ससाजपि । सदा गोप्या प्रयत्नेन जनन्या जारवत्प्रिये । कामना भेदे तु तथा पद्याक्षौ विहिता माला क्रूरुणा  
नाशिनी मता । कुशग्रंथि मयी माला सर्वपापप्रनाशिनी । पुत्रजीवफलैः कृष्णकुरुते पुत्रसंपदं । निर्मिता रूपा मणिभिर्जयमालेप्सि  
तयदा । प्रवालैर्विहिता माला प्रयत्ने तुष्कलं धनं । भैरवी विद्यायां तु वारही तंत्रे सुवर्ण मणिभिर्मा लां स्फटिकीं शंखैर्निर्मितां । प्रवालै  
रुवाकुर्यात् पुत्रजीवं विवर्जयेत् । पद्माक्षं वैवमद्रक्षं मद्रक्षं विवोक्तः । त्रिपुरा मंत्रजपादौ रक्तवंदनबीजादिभिरतिशुद्धा स्ता माला बोद्धव्या  
॥ ॥ तथा च नाना नरे ॥ महाशंख मयी माला ज्ञेयानी लसारस्वते विधौ ॥ महाशंखस्तु तंत्रान्तरे नृललावा स्थि रवरे नरविना जपमालिका ॥  
महाशंख मयी ज्ञेया ता एज्येका जपे प्रिया । कर्णनेत्रांतरा स्था एः स्थिमहाशंख प्रकीर्तितः । माला निमग्न मुरण्डमालायां । अन्योन्यसम  
रूपाणि नातिस्थूल रुक्षानि वै । कीटादिभिरुडुष्टा निनजीर्णानि नानि वै ॥ ॥ तथा गोतमीये । पंचाशन्मणिभिर्मा ला विहिता सर्वकर्मसु । अका  
रदिक्षका रंता अक्षमाला प्रकीर्तिता । धारणे मेरुमुखं तत्र कल्पयेत्सु निसृजमा । अनया सर्वमंत्राणां जपः सर्वसमृद्धिदः ॥ ॥ वासुदेवा तंत्रे ॥  
नित्यं जपं करे कुर्यान्न तु काममवोधनात् ॥ वैष्णवै तु लसी माला गजदन्तैर्गणेश्वरे । त्रिपुराया जपे सत्ता रुद्राक्षै रक्तवंदनैः ॥ काम्या मपि क

करे कुर्यान्माला भावेपि सुंदरि । तेन मालाया प्राधान्यं । कामना भेदेपि गोतमीये समासेनाक्षसूत्रस्य विधानमिह कथ्यते ॥ पंचविंशतिभिर्मो  
क्षं त्रिंशद्भिर्न सिद्ध्ये । सर्वार्थः सप्तविंशत्या पंचदश्याभिचारिके । पंचाशद्भिः कामसिद्धिः स्यात्तथा च चतुर्दशैः । अष्टोत्तरशतैः सर्वसिद्धि  
रुक्ता मनीषिभिः ॥ तंत्रान्तरे शिल्पिनं पूजयेदादौ वस्त्रगंधातुलेनैः । संतुष्टः कारयेन्मालां निर्मलौ क्षतवर्जितां । यथाशोगवेशमयी मालां कु  
र्यात्साधक सत्तमः । सूत्रं चापि चतुर्थैः द्वि क्षालयेदस्त्रवारिणा । समानवर्ण सूत्रायां ग्रंथयेत्प्रणवाः नुना । प्रलुग्रंथिततो देशाभा गपाशमथा  
पिवा ॥ कवचेनाववधौ या न्मालां ध्यान परयत्नः । सर्वशेषं ततो मेरुं त्र्यद्वयशमन्वितं । ग्रंथयेत्प्रणवयोगेन वक्षीया साधकोत्तमः । एवं निव्या  
द्य देवेशि श्रुतिष्ठा वसमा वरेत् ॥ स्थंडिले मण्डलं कुर्यात्तथा भागविधानतः । पूजयित्वा यथान्यायमिष्टदेवमतुत्तमं ॥ न्यासपूर्वं जपे मंत्रम  
होत्तरसहस्रकं । जुहुयात्तदवांशेन यस्य देवस्य यत्प्रियं ॥ ततो मंडलमध्ये तु तां मालां स्थापयेद्बुधः । अस्त्रमंत्रं ततो न्यस्य मूलमन्त्रं ततो न्य  
सेत् ॥ अंगानि च प्रविश्य देवरूपं विचिन्तयेत् । अभेदरूपमासाद्य मालां कुर्यात्तदामिकां ॥ ततो वलित्वा न्यायेत्कुर्यात्साधक सत्तमः । एवं  
तिष्ठा मासाद्य मालाया मिष्टदेवतां । आचार्यं पूजयेन्मंत्री शिल्पिनश्च यथाविधिः ॥ ॥ अथासने भेदाः ॥ काम्यार्थं कवलं वैवश्रेष्ठं च रक्त  
कं वलं । रुद्राजिनं शानसिद्धिर्माक्षः श्रीर्वा प्रवर्म्मणि । कुशासने मंत्रसिद्धिर्नात्र कार्या विचारणा । धरण्याऽऽखसंभूतिर्दीर्घायं दारुजासने । वं  
शासने दरिद्रः स्यात्पाषाणे व्याधिपीडनं । तृणासने यशो हानिः फलवेचित्तविभ्रमः । जपध्यानतपो हानिं वस्त्रासनं कचोति हि । अत्र वस्त्रासनं  
केवलमेव निःसिद्धं वस्त्रासनं रोगहरमिवा । देववनेन विशिष्टस्य फलजनकत्वाभिधाना ज्ञेया जिनं कुं शोत्तरमिति भगवद्वचनात् गोतमीये तथा मृ  
दासने मंत्री पटाजिनकुशोत्तरमिति ॥ ॥ अथ माला संस्कारः ॥ तस्य नित्यतामाह । जामले ॥ अष्टातिष्ठिताभिर्मा ला महर्म्मंत्रं जपयोगतः । सर्वतं











शिव  
२

ये सर्वदेशेपि सर्वदा जपनिष्ठो द्विजश्रेष्ठोऽखिलयज्ञफलं लभेत् । इयमादिविद्या जपेन न त्रय करणे विशेषो वक्तव्यः ॥ जपफलमाह ॥ शि  
वधर्म ॥ जपनिष्ठा द्विजश्रेष्ठोऽखिलयज्ञफलं लभेत् ॥ सर्ववामेव यज्ञानां जायते ॥ सौमहाफलं जपेन देवता नित्यं स्मृत्माना प्रसीदति ॥ प्रस  
न्नाविष्णुना जपमानसं दद्यान्नुक्तिं च शश्वती ॥ पादौ ॥ यक्षारक्षः मिश्रावायव्यहः सर्पाश्च भीषणाः ॥ जपिनी नोपसर्पन्ति भयभीताः समंततः  
यावन्तः कर्मयज्ञाः स्युः प्रतिष्ठानितयां सिच ॥ सर्वतेजस्य जपस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं ॥ माहात्म्यं वाचिकस्यैतत् जपयज्ञस्य कीर्तिर्न ॥ तस्मात्  
प्राप्तगुणोपांशुः सहस्रो मानसः स्मृतः ॥ मानसः सिद्धि कमानां पुष्टि कर्मै रूपांशुकः ॥ वाचिको मारणे जैव प्रशस्तो जपपरितः ॥ ॥ गोतमीये ॥  
शक्त्या त्रिसवनं स्नानं मन्यथा देसं हृत्वा ॥ त्रिसंयं प्रजपेत् न जं पूजने तत्समं भवेत् ॥ संयात्रये पूजां गत्वा तजपमद्योत्तरशमित्यर्थः ॥ एकदा वा भवे  
त्पूजान जपे पूजनां विना ॥ जपाने वा भवेत्पूजा पूजाने वा जपे न लुं ध्यातः कालं समाभ्यभाष्य भवन्मध्यादिना वाधिः ॥ मध्यादिना वधीति नियमपरं ॥  
किं त्वधिक कालं यवदेदपरं ॥ अन्यथा तत्समयं जपनियमे कदा विजिह्वा जाड्या जायेन वा समाप्ति दिवसे प्रति तिष्ठत दिवसाय संख्या या अ  
पूर्णत्वे ॥ भिक्षुत्वे वा नियमभंगः स्यात् मनः संहत्य विषया तमंत्रार्थं गतमानसः ॥ नहुतं न विलंबं च जपमोक्ति कथं कुरुत ॥ जपस्या दक्ष  
रा रुतिर्मानसोपांशु वाचिकैः ॥ धिया दक्षारश्रेणी वर्णस्वरपदात्मिका ॥ उच्चरेदर्थमुद्दिश्य मानसः सजपः स्मृतः ॥ जिह्वोक्तौ चालयेत् किंचित्  
देवता गुमानसः ॥ किञ्चित् अवगच्छेत् स्यादुपांशुर्मधमः स्मृतः ॥ मंत्रमुच्चारयेद्वा वाचिकः सजपः स्मृतः ॥ उच्चैर्जपादिशिष्यः स्यादुपांशु  
दक्षभिर्गुणैः जिह्वा जपः शतगुणः सहस्रो मानसः स्मृतः ॥ तत्रानौरे ॥ उच्चैर्जपो धमः प्रोक्तः ॥ उपांशुर्मधमः स्मृतः ॥ उतमो मानसो देवि विवि  
धः कथितो न पः ॥ जतिहो व्यापि हेतु इति दीर्घो वसुधमः ॥ अक्षरक्षरसंयुक्तं जपमोक्तिक हारवत् ॥ मनसा यः स्मरेत् स्तोत्रं वचसा वा म  
नुं जपेत् ॥ उभयानिष्फलं याति भिन्नभांडोदकं यथा ॥ ॥ तथा गोतमीये ॥ पशुभावे स्थिता मंत्राः केवला वर्णरूपिणः ॥ तेषु प्रथमचरिताः

राम  
२

प्रभुत्वं प्राप्नुवन्ति ते ॥ मंत्राक्षरणि विदुः कौपोथानि परिभावयेत् ॥ तामेव परमेवोप्ति परमादृष्टं हंहिते ॥ दृश्यत्यात्मसद्भावं पूजा होमादिना  
विनेति ॥ ॥ कुलार्णवेपि ॥ मनोऽन्यत्र शिष्योऽन्यत्र शक्तिरन्यत्र माहृतः ॥ न सिद्ध्यति व एरे हे कल्पकोटि शतैरपि ॥ जातसूतकमादौ स्यात् मृते  
च मृतसूतकं ॥ सूतकद्वयसंयुक्तो यो मंत्रः स न सिद्ध्यति ॥ गुरोस्तद्वहितं कृत्वा मंत्रयावज्जपद्विद्या ॥ सूतकद्वयसंयुक्तः मन्त्रः सर्वसमिद्धिदः ॥  
उबलवीजं मनोर्दत्ता आशंते परमेश्वरि ॥ सप्रवारं जपे मंत्रं सूतकद्वयमुक्तये ॥ मंत्रार्थं न च वैतन्यं योनिमुद्धानवेति यः ॥ शतकोटि जपेना  
पितस्य सिद्धिर्न जायते ॥ लुप्रवीनाश्च ये मंत्रानदास्यंति फलं प्रिये ॥ मंत्राश्चैतन्यसहिताः सर्वसिद्धि कणः स्मृताः ॥ चैतन्यरहिताः मंत्राः प्रोक्ता वर्णा  
लुकेव लं ॥ फलं नैव प्रयच्छन्ति लक्षकोटि जपैरपि ॥ मंत्रोच्चारणे ते यादृक् स्वरूपं प्रथमं भवेत् ॥ शते सहस्रे लक्षे वा कोटि जपेन तत्फलं ॥ हृदये  
ग्रंथि भेदश्च सर्वावयववर्द्धनं ॥ आनंदाश्च शिष्या पूलको देहावेशः कुलेष्वरि ॥ गङ्गोदोक्तिश्च सहसा जायते नात्र संशयः ॥ चक्रदुच्चरिते व्येवं मंत्रे चैतन्यसं  
पुटे ॥ दृश्यंते प्रत्यया यत्र पारं पर्य न डुच्यते ॥ मासमात्रं जपे मंत्रं भूतलिप्यां तसंपुटे ॥ क्रमोत्क्रमोत्सहस्रं च तस्य सिद्धो भवेन्ननु ॥ भूतलिपि ॥  
पञ्चरुत्वाः संधिवर्णाः यो मेरुगिर्जलधरा यरत्नव ॥ रं त्यमा कथं द्वितीयं च चतुर्थं मध्यगं मंत्रमात्रं ॥ पंचवर्णाक्षरणि सुर्वानः स्वेते नुभिः  
सहः ॥ एवाभूतलिपि प्रोक्तोऽखिलारिंशलक्षरैः ॥ ॥ गोतमीये ॥ एवं जपं पुण्यं कृत्वा गंधाक्षतकुशोदकैः ॥ जपं समर्पयेद्देवा वा महस्ते वि  
वक्षराः ॥ जपाने प्रत्यहं मन्त्री होममेतदशांशतः ॥ तर्पणवाभिवेकं च तदशांशतो मुने ॥ प्रत्यहं भोजयेद्विप्रा न्नाधिकप्रशांतये ॥ अथवा  
सर्वसंपूर्णो होमाधिकमथावरेत् ॥ ॥ मुंडमालायां ॥ यस्य यावानं जपः प्रोक्तः तदशांशमनु क्रमात् ॥ तत्तद्व्येजयां ते न होमं कुर्यादिनेदि  
ने ॥ ॥ पुरश्चरणा चंदिकाया च ॥ ततो जपदशांशो न होमं कुर्यादिनेदिने ॥ अथवालक्षसंख्यायां पूर्णयां होममावरेत् ॥ अथ होमाग्रश



कौच ॥ सनत्कुमारीये ॥ यद्यदंगं विहीयेत तत्संख्यादिगुणोजयः ॥ होमाभावे जपकाये होमसंख्या चतुर्गुणः ॥ विद्यायां क्षत्रियाणां च  
रसंख्या गुणैः स्मृतः ॥ वैश्यानां वसुसंख्या कमेयास्त्रीणां मयं विधिः ॥ यं वर्णमाश्रितः शूद्रः स च तस्य विधिं हरेत् ॥ अवाप्यशक्तौ योगिनी ह  
दये ॥ होमकर्मण्यशक्तानां विद्यायां द्विगुणोजयः ॥ इतरेषां नववर्णानां त्रिगुणादिसमन्वितः ॥ एतेन स्त्रीणां मपि होमाधिकारः ॥ अत्राणां च स्त्र  
मिति च ॥ कुरुप्रकरणेशारदायां ॥ लाजैस्त्रिमधुरेपेते होमः कथां प्रयच्छति ॥ अनेन विधिना कन्यावरमाप्नोति वांछितमिति वचनेभ्यः तच्च  
ब्राह्मणद्वारा तथा च तन्त्रेऽंकारे वारणात् होमात् शालग्रामशिलावनात् ॥ ब्राह्मणी गमनाच्चैव शूद्राणां लतां व्रजेत् ॥ इति शास्त्रादिवेधा  
त् तथा स्त्रीणां मपि सर्वदेवकर्मसु शूद्रतुल्यव्यतिपादनात् ॥ स्त्री शूद्रकरसंस्पर्शवज्रपासमोममेति भगवद्वचनात् ॥ ॥ तथा नाशय  
णकल्पे ॥ अथाक्षरे महामंत्रं सप्रार्णस्तु स्त्री शूद्रयोः ॥ प्रणवादिभ्यो मंत्रो न स्त्री शूद्रप्रशस्यते ॥ इति स्त्रीणां शूद्रत्ववत्त्ववहारः ॥ सर्वेषां वा  
दिगुणोजयः ॥ ॥ तंत्र एजे ॥ यद्यदंगं विहीयेत तत्संख्यादिगुणोजयः ॥ कर्तव्यश्चाङ्गसिद्ध्यर्थं तदशक्तौ तु भक्तितः ॥ न वेदंगं विहीयेत तद्वि  
शिष्टमवाप्नुयात् ॥ ॥ तथा गल्पसंहितायां ॥ यदि होमे व्यशक्तः स्या पूजायां तर्पणेऽपि वा ॥ तावत्संख्यजपेनैव ब्राह्मण एव नोपि वा ॥ भवेदंग  
द्वयेनैव पुरश्चरणमार्ग्यवै ॥ तत्र च गुरवे दक्षिणां दद्यात् भोजनाद्यादनादिभिः ॥ गुरुसंतोषमात्रेण मंत्रसिद्धिर्भवत्येव ॥ सम्यक् सिद्धिर्भवेत्  
त्रस्य पंचाङ्गोपासनेन च ॥ सर्वमंत्राश्च सिद्ध्यति तत्प्रसादा कुलेश्वरि ॥ गुरुभूतमिदं सर्वमित्याहुस्तंत्रवेदिनः ॥ एकग्रामे स्थितो नित्यं गत्वा वंदे न वेगु  
हं ॥ गुरुरेव परं ब्रह्म तस्माददो तमर्चयेत् ॥ मिष्टान्नं बहु सन्कायं भुंजीत वसुभिः सह ॥ एवं सिद्धमनुर्मन्त्री साधयेत् सकलेष्विदं ॥ ॥ अथ

वा न्यप्रकारेण पुरश्चरणमिच्छते ॥ यद्गुरोर्कस्य वेन्दोर्वाशुचिः पूर्वमुच्यते ॥ नद्यां समुद्रगामिभ्यां नाभिमात्रोदके स्थितः ॥ स्पर्शादिसुक्ति  
पर्यन्तं जपेन मंत्रमनुमर्षी ॥ नशाभावे तु ॥ यद्वा पुरणोदके स्नात्वा शुचिः पूर्वमुच्यते ॥ यद्गुरादिविमोक्षान्नं जपेन मंत्रं समाहितः ॥ उपवा  
सो भवेत्तत्रैवै ॥ अथवा अन्यप्रकारेण यो पुरश्चरणकोविधिः ॥ चंद्रार्घ्योपरागे वस्त्रावाप्रयत्नमानसः ॥ स्पर्शादिमोक्षमर्थं तं जपेन  
वं समाहितः ॥ दृष्ट्वा स्नात्वा स सकल्यो विमोक्षान्नं जपं वरेत् ॥ तावज्जपादिकं कुर्याद्गुह्यं ते शुचिः पुमात् ॥ इति जपान्नं च सिद्धिर्भवत्येव  
न संशयः ॥ ॥ योगिनी हृदये ॥ कल्पोक्तविधिना मन्त्री कुर्यादोमं समाहितः ॥ अथवा तद्दशांशेन होमादींश्च समावरेत् ॥ तथा ॥ अनंतरं दशांशेन  
कमाक्षोमादिकं वरेत् ॥ तदन्ते महतीं पूजां कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ॥ ततो मंत्रस्य सिद्ध्यर्थं गुरुं संपूज्य नोपयेत् ॥ एवं मंत्रसिद्धिः स्यात् देवता च प्रसी  
दति ॥ अथ पुरश्चरणपदं पञ्चांगं परं ॥ तथा च जपहोमस्तर्पणं वाभिषेको विप्रभोजनं ॥ पञ्चाङ्गोपासनं लोके पुरश्चरणमुच्यते ॥ ॥ तथापि ॥  
गुरुणादौ पुरश्चरणपदं जपमात्रपरं ॥ स्तुत्योदयं समाभ्यासवत्स्तुत्योदयांतरं ॥ तावज्जपानिरतं कं सर्वसिद्धिश्च एभवेदित्यादौ तथा दर्शनात् ॥  
तत्र होमादेरभावात् तर्हि कथं ग्रहणपुरश्चरणेपि होमादिरिति वेत् ॥ वचनादेव न पुरश्चरणस्य पंचाङ्गत्वात् सर्वत्र न देवस्यादिति वाच्यं गुरु  
तो पुनस्तद्विधानमनर्थकं स्यात् ॥ तस्माद्गुरोर्होमादिनियमान्त्रान्यत्र होमादि ॥ यद्गुरादौ पुरश्चरणे होमादिविधानं तु पुंशु न भूतपुरश्चरणकृत्य  
तावो धनाय अतस्त्वं पर्यं गस्वरूपपुरश्चरणकृते मुख्यप्रयोगे व्याधिकार इति प्रकटीकृतं ॥ तदकरणे केवलजपमात्रपुरश्चरणे नाधिकार इति भा  
वः ॥ गुरुणादौ तु पुरश्चरणस्य नित्यतामाहा जपयज्ञं परित्यज्य पितृयज्ञं कथं एतियः ॥ स भवेदेवतादो ही पितृ-सप्तनयत्यधः ॥ इति सनत्कुमारवाक्यात् ॥  
॥ पुरश्चरणकालस्तु वा एहीये ॥ चंद्रतारानुक्ते वशुलपक्षे भवेत् ॥ आरभेत् पुरश्चर्यां हरे सुप्तेन वा वरेत् ॥ ॥ तत्र वैशंपायनसंहितायां ॥ दी



क्षितश्चैवौदेशेऽसुखोदयेऽभे। लनेचोपनयस्थोपिविहीनेपापवीक्षणेः। पुरणमासेऽथदिवसेऽभेरिक्ताविवर्जिते। शुभयहादिसंयुक्तेषु एष  
रणमारभेत्॥ ॥ तथाचरुद्रयामले॥ कार्तिकाभिनवेशाखमाद्येधमार्गशीर्षके। फाल्गुणेऽथवलेदीक्षापुरश्चर्याप्रशस्यते। रवौऽस्येति सोमेक  
र्त्तव्यं वृषासरेचंद्रतारुक्लेवपुरश्चरणमर्त्ततः॥ इति मासवारनिर्णयः॥ ॥ नारदतंत्रे॥ ऐहिकी अवलोक्य च यत्किंचिन्न एतन्नयं। प्रयाशतभिषाहस्ता  
पुरश्चरणकर्मणि। कुर्त्तमापं वमीवेवदीतीयासप्तमी तथा। त्रयोदशी वदशमी प्रशस्ता सर्वकर्मसु॥ इति नक्षत्रतिथिनिर्णयः॥ ॥ सतीर्थेर्कविधुग्रा  
सेतनुद्वयनपर्वणोः। पुरश्चर्या प्रकुर्यात्तु मासर्क्षादीन् शोधयेत्। इति रुद्रयामले॥ ॥ अथ पुरश्चरणप्रयोगः॥ तत्र तावत्। भूमेः परित्यक्तं  
त्वापुरश्चरणं प्राकृतं ती यदि वसेत्तो एदिकं विधाय वेदिकायाश्चतुर्दिक्षु क्रोशदयं क्रोशमेकं वाक्षे त्र्यं चतुरश्रं आहारादिहार्थं परिकल्प्यात्  
त्रकूर्मचक्रानुकूलं मण्डपं विधाय एकमक्तं चकुर्यात्। तत्परदिने स्नानादिकं विधाय शुद्धः सन् अश्वत्थोऽम्बरध्वजाणामन्यतमस्य वितस्ति  
मात्रानुदशकालकान् उँ अस्वाय फट् इति मंत्रेणाद्योत्तरशताभिर्मंत्रितान् दशदिक्षु उँ ये वा त्रिविप्रकर्त्ता ऐ भुवि दिव्यं तरीक्षगाः विप्रभू  
ताश्च ये चान्ये मम मंत्रस्य सिद्धिं प्रामयेत्तत्कीलितं क्षेत्रं परित्यज्य विहृतः। अपसर्पेत्तु ते सर्वे निर्विघ्नसिद्धिरस्तु मे। इत्यनेन निरख्यते उँ सुदर्शनायास्त्रा  
य फट् इति मंत्रेणास्त्रं संपूज्य पूर्वदिक्कमेण इन्द्रादिलोकपालान् पूजयेत् उँ भूर्भुवस्व इत्यलोकपालान् इहागच्छता वा ह्यपं वो पवारैः पूजयेत् एवं  
मंत्राणां तथा वसुं डमालायां पुरणक्षेत्रादिकं गत्वा कुर्यात् भूमेः परित्यक्तं तथा ह्यमुकमंत्रस्य पुरश्चरणसिद्धये। मयेयं ऐ सुति भूमिर्मंत्रोयं सिद्धि  
तामिति। ग्रामेऽपि क्रोशमिदं स्थानं नद्यादीरेषु प्रामता। नगरादपि क्रोशं क्रोशयन्मन्थामिवा। क्षेत्रं वा यावदिदं तु विहाराय प्रकल्पयेत्। आहारादिवि  
हारार्थं तावती भूमिमाक्रमेत्। क्षीरहृक्षोद्गवान्कीलात्स्तमंत्राभिर्मंत्रितान्। निखने तदशदिगां नोषु वास्तुं प्रपूजयेत्। लोकपालान् पूजयेत्

गंधाद्यैः पूजितैः सुधीरिति। ततो मस्थाने क्षेत्रं चालं वा स्त्रीशंवसंपूज्य सर्वविघ्नविनाशार्थं गणपतिं पूजयेत्॥ यथा उँ अद्येत्यादि अमुकगोत्रश्री  
मुकदेवशर्मा अमुकमंत्रपुत्रश्चरणकर्मणि सर्वविघ्नविनाशार्थं गणेशपूजामहं करिष्येति संकल्प्य वेदिमध्ये पंचोपचारैः गणेशं पूजये  
त्। ततः क्षेत्रं चालादिकं तत्र पूजयेद्विधिवत्ततः। क्षेत्रे वा वास्तुना सानं विघ्न एजं समर्चयेत्। दिक्पतिभ्यो बलिं दद्यात्ततः क्षेत्रं समाविशेत्। ततो मास  
भक्तादिना पूजितदेवताभ्यो बलिं दद्यात्। ततः ये ऐ द्वा ऐ द्वा कर्मणि ऐ द्वा स्थाननिवासिनः। मातरेऽप्युग्ररूपाश्च गणाधिपतयश्च ये। विप्रभूताश्च  
ये वाचेदिग्बिद्धिस्तु समाश्रिताः। सर्वे ते प्रीतिमनसः प्रतिशृंक्षन्ति मं बलिं॥ इत्यनेन अष्टदिक्षु भूतेभ्यो बलिं दद्यात्॥ ततो गायत्रीं जपेत्॥ तथा च प्रातः काला  
त्वागु गायत्र्या अथुर्तप्रयत्नो जपेत्। राताज्ञा तस्य पापस्य क्षयार्थं प्रथमं ततः। इत्याहु एवाचार्यात्। यंतु प्रातः स्नात्वा तु गायत्र्या अथुर्तप्रयत्नो जपेदिति तत्पु  
नरभ्यं तपापशं कथा तदिने उपवासं हविष्यं कुर्यात्। तत्परदिने उषसि स्नानादिकं कृत्वा स्वस्तिवाचनपूर्वकं संकल्पं कुर्यात्॥ संकल्पो यथा॥ उँ अद्ये  
त्यादि। अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्मा अमुकदेवताया अमुकमंत्रसिद्धिप्रतिबन्धकाः शेषहरितक्षयपूर्वकं तन्मन्त्रसिद्धिकामोऽहं प्रयावता  
कालेन सेत्यतितावत्कालममुकमंत्रस्य इत्यसंख्यजपतदशांशहोमतदशांशतर्पणतदशांशभिषेकतदशांशश्चाक्षरभोजनरूपपुरश्चरणमहं  
करिष्ये इति संकल्पं कुर्यात्। ततः सामान्यतो नित्यं पूजां कृत्वा जपं कुर्यात्॥ ॥ यथा स्वतन्त्रतन्त्रे॥ नित्यं नैमिषिकं काम्यं संक्षेपः पूर्वपूर्वतः॥ अन्यथा चे  
द्भवेच्चार्थं कुर्यादापत्यं परमिति॥ ॥ ततो होमस्तत्तर्पणं॥ कुलार्णवे॥ तर्पणं तु ततः कुर्यात्तीर्थोदकैश्च नृमिश्रितैः। जले देवं समावाह्यवाशे  
रुद्रकार्थकैः॥ संपूज्य विधिवद्भक्तापरिवारसमचितं। एकैकमन्त्रलितोयं परिवारं नृपसंर्पयेत्। ततो होमदशांशेन तर्पयेत्परदेवतं। तर्पणवाक्य  
स्तु स्नानप्रकरणे वक्तव्यं॥ अभिषेकवाक्यं तु मूलमुच्चार्य तदनेन देवताभिधां। द्वितीयां नेमहं पश्चादभिषिं वा म्यनेन तु। अभिषिं वे स्वमूर्त्तानं तोयैः कुं







शिव  
१३

संशोभ्यहन्मन्त्रेण प्रयेत। निक्षिपेत्तीर्थमावाह्यं गंधादीन् प्रणवेत्तु। दशभिर्देवमुद्रां वै सामान्या र्थमिदं स्मृतं। मंत्रयेत्पुनः वैशोव सामान्या र्थमिदं स्मृतं।  
निति गोतमीयवचनात्। अथ धातुप्रणवजपः विशेषा र्थे तथा दर्शनात्। शक्रादीन् दशधा जपः तदर्थे तथा दर्शनात्। फडिति द्वारमभ्युज्य द्वारं कुर्वीत  
तथा उद्देन्दुम्वरे उद्दिष्टाय नमः एवं महा लक्ष्मि सरस्वत्यै दक्षिणेश्वरायां विद्याय चामावाह्यां क्षेत्रपालाय तयोः पार्श्वे गंगाये च पुनार्यै देव्यां अ  
श्वाय सर्वत्र प्रणवादिनमो अंतेन पूजयेत्पुष्पवार्तिभिः अश्वायाम्भे उद्दिष्टा देवताभ्यो नम इत्युक्तं वन्मात्रं। त्रिपुरादिपुत्रादिषु गणेशं धोत्रपालं च वद  
कं योगिनीं तथा। गंगा च यमुना चैव लक्ष्मीं चारणीं ततो जपेदिति विशेषः। वेदवेत्तु नंदः सुनंदश्च गुरुश्च पुत्रगो वल एव च। प्रबलो भद्रनामा वसुभद्रो विप्रवे  
धवाः प्रणवादि। प्रणवादिनमो तेन नाम मंत्रेण पूजयेत्। ततो दक्षिण पादपुरः सरं वामशखां स्पृशन् दक्षिणं गं संकोचयन् मंत्रं प्रयातः प्रविश्य नैर्जिता  
उद्वास्तु पुत्राय नमः। उद्वास्तु नमः। ततो देय मंत्रेण दिव्य दृष्ट्या बलोकतां दिव्यान् विद्यान् तस्यै अस्त्राय कर्तुं इति जलेनां तरे क्षणात् विप्रान्त्रिः सार्धं वामपार्श्वे  
द्यातव्येण भोमान्। फडिति सप्तजपान् विचारनादाय उद्दिष्टाय नमः। ततो भूता ये भूता तु विसंस्थिताः। ये भूता विप्रकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवा जया। इत्य  
अतान् विकीरेत्॥ ॥ तथा न निर्वधे ॥ ला कृतं न सिद्धं भस्म हर्षा क्षता यवाः। किं किं शति शति संदिष्टाः सर्व विघ्नो घनाशकाः॥ ततः क्षी आधार शक्तिकमला  
सनाय नम इत्यासनं संपूज्य आसन मंत्रं संपूज्य मेरु पृष्ठं मणिः सुतलं च कूर्मं देवता आसनं परिग्रहेत्। त्रिभिर्योगः। उद्दिष्टस्य यादृतालोका देवी त्वं विष्णु तारता।  
त्वं च धारय सान्ति त्वं प्रवित्रं कुरु च आसनमिति पठित्वा स्वस्तिकादिकं मेण उपविशेत्। तथा च तं त्रोटं आदौ विघ्नं समुत्सार्य पश्चादासनं कल्पयेत्। अथवा आसने स्थि  
त्या विष्णुस्तारयेत्सुधीः॥ ॥ ततः पंचगव्येन मण्डपं शोधयेत्। गोतमीये ॥ पंचगव्येन तद्देहं मंडपं विशोधयेत्। पंचगव्यप्रमाणानुपलमां उद्दिष्टभागं गोमुत्रं  
तारयेद्यत्। घृतं वपलमात्रं बस्मात् गोमयं तोलकद्वयं। दधिप्रसूतिमात्रं स्नातपंचगव्यमिदं स्मृतं। अथवा पंचगव्यानां समानो भाग ईदृशे ॥ मूल मंत्रेण संमंत्रा  
नेनैव परिशोधयेत्। तेन सर्वविभुद्धिं स्यात् सर्वपापविशोधनं। दक्षिणे पूजाद्व्याणि वामे मुवांशितां वृत्तपूर्णं कुंभं स्तं प्रक्षालनार्थं पात्रान्तरं। रघुदेशे स्थापयेत्  
सर्वं। घृतपदीपांश्च। पुटां जलिर्नृवा उद्वा मे गुरुभ्यो नमः। दक्षिणे उद्दिष्टे गणेशाय नमः। मध्ये उद्दिष्टे अनुकदेवताये नमः। तथा च। कृतां जलिपदौ भूत्वा वामे गुरु

राम  
१३

त्रयं यजेत्। गुरुं च परमादिश्वरमेष्टु गुरुं तथा। दक्षिणे च गणेशानं मुद्रि देवं विभावयेत्॥ ॥ ततो भूतशुद्धिः॥ ततो मातृका न्यासः॥ ततः प्राणाय  
मः ततः पीठन्यासः ततः क्रियादित्यासः ततो मंत्रन्यासः ततो मुद्राप्रदर्शनं॥ ततो ध्यानं मांसपूजा ततो ध्ये स्थापनं॥ ॥ तथा ॥ स्ववामे त्रिकोणमंड  
लं कृत्वा तत्र त्रिपुटिकां रेवत्य फडिति शंखप्रक्षाल्य तदुपरि संस्थाप्य नम इति मंत्रेण गंधपुष्पदुर्वाक्षतादिनिक्षिप्य विमलजलेन ध्वनं हंसं वंशं तं वंशं  
रेवत्यं मंत्रं वंशं नैर्धं दधं तं गं उद्देन्दुं तं नैर्धं जं उद्देन्दुं तं घं गं खं कं आं अं औं औं ऐं ऐं लूं लूं डूं डूं ईं ईं औं औं इत्यनेन मूल मंत्रेण पूजयेत् मंत्रं वंशं मंडला  
यदशकलात्मनेन म इति त्रिपुटिकायां। अं सूर्य मेरु उद्दिष्टा दशकलात्मनेन म इति शंखे उद्दिष्टो म मण्डलाय शोडशकलात्मनेन म इति जलेन संपूज्य उ  
गंगे वयमुने चैव गोदावरि सरस्वति। नर्मदे सिंधुकावेरि जलेऽस्मिन्संनिधिं कुरु॥ इत्यनेनां कुंभमुद्रया सूर्य मंडलातीर्थमावाह्य। अमुकि इहा गच्छ इति क  
स्वहृदया देवतां तत्रावाप्तुं मित्यवगुं धव्यडिति गालिनी मुद्रां प्रदक्ष्य वीर्यडिति तज्जलं वीर्यपुनरु मंत्रैः सकलीकृतं गंधपुष्पभ्यां तत्र देवतां संपूज्य  
त उपरि मत्स्यमुद्रया आच्छाद्य मूल मंत्रं मष्टधा जपेत्॥ ॥ तथा च। गोतमीये ॥ गंधपुष्पैः समभ्यर्च्य कृत्वा रत्नं धाम योजयेत्। अष्टकृत्या जपेन्मंत्रं शिखरा  
गामिनीं न्यसेत्॥ शिखराववटकारेण। अत्र कृत्वा पदं तत्र देवतापरं। ततो धेनुमुद्रां प्रदक्ष्य कर्तुं अस्त्रे संस्थाप्य तत्किं चिज्जलं प्रोक्ष्य पात्रे निक्षिप्य  
तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं मूलेन त्रिधावाप्तुं ध्यपीठन्यासक्रमेण शरीरे धर्मादीन् पूजयेत्॥ तथा दक्षिण स्कंधे उद्दिष्टाय नमः वामे उद्दिष्टा नाये  
नमः। वामांशे उद्दिष्टे गणेशाय नमः दक्षिणे गेः उद्दिष्टे श्वर्याय नमः मुखे उद्दिष्टे अधर्माय नमः वामपार्श्वे उद्दिष्टे अज्ञानाय नमः नाभौ उद्दिष्टे अवैराग्याय नमः दक्षिणपार्  
श्वे उद्दिष्टे अनैश्वर्याय नमः हृदि उद्दिष्टे अनंताय नमः उद्दिष्टे प्राय नमः। उद्दिष्टे अर्क मण्डलाय नमः द्वादशकलात्मनेन मः। उद्दिष्टे सीम मण्डलाय द्वादशकलात्मनेन  
मः। मैवं हि मंडलाय द्वादशकलात्मनेन मः। संसाराय नमः रंजसेन मः तं तं मसेन मः आं आत्मनेन मः परमात्मनेन मः अं अनाराय नमः। क्षी ज्ञानात्मने  
नमः॥ ततो हस्तपद्मपूर्वादि केशरेषु पीठशक्तिः संपूज्य मध्ये पीठं मुन्यजेत्॥ ततो हृदये मूलदेवतां नैवेद्यं विना गंधाद्यैः पूजयेत्॥ ॥ तथा च निव



घो। विना नैवेद्यं गंधाद्यैरुपचारैः समर्चयेत्। तत उन्नमो गहदायं मूलाधारपदे सर्वाङ्गकेषु मूलेन पंच पुष्पांजलिं दत्वा यथाशक्ति मंत्रं संजप्य गुह्यादिना  
जपं समर्चयेत्॥ तथा च निबन्धे॥ पञ्चकृत्वस्तथा कुर्यात्पुष्पांजलिमनन्यधीः। उन्नमाहुहदाधारे पदे सर्वाङ्गके कृत्वा॥ सर्वमेतत्प्रोक्षणीया जस्ये  
नवारिणा विदध्यात्॥ ततः प्रोक्षणीयास्तोत्रं विमृज्य पूर्ववत्संपूज्य बहिः पूजामारभेत्॥ ततो वक्ष्यमाणशारदोक्तसर्वतो भद्रमण्डलाद्यन्यतमण्डलेषु पूजयेत्॥  
उं मंडलाय नम इति मंडलं संपूज्य शालिभिः कर्णिकामध्यमापूर्य तदुपरि तंदुलनास्तीर्य तेषु दर्भानास्तीर्य विष्टरं वाक्षतसंयुक्तं तदुपरि न्यसेत्॥ ततो म  
ण्डले एताः पूजयेत्। तद्यथा पीठमध्ये उं आधारशक्तये नमः इत्यादि पीठमनु संपूज्य ततः पटलोक्तपीठपूजां कुर्यात्तमण्डले वा दक्षिणपेन यैश्च सुवि  
धेन मण्डपादिवक्ष्यमाणवह्निदशकलां विन्यस्य पूजयेत्। ततो दोमादिरचितं कुंभं फडितिष्ठतां च चंदनागुरुकर्पूरैर्धूपयित्वा त्रिगुणात्मिना तंतुना सं  
वेष्ट्य उं कुंभाय नम इति गंधपुष्पाभ्यां कुंभं संपूज्य विष्टरं वाक्षतं नवरत्नानि च निक्षिप्य पुष्पांजलिं चरुं कुंभपीठयोरेकं विभाव्य पीठे स्थापयेत्॥  
कुंभविधानंतु गौतमीये। हेमं गंधं तथा तापुं मार्जितं वा स्वशक्तिः। विनशाद्यं न कुर्वीत कृते निष्फलमाप्नुयात्। तथा अद्रिं शङ्खं गुलं भं विस्तारं च त्रिशा  
लिनं। योऽशङ्खो दशं वापि ततो न्यूनं न कारयेत्। ततः कुंभादक्षिणपेन कुंभं तपिनै नम इत्यादि मूर्त्यं स्पृष्ट्वा दशकलां विन्यस्य पूजयेत्। ततः श्रीरदुमकवाये  
रापलाशत्वं भवेन वा। तीर्थोदकं वा गंधपुष्पमुवासितजले वा आत्मा भेदेन मातृकां प्रातिलोमेन देयं मंत्रं च प्रातिलोमेन जपत्तुं कुंभं पूजयेदेवताधिया।  
ततश्च द्रव्यामृतादियोऽशकला जले प्रादक्षिण्यं विन्यस्य अमृताये नम इत्यादिना संपूज्य शरणांतरं श्रीरदुमकवायादिद्वयैरापूर्य गंधाद्यैः कविलो  
प्यतस्मिन् जले सकलाः अवाह्य पूजयेत्॥ गंधाद्यैः कत्रिविधं यथाकारदायां॥ गंधाद्यैः कत्रिविधं शक्तिविष्णुशिवात्मकं॥ चंदनागुरुकर्पूरजोरश  
ठीकुंभमणे चना। जटामांसीकपिशुताशक्ते गंधाद्यैः कविलोप्यतः॥ चंदनागुरुकर्पूरैर्वैरुक्कुंभमसेवकाः। जटामांसीसुरमिति विष्णोर्गंधाद्यैः कविलोप्यतः॥ चंदना  
गुरुकर्पूरतमालजलकुंभं। कुशीरं कुष्ठसंयुक्तं शैवं गंधाद्यैः कविलोप्यतः॥ अस्यार्थः॥ चंदनागुरुकर्पूरैरुक्कुंभं शक्तिं कुंभं चनाजटामांसीगांठिआनाइ  
ति शक्ते गंधाद्यैः॥ चंदनागुरुवालाकुंभं कुंभं च वीरुजटामांसीदेवदारु इति विष्णोर्गंधाद्यैः॥ चंदनागुरुकर्पूरतमालवालाकुंभं कुंभं च वंद

राम  
१४

नकुष्ठमिति शिवस्य॥ तत्रादौ बन्धे दशकलाः पूजयेत्॥ तद्यथा। वह्निर्धर्मा चिरादि दशकला इहा गच्छ इति छतरं संनिहिता भव॥ ततो मूलमंत्रं प्रतिलोमे  
न जपत्। मंत्रस्य देवतां मनसा ध्यायेत्। आसां प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात्॥ तद्यथा॥ ओं ह्रीं कौं हंसः क्रमादि रदिवह्नि दशकलायां प्राणां रू प्राणाः ओं पक्ष्मा  
र्चि रदिवह्नि दशकलातां जीव इति स्थितः॥ ओं पक्ष्मा र्चि रदिवह्नि दशकलानां सर्वेन्द्रियाणि ओं पक्ष्मा र्चि रदिवह्नि दशकलानां वायुनश्चक्षुः श्रोत्रप्राणां  
हागत्य मुखं चिरं तद्वत्स्वाहा इति प्रतिष्ठाया गंधादिभिः पूजयेत्॥ उं धूम्रा र्चि रदित्यस्य गंधो नम इत्यादिना यत्रोपचारैः पूजयेत्॥ ततः प्रत्येकेन पूज  
येत्॥ यथा। मं क्रमा र्चि धेनमः। रं उवाये नमः। लं रुनि न्ये नमः। वं ज्वालि न्ये नमः। शं विष्णु लिंगि न्ये नमः। धं सुत्रि न्ये नमः। सं स्वरुपाये नमः। हं कपिला  
ये नमः। लं रुव बहाये नमः। हं कव्यवहाये नमः॥ शक्तिश्चेत्प्रत्येकं आवाह्यमाश्रादिभिः पूजयेत्। मूर्त्यं स्पृष्ट्वा दशकलाः पूर्ववदावाहनादिकं  
कृत्वा प्रत्येकं पूजयेत्॥ तद्यथा॥ कं हंतपिनैः खं वं तापिनैः गं फंधुत्रायेः घं पं मरीनैः ङं नं ज्वालि न्येः चं धं रुयेः छं दं सुपुत्रायेः जं धं भोगदायेः मं तं वि  
श्रायेः त्रं रं बोधि न्येः ठं ठं धारि न्येः ठं ङं क्षमायेः इति प्रत्येकं पूजयेत्। नमोऽनेन पूजयेत्। शक्तश्चेत्प्रत्येकमावाह्यपूजयेत्॥ तथा च निबन्धे॥ कभाशा बसुदा  
श्रीरः ठतां तादादशरिताः॥ सोमस्य योऽशकलाः पूर्ववदावाहनादि पंचकं कृत्वा पूजयेत्॥ ततः प्रत्येकं पूजयेत्॥ तद्यथा। ओं अमृतायेः ओं मानदायेः इंप्रवायेः  
ईं तुष्टेः उं पुष्टेः उं रुष्टेः अं धुष्टेः अं शशिनैः लं वं द्रिकोऽयैः लं कोऽयैः रं नोत्तमायेः रं त्रिभुवः ओं प्रीतिः ओं अङ्गनायेः ओं पूर्णायेः अः पूर्णा मृतायेः॥ शक्तश्चेत्प्र  
त्येकं आवाह्यगंधादिना पूजयेत्॥ ततः पंचाशकला पूजाः यथा। मृदादिकवर्गो दशकलाः पूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा पूजयेत्। प्रत्येकं पूजनं  
तु। कं मृष्टेः। रं वं अष्टौ गं मृष्टेः। घं मेधायेः ङं कांतेः। चं लक्ष्मैः। छं शुभेः। जं स्थिरयोः। रं स्थितेः। तं सिद्धेः। शक्तश्चेत्प्रत्येकमावाह्यपूजयेत्॥ ततः रुद्रस्य  
मुचिषदसुरं तरिक्षसहोता वेदिशत। अतिथिर्दरेन सत्तुषदरुसद्यो मसदजा गोजा अततजा अदिजा ततं हृत्। इति जपित्वा आवाह्यं पूज  
येत्। ततो जगदिवह्वर्गदशकलाः पूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा पूजयेत्। यथा॥ रं जगयेः। ङं पालिनैः। ङं शांतेः। ङं ऐश्वर्येः। रं रयेः। तं कानिकायेः।  
थं वरदायेः। दं हादिनैः। धं श्रीनैः। नं दीर्घायेः। शक्तश्चेत्प्रत्येकमावाह्यपूजयेत्॥ ततः प्रतदिष्णुस्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरे गरिष्ठाः। यस्या







नरे॥ कर्परगर्भिर्नोवर्निकयादीपंद्यातातथाव॥ वर्त्याकर्परगर्भिर्न्यासावर्पातिलजेनवा॥ आरेय्यदर्थ्येदीपानुचैः सौरमसौलिनः॥ रतिसारदागौतमीययोः॥ वि  
शेषतस्तु तंजलंद्यात उपवागनरनरेव॥ मध्यमानामिकां गुह्ये रंगुल्येण पर्वणि॥ दद्याच्चविमलं गंधं मूलमंत्रेण साधकः॥ अंगुष्ठतज्जनीभ्यां तु चक्रे पुष्पं  
निवेदयेत्॥ यथा गंधं तथा देवी धूपं दद्याद्विचक्षणः॥ मध्यमानामिकां भ्यां तु मध्ये पर्वणि देक्षिकः॥ अंगुष्ठेण देवे शिष्टत्वा धूपं निवेदयेत्॥ ततो नैवेद्यादि दद्या  
त्॥ ॥ तथा नतः समर्पयेद्दुपं घण्टावाद्यजयस्व नैः॥ तथा एषवभदः धूपभाजनमलेण प्रोक्ष्याभ्यर्च्य ह्तायुना॥ अस्त्रेण प्रजितां घण्टावाद्यन गुणुलुंदहेत्॥  
यथा च तंत्रानरे॥ जपधनितो मंत्रमातः स्वाहे शुदीर्घ्यवा॥ अभ्यर्च्य वा दयतु घण्टां सुधूपैर्धूपयेत्ततः॥ एवं दीपदाने घण्टावादनमिति॥ ॥ तथा च गौतमीयोऽतो  
स्वदधिपर्यंतं घण्टावामदिशि स्थितां वा दयन् वामहस्तेन दक्षहस्तेन चोत्तरे॥ ॥ जामले॥ दीपं दक्षिणतो दद्यात् पुरतो वा समंततः वानपृष्ठतः वामतस्तु  
तथा धूपमंत्रे वा नुदक्षिणे भागे पुरतो वा नपृष्ठतः॥ घृतयुक्तं दक्षिणे तैलयुक्तं वामे॥ एवं सितावर्जिश्चेदक्षिणे रक्तावेदामे॥ पक्वंच देवता वामे आममन्त्रं  
च दक्षिणे इति सोपुद्राधिकाः॥ तदपि प्रमाणभूयं॥ जामले॥ पक्वापक्वविभेदेन नैवेद्ये स्थितिच स्थितिः॥ पुरतो निष्कमो नास्ति दीपनैवेद्ययोः क्वचित्॥ ततोऽप्यो  
त्तरसहस्रं शतं वा संजप्य गुह्यांगीत्यादिना जपं समर्पयेत्॥ ततो मंत्रस्य दशसंस्कारः पूर्वोक्तेन कुर्यात्॥ ततो गुरुः शिष्यमानीय॥ वौषडित्यनेन शिष्यनेत्रं  
वस्त्रेण दाश्रयिष्यां जलिषु ध्येः परित्यक्त्वा गुरुः स्वसमेव मंत्रमुच्चरन् कलशदेवताधीत्येक्षेययेत्॥ ततो नेत्रवर्धं हरीकृत्य दर्भास्तरे आसीनं शिष्यं आत्म  
यागकमात्॥ भूतशुद्धादिकं विधाय तन्मंत्रोक्त्या सान्निध्यदेहे कुर्यात्॥ कुंभस्यां देवतां उच्यते॥ पंचोपचारैः पूजयित्वा अलंकृतं शिष्यं अन्यत्रोपवेश  
येत्॥ ततो मंत्रवारपर्वकं तत्कुंभं समुद्धृत्य तत्सुखस्थानं गुरुमुद्रुमरूपान् पक्षवान् शिष्यस्य चिरसि निधाय मातृकां मनसा जपन्॥ मूलेन साभितैस्तान्यैस्तमभि  
धिवेत्॥ ततो शिष्यो वशिष्ठजलेनाचम्य धौतवा ससी परिधाय गुरोः सन्निधा उष्यविशेत्॥ ततो गुरुः स्वमनो देवतां शिष्यसंक्रान्तां तयोरेकं संभाष्य नृगंधादि  
ना पूजयेत्॥ ॥ सहस्रारहं कदिति मंत्रेण शिष्यस्य शिखां वक्ष्वा संरक्षकलाभ्यां संकुर्यात्॥ तद्यथा॥ पादतलाज्जातु मूलपर्यंतं॥ ॥ निहृत्वेन मः॥ जातनो

राम  
१६

नभिपर्यन्तं उप्रतिष्ठाप्येनाभेराकरं उविशायैः करदा ललाटं उशान्तेः ललाटाधालु सरं उपर्यन्तं उशान्तीनायै पुनः वरं दादा ललाटपर्यन्तं उशान्त  
नीतायै ललाटादा कंठं उशान्ते कंठान्नाभिपर्यन्तं उविशायैनाभेर्जानुपर्यन्तं उप्रतिष्ठाप्ये जातोः पादपर्यन्तं उनिहत्ये॥ ततोऽमुकमंत्रं ददामीति शिष्यहस्ते जलं  
दद्यात्॥ ततो ददस्वेति शिष्यो ज्ञेयात्॥ ततः शिष्यस्य शिरसि हस्तं दत्वा अष्टोत्तरशतवारं जपेत्॥ ॥ तथा च वशिष्ठे॥ न तस्तस्मिन् शिरसि हस्तं दत्वा वा तं जपेत्॥ अथ  
नरं ततो मंत्रं दद्यादुदका पर्वकं॥ आवयो लुल्य फलदो भवते वमुदीरयेत्॥ ततः अद्यादि युक्तं मंत्रं गुरुदक्षिणे करे त्रिः श्रावयेत्॥ ॥ न्यासजातं तस्य देहे  
गुरुः संन्यस्य यत्नतः॥ दक्षकरो वदे मंत्रं त्रिवारं पूर्य मानसः॥ दक्षेति द्विजातिविषयं॥ तथा च तंत्रानरे॥ दक्षकरो त्रिशो विशामेको चारेण बोचरेत्॥ ए  
ष विप्रिद्विजातीनां स्त्रीभूदाणां च वामतः॥ ॥ तथा च विष्णुसारे॥ दक्षकरो वदे मंत्रं अद्यादिकं समचितं॥ तथा वस्मिन्क्षणे देवि जपे मंत्रं शताष्टकं॥ ॥  
शारदायां॥ गुरो लक्षां ततो विशामष्टकं लज्जयेत्सुधी॥ गुरुमंत्रं देवतानां मेकं संभाष्येन धिया॥ इति मंत्रे वचनं तु तत्रावनाजमपर विषयं॥ ततो गुरो लक्षा  
धिषां यथाविधि जपेत्॥ ततो गुरुवरणे दण्डवत्पतित एव तिष्ठेत्॥ तस्मै गुरुः उनेष्टवत्सः॥ त्वमुक्तो शिष्यः स्यात्तवारान् भवकीर्तिः श्रीः कोति उत्रायुर्वजारो  
ग्यं सदा लुते इति उवाच पश्येत्॥ ततः शिष्यः कुशतिलदलान्यादाय॥ उअथेत्यादि कृतैर्नृत्तं अमुकमंत्रं गुरुपुतिष्ठार्थं दक्षिणामिदं सुवर्णमग्निदेवतं अमु  
कगोत्राय अमुकदेवार्थं गुरुवे नृत्तमहं संप्रददं॥ शरीरमर्थं शरणं च सर्वं तस्मै निवेदयेत्॥ ततः प्रभृति कुर्वीत गुरोः प्रियमनं न्यधीः॥ अथ दिष्ट  
तमं लोके गुरुरेन निवेदयेत्॥ स्वतंत्रतन्त्रे॥ दक्षिणा विद्यमो यथा॥ गुरुवे दक्षिणां दद्यात् प्रत्यक्षा यथा शिवात्मने॥ यथा॥ सर्वस्ववातदा  
द्वैता तद्वद्वा तदा जया॥ नचेत्संवारिणी शक्तीः कथयस्व भविष्यति॥ ॥ अन्यत्रापि॥ सर्वस्वदक्षिणां दद्यात् गान्धर्वदद्यात्पयस्विनीं॥ भूमि  
वृत्तिके दद्यात् पुत्रपौत्रा उपायिनीं॥ गुरुवे दक्षिणां दद्यात् सुवर्णं वा समचितं॥ गुरुस्तो वमात्रेण उष्ट्रमंजो यिस्ति अति॥ अन्यथा नैव सि  
द्धिस्तदा भिचारय कल्पते॥ इति॥ ततो मिष्टान्नमादिना प्राक्षणात्परितोष्पस्वयं भुञ्जीत॥ दीक्षादिवसे गुरुशिष्ययोरुपवासदोषां नाह॥

तथा च गौतमीयोऽ



योगिनीतंत्रो मंत्रदत्तगुरुश्चैव उपवासं यदाचरेत्। मन्त्रोक्तकारेणैवैकमिदं विना न्यथादीक्षां कदापि मंत्री उपवासं समाचरेत्। तस्य देवः सदा हृष्टः शापं दत्वा ब्रजे  
 तुरंगमं ययवहमः क्रियते तदा तद्विधानं वक्ष्यामः॥ ॥ श्रुतिं कलावती दीक्षा॥ ॥ अथ पंचायतनी दीक्षायां तु॥ आमले॥ भवानेतु यदा मध्ये ऐशान्या मन्त्रं तं यजेत्। आ  
 ग्नेयां पञ्चवक्त्रं च नैर्ऋत्यां गणनायकं। वायव्यां तपनं चैव पूजाक्रम उदाहृतः॥ यदा तु मध्ये गोविंदं ऐशान्यां शंकरं यजेत्। आग्नेयां गणनायकं च नैर्ऋत्यां तपनं त  
 था। वायव्यां मन्त्रिकां चैव भोगमोक्षैकभूमिकां॥ शंकरं तु मदा मध्ये ऐशान्या मन्त्रं तं यजेत्। आग्नेयां तपनं चैव नैर्ऋत्यां गणनायकं। वायव्यां पार्वतीं चैव स्वर्गमोक्ष  
 यदायिकां॥ आदित्यं च मदा मध्ये ऐशान्यां शंकरं यजेत्। आग्नेयां गणनायकं च नैर्ऋत्यां केशवं यजेत्। वायव्यां मन्त्रिकां देवीं स्वर्गसाधनभूमिकां॥ गणनायकं यदा  
 मध्ये ऐशान्यां केशवं यजेत्। आग्नेयां मीश्वरं चैव नैर्ऋत्यां तपनं तथा। वायव्यां पार्वतीं चैव पूजयेन्मोक्षसाधनं॥ गणेशविमर्शस्यो॥ शंभौ मध्यगते इरीत हरभूदेवो ह  
 रेशंकरे भास्वेनागमुनारवौ हरगणेशा जाम्बिका स्थापिता। देव्यां विष्णु हरैकदं तरव्यो लंबोदरे च चरे नार्या शंकरभागतोति सुखदायकास्तु ते हानिदाः॥ ॥ रामा वन  
 चंद्रिकायां गौतमीये च॥ अदंता देवतायाः पूजयेद्विशेष उक्तः॥ तथा च॥ देवताये स्वस्ववाय्ये प्रचीयतामनी विभिः। तस्याग्रे गणेशं मुखे नैर्ऋत्य कोणां के।  
 वायव्ये चाम्बिका मीशमीशाने हरिपूजनं॥ तथा पंचामिकायां॥ दीक्षायां गणेशादिक्रममायजेत्॥ यदा तु मध्ये गोविंदं आग्नेयां गणनायकं। नैर्ऋत्यां तपनं चैव वाय  
 व्या मन्त्रं चैव विवां। ऐशान्यां शंकरं चैव भोगमोक्षैकप्राप्तये॥ यदा गणेशादिक्रमपूजनं गणेशं पातविषये मितिकेचित्। वस्तुतो वै कलिक मिति शास्त्रार्थः॥ एते  
 व्यापूजनं तु गौतमीये॥ गंधादिभिरथाभ्यर्च्य घटं गार्जनं मेव च। विंशतुल्यजपे नमनं मस्तु त्वक्षमापयेत्। अंगदेवता पूजा कालस्तु पीठा पूजनं तं पीठस्य पूजनं  
 मंगदेव पूजनं प्राणप्रतिष्ठातः आवाहनमिति सनत्कुमारैर्यवनात्। मंत्रदेवेषु जलं दत्वा परिवारं समर्चयेत्। तंतु प्रतिष्ठितं यत्रादिपरं। यंचातिरिक्ता धारे तु पू  
 जने कुलावल्यां॥ एकपीठे पृथक् पूजा विनायकं करेति यः। अंगो गितं परिग्रहं देवताशापमाप्नुयात्। सर्वेषां मंगलं प्राप्नोति सिद्धादिविचारो नास्ति॥ तथा॥ सिद्धादिशोभनं  
 नैवामंगलं सति रजवत्॥ श्पामादौ पंचायतनाभावः॥ तथा॥ कृपामायाभैरवीतारश्चिन्मस्ता सुभैरवे। मंजुषो येत भारेण्डे पंचांगे व्यते बुधैः। उपविशा सुसर्वास्तु  
 अष्टक्यादिषु साधने। नात्र दीक्षा अपेक्षास्ति नात्रांगदिपूजनं॥ ॥ अथ संक्षेप दीक्षा॥ ॥ मुहूर्ते सर्वतो भूदेन वक्तुं विधाय च। सोदकं गंधपुष्पाभ्यामभि

तं वस्त्रसंयुतं। सर्वे वधीन वरत्नपंचमल्लवसंयुतं। ततो देवार्चनं कृत्वा हुने दह्ये नरं शतं। पंचपल्लवमिति॥ पनसा प्राश्वत्थवटवकुलानि॥ तथा वशिष्ठो॥ प  
 नसाप्रं तथा श्वत्थं वटं वकुलमेव च। पंचपल्लवमित्युक्तं मुनिभिस्तत्त्वेदिभिः॥ नवरत्नमिति॥ मुक्तामानिक्यवैडूर्यगोमेन वज्रविडूमौ। पञ्चरंगं मरकतनी  
 लं चैति यथा क्रमादिति निबन्धे॥ शिष्या अलं कृतं वेद्यामुपागम्य सुपवेशयेत्। मंत्रितैः प्रोक्षणीतोमैः शांतिकुं भजलैस्तथा। मूलमंत्रेणाह शतमंत्रितैरभिषि  
 चयेत्। अहं शतैः जलैर्नरशतैरित्यर्थः॥ अथ संपादयेन्मंत्रं हस्तं शिरसिधारयन्। नमोः स्तुत्यक्षतान् दद्यात्ततः शिष्योऽर्चयेत् हुं। अद्यादीक्षांतरं। शंखम  
 भ्यर्च्य साक्षतं। तदंबुनाभिषिञ्च्य अष्टवारं मूलेन। शिरसि करं निधाय अष्टौ जपेत्कर्णौ। तथा च तत्राप्यशक्तः कश्चिच्चेद्व्रजमभ्यर्च्य साक्षतं तदंबुनाभिषिञ्च्य अष्ट  
 वारं मूलेन केव करं। निधाय अष्टौ जपेत्कर्णौ उपदेश इयं विधिः॥ श्रुति संक्षेप दीक्षा॥ ॥ उपदेशान्तरमाह॥ विश्वसारो महादीक्षा तथा दीक्षा उपदेशस्ततः  
 परं। युगे युगे च कर्तव्या उपदेशः कलौ युगे॥ चंद्रसूर्यग्रहे तीर्थे सिद्धि क्षेत्रे शिवालये। मंत्रमात्रप्रकथनं उपदेशः स उच्यते॥ ॥ अथ सर्वतो भूदमण्डलं  
 चतुरस्रचतुष्कोष्ठे करिष्य स मन्त्रिते। चतुर्ध्रुवकोष्ठेषु कर्णं मन्त्रवतुष्टयं। मध्ये मध्ये यथा मत्स्याभवेष्टुः पानयेत्तथा। पूर्वापरयते द्वे द्वे मंत्री याच्यो नरा  
 यते। पातयेत्तेषु वस्तेषु समं स्रवतुष्टयं। पूर्ववत्कोणां कोष्ठेषु कर्णं स्रज्जालिपातयेत्। तद्वज्रतेषु मस्तेषु दद्यात्स्रजचतुष्टयं। ततः कोष्ठेषु मत्स्याः सु  
 स्तेषु स्रजानि पातयेत्। यावद्वतदयं मंत्री षट्पंचाशत्यद्वयं पितावने नैव विधिना तत्र स्रज्जालिपातयेत्। षड्दीक्षायां देर्मध्ये लिखेत्पञ्चसुतक्षरां।  
 वहिः पञ्चाभवेत्पीठं पंक्ति युगे नवीथिका। द्वारको भो यशोभास्तान् शिष्या आं परिकल्पयेत्। शास्त्रोक्तविधिना मंत्री ततः पञ्चसमा लिखेत्। पञ्चक्षे  
 त्रस्य संप्रज्य द्वादशां संवहिः सुधीः। तन्मध्यं विभजे द्वयैः स्त्रिभिः समविभागतः। आद्यं स्यात्कर्णिका स्थानं केशराणां द्वितीयं तत्र पात्रराणां  
 मुक्तां शेषं नदलायकं। वायव्यां त एतस्य मानेन विना सुधीः। निधाय केशराण्येष्टुपरितोर्ध्वं निशाकरात्। लिखित्वा संधि संस्थानितं तत्र स्रज्जालि



शिव  
१८

पातमेतादलायासोचयन्मानं नमाना न हनमा लिखेतातद नंतरं ननमभे सत्रस्यो भयतः सुधीः अलिखे वाद्यहस्ते नदलायासि संमतः दत्त मूले सुयुग  
हाः केशरि निप्रकल्पयेत् एनसाधारणं प्रीतं प्रकजं नव वेदिभिः पात्राणि त्रीणि पादार्थं पीठकोणे पुमानं येत् अवशिष्टैः पदैर्विद्वान् पीठगोत्राणि क  
ल्पयेत् पदानि वीथि संस्थाने मार्जयेत् तत्र भेदतः द्विधुवागणिरवयेत् द्विवतुः कोष्ठकैस्ततः पदैस्त्रिभिरेव केन शोभासुहा र्पाय्यतः उपशोभासुहा  
केन त्रिभिः कोष्ठैरननरं अवशिष्टैः पदैः षड्विः कोणा नो स्याच्चतुष्टयं ॥ रजयेत् च भिर्वर्णं मण्डलं तन्मनोहरं पीतं हरिद्राचूर्णं स्पात सितं तंदुलसंभ  
वं कुसुंभं हस्तमरुणं कृष्णं दग्धपुलाकजं विल्वपत्रादिकं श्याममित्युक्तं वर्णं पंचकं अंगुलीकैर्विकारा सीमारेखाः शिताः शुभाः कर्णिका पीतवर्णिन  
केशरपूरणानि वा अलंकृतानि निमग्नानि तस्यैव नृपामलेन वा रजसा रजभेजं नीयद्वा पीतैव कर्णिका केशरः पीतरक्ताः सुहृणानि दलानि वै संभयः क  
लवर्णाः सुपीतनाया शितेन वा रजयेत् पीठगर्भाणि पादासुररूपा प्रभाः गर्भाणि तस्य अस्मानि वीथि पुचचतुर्घ्रिणि आलिखे कल्पलतिका दलप्रघसम  
निताः नरो नानाविधिश्चित्राः सर्वहृष्टि मनोहराः ॥ द्वाणि च तद्वर्णानि बोभारक्ताः समीरिताः उपशोभाः पीतवर्णाः केशरपूरितानि वा निघ्नो ररवावहिः कु  
र्यात्किररक्ता शितक्रमात् मंडलं सर्वतो भद्रमेतसाधारणं स्मृतं ॥ चतुरस्रां भुवं भित्तिदिग्यो द्वादशधा सुधीः पातयेत् नत्र द्वाणि कोष्ठानां द्वादशधा  
तं ॥ चतुश्चत्वारिंशदाशं पश्चात्तु द्वात्रिंशतां भुजं कोष्ठैः प्रकल्पयेत् पीठं पंचक्या नैजात्र वीथिका द्वा रशोभे यथा पूर्वमुपशोभानवर्तते अवशिष्टैः पदैः कुश्या  
तमत्रिः कोणनिमंजुवितं विदध्यात्पूर्ववदेवं एवं वा मण्डलं स्मृतं स्वल्पं सर्वतो भद्रं ॥ विदिशते चतुष्कानि भित्तिवोडशधा सुधीः मार्जयेत् स्वस्तिकाकारं  
श्वेतपीता रूपा शितैः रजोभिः पूरयेत् तानि स्वस्तिकानि विवादिताः प्राकृष्टोक्तेनैव मार्गेण शोभमप्यस्तमापत् ॥ अथ मंत्राणां हिताय त्रिलो रीव  
शानिरूप्यते ॥ सोमसूर्याग्निरूपावर्णा लोहजयं तथा ऐरवमिंदः स्युतो हेमसूर्यस्ताप्रे हताशनः लोहभागाः सशदिद्याः स्वराक्षसं संक्षया ॥ तैलो

राम  
१८

हैः कारयेत् मुद्रां संकलितं संगतां सुखस्वराः स्मृताः सौम्याः स्पर्शाः सौराः शुभोदयाः ॥ अग्निः स्यात् आपकोः सर्वे सोमसूर्याग्निदेवताः ॥ स्वरः षोडशविरवा  
ताः स्पर्शाने पंचविंशतिः ॥ आपका दशते कामधनधान्यः प्रदायिनः ॥ सासं सहस्रं संजयस्य सृष्टातां गुडयानतः तस्यां संपातयेत् न च्ची सर्ये वा सर्वसंख्य  
या अष्टोत्तरसहस्रसंख्यया निःक्षिप्य कुंभे तां मुद्रां अभिवेकोक्तवर्णना आवोच्य पूजयेद्देवीमुपचारैः समाहितः अभिषिच्य विनीताय दशानां  
अधिकां गुरुं रयं मुद्राक्षुदरे गविषज्वरीवेनाशिनी व्यालजोरमृगादिभ्योरक्षांकुर्वादिशेषतः ॥ सुद्धे विजयमाप्नोति भारयेत् न तु जेश्वरः ॥ मंत्रसिद्धि  
करीषुतां चतुर्वर्गफलप्रदाधारं न तु जो नित्यं देवतुल्यो भवेत्तु विः ॥ शुद्धः शत्रूः अभिषिच्येति पूर्वोक्त दीक्षापद्धत्युक्त विधिना घटं संस्थाप्य तत्कल्पे  
कदेवतामावाह्यथोपचारतः संपूज्य साध्यमभिषिच्य तस्मै दद्यादित्यर्थः ॥ ततो गुरुं देवदक्षिणां दत्त्वा महोत्सवं कुर्यात् ॥ ॥ गोपाङ्गनाके लिखि  
लासमुग्रं संसारदावानलभंगदक्षं ॥ ब्रह्मादिहं दारकवंदितां धिं वंदे मुकुंदं जगदेकनाभं ॥ ॥ इति महोपाध्याय श्री कल्याण नन्दवागीश भट्टाचा  
र्यविरचिते तन्त्रसारे प्रथमः परिच्छेदः ॥ ॥ अथ सामान्यपूजापद्धतिः ॥ ॥ ग्राह्ये मुहूर्ते उत्थाय सुस्वायः शिरस्थाधोमुख सहस्रदल कमलावस्थि  
तं श्वेतवर्णं द्विभुजं वरभयकरं श्वेतमाल्यातुलेपनं स्वप्रकाशरूपं स्ववामस्थितं रक्तशक्त्या स्वप्रकाशरूपं साहितं गुरुं विभावमानं सैरुपचारैः संपू  
ज्य ऐं इति मंत्रं यथाशक्ति जपानमस्कुर्यात् ॥ अखण्डमंडलाकारं व्याप्य येन वरस्वरं तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ अज्ञानतिमिरभ  
स्यतानां जनसलाकया चक्षुःशून्यी कृतं येन तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ततो मूलादिबलरंध्रां तां मूलविज्ञाप्तिभा वयेत् ॥ उद्यदिवाकरशोभां यावत्त्वा  
संदृष्टासनः ॥ अशेषांशु भूशान्तर्यं समाहितमनाः श्विरं गन्धभाष्यं तत्प्रांशरीरमपि चिंतयेत् ॥ अहं देवो न त्रान्यो स्मिन्नैव गानं शोकभातः स  
चिदानंदरूपो ह्यमात्मानमिति चिंतयेत् ॥ भावप्रदीपे ॥ ॥ ग्राह्ये मुहूर्ते उत्थाय कृते मैत्रादिकः अविः मृडको मलमलीनो मंत्रसिद्धिपरः सदा ॥ घटं

८



गन्धसमावर्त्य प्राणायामं नयन्तथा योगिनिमुद्रां विधायाथ मूलाधारं विनयेत्। शक्तिं कुण्डलिनीं सुध्यां विशतं वृत्तनीयसीं। प्रसक्तमजगात्  
कारं। सार्धं त्रिवलयान्वितां वायुनाग्निं समुत्थाया भारतीं बोधयेत्ततः। ब्रह्मरंध्रं पठेन्नैव परब्रह्मणि योजयेत्। मष्टचक्रभेदनेनैव परं ब्रह्म मयं  
पुनः। एवं कृत्वा मृत्वा मृते रेव संस्थाप्याधारमावधेत्। एतदिहाविधायाथ देवीं हृत्कमले न्यसेत्। संसृज्यमानसैर्देवैर्ध्यायेत्कल्याणुसारतः। अ  
ह्मेत्तरशतं विद्वान्जपेद्देव्यां क्षमालया॥ प्रातः कृत्या न नरं वमै आदिकं कुर्यात्॥ तथा च॥ नमस्तुभ्यममुत्थाय वहि रगन्धदेशिकः॥ ततो मे  
त्रादिकं कृत्वा कुर्यादन्नविशोधनं॥ प्रातः कृत्यस्य नित्यत्वमाह॥ ॥ गौतमीये ॥ इदानीं पूर्ववत्पुनः शंकात्कथयामि ते॥ यत्कृत्वाधिकारितां याति  
मन्त्रयंत्रार्चनादिषु। येन विना न सिद्धः स्यान्नरकंच प्रपद्यते॥ ॥ यामले ॥ प्रातः कृत्यमहर्त्वे वयो देवी भक्तितो यजेत। निष्कला तस्य पूजा स्याद्दो  
वहीनाय ध्यात्तया॥ ॥ लक्ष्मी कुलार्हावे ॥ संध्याया विहीनो यस्तु न दीक्षा फलमाप्नुयात् इति वचनं तस्या आवश्यकत्वं। वैदिकसंध्या नंतरं मंत्र  
संध्या कर्तव्याः तदुक्तं॥ वैदिकी संध्या यथा नुक्रमयोगतः॥ ॥ अथ संध्या प्रयोगः॥ तत्र शक्तिवियमये। ॐ आत्मतत्त्वा यस्माह। ॐ विद्या तत्त्वा यस्मा  
ह। ॐ शिवतत्त्वा यस्माह। इत्यादि मंत्रैः। अन्यत्रावमनमात्रं शक्तिवियमये। यामले॥ आत्मविद्या शिवे सुत्रे तैराचामेत्साधयणी। वह्निजायां परे दत्तासु  
देन पाथसाधये। ततो जले गङ्गे वयमुने वैव गोदावरि सरस्वत्यनेन तीर्थमावाह्यमूलेन त्रिवारं जलं भूमौ निक्षिप्य सप्रधातजलेन मूर्ध्नि नमभिषे  
चयेत्॥ ततः षडङ्गन्यासं कृत्वा वामहस्ते जलं निधाय दक्षिणे हस्ते नावा हस्तं यं रत्नं रत्नं इति त्रिभिर्मन्त्रमूलमुच्चरन् गलितो दकविंशतिः तत्त्वमुदया  
मूर्ध्नि सक्त्वा एभूधरां कृत्वा शेषजलं हस्ते समादाय तेजो रूपं ध्यात्वा वामेनासापुटेन रुड्या कृत्य देहांतः पापं प्रक्षाल्य कृत्वा वर्णं जलं पापमुपधा  
त्वा पिङ्गलमा विरिच्य पुनः कल्पितवज्रशिलायां फडिति मंत्रेण पापपुरुषस्वरूपं तज्जलं ताडयेत्। रमर्षमर्षणं। तथा च गौतमीये॥ आनम्य वि

राम  
१८

अथ शिखोदकं दक्षहस्ते सं गृह्य बुद्धिमान्। रुड्या कृत्य देहांतः क्षालितं पापं संवपं। कृत्वा वर्णं तदुदकं दधानाय विरचयेत्। दक्षहस्ते जलं प्री पाप रूपं विविंशत्वा  
पुनरुवज्रमावाहोनिःक्षिपेत्समुच्चरेत्॥

घेनामंत्री मुनीं देवोच संविशेत्॥ जले संयोज्य तीर्थानि त्रिवारं मूलमंत्रतः। क्षिपेद्भूमौ कुशोयेन सप्रधातुर्द्धि सेचयेत्॥ अन्यत्रापि षडङ्गन्यासमावर्त्य  
वामहस्ते जलं ततः। गृहीत्वा दक्षिणे नैव संसृष्टं कारयेदुधः। शिववायुजलं पृथ्वी वही। त्रीं जैस्त्रिधा पुनः। अभिमंत्र्य वमूलेन सप्रधातुत्त्वमुदया। निक्षि  
पेत्तज्जलं कोपं मूर्ध्नि दक्षे निधाय वा। अथ शिखोदकं दक्षहस्ते सं गृह्य बुद्धिमान्। रुड्या कृत्य देहांतः क्षालितं पापं ततो हस्तं प्रक्षाल्या वयं ही हंसं ॐ हृदि  
सूर्य आदिपश्यादि मंत्रेण वा। सूर्यार्घ्यं दद्यात्। विशेषस्तु स्नानप्रकरणे वक्तव्यः। सूर्यमंडलस्थाने अमुकदेवताये नमः। इति तत्र कायन्यावा त्रिवारं जलं  
निक्षिप्य तत्र देवताया गायत्रीं जपेत्॥ तदार्या न नरं। जानार्हा वे। ततश्च प्रजपेद्गीमा न्गायत्रीं परमाक्षरं। गायत्री तु स्नानप्रकरणे बोद्धव्या॥ ॥  
नंदिके च रसं हितायां॥ यावन्नदीयते चार्घं भास्कराय निवेदितुं। तावन्न पूजयेदित्युक्तं करं वा सुरेश्वरं॥ गौतमीये॥ एव ते कथिता मंत्रसंध्या मंत्रफलप्रा  
प्ये। न कुर्याद्यदि मोहेन वदीक्षा फलमाप्नुयात्॥ ॥ विष्णु ईश्वरे॥ संध्यादयं ततः कुर्यात्बालाणो विधिपूर्वकं मंत्रोक्तविधिनानित्यं सूद्रः संध्यां समाच  
रेत्॥ संक्षेपसंध्या मथ वा कुर्यान्मंत्री ज्यशक्तिः सायं प्रातश्च मध्याह्ने देवं ध्यात्वा मज्जयेत्। संध्यायां पणितानां वा गायत्रीं दशधा जपेत्॥ ॥ अथ  
स्नानविधिः॥ तत्र नश्चाद्यौ गत्या वैदिकस्नानं कृत्वा तान्त्रिकस्नानमाचरेत्। तथा च गौतमीये॥ ततः स्नानं तथा कुर्यात्तथा शास्त्रविधानवित्। मलप्रक्षाल  
नं स्नानं स्वधारोक्तं समाचरेत्॥ मंत्रस्नानं ततः कुर्यात्कर्मणो सिद्धिहेतवे। तथा च॥ अमुकदेवता प्रीति का मे च स्नानमहं करिष्ये इति संकल्पयेत्॥ तथा  
च कुलचूडामणीं। तामुपावसं ह्वयं वसतिलं सजलं ततः गृहीत्वा मुकुटदेवस्य प्रीतये स्नानमाचरेत्। ततः षडङ्गन्यासप्राणायामौ कृत्वा गंगे वयमुने तदिना  
अंकुशपुड्या सूर्यमंडलानीर्थमावाह्ये च नित्यने न धेनुमुदयाः मृती कृत्य कर्मवे नावयं प्रजलेण संरक्ष्य मूले नैका दक्षा अभिमंत्र्य सूर्याभिमुखं दक्ष  
वारं विनिक्षिप्य तस्मिन्नेव देवतावरणा रविं दृष्ट्वा जलेति मज्जयेत् देवतां ध्यायन् मूलमंत्रं यथा शक्या जपन् उन्मज्ज्य उदकेन त्रिवारं जपेत् न कलशमुदयात्







रतितायना नाधानत उद्यदादिपसंकाशां सुलकाधक रं सरेत् । कृष्णा निनध रं बाहीं ध्यायेत्तारकिते मरे ॥ मध्यान्हे ॥ श्यामवर्णां चतुर्वाहां  
 शंखवक्रलसत्करं । गदापत्रधरं देवीं स्तुतिं सनत्कृताश्रयां ॥ सायाहे वरदां देवीं गायत्रीं संस्मरेत्ततिः । शुक्लां शुक्लां वरधरं श्यामसन्कृताश्रयां ॥  
 त्रिनेत्रां वरदां पाशं शूलं च नृकण्टिकां । सूर्यमंडल मध्यस्थां ध्यायेत् देवीं समभसेत् ॥ त्रिपुरादौ तु ध्यायेत् विरोधो यथा ॥ ध्यात एवाक मले हुत तु भ  
 शुलो परि । वागीजरूपां तां विशां विद्युत्पाटलभासुरं । पुष्पधारो शुकोदण्डपाशं कुशसत्करं । स्वेच्छान् प्रहीत कपुयां गुरुविशाल एमिकां । मध्यान्हे  
 हृदयां भोजे कर्णिके सूर्यमण्डले । कामबीजा मिकां देवीं अलककर साकरं । प्रसूनवाण पुष्पेक्षुवाण पाशं कुशचिता । परितः स्वात्मपुरव्याभिः व  
 त्रिंशत्स्वमाक्तिभिः सायमाशासरोजस्थं चंद्राभसदृशशुतिं । सक्तिबीजा मिकां चापाशं कुशयुगाचिता । युगनिमाक्षर एकां सुटिकावे रणामिकां ।  
 चिंतयित्वा भगवतीं नित्याभिः परिवारितां । तारसै सूर्या र्घ्यं दत्त्वा तामादि पात्रे च नृना दं कुसुमाप रजिता पुष्पाणि निक्षिप्य द्यदादिमण्डल मध्ये वा तै  
 नित्यं वैतन्यनीदिता ये श्रीमदेकज दयै स्वाहा रति त्रिरर्घ्यं दत्त्वा गायत्री जपेदिति विशेषः ॥ अन्यत्र कादिप्रयोगः । ततः सूर्यमण्डल देवतां विभाव्य प्रलम्  
 त्रं यथाशक्ति जप्त्वा संस्तुयद् देवतां हृदये समानीयतीर्थं नमस्कृत्य योगमूर्तिं प्रविशेत् शिस्तान विधिः ॥ ततः सामान्या र्घ्यस्थापनादि आसनो  
 मवेशन पर्यंतं कर्म समाप्य वामे ईश्वर भ्यो नमः । दक्षिणे उंगणे शायनमः । मध्येः शुक्र देवता येनमः । तथा वगौ तमीये ॥ कृताञ्जलिपुटो भूत्वा  
 वामे गुरुत्रयं यजेत् । गुरुं च परमादिं च परमं गुरुं तथा । दक्षे पार्श्वे गणेशं च पुद्गलं देवं विभावयेत् । ततः फटिति मंत्रेण गंधपुष्पाभ्यां क  
 रे संशोभ्य उर्ध्वोर्ध्वं तालत्रयं दत्त्वा क्षो टिकाभिर्दशदिग्बंधनं कुर्यात् ॥ ततो वामिति जलधारया मृगियाकारं विवित्य भूतशुद्धिं कुर्यात् । तद्यथा  
 अंके उक्तानौ करो कृत्वा सोहमिति जीवात्मानं दीपकलिकाकारं मूलाधारस्थितकुंडलिन्या सह सुषुम्ना वर्मना मूलाधारस्थाधिष्ठानमर्चयेत्

पूरजनाह तविशुद्ध आशारव्यमष्टचक्राणि भित्वा शिरो वस्थिता वो मुखसहस्रदल कर्णिकां तर्गत परमात्मनि संयोज्य तत्रैव पृथिव्यप्रेजो व  
 खाकाशगन्धरूपरस्पर्शरसनासिकाजिह्वा चक्षुस्त्वक् पाणिपाद पायुपस्थ प्रकृति मनो बुद्धि हंकार चतुर्विंशति तत्त्वानि लीनानि विभाव्या ॥  
 यं इति वायुबीजं ध्रुववर्णं वामनासापुटे विचिंत्य तस्य षोडशवार जपेन वायुना देहमापूर्य नासापुटे धत्वा तस्य चतुःषष्टि वार जपेन कुंभकं क  
 र्त्वा वामनासापुटे देहं दध्या तस्य द्वात्रिंशद्धार वामकुक्षुस्थलं वरुणापापपुरुषेण सह देहं संशोध्य तस्य द्वात्रिंशद्धार जपेन दधनाश  
 यावायुं रेचयेत् । ततो दधनासापुटे रमिति वामबीजं रक्तवर्णं ध्यात्वा तस्य षोडशवार जपेन देहमापूर्य नासापुटे धत्वा चतुःषष्टि वार जपेन कुं  
 भकं कृत्वा पापपुरुषेण सह देहं दध्या तस्य द्वात्रिंशद्धार जपेन वामनासापुटे देहं दध्या तस्य द्वात्रिंशद्धार जपेन दधनाश  
 सिकायां ध्यात्वा षोडशवार जपेन ललाटे चंद्रं नीत्वा नासापुटे धत्वा । वामिति वरुणाबीजं स्पष्टवतुः षष्टि वार जपेन तस्मात्तुलाटवं दगति तस्य ध  
 यामातृवर्णमिकया समस्तं देहं विरच्य लमिति पृथ्वीबीजं स्पष्टात्रिंशद्धार जपेन देहं दध्या तस्य द्वात्रिंशद्धार जपेन दधनाश  
 तं कुंभं गौतमीये ॥ ध्रुववर्णं ततो वायुबीजं मदिं तुलां दितं । परयो दिडया वायुं सुधीः षोडशमात्रया । मात्रया च चतुःषष्ट्या कुंभयेत् सुषुम्ना  
 द्वात्रिंशद्धार जपेन त्रीरेचयेत् गलाख्यया । पूरयेदनया वैवसं चिंत्य नीलमारुतं ॥ रक्तवर्णं वायुबीजं त्रिकोणं स्वस्तिकाचितां । तेन पूरकपो  
 जेन मात्रो षोडशमात्रया । वतुः षष्ट्या मात्रया तु निर्देहं कुंभकेन तु । वामपार्श्वस्थितं पापपुरुषं कज्वलयत् । ब्रह्मरूपं शिरः स्कंच स्वर्णं स्तेय  
 कुजदयं । सुगंधानहृदायुक्तं गुरुतल्य कटिदयं । तसं सर्गि पददं दमंगप्रत्यंगपातकं । उपपातकलोमानं रक्तशमश्रुविलोचनं । खड्गवर्मधरं  
 क्रूरमेकं कुक्षौ विवितं पेटा मूलाधारस्थिते नैव वहिना निदहे चतं । एवं स दजपरितो द्वात्रिंशद्धार जपेन त्रीरेचयेत् दिडया



पुनः गायामनायां चंदवीजं कुंदेनु सदृशमं । भातेरुलौजसं योजयतत्र बोडरामात्रया । सुसुप्रयाचतुः मदि मात्रया बीजमैदवं । ध्यात्वा मु  
 तमयीं पृथि पन्नाश दृष्टुपिणि । तदा देहं विचिंत्यैव मनसा पिंगला धजा । द्वात्रिंशन्मात्रयामं ग्रीलं बीजेन दृढं नयेत् । स्वस्थाने हं स  
 मंत्रेण पुनस्तैव ववर्त्तना ॥ ॥ ज्ञानार्णवे ॥ बीजं तत्त्वानि चानीय स्वस्थाने स्थापयेत्ततः । शक्तिरुत्पा भूतशुद्धिमातृका न्यासमाचरेत् ॥ शक्ति  
 विषययामले ॥ चंदवीजस्य जपमावश्यकः ॥ ठं बीजं शुक्लवर्णं च जप्त्वा बोड शधा सुधीः । भूमध्यस्थितं विंदेत तेनैव च नियोजयेत् ॥ प्राण  
 प्रतिक्रिया पश्चात् बीजं देहं नियोजयेत् । सुखदं तं समुच्चार्य हंसस्तु विपरीतकः । उच्येत यस्मै शान्तिविशेषं न्यक्षरी भवेत् । प्राणप्रतिक्रिया  
 मंत्रोयं सर्वकर्माणि साधयेत् । तेनैव विधिना देवि स्थिते कुर्यान्निजांतुं ॥ ॥ तथा च तं ज्ञाने ॥ सोहमेवं समाभाष्य जीवं हृदि समा नयेत्  
 भूतशुद्धिपदयुतानि सुविशुद्धे श्वरे ॥ शरीरकार भक्तानां यद्विशोधनं ॥ अथैकप्रसंगं योगाद्भुतशुद्धि रिरुह्यता । हंस इति बीजं स्वहृ  
 दे आनीय कुलकुण्डलिनीं पृथिव्यादीनि यथा स्थानमानयेत् ॥ विशेषतः शक्तिविषये ॥ हंस इति मंत्रेण जीवाधिकं परमशिवे संयोज्य  
 सोहृति निर्मत्रेण स्वस्थानमानयेत् ॥ ॥ तथा च गौतमीये ॥ सुसुप्रावर्त्तना सोहृति मंत्रेण योजयेत् ॥ सहस्रारेशिरस्थाने परमात्मनि  
 योजयेत् ॥ ॥ वाएहीये ॥ मूलाधारे ततो बीजं ब्रह्ममार्गेण देशिकः । हंसेन पुष्करस्थाने परमात्मनियोजयेत् ॥ ॥ ततो मातृका न्यासः ॥ अ  
 स्ममातृकामंत्रस्य ब्रह्ममार्गेण यत्री ईदो मातृका सरस्वती देवता फूलो बीजानि स्वः शक्त्यो लिपि न्यासे विनियोगः । शिरसि ब्रह्मणे म  
 ध्ये नमः । मुखे गायत्रीं हंसे नमः । हृदि मातृका सरस्वती देवतायै नमः । गुह्ये हले भो बीजे भ्यो नमः । पादयोस्त्रेभ्यः शक्तिभ्यो नमः । तथा  
 च ज्ञानार्णवे ॥ मातृकां चण्डदेवेशि न्यासात्पापनिहन्ती । त्रिषु ललास्य मंत्रस्य गायत्रीं हंसे नमः । देवता मातृका देवी बीजं यं जनमेव च । श

राम  
२२

क्तयश्च स्वरादेवोषडंगन्यासमाचरे ॥ ॥ अथ कण्ड न्यासो ॥ अं कं खं गं घं ङं आं अं गुह्याभ्यां नमः । ईं चं मं ईं तर्जनीभ्यां स्वाहा । उं ङं पं डं मध्यमा  
 भ्यां ववट् । ऐं मं पं ऐं अनामिकाभ्यां हुं । ओं पं पं ओं कनिष्ठाभ्यां वौषट् । अं यं १० अं ह्रिस्त्राय फट् ॥ तथा । करं तलपृष्ठाभ्यां फट् । तथा । अं कं खं गं  
 घं ङं आं हृदयाय नमः । ईं चं पं ईं शिरसे स्वाहा । उं ङं पं डं शिखायै ववट् । ऐं तं पं ऐं कवचाय हुं । ओं पं पं ओं नेत्रत्रयाय वौषट् । अं यं १० अं अत्राय फ  
 ट् ॥ तथा ज्ञानार्णवे ॥ अं आं मध्ये कवर्गं तु ईं ईं मध्ये ववर्गं कं । उं उं मध्ये टवर्गं तु ऐं ऐं मध्ये तवर्गं कं । ओं ओं मध्ये मवर्गं तु विरुपुक्ते न्यसेत्तुये ॥  
 अतस्त्वारवि सर्गांतर्यशवर्गो सलक्षको । हृदयं च शिरे देवि शिखा कवचं कं तथा । नेत्रमखं न्यसेत्तु जे नमः स्वाहा क्रमेण तु । ववट् हुं वौषट् तं च फट्  
 तं योजयत्प्रिये ॥ षडंगोयं मातृकायाः सर्वपापहरः सतां । अथान्तर्मातृका न्यासः ॥ अकारादिबोडरास्वरान्सर्वविंशत्बोडरादलकमले क  
 र्त्तव्यं न्यसेत् । ककारादि द्वादशवर्णान्सुदृशरकमले हृदये न्यसेत् । उकारादि द्वादशवर्णान्सुदृशरकमले नाभौ न्यसेत् ॥ बकारादि द्वादशवर्णान्सुदृशरकमले  
 कुम्भकर्मलोले गेमूले न्यसेत् । बकारादि चतुशो वर्णान्सुदृशरकमले मूलाधारे न्यसेत् । ह्रस्ववर्णं द्रव्यं विदलकमले भ्रूमध्ये न्यसे  
 त् ॥ ॥ तथा च ज्ञानार्णवे ॥ अथ मंत्रां उजे कंटे स्वरान् बोडरा विन्यसेत् । द्वादश ह्रस्वमेकादीन् द्वादश विन्यसेत् ॥ इत्यादिवै सवेत् ॥ एके  
 कं वर्णं मुच्चार्य मूलाधारे ह्रिणे नि कां । नमोऽं प्रिते विन्यास आनरः परिकल्पितः ॥ तथा अथांतर्मातृका न्यासा मूलाधारे ववट् हुं । स्वर्णं भवश  
 यश्च शुक्लवर्णं विभूषिते । षट्दले वैशुताने भस्त्राधिकानेऽनन्तविधि । वभमैयवतु यत्ते वर्णैः प्रादिश्च सुवते । मणिपूरे द्वादशले नीलजीवतसं  
 विधि । आदिकान् दले उक्ते विड्याधितमस्तके । अनादिते द्वादशारे सुवालरुचि सीनेने । कादिगान् दले उक्ते योगिनी हृदयंगमे । विष्णुके बोडरा  
 दले वैशुतानि स्वरभूषिते । आशाचके तु मुक्ता भेदिदले ह्रस्वसंयुते । सहस्रारे भिमनिने सर्ववर्णं विभूषिते । अकथादित्रिरेवामहलक्षत्रय



द्वितीयाग्नये गन्धर्वविन्दुसहितिलयान्कं। एवं समाहितमना ध्यायेन्वासो यमांतरा ॥ अथवा ह्यमातृका ध्यानं ॥ पंचाशत्त्रिभिभि  
भक्तसुखदोः तन्मधवक्षस्थलां भास्वमोसि निवृद्धचंद्रसकलां आपीनतुंगस्वनीं। मुद्रामक्षगुणं सुधासकलं वांविद्यां वरुणां वज्रैर्विभ्राणं  
विस्तार्य भां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये। शिवा नान्यसेत ॥ तत्र कुलि नियमः ॥ ललाटे नामिका मध्ये विन्यसेत्सुखपंकजे। तर्जनी मध्यमा नामा  
धानसवने जयोः। अक्षय्यकर्णयोः न्यसेत्कनिष्ठां गुह्यकीं नसोः। मध्याक्षि योगेणु चोभ्य मध्यमां बोधोर्म्यसेत्। अनामा दंतो न्यस्य मध्यमां  
तमाङ्गके। मुखमनो हस्तपादे तत्संधिनिष्ठपार्श्वयोः। कनिष्ठानामिका मध्याक्षां हृष्टे च विन्यसेत्। हृदये च तत्सर्वं अंशयोश्च कुरु स्थले।  
हृत्पूर्वकरयोः पादे रक्षोदरतले नवै। एतां सुमातृका मुद्राः क्रमेण परिकीर्त्तिताः। नित्यं त्वमा हतत्रैव अज्ञाता विन्यस्य सुन्या संतस्य तु  
निष्फलं ॥ स्थलं तु। यथा गौतमीये ॥ बलादे मुखहनाक्षि मुनिष्ठा रेखु गण्डयोः ॥ ओष्ठदंतोत्तमांगास्योदोः पत्संध्ययकेषु च ॥ पार्श्वयोः  
पृष्ठतो नाभौ जठरे हृदयेऽक्षके ॥ ककुयं शे च हृत्पूर्वपाणिपादयुगे तथा ॥ जठरुत्तरयोर्मध्ये त्रिमात्रिकारणं न्यथा क्रमात् ॥ अंनमोललाटे ॥  
आंनमो मुखे। इंनमो दक्षचक्षुषि ॥ रंनमो वामचक्षुषि ॥ उंनमो दक्षकर्णे ॥ डंनमो वामकर्णे ॥ कंनमो दक्षनसि ॥ जंनमो वामनसि ॥ लंनमो दक्षग  
रो ॥ लंनमो वामगरो ॥ संनमो ओष्ठे ॥ ऐंनमो धरे ॥ औंनमो दुर्द्धदने ॥ औंनमो अधोदने ॥ अंनमो वल्लरंध्रे ॥ अंनमो मुखे ॥ कंनमो दक्षबाहुमूले  
खंनमो कूर्परे ॥ गंनमो मणिबंधा ॥ घंनमो कुलिमुखे ॥ जंनमो कुलये ॥ एवं च ५ वामबाहुमूलकूर्परे मणिबंधांशुलिमूलायेषु ॥ एवं च दक्षपादमूल  
संध्ययकेषु ॥ तं ५ वामपादमूलसंध्ययकेषु ॥ पंनमो दक्षपार्श्वे ॥ फंनमो वामपार्श्वे ॥ वंनमो पृष्ठे ॥ भंनमो नाभौ ॥ मंनमो जठरे ॥ यंनमो हृदि ॥ रंनमो दक्षक

कमूले ॥ लंनमो वामबाहुमूले ॥ वंनमो ककुदिशं नमो हृदादिदक्षकरे ॥ खंनमो हृदादि वामकरे ॥ संनमो हृदादिदक्षपादे ॥ रंनमो हृदादि  
वामपादले ॥ नमो हृदाशुदरे ॥ क्षंनमो हृदादिमुखे ॥ उंमाय ॥ नो नमो नो वा सवित्रु विरुवर्जितः ॥ पंचाशद्वर्णविन्यासः क्रमात्तु मनीभि  
भिः ॥ शिभदः ॥ अपरं च ॥ चतुर्मातृका प्रोक्ता केवला विंदुसंयुता ॥ सविसर्गो सो भयावरहस्यं शृणु कथ्यते ॥ विद्या करी केव  
ला च सो भयाशक्तिदायिका ॥ सविसर्गो पुत्रप्रदा सविंदुर्विजदायिनी ॥ ॥ यामले ॥ भक्त्या विनियमासौ विनायक उपपन्नयेत् ॥ विप  
रीतफलं दद्यादभक्त्या पूजनं यथा ॥ सामान्यो सेः कुलि नियमस्तु ॥ गौतमीये ॥ मनसा वा न्यसे न्यासान् पुष्यनैवा धवा मुने ॥ अंगुष्ठानामिकायां  
वा अन्यथा विकलं भवेत् ॥ विशेषतः सेतुनायं क्रमः ॥ श्यामा विद्यायां तु विशेषमातृकान्यासो ब्रूयः ॥ अथ प्राणायामेः कुलि नियमाह ॥  
ज्ञानार्णवे ॥ कनिष्ठानामिकां गुह्ये न्यासापुटधारणं ॥ प्राणायामः सविज्ञेयस्तर्जनी मध्यमां विना ॥ प्राणायामादिविधः ॥ सगर्भो निगर्भश्च ॥ त  
था च ॥ सगर्भो मंत्रजापेन निगर्भो मात्रया भवेदिति ॥ वामजानुनितद्वस्तत्र मणं यावता भवेत् ॥ कालेन मात्रा सा ज्ञेया मुनिभिर्वेदधारणैः ॥ अथ  
प्राणायामव ॥ मूलमंत्रस्य बीजस्य प्रणवस्य ओडशधा जपेन वामनासापुटे नवायुं पूरयेत् ॥ तथा च काली क्रमे ॥ प्राणायामत्रयं कुर्यात्  
लेन परायेन वा ॥ अथ वामं त्रवीजे नयथोक्तविधिना मुषीः ॥ विषरीतमतो विदधी बुधः पुनरयथ विषरीतमिति ॥ अपुन विधिना सुमनाः सततं  
मस्तो विदधी तमुत्तममनः ॥ तस्य चतुःषष्टि वारजपत् ॥ वायुं कुभंयेत् ॥ तस्य द्वात्रिंशद्वारजपेन वायुं सेवयेत् ॥ पुनर्दक्षिणेनापूर्य वामेन रेचये  
त् ॥ पुनर्वामेनापूर्य ॥ शिणेन रेचयेत् ॥ योगिकं पुनर्मन्त्रनियमः ॥ तथा च गौतमीयो मंत्रः प्राणायामः प्रोक्तो यौगिकं कथयामि ते ॥ पूरयेदाम



यविद्वान्मात्रावोऽशसंख्यया। यदावतुःषोडशाववारजपेन पूरकादिकं कुर्यात्। तथा जतं जतरे। परयेवोऽशभिर्वा मुं धायेत चतुर्गुणैः। रेच  
येकुं भकारिं न स्वशक्त्या ततुरीयतः। तदशक्तौ चतुर्थेऽप्या देव्या रास्य संयमः॥ प्राणायामं विना मंत्रपूजनेन हियोग्यता। गोपाले तु विशेषो वक्तव्यः॥  
॥ अथ पीठन्यासः॥ हृदि आधारशक्तये नमः॥ कूर्माय नमः॥ अनंताय नमः॥ पृथिव्यै नमः॥ क्षीरसमुद्राय नमः॥ सप्तदीपाय नमः॥ मणिमण्डपाय  
नमः॥ कल्पवृक्षाय नमः॥ मणिवेदिकायै नमः॥ रत्नसिंहासनाय नमः॥ सतसर्वतु हृदि प्रणवादिनमोऽनेन। ततो दक्षिण स्कंधे। उं धर्माय नमः॥  
नामस्कन्धे। ज्ञानाय नमः॥ नामोरे। वैराज्याय नमः॥ दक्षिणोरे। ऐं श्रव्याय नमः॥ मुखे। अधर्माय नमः॥ बापपार्श्वे। अज्ञानाय नमः॥ नागो अवैराग्या  
य नमः॥ दक्षपार्श्वे। अनैश्वर्याय। सर्वत्र प्रणवादिनमोऽनेन। तथा वशा रक्षायां॥ अंशोरुयुग्मयोर्विद्याव्यादक्षिण्येन देशिकः॥ धर्मज्ञानं च  
वैराग्यं विन्यसे कमतः शुधीः॥ मुखे पार्श्वे। नाभिपार्श्वे। धर्मादीन्मुक्तायेत। पुन हृदि अनंताय प्रणवाय सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने नमः॥  
सोममण्डलाय चोऽशकलात्मने नमः॥ मं बं हि मंडलाय द्वादशकलात्मने नमः॥ सं सत्वाय रं रजसे तं तमसे। ओं आत्मने। अं अरुत्मने। पं परमा  
त्मने। कीजानात्मने। सर्वत्र नमोऽनेन इत्यन्तं विन्यस्य हृत्पत्रकेश रेखुभीठमन्त्री पीठमनुं च न्यसेत्। ततः स्यादिन्यासः॥ ॥ ऋषिस्तु  
हम्भ रपुरातजामः साक्षात्पसाप्रतुं संसाधयति शुद्धा मासतस्य ऋषिरितः। शुद्धत्वात्मनो वा स्यात्संतु परिकीर्तितः। सर्वेषां मंत्रत  
त्वा नां क्वा द्वादशकलात्मने॥ अक्षरत्वात्पदत्वाच्च मुखे छंदः समीरितः। सर्वेषां मैव जंतूनां भासनात्प्रेरणान्नाथा। हृदयां भोजमध्यास्थां देवतां  
तत्र तान्यसेत्॥ ऋषिछंदोपरि ज्ञानात्मनं जकल भागवेत्। दोर्वल्यं माति मंत्री रां विनिमोगमजानतां। ततः सत्त्वोक्त्या सारं कुर्यात्॥ ॥

तदं कुलार्णवे॥ आगमोक्तविधानेन न्यासं नित्यं करोति यः। देवताचारमाप्नोति मंत्रसिद्धिः प्रजायते। येन्या सकवच छत्रो मंत्रं जपति तस्यै। विघ्नाद  
व्यापलायनो संदं दद्यात्तथा गजाः॥ अकृत्वा न्यासजातं चो मूढत्वात्पूजयेन्नतुं॥ सर्वविधैः सवाधः स्याद्वाधैर्दृग्गपशूर्यथा॥ जंगन्यासे तु अंगुलिनिय  
मः॥ त्रिदेकदशकत्रिदिसंख्या स्यात्कौलसंभवे। अंगुलीनामिति वचनात्सर्वसाधारणं॥ वैष्णवे तु। अंगुष्ठाज्जबोदस्तशाखा भवेन्मुद्रा हृदये शीर्षके  
ति। अधोऽङ्गुष्ठाखलु मुखेः शिखायां। करद्वंद्वंगुलजोर्वर्णलोसुः। नाखमुष्ण दृगवाङ्गुगकांगुलं तर्जनीदेति ध्वनिस्तु विष्णुविशक्तः कथिस्तु मुद्राय  
वाक्षिनी तर्जनी मध्यमेव। ततस्तत्तत्कलोक्तमुद्राय दृष्ट्या ध्यानमकृत्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्॥ ॥ तथा च सनत्कुमारिणे। अकृत्वा मान  
संशोर्गं न कुर्याद्दहिरर्चनं। शंखस्थापनमुदीक्षाप्रकरणे उक्तं॥ ततः पीठपूजा॥ पीठस्योत्तरवायव्या दीक्षा पार्श्वे नंगुरपंकी पूजयेत्। यथा॥ ततः पीठ  
मध्ये उं आधारशक्तये नमः॥ शेषाय। पृथिव्यै। क्षीरसमुद्राय चेतदीपाय मणिमंडलाय। कल्पतरु मणि वेदिकायै रत्नसिंहासनाय। उं कारादि  
नमोऽनेन पूजयेत्॥ अग्निकोरो। उं धर्माय नमः॥ अज्ञानाय। कायकोरो। उं वैराज्याय। ऐशान्याय। ऐं श्रव्याय। प्रणवादिनमोऽनेन पूजयेत्।  
पूर्वादिचतुर्षु। अधर्म। अज्ञान। अवैराग्याय। अनैश्वर्याय पूजयेत्। मध्ये अनंतादि ही ज्ञानात्मने नमः इत्यंतं संपूज्य पूर्वदिक्केश रेखु मध्ये तत्तत्क  
लोक्तपीठशक्ति संपूज्य पीठमनुं पूजयेत्॥ ततः दौर्विशेषो वक्तव्यः॥ पूर्वादिर्द्वितीयमस्तु॥ पूज्य पूजकचोर्मध्ये प्राचीति कीर्त्यते बुधैः॥ तदक्षिणं दक्षि  
णं स्यादुत्तरं दक्षिणं मंतं। पृष्ठं तु पश्चिमं ज्ञेयं सर्वत्रैवं प्रयोजयेत्। अविशेषेयं त्रिनियमस्तु॥ ॥ मत्स्यस्मृतौ॥ अतुक्तकल्पेन चतुर्लुलिखित्यप्यदलाष्टक  
यद्कोशे कर्णिकं तत्र वेदद्वारे पशोभितं। ततः पुनर्वात्वा बाहनादि प्राणयतिष्ठा कुर्यात्॥ ततः षोडशोपचारैः पूजयेत्॥ पंचोपचारैः नवा। षोडशो  
पचारैः च मस्तु। आसनं स्वागतं प्राप्य अर्घ्यमावमनीयकं। मधुपकाच मनस्वानवसनाभरणां तिका सुगंधिसुमनो धूपदीपनैः वेशभंदनां। ततः स



त्रेण दत्वा षडंगेन पूजयेत् ॥ पुष्पदानेन विशेषः ॥ पुष्पं वा यदि वा पत्रं नेष्टं चाथो मुखं तु तदा ॥ दुःखदं तत्समाख्यातं यथोत्पन्नं तथा र्थसां ॥ इति  
 अधोमुखं कलं नेष्टं पुष्पाञ्जलि विधौ न तु ॥ ततो मूर्द्धि ह कुक्षपादां गुलिसर्वांगकेषु ॥ मूलेन पंचपुष्पांजलीं दत्वा तत्तत्कलोकावरणं पूजां कु  
 र्यात् ॥ तथा च ॥ पुनर्पुष्पांजलिं दत्वा परिवारार्चनं चरेत् ॥ इति भट्टः ॥ ततो धूपदीपौ दद्यात् ॥ तथा ॥ ॐ जय धनिमंत्रमातः स्वाहा इत्यनेन घण्टां संपूज्य  
 वामहस्तेन तां वादयेत् ॥ ततश्च त्रेण नीचैः धूपं दद्यात् ॥ एवं हृष्टिपर्यंतं दीपं दद्यात् ॥ ततो मूलेन पुष्पांजलिं दत्वा नैवेद्यमानीय कर्दितिसंप्रोक्ष्य  
 चक्रमुद्रयाभिरक्षतु पतिमूलमस्तुधाजग्राधेतु मुद्रयाः मृती कृत्य पुनर्मूलमुच्चार्य नैवेद्यं दद्यात् ॥ वैष्णवे तु नैवेद्ये विशेषो वक्तव्यः ॥ ततः पुनरुचमनी  
 यंदत्वा तां वलंदद्यात् ॥ ततः परिवारं गंधादिभिरभ्यर्च्य नृत्पगीतैर्देवं संतोष्य जपेन्युक्ता विलोमा र्घ्यं दत्वा पुष्पाञ्जलिं दद्यात् ॥ दाने तु ॥ आदौ मूलं ततो  
 द्वयाक्षौखस्ततः संप्रदानं तदानीं तु तत्तत्त्यागात्मकं पदं ॥ इति सर्वत्र तथा च सनत्कुमारः ॥ आदौ मंत्रं समुच्चार्य पश्चाद्व्यं समुच्चरेत् ॥ संप्रदानं तदंतरे  
 यदंत्यागात्मकं ततः ॥ एवं क्रमेण देवक्षिउपचारान्युक्त्ययेत् ॥ मंत्रांते कर्मसंनिपातः ॥ ततश्च लुकोदकमादाय इतः पूर्वप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो  
 जायतस्त्वष्ट्रवस्थासु मनसा वाचा हस्ताभ्यां पैशा मुदरेण शिरसा च स्मृतं यत्कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा ॥ मां मदीयं सर्वं असुकदेवतायै अर्पये  
 त् ॥ ॐ तत्सत् ॥ नमस्कारं तस्मिन्नेतरेण हस्तं शतं जप्त्वा ॥ गृह्यातिगृह्यगोप्रात्यं गृहाणाम्यहं तं जपं ॥ सिद्धिर्भवतु मे देवत्वत्प्रसादात् त्वयि स्थितिः ॥ अन्य  
 त्रगोप्रीत्यं देवीति विशेषः ॥ इति जपं समर्प्य स्तुत्वा नत्वा अष्टांगप्रणामं कुर्यात् ॥ पश्चात्कण्ठ्यां जातुभ्यां उर्यां शिरसा दृशा ॥ वचसा मनसा चेतो विप्रणा मो  
 षां ग ईरितः ॥ बाहुभ्यां च सजातुभ्यां शिरसा वचसा दृशा ॥ पञ्चांगैः प्रणामं कृत्वा पूजासु प्रवर्तयेत् ॥ ॥ भूमौ निपत्य यः कुर्यात्कृष्टेष्टांगं तत्सुधाः ॥  
 सहस्रजन्मजं पापं त्यक्त्वा वैकुण्ठमाप्नुयात् ॥ तथा वेदविज्ञो भूतिं ज्ञात्वा यत्फलं लभते नरः ॥ तत्फलं लभते मत्वा कृष्णे कृत्या यदक्षिणं ॥ कृष्णस्तु इत्युपलक्ष

णां नतिविशेषस्तु त्रिकोणाकारसर्वचनतिः शक्तेः समीरिता ॥ अर्धचंद्रं महेकास्य पृष्ठतश्च समीरिता ॥ सव्यासव्यक्रमा मंत्री सोमसूत्रं न लंघयेत्  
 तंत्रान्तरेण ॥ शिवप्रदक्षिणे मंत्री अर्धचंद्रकमेव च ॥ सव्यासव्यक्रमे नैव सोमसूत्रं न लंघयेत् ॥ इति च ॥ प्रसार्य दक्षिणं हस्तं स्वयं न प्रक्षिणः पुनः ॥ दर्श  
 ये दक्षिणं पार्श्वं मनसा पिच दक्षिणं ॥ त्रिधा च वेष्टयेत् सम्यक् देवतायाः प्रदक्षिणे ॥ एकहस्तप्रणामो वा सकं वा पिप्रदक्षिणं ॥ अकाले दर्शनं विज्ञे  
 र्हेति पुरण्यपुराणं ॥ दक्षिणं दायविंगत्वा दक्षिणं तस्माच्च शो भवी ॥ ततश्च दक्षिणं गत्वा नमस्कारं त्रिकोणवत् ॥ ततो देवतां गे आवरणं देवतां विनाय  
 क्षमजेति विरुज्य संहारमुद्रया तज्जेजः ॥ पुष्पैः सा र्धं स्वहृदयमानयेत् ॥ तथा च निधाय देवतां पश्चात्स्वीयहस्तरसीरुहे ॥ सुषुम्नावर्त्मना पुष्प  
 माष्टाया द्वासयेत्ततः ॥ ऐशान्यां मण्डनिभां कृत्वा निर्माल्यशेषं दद्यात् ॥ वैष्णवे तु विश्वकसेनाय नमः ॥ शक्तौ शोबिकायै नमः ॥ शिवे ॐ चण्डे  
 श्वराय नमः ॥ गणेशे उच्छिष्टगणेशाय नमः ॥ कालिकायै उच्छिष्टचण्डालिन्ये नमः ॥ तथा च विज्ञानं दनिबंधं ॥ सूर्ये गणपतायुषे शक्तौ  
 वेथवेष्णवे ॥ तेजश्चण्डमथोच्छिष्टसोजपुच्छिष्टपूर्विकां ॥ चण्डाली शोबिकां चण्डेश्वरं विश्वकसेनं क्रमात् ॥ उनासहवर्तत इति ॥ सोऽर्गातस्याः  
 पुत्रो गणेशः ॥ ततः पादोदकं पीत्वा नैवेद्यं किंचित्स्वीकृत्य अन्यथा योग्याय दत्वा यया मुखं विहरेत् ॥ ॥ मत्पुच्छे ॥ अनिवेशमभुंजीत मत्स्यं  
 मांसादिकं तु यत् ॥ अन्नं विद्यापयो मूत्रं यदि ह्येतानि वेदितं ॥ तथा भैरवतंत्रे ॥ हृदये च वहिर्देवी समर्प्य विधिवत्ततः ॥ निर्माल्यं च शुचीं देवीं नै  
 वेशं भक्षयेत्सुधीः ॥ ॥ तंत्रान्तरे ॥ निर्माल्यं शिरसा धार्य सर्वार्जे वाजुलेपनं ॥ नैवेद्यं चोपभुंजीत दत्वा तत्तत्कालिने ॥ देवतायाश्च विशिष्टं  
 सतिलं शंखं मथ्यं ॥ अंगेलग्नं प्रपुष्पाणां वल्लहत्यां व्यपोहति ॥ ॥ इति सामान्यपूजापद्धतिः ॥ ॥ यामाहराष्टां प्रकृतीं पुनीं प्राप प्रां त्रिश  
 किं गिरिमन्त्रपूर्णं नित्यां च उर्गां त्वरितां तथा न्यां भजा मि नित्यं भुवने श्वरीतां ॥ अथ वक्ष्ये जगद्धात्रीं मधुना भुवने श्वरीं ॥ वल्लादयो मिया



शिव  
२६

ज्ञातानुमिरेपरमांशियं ॥ अथ भुवनेश्वरी मंत्राः ॥ नकुलीशोऽग्निमाचूहो वामनेत्रार्धचन्द्रवान् । नकुलीशो रुकारः । अस्य पूजाप्रयोगः  
सामान्यतुक्तपातः कृत्वादिपीठन्यासोत्तमविधायकेशेभ्यः शरीरं न्यसेत् । तद्यथा ॥ उं जयायै नमः ॥ एवं विजयायै । अजितायै ।  
अपरजितायै । नित्यायै । विलासिन्यै । दोग्धे । अघोरायै । मंगलायै । कर्णिकायां पद्मासनाय नमः ॥ ततः त्रयादिन्यासः ॥ अथ भुवनेश्वरी  
मंत्रस्य शक्तिः शक्तिः गायत्री छंदो भुवनेश्वरी देवता रुकारे बीजं रुकारः शक्तिः रेफः कीलकं भुवनेश्वरी देवता चतुर्वर्गसिद्धिर्धे विनियोगः  
शिरसि शक्तये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि भुवनेश्वरी देवतायै नमः गुह्ये हं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये नमः सर्वा  
नेर कीलकाय नमः ततो मंत्रन्यासं कुर्यात् शिरसि ॐ ह्रीं स्वायै नमः ॥ वदने उं गगनायै नमः ॥ हृदि ॐ रक्तायै नमः ॥ गुह्ये हं करालिकायै नमः  
पादयोः हं महोदध्यायै नमः ॥ एवं उं द्रुपद्यायै नमः ॥ दीव्यपश्चिमे भुवने सुखं तां न्यसेत् ॥ एतासां बीजानि निवर्त्तयन् पंचरत्नाञ्चो न्यस्य भूतमप्रभाः  
ततः करं न्यासो कुर्यात् ॥ ह्रीं अंगुष्ठायै नमः ॥ अंगुष्ठयोः ॥ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा । तर्जनीयोः ॥ ह्रीं मध्यमाभ्यां वयं । मध्यमायोः ॥ ह्रीं अनामिकाभ्यां हं । अ  
नामिकाभ्यां हं । अनामिकायोः ॥ ह्रीं कनिष्ठाभ्यां वौषट् । कनिष्ठयोः ॥ ह्रीं करतलपृष्ठाभ्यां । अस्याय कट् । करतलपृष्ठयोः ॥ एवं ह्रीं हृदयाय नमः ॥ हृदि  
ह्रीं शिरसो स्वाहा शिरसि ॥ ह्रीं शिरसायै वयं शिरसायां । ह्रीं कवचाय हूं । सर्वाङ्गे ॥ ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । नेत्रयोः ॥ ह्रीं हृत्वाय कट् चतुर्दिक्षु ॥ तथा वामदि  
र्धभाजा बीजे नकुल्यादङ्गुलिक्रियामनोः ॥ स्वच्छंदसंग्रहे । स्वर्गविहाय बीजं तं दीर्घपदेन योजयेत् । अङ्गानि विधेया नि सर्वत्राद्यं विधिः स्मृतः ॥ अथ  
विनियमस्तु सर्वस्वोक्तः सर्वत्र करं न्यासे सर्वं क्रमः ॥ ततो भाले उं गायत्री सहितं । उं बुद्धये नमः दक्षिणे कपाले ॥ उं सावित्री सहितं विष्णवे नमः । वामकपा  
ले ॥ उं वागीश्वरी सहितं महेश्वराय नमः । मुखे भुवनेश्वरी देवतायै नमः । वामकर्णे श्रीं सहितं धनपतये नमः ॥ उं विंशति सहितं स्मरन् शिवं

पदः  
२६

सव्यकर्णे परिपुष्टि सहितं गणपतये नमः ॥ दक्षिणे गण्डकर्णं तरालेपं प्रनिधनये नमः ॥ तथा चर्णभिन्यासे तु विष्णुसारे ॥ उं कारे वायुसमा  
युक्तं नमो नैऋत्यस्थितिः । विधिना विन्यसेत् सर्वं शंकरस्य मतेन वा । एवं सर्वत्र तथा भाले उं द्वाहये नमः ॥ एवं वामांशे माहेश्वरीयै नमः ॥ वामपादौ  
कोमायै जयरे । वैष्णवौ दक्षिणायै वयं दक्षिणं द्वाहये । अथ रेगलेनामृतायै हृदि । महालक्ष्म्यै शक्तिविन्यस्य हृले न व्यापकत्रयं कुर्यात्  
ततो ध्यानं ॥ उं यद्दिनयुतिमिंडकिरीटां तुङ्गकुचां नयनवयसं युक्तां स्मरन् मुखीं वरदां कुशपाशाभीतिकरां प्रभजेत् भुवनेश्वरी ॥ एवं ध्यात्वा मानसे  
संपूज्य ततो वहिः पूजामारभेत् । अस्य पूजायंत्रं सकेशं पद्ममण्डलं बाह्ये छत्रं षोडशभिर्दलैः । विलिखेत् कर्णिकामध्ये यट् कोशे मन्त्रिमुद्रं । चतु  
रस्रं चतुर्द्वारं मेवं मण्डलमालिखेत् । ततो दीक्षापद्धतिकरणं स्वस्थापनं कृत्वा सामान्यपद्धत्युक्तपीठं पूजां कृत्वा पीठशक्तीः पूजयेत् । तद्यथा केश  
रेषु पूर्वादि । उं जयायै नमः । उं विजयायै । उं अजितायै । उं अपरजितायै । नित्यायै । विलासिन्यै । दोग्धे । अघोरायै । मध्ये मंगलायै । प्रणवदि  
नमो नैऋतये नमः । तडपरिही पद्मासनाय नमः । ततः पुनर्भावा आवाहनादिपुष्पदानपर्यंतं विधाय अग्निनिष्पत्तिवायुशिवानकोरोषु  
मध्ये दिक्षु च ह्रीं हृदयाय नमः । इत्यादिना वडं गेन पूजयित्वा पंचपुष्पांजलिं दद्यात् । आबरणपूजा कर्णिकामध्ये उं ह्रीं स्वायै नमः । पूर्वै रं  
गगनायै नमः दक्षिणे । उं रक्तायै नमः । उत्तरे । हं करालिकायै नमः । पश्चिमे अं महोदध्यायै नमः ॥ ततः यट् कोशे । पूर्वगायत्रये नमः । उं बुद्धये  
नमः । नैऋत्ये उं शक्तिभ्यो नमः । उं विष्णवे नमः । वायवे उं सरस्वत्यै नमः । उं भद्राय नमः । वक्तिकोशे । उं श्रियै नमः । उं धनपतये नमः । पश्चिमे उं र  
त्यै नमः । उं स्मरन् नमः । ऐशान्यां पुष्पे नमः । उं गणपतये नमः । यट् कोशे । स्योऽययार्चयोः ॥ उं शंखनिधने नमः । उं पद्मनिधने नमः । केशरेषु अग्नि



निर्गतिवायुश्चानकोरोषुमध्येदिक्षुव। आहृदयायनमस्यादिनायडंगेन पूजयेत्॥ तत्राचनिवंधे। केशरेखनिकोणादिहृदयादीनि पूजयेत्।  
नेत्रमध्येदिक्षुचारुं ध्यातव्याश्चो गदेवताः॥ एवं सर्वत्र भैरवादी तु विबोधावक्तव्यः। अष्टदलेषु पूर्वादि अनंगकुसुमायै नमः एवं अनंगकुसुमाय  
रायै नमः। अनंगमदनायै अनंगमदनातुरायै भुवनपालिन्यै गगनवेगायै नमः राशिरेखायै गगनरेखायै राशिरेखायै गगनरेखायै  
षोडशदलेषु पूर्वादि। उं काल्यै नमः। करालिन्यै नमः। विकरालिन्यै नमः। उमायै सरस्वत्यै श्रियै दुर्गायै उमायै लक्ष्म्यै धूम्र्यै श्रुत्यै धूम्र्यै श्रुत्यै  
काल्यै तदहिः पूर्वादि अनंगरूपायै अनंगमदनायै अनंगमदनातुरायै भुवनवेगायै भुवनपालिकायै सर्वशिशिरायै अनंगवेदनायै तदहिः  
भृगुदेवतायै उं लां इन्द्राय देवाधिपतये सायुधाय सबाहूनाय सपरिवारय नमः। उं आं अग्नये तेजाधिपतयेत्यादि। उं यो यमाय वेताधिपतये सायु  
धायेत्यादि। उं आं निमतये रक्षाधिपतये सायुधायेत्यादि। उं वां वरुणाय जलाधिपतये सायुधायेत्यादि। उं यो वायवे प्राणाधिपतयेत्यादि मे वाय  
सौ सोमाय तारुधिपतये सायुधेत्यादि। उं हं ईशानाय धिपतये सायुधेत्यादि। इन्द्राय नयोर्मध्ये आंबलशेषजाधिपतये सायुधायेत्यादि। निर्गतिवर  
रायोर्मध्ये ही अनंताय नागाधिपतये सायुधेत्यादि॥ लोकपालास्ततः पूज्याः समस्ताश्चतुरस्रके। पुरुहूताश्चोर्मध्ये रक्षोवरुणयोस्तथा। बुधविष्णु  
सहस्रनामो दिगीशानी विडुर्बुधाः॥ इन्द्रादिलोकपालानां येनैत्रास्ते कुवादिकाः। स्वस्वबीजान्नितां सर्वे सचतुर्थी नमोऽनिका। इति वचनात्॥ सर्वं स्व  
स्वबीजादिनमोऽनेन पूजयेत्॥ तथा॥ अनेन जेत लोकपालान् कृतपारिस्तदाचितात्। हेति जात्याधिपायेतान् दिक्षु पूर्वादितः क्रमात्। सबाहूनाये  
ति दीपिका॥ तदहिः पूर्वादि वज्राय शक्तौ दण्डाय खड्गाय पाशाय अंकुशाय गदायै त्रिशूलाय पद्माय चक्राय ततो ह्वादि विसर्जनांतं कर्मास

एन  
२१

मापयेत्॥ अस्पृश्वररां द्वाविंशलक्षजपः॥ तथा च पूजयेन्मंत्रं द्वाविंशलक्षमानतः। क्रिया उक्तैः जुह्यादष्ट उक्तैर्दशांशतः। अष्ट उक्तैः शिष्याः॥  
अश्वत्थोऽंबरसूक्ष्मगो बसमिधस्तित्वाः। सिद्धार्थं पायसाज्जानिद्रयान्यष्टौ विडुर्बुधाः। त्रिषाडिष्टतमधुशर्करा इति॥ वाग्भवं वां भुवनानितारमा  
जत्रयात्रिकं। मंत्रं प्रमुहरेत्पञ्चोत्रिवर्गं कलसावनं। न्यासपूजादिकं सर्वं पूर्ववत्समाचरेत्। करंगत्यासौ तु विबोधाः। ऐं हं अंगुष्ठाभ्यां नमः। ऐं हं  
तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ ऐं हं मध्यमाभ्यां वौषट्। ऐं हं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। ऐं हं करतलपृष्ठाभ्यां कृद्। एवं ऐं हं हृदयाय नमः इत्यादि॥ निवंधे बद्धी  
धं भाजेन वाग्भवायेन कल्पयेत्। इति॥ ॥ ध्यानं ॥ बिंदुवारुणाविश्लं त्रिनयनां मानाक्यमौलिं स्फुरन्तारनायकशेषं स्मितमुखीमापीनव  
क्षोरुहां। पाणिभ्यां मणिपूरणं रत्नचक्रं रक्तोत्पलं विजतीं सौम्यारत्नघटस्थं सव्यचरणां ध्यायेत्परमं विकां॥ अस्पृश्वररां द्वाविंशलक्षज  
पः॥ तथा च॥ रविलक्षं जपेन्मंत्रं पायसैर्मधुराचिंतैः। दशांशं जुहुयात्पञ्चोत्रादिवचनात्॥ वाग्बीजं पुठिता मायाविशेषं चक्षरीमता॥ अस्पृ  
चस्पृष्टं वन्यासः। करंगत्यासस्तु॥ ऐं हं ऐं अंगुष्ठाभ्यां। ऐं हं ऐं तर्जनीभ्यां स्वाहेत्यादि। एवं ऐं हं ऐं हृदयाय नमः शपादिनाम्यसेत्॥ तथा च॥  
मध्येन दीर्घयुक्तेन वाक्पुटेन च कल्पयेत्॥ ॥ ध्यानं ॥ श्यामां गीं राशिरेखां निजकरेदीनं चरन्तोत्पलं रत्नाद्यं चक्रं परं भयहरं संविभुतीं शम्भु  
तीं। मुक्ताहारलसत्पयोधनवतीं नेत्रत्रयोत्सासिनीं बंदे हंसुरहजितां हरबधूं रक्तारविंदस्थितां। एवं ध्यात्वा हृदयं वत्सजेत्। अष्टपत्रेषु विशेषः॥  
आंबाल्यै नमः। ईमाहेभ्यै नमः। उं को मायै नमः। अं वैश्वेभ्यै नमः। लूं वायवे नमः। ऐं इन्द्रायै नमः। ओं वासुदेवायै नमः। अः महालक्ष्म्यै नमः। एवं  
अं अस्मितां गाय नमः॥ ईरुरवे उंचरुडा अं को धाय लूं उन्मताय ऐं कपालिन्यै ओं श्रीगणाय अं संहारय॥ यदा अं आं अस्मितां गवालेभ्यां न  
मवत्मादि॥ तथा च दीर्घाया मानरः प्रोक्ता ह्वाद्याः भैरवाः स्मृताः॥ अन्य सर्वं पूर्ववत् कार्यं अस्पृश्वररां द्वाविंशलक्षजपः॥ मधुराचिंतैः पलाशपुष्पै

ओं ह्रीं कौं।



वि.

२५

दशांशो मः ॥ तथा च दशलक्षं जपेन्मंत्रं जुहुयात् दशशतः ॥ पलाशपुष्पैश्चाङ्कैः पुष्पैर्वा राजह्वयैः ॥ तत्पल्लवं दशलक्षं अंतरंगत्वादिति गुरवः  
चतुर्विंशति लक्षमिति केचित् ॥ अनंतो विदुः संयुक्तो मायावत्तामिता वराहः ॥ पाशादिभ्यश्च मंत्रः सर्वसिद्धिफलप्रदः ॥ अस्पृष्टकाशी वदवि  
हं दोन्यासः ॥ करंगन्यासो ॥ ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहेत्यादि ॥ एवं ह्रीं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ तथा च निबं धे ॥ ज्ञायाथाः पूर्वमुक्ताः  
सुवीजेनी गक्रियामता ॥ ॥ ध्यानं ॥ वरं कुक्षोपाशमभीतमुज्ज्वलं करैर्वहंति कमलासनस्थाः ॥ बालार्ककोटिप्रतिमां जिनेनां भजे हमाशां भवने  
शरीतां ॥ अस्पृष्टा एकाक्षरी चकार्या ॥ हस्तेखा विहिते पीठे नवशक्तिसमचिते ॥ अर्चयेत्परमेशानि वक्ष्यमाणं मेरातां ॥ हस्तेखायां धजे  
दादौ कर्णिकायां यथाविधिः ॥ अंकनिकेशे रेखुः पत्रं स्थाप्यात्मा क्रमात् ॥ इत्यादयः पुनः पूज्यान्तेषां मंत्राणि तद्वि ॥ अष्टदलेषु ब्राह्मणैर्युगलेषु पूर्ववत् पूजयेत्  
षोडशदलेषु जाया अमुक्तत्वात् ॥ षोडशदलाभावः अस्पृष्टायां दशलक्षजपः ॥ दधिपुष्पताक्ताभिरभ्यर्च्योऽङ्गुष्ठं वरं पुष्पाणां समिद्धिलेईयां कौर्द  
शसहस्रहोमः ॥ तथा च हविषा पुष्पजपेन्मंत्रं तत्तद्वर्जिते द्वयः ॥ तत्तद्वर्जितं जुहुयाच्च जपान्ते मंत्रविनामः ॥ दधिषोडशताक्ताभिरभ्यर्च्योऽङ्गुष्ठं वरं पुष्पा  
णां समिद्धिः क्षीरभूरुहा ॥ तत्संख्यया तिलैः शुद्धैः पयोक्तैर्जुहुयात्ततः ॥ अत्र च तत्त्वशब्देन दश उच्यते ॥ शक्तेर्दशतत्त्वमिति वचनात् ॥ वस्तुतो तत्त्वशब्देना  
त्रचतुर्विंशति उच्यते ॥ तथा च प्रपंचसारे ॥ जपे चतुर्विंशति लक्षं मैकं स्वयं त्रितो मंत्रं वरं यथावत् ॥ हविष्यभोजीपरिपूर्णं संख्योजयेत्पुनर्होमविधिर्विधेयः ॥  
जपे भवने शरी मंत्रात् निवर्गतो अष्टसिद्धत्वात् ॥ ॥ अथान्नपूर्णमंत्राः ॥ ॥ माया हतभगवन्मते माहेश्वरि पदं ततः अन्नपूर्णं द्युगलं वज्रः सप्तदशा  
क्षरः ॥ कल्पे च ॥ प्रणवाद्यायदा देवितदा सप्तदशाक्षरी ॥ अन्नदामो हदावैव सदा विभववर्द्धिनी ॥ श्रीवीजाद्यायदा देवितदा सुरविवर्द्धिनी ॥ वाग्बीजाद्याय  
दाविद्यावागीश्वत्त्वप्रदायिनी ॥ कामाशाचयदा विद्या सर्वकामप्रदायिनी ॥ तारमायादिकाविद्या भोगमोक्षप्रदायिनी ॥ माया श्रीयुग्मबीजाद्या सदा विभव

राम.

२५

दायिनी ॥ श्रीमामा युग्मबीजाद्या सदा संपन्निररिणी ॥ अस्पृष्टा प्रयोगः ॥ ॥ ध्यातः कृत्यादिपीठन्यासांतं कर्मविधायकृत्यमकेशरेषु मधेन भवने शरी मे  
त्रोक्तपीठशक्ती विन्यस्य त्रयादिन्यासं कुर्यात् ॥ तथा ॥ शिरसि वसुणे जघने नमः ॥ मुखे पंक्तिं हृदये नमः ॥ हृदि अन्नपूर्णं ये देवता ये नमः ॥ तथा च ॥ स  
तेषां मंत्रराशीनां अष्टविंशत्या उदाहृतः पंक्तिं हृदः समाख्यातं देवता चान्नपूर्णिका ॥ ततः करंगन्यासो ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि ॥ ह्रीं हृदयाय नमः इत्यादि ॥  
तथा च निबं धे ॥ अंगानि मायया कुर्यात्ततो देवीं दिक्षितयेत् ॥ कल्पे तु ॥ यद्विजाया भवे विद्या मदीजेनांगकल्पना ॥ ततो ध्यानं ॥ रक्तां विविज वसनां न  
वचं द्रुडा मन्त्रप्रदानं नितरं सनभावना ॥ नृत्यं तिमिंड सकलां भवर्जं विलोक्य हृद्यो भजे भगवतीं भवदः खहं च ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्य  
शंखस्थापनादिसामान्यपद्धतुक्तेन पीठं रजो विधाय भवने शरी मंत्रोक्तजयादिपीठमन्त्रं रजो विधाय पुनर्ध्यात्वा वारुनादिपंचप्रथां ज  
लिं दानपर्यंतं विधाय आबरा पूजा मारयेत् ॥ तथा ॥ केशरेषु अग्निकोशे ह्रीं हृदयाय नमः ॥ नेत्रे ह्रीं शिरसे स्वाहा वायौ ह्रीं शिखां प्रवध ॥ एशान्यो  
ह्रीं कवचाय हूं मध्ये ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु ह्रीं अस्थाय कट् ॥ अष्टदलेषु पूर्वादि ॥ उं ब्राह्मे नमः ॥ एवं माहेश्वर्यै कोमार्थ्यै वैष्णव्यै वारुण्यै इन्द्रायै  
चाग्रायै महालक्ष्म्यै प्रणवादिनमो नै न पूजयेत् ॥ तत्रैवं तदुक्तं दलेषु पूजयेद्देवता ब्राह्मणाः क्षत्रियः सुधीः ॥ भूदस्य प्रणवश्चतुर्दशस्वरो विदुः उक्तः  
कालिकापुराणे ॥ मंत्रस्य सेतुकरणं उक्तत्वात् ॥ ततः इत्यादीन् वज्रादींश्च पूर्ववत् पूज्य ध्यादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृष्टायां षोडशस  
हस्रकालिकापुराणे ॥ संख्यजपः ॥ ॥ तथा च ॥ यथाविधि जपेन्मंत्रं वसुयुग्मसहस्रक ॥ मायेनाग्नेन जुहुयात् दशशतमनंतरं ॥ ॥ अथ त्रिपुटमंत्रः ॥  
श्रीमाया मदनेः प्रोक्तो मंत्रो बीजत्रयात्मकः ॥ अस्पृष्टा प्रयोगः ॥ ध्यातः कृत्यादिपूर्वोक्तपीठन्यासांतं भवने शरी मंत्रोक्तजयादिपीठमन्त्रं तं विन्यस्य त्र  
यादिन्यासं कुर्यात् ॥ तथा ॥ शिरसि सस्मो ह न जघने नमः ॥ मुखे गायत्रीं हृदये नमः ॥ हृदि त्रिपुटायै देवता ये नमः ॥ ततः करंगन्यासो ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥



शिव  
२५

श्रीतर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ श्रीमध्यमाभ्यां वषट् ॥ श्रीअनामिकाभ्यां हुं कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ श्रीकरतरण्याभ्यां फट् ॥ एवं चो हृदयाय नमः ॥ इत्यादि ॥ तथा च निबन्धे ॥ ऋषिः  
संभोरुनन्दो गायत्रीदेवतास्मृता ॥ त्रिप्रदाख्यादिरुक्तैस्ते वीजै रंगानि षट् क्रमात् ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ पारिजातवने रम्ये मण्डपे मणिकुटिमे ॥ रत्नसिंहास  
ने रम्ये प्रपन्नवत्कोराभिते ॥ अधस्तात्कल्पवृक्षस्थनिषण्णो देवतां स्मरेत् ॥ चापंपाशाभ्युज्जरसिजान्मकुटं पुष्पं वानां विभ्राणां करसरसिजै रत्न  
मौलिं त्रिनेत्रां ॥ हेमाब्जाभां कुचभरनतां रत्नमंजीरकां वीथीयायाश्चैर्विलासिततनुं भावयेत्कृत्स्नमायां ॥ चामरं दर्शतां बलकरं डकसमंगकां ॥ वह्नी  
भिः परिवारितां ॥ करुणा मृतवधिरुपायशंती साधकं दशां अं वु जं पद्मनिष्ठं शंखं दधतीं पद्मयुगलमिति दक्षिणां मन्त्रिवचनात् ॥ एवं ध्यात्वा  
मानसे ॥ ह्रीं पद्मं शंखं च रत्नं स्थापनादिसामान्यपद्धत्या कपीठे पद्मं जातिधाय केशरेषु भुवने श्वरी मंत्रोक्तं जयादिपीठमन्त्रं तत्तत्  
जप्युत्तमां ह्या आवाहनादियत्तु पुष्पां जलिपर्याप्तं विधाय आवर्तय पूजां कुर्यात् ॥ तथा ॥ अथ दक्षिण कोशेषु ॥ हुं  
लज्जे नमः ॥ एवमूरये ॥ जे मूर्ति शिव मूरये कामाय चतुर्कोरास्यो भयया र्थयो ॥ हुं शंखनिबन्धे नमः ॥ हुं पद्मनिबन्धे नमः ॥ ततः ॥ के  
शरेषु ॥ अथ दक्षिण कोशेषु ॥ हुं श्रीदयाय नमः ॥ इत्यादि रत्नाषडंगानि पूजयेत् ॥ तेषु ब्रह्माद्यामातरः ॥ पूजयेत् ॥  
तदे पि ॥ इत्यादी नवनिता रूपा न पूजयेत् ॥ तथा च लोके शास्त्रे बनिता रूपा र्थयेत् ॥ सोम्य विग्रहात् ॥ ततः ॥ धूपादि विसं  
र्जनान् कर्म समापयेत् ॥ अथ पुरश्चरणाद्वादशलक्षजापः ॥ तथा च मानसं लक्षं जपे देवै र्मन्त्रै र्नावत्सहस्रकं ॥ विला  
रगरही भूतै र्भूतकै र्भूतसन्निधौ ॥ जप्त्वा पुष्पै र्ज्योत्स्नया त्रयो वये दस्तु नाजुहू ॥ अथ गवधः ॥ शोला लु ॥ अथ मूर्ति  
ब्रह्मि चा तथा वपरादि र्वा भवे देवी कामादि र्वा भवे दिय मिति दक्षिणां मन्त्रिवचनात् ॥ ॥ अथ निबन्धे त्वरिती

राम  
२५

फलदायिनी ॥ ॥ तारमावावर्त्तवीजं त्रिद्विंशत्स्वरचित्ता ॥ कर्मस्तदन्यो भगवान्क्षत्री दीर्घतनुर्बुध्दः ॥ संवर्तो भगवान्माया फट् नो द्वादशाक्षरः ॥ मायावीजं  
भुवने श्वरी वमं हुं त्रिद्विंशत्स्वरकारः ॥ भगवत्कारः सुक्तक्षत्री स्वरूपं दीर्घतनुर्बुध्दः ॥ संवर्तः क्षकारः ॥ भगवत्कारस्तु गः ॥ अथ पूजाप्रयोगः ॥ पातः ॥ कृत्यादिपीठन्या  
सांतं कर्म विधाय केशरेषु जयादिपीठशक्तिर्विन्यस्य मध्ये हुं हुं वज्रदेहं धुरुधुरुहं हिं कुनु हिं शुभं गज्जं गज्जं हुं हुं ली पंचाननाय नमः ॥ तथा निबन्धे ॥ संवर्त  
को विनुयतः कवचं सकलं विद्यत ॥ वज्रदेहं धुरुधुरुहं दमा भाव्या हिं शुभं द्यं ॥ गज्जं युग्मं विद्यत के लुवर्मा भो दीर्घं विं डमान् ॥ पंचाननाय नमः ॥ दयं पीठं मंत्रः प्रकीर्त्ति  
तः ॥ ॥ ततः त्रिध्यादिन्यासः ॥ अथार्जुनो मुनिर्विरट् कृन्द्स्वरिता देवता पुरुषार्थ विनियोगः ॥ यथा शिरसि अर्जुन त्रयये नमः ॥ मुखे विराट् कृन्द्से नमः  
हृदि ॥ त्वरिताये देवताये नमः ॥ ततो मंत्रन्यासः ॥ मूर्द्धि उं नमः ॥ भाले ॥ हुं नमः ॥ गले ॥ खे नमः ॥ हृदि च नमः ॥ नाभौ ॥ छे नमः ॥ शुभे ॥ क्षं नमः ॥ उर्वो ॥ स्त्री नमः ॥ जान्वा  
हुं नमः ॥ जंघयो ॥ क्षे नमः ॥ पादद्वये ॥ फट् नमः ॥ ततो मूले न व्यापकं कुर्यात् ॥ तथा च निबन्धे ॥ माया विवर्जितान् वर्णान् ॥ मूर्द्धि ॥ भाले हृदि ॥ नाभि ॥ गुह्ये ॥ रुग्मेषु  
जानुजंघादयो व ॥ विन्यस्य व्यापकं कुर्यात् ॥ मूले नैव तु साधकः ॥ ततः करं हुं न्यासो ॥ च छे ॥ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ कक्षतर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ क्षत्री मध्यमाभ्यां वषट्  
क्षत्री हुं अनामिकाभ्यां हुं ॥ क्षे कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ क्षे फट् करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं चो हृदयाय नमः ॥ इत्यादि ॥ तथा च निबन्धे ॥ कर्माद्यैः सप्तभिर्वर्णैः पूर्वपू  
र्वविबर्जितः ॥ द्वाभ्यां द्वाभ्यां षडंगानि कुर्यात्साधकसत्तमः ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ श्यामां वर्हिकलापक्षी खरुतामा वर्द्धयणं शुकां शुजाहारलसत्पयोधरमका  
मष्टादिपीठजिभ्रती ॥ तादं कां गदमेखलां शरणं रणं लवी ॥ तां प्रापितान् के रती वं वरभयो श्रुतकं देवी त्रिनेत्रां भजे ॥ एवं ध्यात्वा मानसे ॥ संपूज्य संवस्थाप  
नं हृत्वा सामान्यपद्धत्युक्तपीठपूजां विधाय पद्मस्य र्वादि केशरेषु ॥ विजयाये नमः ॥ अजिताये नमः ॥ अपराजिताये नमः ॥ नित्याये ॥ विलासिने ॥ दोग्धे ॥  
अघोरये ॥ मंगलाये ॥ मध्ये ॥ हुं हुं वज्रदेहं धुरुधुरुहं हिं गुग्गुं गज्जं हुं हुं ली पंचाननाय नमः ॥ ततः पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं वि



शिव  
३०

धाय आवरण पूजा मार भेत् । तथा केशरेषु अग्न्यादिकोणे पुनश्चैव गायत्री हृदयाय नमः । देवगायत्री शिरसे स्वाहा । क्षत्री गायत्री कवचाय हुं । मध्ये हुं  
भोगाय मेनेत्रयाय वौषट् । दिक्षु फट् गायत्री अस्त्राय फट् ॥ तथा च निबन्धे ॥ अंगैः प्रतीयतां गायत्री केशरे चर्चयेत् ॥ ततो वाये ॥ श्रीं हं कार्ये नमः । एवं  
चैव नमः । चण्डाये । देव्याये । क्षेपायै । स्त्रियाये । हं कार्ये । क्षेमं कार्ये । वाये । यतः फट् कार्ये ॥ तथा च दलेषु पूजयेत् देवगा । श्रीवीजायाः स्वभूषिताः हुं  
कारिरेव चरित्रं चेदनीं स्त्रियां । हं कार्ये । क्षेमं कार्ये । फट् कार्ये । अग्रतो यजेत् ॥ ततो हारस्य उभयपार्श्वयोः । उं जयाये । उं विजयाये । तदा ह्येकं क  
राय रक्ष २ त्वरिता जास्त्रिरेभव हं फट् शिमेनेण किं करं पूजयेत् ॥ अत्रेष्टादिषु जानास्ति अमुक्तत्वात् ॥ ततो ध्यायित्वा विमर्जनात् कर्म समापयेत्  
सप्तजपः तस्मिन् पुरश्चरणं । दशं शं च धित्व स्पृश स मिहरे स्त्रिमध्वकै होमयेत् ॥ तथा च हस्तं सं जप्य मंत्रं जो मंत्रमेतं नितेदियः । तदशं शं जुह्या  
दिले श्रीमध्वकैः समिद्धैः ॥ अथ नित्यामंत्राः ॥ वाग्भवं काम एजं च नित्यं किं नेमदो पुनः । इवेव हि बंधं मंत्रो द्वादशाक्षं यमीरितः । अस्य पू  
जा प्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादि पीठन्यासांतं कर्म विधाय हृत्पत्रकेशरेषु मध्ये च पूर्वादि कर्मणो वजयादि । ह्रीं आसेनाय नमः इत्यंतं विन्यस्य त्रयादिन्यासं क  
यात् । तथा शिरसि संमोहनं यजेत् नमः ॥ मुखे निहृत् कृच्छ्रं नमः । हृदि नित्याये देवताये नमः ॥ ततः करंगन्यासौ ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः ऐं तर्जनीभ्यां स्वा  
हा । ऐं मध्यमाभ्यां वषट् । ऐं अनामीकाभ्यां हुं । ऐं कनिष्ठाभ्यां वौषट् । ऐं करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ सर्वं हृदयाय नमः । इत्यादिनाम् नमः ॥ तथा च निबन्धे । वावा  
कृत्याय डं गानि नित्यां ध्यायेद्यथाविधिः ॥ ततो ध्यानं ॥ अर्द्धं दुर्मौलि मरुगा मम एभिर्वंशं मं भोजयाश्रूले पूर्णं कपालहस्तां । रत्नांगनागवस  
नाभरणं त्रिनेत्रं ध्यायेत् । शिवस्य वनितां मदविह्वलां गीं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः सं पूज्य शं स्वस्थापनादि पंचपुण्यां जलं दानं पर्यन्तं विधाय आव  
रण पूजा मार भेत् ॥ यथा अग्न्यादिकोणे चतुष्टयेषु मध्ये दिक्षु च ऐं हृदयाय नमः इत्यादिना वडंगेन पूजयेत् । अष्टपत्रेषु पूर्वादि उं नित्याये ॥

राम  
३०

एवं निरंजनायै । केदिन्यै । किंवायै । मदनातुरायै । मदडवायै । उविर्न्यै । प्राविर्न्यै । तद्वहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् तद्ध्यादि विमर्जनात् कर्म समाप  
येत् । अस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षणं जपः । तथा च चतुर्लक्षणं जपित्वा तु मधुराकैर्मधुकजैः कुसुमैर्युतं कृत्वा तोषयेत् कुरुमात्मनः ॥ अथ वज्र  
प्रस्तारिणी ॥ वाग्भवायानंतरं नित्यं नेमदो वडवे । स्वाहा ने रवि संख्या र्णो मंत्रो वध प्रकाशकः ॥ अस्य पूजा यंत्रं वक्रो र्णो द्वादशाक्षं चतुर्द  
शं चतुर्लक्षणं ॥ अस्य पूजा प्रयोगः प्रातः कृत्यादि पीठन्यासांतं कर्म विधाय हृत्पत्रकेशरेषु जयादि पीठमन्त्रं विन्यस्य त्रयादिन्यासं क  
यात् । तथा शिरसि अङ्गितं यजेत् नमः ॥ मुखे त्रिपु फट् नमः । हृदि वज्रप्रस्तारिणे देवताये नमः ॥ ततः करंगन्यासौ ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः ।  
ऐं तर्जनीभ्यां स्वाहा । इत्यादि ॥ एवं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ तथा च निबन्धे ॥ वाग्भवे वडंगानि विदध्यान्त्रं विनतः ॥ ततो ध्यानं । रत्नाङ्गोर  
त्तपोते रविदलकमलाभ्यं तरे सन्निधत्तं रत्नां गीं रत्नमौलि स्फुरितशशिकलां स्मेरवक्रां त्रिनेत्रां । वीजा परेषु पाशां कुशमदनधनुः सत्कपा  
लानि हस्ते विभ्राणामानतां गीं स्तनभरनमितां नविकामाश्रयामः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः सं पूज्य शं स्वस्थापनादि पीठपूजां विधाय पु  
नश्चात्मा आवाहनादि पंचपुण्यां जलं दानं पर्यन्तं विधाय आवरण पूजा मार भेत् ॥ तथा च अग्न्यादिकोणे चतुष्टये दिक्षु च ऐं हृदया  
य नमः इत्यादिना वडंगानि सं पूज्य द्वादशाक्षं चतुर्लक्षणं । उं हृदोखायै नमः ॥ एवं केदिन्यै नमः । किंवायै । क्षेपायै । मदनतुरायै ।  
निरंजनायै । वागवयै । मदनावयै । मेखलायै । प्राविर्न्यै । वौधिन्यै । वेगवयै । स्मरयै । तद्वहिरिंद्रादीन् लोकपा  
लात् पूजयेत् । तथा च निबन्धे । मातरे दिग्विदिक्षुर्माः पुनः पूज्यादि गीं च ॥ ततो ध्यायित्वा विमर्जनात् कर्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्च  
रणं सप्तजपः ॥ तथा च मंत्री मंत्रं जपेत् तदंजयो ते नुरुवा नतः । अयुतै रजहं शोभै र्यतसि कैः समिद्धैः ॥ इति भुवनेश्वर्यादिपरिच्छेदः



दिन- २९

अथ उर्गमनुनवक्ष्ये दृष्टो दृष्ट कलपदान् ॥ मायादिकरणविंदाद्यो भयो सौख्यगवान् भवेत् ॥ यंचान्नकः प्रतिष्ठावान् मारुतो भौतिका  
सनः ॥ तारादिहृदसो तोयं संतो वस्व अणमकः ॥ अदिर्दकारः कर्णः उकारः पंचान्नको गकारः प्रतिष्ठा आकारः मारुतो यकारः भौतिकाः ए  
कारयुक्तः ॥ अस्म पूजाप्रयोगः ॥ ॥ ध्यातः कृत्यादिपीठन्यासांतं कर्म विधाय केशरेषु मध्ये च पीठशक्तीर्विन्यसेत् तद्यथा ॥ ओं प्रभायै न  
मः ॥ ईमायायै नमः ॥ उं जयायै नमः ॥ एं सख्यायै ॥ ऐं विभुधायै ॥ ओं नंदिन्यै ॥ ओं सुप्रभायै ॥ अंबिजयायै ॥ अः सर्वसिद्धिदायै ॥ त उपरि ॥  
उं बज्रनखदंष्ट्रायुधाय सिंहासनाय हूं फट् नमः इति न्यसेत् ॥ प्रभामायाजयासूक्ष्मा विभुधानंदिनी पुनः सुप्रभाविजयाः सर्वासिदानवशक्तयः ॥  
ततः श्रव्यादिन्यासः शिरसि नारदः अथ येनमः मुखे गायत्री छंदसेनमः हृदि उर्गायै नमः ॥ ततः करंगन्यासो ॥ हूं ह्रीं उं उर्गायै अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ हूं  
उं ह्रीं उं उर्गायै तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ हूं उं ह्रीं उं उर्गायै मध्यमाभ्यां ववट् ॥ हूं उं ह्रीं उं उर्गायै अनामिकाभ्यां हूं ॥ हूं उं ह्रीं उं उर्गायै कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ हूं उं  
ह्रीं उं उर्गायै करतलपट्टाभ्यां फट् ॥ एवं हूं उं ह्रीं उं उर्गायै हृदयाय नमः इत्यादि ॥ तथा च निबंधे ॥ नमस्कारविभुक्तैर्मन्त्रमंत्रेण साधकः कामाथैः  
सहकुर्वीत छंदगानियथाविधिः ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ सिंहस्थां शशि शैखरामरकतप्रखे चतुर्भिर्भुजैः शंखचक्रधनुः शरं श्रद्धवतीनेत्रैस्त्रिभिः शो  
भिता ॥ आमुक्तो गदहारकंकणरत्नकोची कणतूपर उर्गा उर्गतिहारिणी भवतु वो रत्नोत्तमकुण्डला ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्य संप्रस्था  
पनादिपीठपूजा विधाय केशरेषु मध्ये च ओं प्रभायै नमः ईमायायै ॥ उं जयायै ॥ एं सख्यायै ॥ ऐं विभुधायै ॥ ओं नंदिन्यै ॥ ओं सुप्रभायै ॥ अंबिजया  
यै ॥ अः सर्वसिद्धिदायै ॥ त उपरि बज्रनखदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हूं फट् नमः इति प्रजयेत् ॥ तथा च निबंधे ॥ आदिरुखत्रयं जीवरहितैः पूजयेदि  
माः ॥ प्रणवानंतरं बज्रनखदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय वमोस्त्रं नतिः सिंहमनुर्मतः ॥ ततः पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपथ्यं तं विधा

राम  
३९

वावरणं राजामारभेत् ॥ तद्यथा अग्निनिष्पत्तिवायु रश्मिना कोणेण मध्ये दिक्षु च हूं उं ह्रीं हृदयाय नमः इत्यादिना प्रजयेत् ॥ ततः पत्रेषु  
वर्दि ॥ जं जयायै नमः ॥ विं विजयायै ॥ पं प्रीत्या ॥ ह्रीं कीर्त्यै पं प्रभायै ॥ सं श्रद्धायै ॥ मं मेधायै ॥ शं श्रुत्यै ॥ पात्रेषु शंखाय चक्राय गदायै खड्गाय पाशाय  
अंकुशाय शराय चापय तद्वहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च संप्रज्य पूज्यादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्म पुरश्चरणाष्टलक्षजपः ॥ त  
था वसुलक्षं जपे न्मंत्रं निलंबधुरलोडितैः पयोर्दंसा वैकुण्ठ्या तस हूं संजिते दिव्यः ॥ तेन वाचनिक एवाष्ट सरस्वती मः ॥ अथ महिषमर्दिनी मंत्रा  
॥ ॥ भांतं विद्यत सनयनं श्वेतोमर्दिनि ठदयं ॥ अष्टाक्षरी समारब्धा ता विद्या महिषमर्दिनी ॥ नारायणी तंत्रे ॥ विं विं हि म ज्जा कला ग्नि रद्वि विं  
नि ठदयं ॥ इति वचनादिकारयुक्तो दकारः विं वं मकारः ॥ अथ मंत्रस्तारदिः मायादिः वाग्भवादिर्वध्वीजादिः कूर्वादिः इति कूर्वादिश्चेन्न बाक्षरे  
भवति ॥ तथा च विश्वसारे ॥ प्रणवायां जपेद्विंशो मायायां वा जपेत्सुधीः ॥ वध्वीजादिकं वापि कवचं वा जपेत्तथा ॥ सर्वकार्येषु सर्वव कामायां प्रजपे  
त्सुधीः ॥ वाग्भवायां जपेत्तां तु देवीवाक्यं विभुधये ॥ विना वीजै मरुदे विनिवीर्या पीरकीर्तिता ॥ पूटिता वीजयुग्मेन पुरेयुग्मे कदेशिकः ॥ दशाक्षरि  
समानास्ति विद्या त्रिभुवने चरी ॥ प्रणवं च तथा माया भवेद्विद्या पुनर्दश ॥ कामं प्रणवमित्युक्तं भवेद्विद्या पुनर्दश ॥ कुलपुडा मुरंगे ॥ त्रैलोक्य  
बीजभूतां ते सं बोधन पदं ततः ॥ सखि संहारको वरुणो विद्या महिषमर्दिनी ॥ अस्म पूजाप्रयोगः ॥ ॥ ध्यातः कृत्यादिपीठन्यासांतं कर्म समाप्य केशरेषु मध्ये च उर्गा  
मंत्रस्तोपीठशक्तीः पीठमनुं च न्यसेत् ॥ ततः पूर्वोक्तन्यासं कृत्वा करंगन्यासो कुर्यात् ॥ तद्यथा उं महिषा हिंसिकेयं फट् अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ महिषशत्रो  
शर्विहूं फट् तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ महिषं हिंसय २ हूं फट् मध्यमाभ्यां ववट् ॥ उं महिषं हन २ देवि हूं फट् अनामिकाभ्यां हूं ॥ महिषसूदिनि हूं फट् कनिष्ठा  
भ्यां वौषट् ॥ एवं महिषहिंसिके हूं फट् हृदयाय नम इत्यादि ॥ तथा च तंत्रे ॥ उं महिषा हिंसिके हूं फट् हृदयाय नमस्ततः ॥ उं महिषशत्रोर्विहूं फट् शिव उदीरितं



उमहिवंदेवयहंफटंतशित्वा मंत्रः समीरितः॥ उमहिवंदेवयहंफटंतशित्वा मंत्रः समीरितः॥ उमहिवंदेवयहंफटंतशित्वा मंत्रः समीरितः॥ ॥ ततो ध्यानं ॥  
गुरुडोपलसंनिभांमणिमौलिकुण्डलमणितांनोमिभालविलोचनंमहिवोत्तमांगनिवेदेवीं। शंखचक्रकृष्णपाणखेटकवाणकार्मुक  
पलकां तर्जनींमपिविभ्रतींनिजबाहुभिः शशि शेरवरं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संख्यार्घ्यस्थापनं कुर्यात्। तत्र शंखनिवेधोविश्वसारे ॥ काली  
वत्पुजयेदेवीं कालीवत्कलमाप्नुयात् ॥ नयेन्नैवेत्येदेवीं ननु तस्मा कदाचन। नशंखं रघुपात्रे स्थातु कथितापमयोनिना ॥ विश्वमित्रस्य पात्रेण मदावाधिशिवाय  
जेत। ततः पीठपूजां विधाय केशेषु मध्ये च पूर्वोक्तपीठशक्तीः पीठमनुं श्रयजेत। ततः पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपुण्यं न विधाया वरं पूजा  
मारभेत। तद्यथा अग्निनिष्कृतिवायुर्गगनकोरोषु दिक्षु च पूर्ववदंगानि पूजयेत् ॥ ततः पात्रेषु पूर्वादिनः ॥ और्गुण्येनमः ईश्वरवर्णिन्यै। पुं आर्यायै। सौं कनकप्रभा  
यै। लुं कीर्तीकायै। ऐं अभयप्रदायै। ओं कन्यायै। अस्वरूपायै। तत्कृतं तंजे। आदौ दुर्गा ततो वरवर्णिनी आर्यकां कुर्यां कनकप्रभां कीर्तिकां मभयप्रदां कन्यां चैव  
स्वरूपां च यजेत्पूर्वादित क्रमात्। दीर्घाद्या च मता सांतु अष्टपत्रे यजेदेवीं दुर्गाद्या दीर्घपूर्विका। शतकुलचूडामणौ ॥ बाक्वात्। पत्राग्रेषु पूर्वादि। यंचक्राय। ईशं  
खाद्य। लंखडाय। वंखेतंकाय। शंवाणाय। यंचक्राय। संचक्राय। हंतर्जने। तद्वहिः पात्राग्रेषु। व्याख्यायाः पूजयेत्। ततो दिक्षु इत्यादीन् वचांश्च पूजयेत् ॥  
तदुक्तं कुलचूडामणौ ॥ व्याख्यायास्ततः पश्चाच्छोकपालांस्ततो वहिः ॥ तदस्त्रां निषिद्धमंत्री प्रयोगं वसमाचरेदिति ॥ ततो ध्यायित्विभ्रजनांतं कर्म समापयेत् ॥  
जपस्तर्पणान् पूर्वमुत्तरस्यां दिक्षि त्रिकोणमंडलं विलिख्य बलिं दद्यात् ॥ यथा ॥ सज्येहि पददंडं गुरु गुरु पदं ततः ॥ मदीयं वलिं दे विल्लापकपदद्वयो  
साधयेद्विषयं वयात् रवादयेद्विदयेद्वितयं पुनः ॥ सर्वसिद्धिप्रदं देहितं च स्वाहापदं वदेत् ॥ बलिदानस्य मंत्रोयं मर्दिन्याः परिकीर्तितः ॥ अमृपुरश्चरणं  
अष्टलक्षजपः ॥ अष्टसहस्रं तिलैर्होमः ॥ तथा च ॥ अष्टलक्षं जपेन्मत्री तत्सहस्रं तिलैः शुभैरित्यादि बचनात् ॥ ॥ अथ जप दुर्गे युगं रक्तं संख्यो भांतं सलोचनं ॥

द्विषंतजय दुर्गे संविद्यावेद्या दशाक्षरी ॥ ॥ अथ पूजा प्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादि दुर्गमंत्रोक्तं अष्टादिन्यासानं कर्म कृत्वा कुरु न्यासं कुर्यात् ॥ यथा ॥ उर्गे  
अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ दुर्गे तर्जनीं भ्यां स्वाहा ॥ दुर्गायै मध्यमाभ्यां वषट् ॥ भूत रक्षणि अनामिकाभ्यां हुं ॥ दुर्गे दुर्गे रक्षणि कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ उर्गे दुर्गे रक्षणि कर  
तलपद्माभ्यां अस्त्राद्यफट् ॥ एवं दुर्गे हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा निवंधे ॥ तादि दुर्गे हृदयं दुर्गे च शिरसि ईरितं ॥ दुर्गायै स्याच्छिखावर्म भूत रक्षणि कीर्तितं ॥  
तादि दुर्गे हृदयं रक्षिण्य समीरितं ॥ तादि दुर्गे युगलं रक्षण्य सुमुदीक्षितं ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ कालत्राभां कदा दौ रलिकुलभयदां मौलिवंधे दुरेखां शंखं  
चक्रं कृपाणां त्रिशिवमपिकरै रूढं हंत्री त्रिनेत्रां ॥ सिंहस्कंधाभि रूढां त्रिभुक्कनमखिलं ते जसा परयंत्री ॥ ध्यायं दुर्गा जयारवां त्रिदशपरिहतां सेवितां सिद्धि  
कामैः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संख्यार्घ्यस्थापनं कृत्वा पूर्वोक्तपीठपूजां विधाय पूर्ववत्पूजां कुर्यात् ॥ अस्य पुरश्चरणं पंचलक्षजपः ॥ एतेन दक्षांशो  
मः ॥ तथा च निवंधे ॥ वाणारक्षं जपेन्मंत्रं एतेन जुहुयात्ततः ॥ दक्षांशं संस्कृतवह्नौ ब्राह्मणानपि भोजयेत् ॥ अष्टाक्षरेदिते पीठे पूर्ववत्पूजां जपेत्सुधीः ॥ ॥  
अथ श्रुतिनी मंत्रः ॥ हल हल पदस्यांते श्रुतिनीति परंपुनः ॥ दुष्टग्रहं हं मंत्रानवह्निजायावधिर्मनुः ॥ अस्य पूजा प्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादि न दुर्गमंत्रोक्तं  
पीठन्यासांतं कर्म कृत्वा अष्टादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि दीर्घतपसे जपयेनमः मुखे ककुपदं दसेनमः हृदि श्रुतिन्यै देवतायै नमः ॥ ततः करंगम्यासौ भू  
तिनि अमुरमर्दिनी युद्धप्रियेत्रासमरहंफट् अनामिकाभ्यां हुं ॥ श्रुतिनि देवसिद्धिमुपज्ञिते नन्दिनिरन्जन महायोगेश्वरि हंफट् कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ एवं  
श्रुतिनि नि दुर्गे हंफट् हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च निवंधे ॥ दुर्गे कवरदेवीं विन्ध्यवासिनि तच्छिखा ॥ अमुरं ते मर्दिनी स्यात्पुष्टपूर्वप्रिये पुनः ॥ त्रा  
सयद्वितयं वृक्षदेवासिद्धिमुपज्ञिते ॥ नदिनी स्यादभयुगं महायोगेश्वरी क्रमात् ॥ श्रुतिन्यासा रुद्रं ताश्च पंचाङ्गमनवः क्रमात् ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ अथारूढां दुर्गे मु  
सजतजलधरः वपामलां हस्तपद्मैः श्रुतं पाशं अरिजगदाचापपाशानवहंती ॥ चंद्रांशं सा त्रिनेत्रां च तमृशिरसि शारखेटकं विभ्रतीभिः सेव्यमानां प्रतिभदभयदा







भुवोर्मध्येनवरं धेनुवक्रमात् । मंत्रवर्णन्यसेनं श्री वाग्भवेनांगकल्पना ॥ ततो ध्यानं ॥ वाणाकर्णनिशाकरो ज्वलमुखीं कर्पूरकन्दप्रभां चन्द्राङ्गीं कितमस्तकां  
 निजकरैः संविभ्रतीमादगत् । वीरगमक्षगुणं सुधाद्यकलशं विद्यां वतुङ्गसनीं । दिव्यै रभरणैर्विभूषिततनुं हंसाधिरुङ्गं भजेत् ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपू-  
 ज्य शंखस्थापनादिष्वीठपूजां विधाय के शरे अभये च पूर्वोक्तपीठशक्तीः पीठमुन्मथयजेत् ॥ ततः पुनः ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यां प्रतिदानपर्यन्ते  
 विधाय आचरेत् पूजां सारभेत् । देव्या दक्षिणे ॐ संस्तुता ये वाग्भ्यो नमः । वामे ॐ प्रातरुत्था ये नमः ॥ ततः के शरेषु अग्निनिष्पन्निवायुर्गणान्कोणेषु  
 मध्ये दिक्षु च ऐं ह्रदयाय नमः । इत्यादिना षडंगानि पूजयेत् । ततः पत्रेषु पूर्वादि ॐ प्रज्ञाये नमः । एवं मेधायेऽथुयेऽशक्येऽस्म्येऽवागीश्वर्येऽमयेऽस्वये ॥ ततः  
 प्रतापेषु ब्राह्मणा मातरः पुत्राः नदहिः इन्द्रादीन् वज्रादीन् च पूज्य धृपादी विमर्जनां तं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृशश्चरणं द्वादशलक्षजपः ॥  
 तथा च ॥ जपे द्वादशलक्षानि तत्सहस्रं सितां बुजैः । नागवंपकपुष्पैर्वा जुह्यात्साधको नमः ॥ ॥ वाचस्पते मृतेभ्यः पुनः पुनरिति कीर्तयत् ॥ वागाद्यो म-  
 नुरगस्या तोरुद्रसंख्या क्षरे मनुः ॥ अस्पृश्या स पूजादिकं पूर्ववत् कार्यं ॥ करंगन्यासौ तु । ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ वाचस्पते तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ अमृतमथ-  
 माभ्यां वषट् । ध्रुवः अनामिकाभ्यां हं । ध्रुः कनिष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं ऐं ह्रदयाय नमः इत्यादि ॥ तथा च निर्वंधे ॥ कुर्यादंगानि विधिवद्वाग्यैः पञ्च  
 भिः पदैः ॥ ततो ध्यायेत् ॥ आसीना क मते करैः जपवटी पद्मद्वयं प्रस्तकं विद्याणा तरुणे तु वक्रपुष्पे पुष्पे तु कुरुप्रथा ॥ भानानीति ततो  
 च नाकुचमनहाना प्रवर्तये भूयाद्वाग्भिर्य देवता पुनिगौ रस्वैव्यमानानि शं ॥ इति ध्यानं ॥ पूजादिकं तु पूर्ववत् ॥ अस्पृशश्चरणं द्वादशलक्ष-  
 जपः ॥ तथा च निर्वंधे ॥ रुद्रलक्षं जपे नमंत्रं दशांशं जुह्यात्तु तैः ॥ मंत्रान्तरमाह ॥ तोयस्थं शयनं विष्णोः स केवलं वतुर्मुखं । अधीरो दुयुनो वक्तिर्वि-  
 दसत्यां वानभृगुः ॥ तोयं वकारः विद्युशयनं आकारस्तु कः केवलेन अकारे हितेन ककारेण तेन वाग्भवं । केचिन्नलक्षितलक्षणाभ्यां देववदंति

आकारयुक्तो वकारः । क म से के व ल से के व लं तु स्वारः तद्युक्तेन वकारेण वर्तते तेन कामिति तन्निरुद्धलक्षणाया शक्तिरुत्पत्त्या वाग्भव-  
 मिति पर्ययः ॥ वस्तुतस्तु द्वादशस्वरसमुच्चयविंशतिनादविभूषितं विदुना दशमायुक्तं वह्निवीजं समुद्धरेत् । षष्ठस्वरसमायुक्तं द्वितीयं वीजमु-  
 द्धरेत् । त्रिंशद्वीजं समुच्चयवरुणं योजयेत्ततः ॥ त्रयोदशस्वररुद्धं विंशतिनादविभूषितं । मिति विश्वसारे वचनात् ॥ वाग्भववीजमेव ॥ अस्पृश्या स-  
 पूजादिकं सर्वं पूर्ववत् कार्यं ॥ करंगन्यासौ तु द्विरुक्ते स्त्रिभिर्वीजैर्विधेयः ॥ तथा च निर्वंधे ॥ अंगानि कर्त्तव्ये नमन्त्री द्विरुक्तेर्जाति संयुतैः ॥  
 ततो ध्यायेत् ॥ मुक्ताशुशुवदातां शिरसि काशिकला तं कृतां बाहुभिः स्वेर्यारवां वर्णा रम्यमानां मणिमयकलशं प्रस्तकं चोद्धृत्वा । आसीनो नुं  
 गवशोरुहं भवलिङ्गं संमध्य देशं मभीशो वाचा मीडे चिराय त्रिभुवननमितां पुण्डरीकनिषण्ठां ॥ इति ध्यानं ॥ पूजादिकं तु पूर्ववत् कार्यं ॥ अ-  
 स्पृशश्चरणं त्रिलक्षजपः ॥ तथा च त्रिलक्षं जपे नमंत्रं जुह्यात्तदशांशतः । पादमसै रग्न्यसंमिथैः संस्तुते हव्यवाहने ॥ अथ पारिजात-  
 सरस्वती मंत्रः ॥ तंत्रमंत्रं देवपुकाशिकायो ॥ सर्वप्रणवहस्तेरा संपुटे ककारं विंदुयुक्तं सरस्वतीं विंशतिं ॥ अस्पृश्या पूजाः ॥ प्रातः रु-  
 द्धादिपीठन्यासां तं कर्म विधाय जप्यादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि कर्णं मयये नमः मुखे तद्वत् पृष्ठं च से नमः ॥ रुद्रि पारिजात सरस्वत्यै देवता-  
 ये नमः ॥ ततो मातृकोक्तं करंगन्यासौ कुर्यात् ॥ ततो मूर्द्धि भूमये नेत्रकर्णनासा पुच्छं च वदनं गुह्यं लिङ्गं पादेषु पूजाक्षरन्यासः ॥ दक्षिणं  
 मूर्त्तिं संहितायानु ॥ संपत्प्रदाया भैरव्या वाग्भववीजमालिखेत् । भारेण परमादे वि संपुष्टिं कृत्य मंत्रं वित ॥ सरस्वत्यै रुद्रनेन रुद्राणो मनुरी-  
 रितः । दक्षिणा मूर्त्तिं संप्रोक्तो गायत्रीं हं द ई रितं ॥ पारिजातेश्वरी वाणी देवता परिकीर्तिता । तृतीयं च द्वितीयं च वीजं शक्तिं च तारकं ॥ कीलकं  
 परमेशानि महासारस्वतप्रदः ॥ वही धरं संनिजं वीजेना दानि विन्यसेत् ॥ हस्ता अंगुष्ठाभ्यां नम इत्यादिषट् ॥ ततो ध्यानं ॥ हंसा रुद्रा



शिव.  
२५

वरहसितहारेकुंदावदाता. याणीमन्त्रस्मितभवमुखीमौलिवन्देहरेखाविद्यावीणासृतमयघटाक्षत्रजादीप्रहस्ताशुभाङ्गस्थामवदभिमतर्प  
प्रयेभारतांस्यात् ॥ शिवाय नमः ॥ ७ ॥ अस्पृष्टादिकं पूर्वोक्तैकादशाक्षरीवर्क्याः ॥ पुरश्चरणां तु द्वादशलक्षजपः ॥ अर्कपुष्पैर्नागवन्धकपुष्पैर्वर्क्य  
कुशाद्वादशसहस्रकमिति ॥ शितसरस्वतीमंत्राः ॥ अथ ब्रह्मेन्द्रियो मंत्रान् श्रीमोभाग्यफलप्रदान ॥ यस्याः कटाक्षमात्रेण त्रैलोक्यमावव  
र्धते ॥ गान्तं वह्निसमाप्तं वा मनेत्रेण संयुतं ॥ वीजमेतच्छिष्योक्तं सर्वकामफलप्रदं ॥ अस्पृष्टाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादिपीठन्यासान्तं कर्मविधा  
य अस्यादीनां न्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि भृगु अथ येनमः पुरे निवृत्तं हृदये नमः ॥ हृदि शिवदेवताये नमः ॥ ततः केशरेषु मध्ये च ॥ त्रिविभूत्येनमः ॥  
एवं उन्मत्ते. कांते. मध्ये. कीर्त्ते. अन्ते. यथे. उल्कये. अष्टौ. एताः पूजयेत् ॥ श्रीकमलासनाय नमः ॥ इत्यासनं संकुर्यात् ॥ ततः करगन्यासं कुर्यात् ॥ तस्य  
था श्री अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ अंतर्जनीभ्यां नमः ॥ अं मध्यमाभ्यां वषट् ॥ अं अनामिकाभ्यां हुं ॥ श्रीकनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ अः करतलपट्टाभ्यां फट् ॥ एवं श्री  
हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च निबन्धे ॥ अंगानि दीर्घयुक्ते न रमावीजेन कल्पयेत् ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ कांत्याकां च न संनिभां हिमगिरिं पुरे च श्रुत  
भिर्गजे हस्तोष्ठिप्रहिरत्नयमृतघटे रसिच्यमानां श्रियो विद्याणां वरदा अयुग्ममभयं हस्तं किरीटो ज्वलां धौ मावर्धते तस्मै विचलति तां वंदे  
रविन्दस्थितां ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनादिसामान्यपद्धत्युक्तपीठपूजां विधातुं केशरेषु मध्ये च विभूत्यादिपीठमन्त्रं तं संपूज्य  
पुनर्धात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् ॥ तद्यथा ॥ केशरेषु अस्यादिकोणे शुभे दिक्षु च श्री हृदयाय नमः  
इत्यादि ते ॥ संपूज्य दिग्दले पर्वदि उवा सुदेवाय नमः ॥ एवं संकर्षणाय नमः ॥ पुष्पुम्प्राय अनिरुद्धाय विहिन्दले शुभम कामलिलावगुणुलवेकुरगगया  
देव्या दक्षिणे शंखनिबन्धे उवा सुवाये नमः ॥ वामे उपप्रनिबन्धे नमः ॥ वसुमतये ततः पत्रायेषु पर्वदि उवा लोके नमः ॥ एवं विमलायै कमलायै वनमालिका

राम-  
३५

ये सा कार्यवसुमालिका ये तद्वहिः रक्षादीन् वजादीन् धूपादिविसर्जनानं कर्म समाजयेत् ॥ अस्पृष्टाप्रयोगं द्वादशलक्षजपः ॥ तथा च भानुलक्षं ज  
पेन मंत्रं दीक्षितो विजितो दिवः तसहस्रं पुण्ड्रयात्कमलैर्मधुरासुतैः जपांते जुह्यान्मन्त्री तिलैर्वा मधुरासुतैः ॥ विलैः फलैर्वा ह्यग्निभिर्वा साधको  
त्तमः ॥ ॥ वाग्भवन्वितविद्योर्मामकरकेतनः ॥ चतुर्वीजालको मंत्रश्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥ अस्पृष्टाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादिकं सर्वपूर्ववत्का  
र्यं ॥ तथा च रमाया कल्पिते पीठे तन्विधानेन पूजयेत् ॥ कुर्यात्पूजो गस्तत्र स्थालनुनानेन साधकः निधिमिः सयुते नित्यं पूजेन मद्रिरुपस्थितैः ॥ ध्या  
नेतु ॥ मानिक्या प्रतिमपुभां हिमनिभैः सुकैश्चतुर्भिर्गजे हस्ताद्या हिमतरु कुम्भसलिलै रसिच्यमानां सदा ॥ हस्ताभेर्वरदानमं वजयुगानीति द्वा  
नोरुरेः कान्तो कोक्षितपातलतिकां वन्दे स रेजासनां ॥ ॥ शिवाय नमः ॥ अस्पृष्टाप्रयोगं द्वादशलक्षजपः ॥ तथा च भानुलक्षं हविष्याशजवेदने स रेहरे  
जुह्यादहरेण पुष्पैस्तसहस्रं जितेन्द्रियः ॥ ॥ नमः कमलांते वासि म्येठद्वयमिति प्रोक्तो दशाक्षरः ॥ तथा च निबन्धे ॥ दीर्घायादिविसर्गानो ब्रह्मभानुर्वसुभ  
र ॥ वांते सितैः प्रियावन्दे मनुः प्रोक्तो दशाक्षरः ॥ अस्पृष्टाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादि पूर्ववत् पीठमन्त्रं तं विमस्पृष्टादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि द  
क्षिणा पूर्त्तये नमः ॥ पुरे निवृत्तं हृदये नमः ॥ हृदि श्रियै देवताये नमः ॥ ततः करगन्यासौ ॥ उदेव्ये नमः ॥ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ उपप्रत्ये नमः ॥ तर्जनीभ्यां स्वा  
हा ॥ उर्विषु प्रत्ये नमः ॥ मध्यमाभ्यां वषट् ॥ उर्वरदाये नमो ॥ अनामिकाभ्यां हुं ॥ उकमलरूपायै नमः ॥ कनिष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं उदेव्ये नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च  
निबन्धे ॥ देव्यै हृदयाय मास्वातं प्रियैः शिर ईरितं ॥ विष्णुपत्यै शिखाप्रोक्ता वरदायै तदुद्धदां ॥ अस्तं कमलरूपायै नमो ॥ नाः प्रणवादि काः ॥ ॥  
ततो ध्यानं ॥ आसीना सरसी हृदे स्मितमुखी हस्तासु जैर्विजुतो दानं यमयुगाभये च वषट् सा सौ दामिनी संनिभा ॥ प्रकाशारविशजमानपृथुलोत्तुङ्गस्त  
नोऽप्रसिनीमायादः कमला कटाक्षविभवै रानन्दयन्ती हरिं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनादि पूर्वोक्तपीठशक्तिसहितपीठमन्त्रं तं पी



शिव  
२६

ठसुताविषा यजुन आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाया आवरण पूजा मारभेत् ॥ तथथा ॥ अग्न्यादिकोरो तचतुष्टयेषु मध्येदिषु  
च उदेयेन पोरुदयाय नम इत्यादिना संपूज्य सर्वादिदत्तेषु पूर्वबद्धा कथादिपूजयेत् ॥ तद्विहिः इत्यादीन् वज्रादींश्च स पूज्य ध्यादिविसर्जनानं कर्म  
समापयेत् ॥ अस्पृश्वररां दशलक्षजपः ॥ ॥ तथाच ॥ दशलक्षं जपेन्मंत्रं विद्विजिनेदिषुः ॥ दशांशं जुहुयां मंत्री मधुराक्तैः सरोरुहे ॥ ॥ जपम  
हालक्ष्ये मंत्रः ॥ तारेवा भवं मायारमा कामैः हसौः जगत्पुस्त्येनमः ॥ तथा नवा भवं दशमुव नितारमा मकरकेतनः ॥ तानीयं च जगत्पार्वी वरिषी ज  
समुद्रलाम् ॥ अर्षी शाद्यो भृगुस्तेप दमन्त्रो मं द्वादशाक्षरः ॥ महालक्ष्म्या समुद्रिष्ट स्तारयः सर्वसिद्धिदः ॥ अस्पृजा प्रयोगः प्रातः कृत्वा दि श्रीबीजो  
क्तपीठन्यासांतं विधाया जप्यादिन्यासं कुर्यात् ॥ तथथा ॥ शिरसि द्वाक्षरं मधयेनमः ॥ पुखे गायत्री हृदये नमः ॥ हृदि महालक्ष्म्ये देवतायै नमः ॥ ततो म  
लेन करौ संशोध्य अंगुष्ठादिषु कमेण पुत्येकं ता एदिनमो नानि पंचवीजानि विन्यसेत् ॥ यथा ॥ ॐ ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ॐ श्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ ॐ ह्रीं मीम  
ध्याभ्यां वषट् ॥ ॐ लीं नमोः नामिकाभ्यां हुं ॥ ॐ ह्रौं नमः कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ जगत्पुस्त्येनमः ॥ करतलदृष्ट्याभ्यां फट् ॥ ततो मस्तकादिचरणं यावन्मू  
लेन व्यापकं न्यसेत् ॥ ततो मूर्ध्ना स्थि हृदये गुह्यपादेषु पंचवीजानि विन्यसेत् ॥ शेषाक्षराणि हृदये संप्रधातुम् ॥ तथा चेति वंधे ॥ हसौ संशोध्य मूलेन  
तारादि हृदयानं कां वीजानि पंचकं न्यसेदंगुलीषु यथाक्रमं ॥ मंत्रे शेषं न्यसेन्मंत्री तल योरुभयोरपि ॥ मूर्ध्ना दिचरणं यावत्संवेण व्यापकं न्यसेत्  
मूर्ध्ना स्थि वक्षोगुह्याद्यौ पञ्चवीजानि विन्यसेत् ॥ शेषान्यसेत्सप्तवर्णं न हृदये संप्रधातुम् ॥ ततः करदृष्ट्याभ्यां ॥ ऐं जानायां गुह्याभ्यां नमः ॥ ह्रीं ऐं चर्या  
यतर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ श्रीं शक्तये मध्याभ्यां वषट् ॥ लीं वलाका मजनामिकाभ्यां हुं हसौः वीर्णाय कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ जगत्पुस्त्येनमः ॥ तेजसे कलतल दृष्ट्याभ्यां  
फट् ॥ एवं ऐं जानाया हृदय नम इत्यादि ॥ ॥ अंगानि पंचविंशति जैरस्व शेषाक्षरैर्भवेत् ॥ ज्ञानैश्चर्यादिभिर्गुक्तैश्चतुर्ध्या नैः सजातिभिः ॥ ज्ञानमैश्वर्यं रा

राम  
२६

कीव वलवीर्य सतं नसी ॥ ज्ञानैश्चर्यादियः प्रोक्ताः षट्क्रमादंगयोजिताः ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ बालार्कधृतिमिदुखरुडविलसत्कोटीरहा रेहूलां रत्नाक  
ल्पविभूषितां कुचनतां शालेकरैर्मजरीं ॥ पद्मकौस्तुभरत्नमयविरतं संविभ्रतीं सस्मितां ॥ फुल्लाम्भोजविलोचनत्रययुतां ध्यायेत्परमचिंतां ॥ इति ध्यानं ॥  
विस्तरेण तु शारदायां दृष्टव्यं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थायनादि श्रीबीजोक्तपीठपूजां विधाया पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदा  
नपर्यंतं विधाया वरण पूजा मारभेत् ॥ यथा देवा दक्षिणे उ शङ्करमन्दनाय नमः ॥ तामे पुष्यधन्वने नमः ॥ अग्न्यादिकोरो चतुष्टयेषु मध्येदिषु  
च ॥ ऐं जानाया हृदयाय नमः ॥ इत्यादिना पूजयेत् ॥ पत्रेषु सर्वादि उ उ माये नमः ॥ एवं भ्रियैः शक्त्यैः उर्गायैः धरण्याः गायत्र्यैः सच्चैः उद्यायैः दक्षिणे जुह  
मुतायैः शंखनिधयेः वामे सूर्यसुतायैः पद्मनिधयेः पश्चिमे धृता दपत्रं वरुणं पूजयेत् ॥ तद्वा हे द्वादशाक्षरी नवग्रहात् पुत्येकेन पूजयेत् ॥ तद्वा हे  
अष्टौ गजान् पूजयेत् ॥ यथा ऐं ऐं एवताय नमः ॥ एवं पुंडरीकाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ कुमुदाय नमः ॥ अंजनाय नमः ॥ पुष्यदंताय नमः ॥ सार्वभौमाय नमः ॥ सु  
प्रतीकाय नमः ॥ ततः इत्यादीन् वज्रादींश्च पूज्य ध्यादिविसर्जनानं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृश्वररां दशलक्षजपः ॥ तथाच ॥ भागुलक्षं जपेन्म  
न्त्रं दशांशं जुहुयात् ॥ जुहुयाद्दीपलेः पत्रैः प्रत्येकमयुतद्वयं ॥ तर्पयेत्सलिलैः अष्टैः सुगंधैः पुनर्द्वयं ॥ अयुतद्वयमित्यत्र वाचनिकव्यावस्मिता ॥ ॥  
शसुपतीभिर्या रुद्राकलौ भगवति म हि ॥ ब्रह्मादित्यो भरणीर्घालक्षादिर्भगवान्महत् ॥ प्रसीदयुगलं भूयः श्रीरुद्राभुवनेभरि ॥ महालक्ष्म्ये नमो नः  
प्रातः पूजा वादिरयं मनुः ॥ अस्यार्थः ॥ मही लकारः भगवती स्कारः रती ब्रह्माकारः आदित्यो मकारः चरालकारः दीर्घाकारः युक्ता लक्षादिनकारः  
महत्प्रकारः स्कारः सुयुक्तः ॥ अस्पृजा प्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिषु पूर्वोक्तं जप्यादिन्यासं कृत्वा करंगन्यासो कुर्यात् ॥ श्रीं ह्रीं श्रीं कमले श्रीं ह्रीं श्रीं अंगुष्ठा  
भ्यां नमः ॥ एवं ३ कमलानय तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ ३ प्रसीद मध्याभ्यां वषट् ॥ ३ प्रसीद अनामिकाभ्यां हुं ॥ ३ महालक्ष्मी कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ मूलमुच्चार्य



उं करतलपृष्ठाभ्यां फट् । इत्यादि ॥ एवं श्रीं श्रीं कमलेश्वरीं श्रीं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च निबन्धे । कमलेश्वरी हृदये प्रोक्तं शिरसात् कमलाक्षये । शिखाप्रसीदते  
नेव चंचुरक्षरैः ॥ अस्मिन्नेतैः कुर्यात्त्रिविजपूजितैः क्रमात् ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ सिद्धरक्षणकानि मन्त्राणि सौन्दर्यवाचिणि । कोटीरांगदहारकण्डलकटीमृजविभि  
भूषितां । हस्ताब्जैवमुपात्रमजयुगलोदरौ बहूनां परं । मावीतोपरिरात्रिकाभिरते रनिशं ध्यायेत्प्रियां शंगिरा ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्य शंखस्थापनादिपूर्व  
वत्तौ ठक्कां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणं पूजां कुर्यात् ॥ ॥ तद्यथा केशरेषु आग्रादिकोलेषु मध्ये दिक्षु च  
ईं श्रीं हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् । ततो दक्षेण पूर्वादि श्रीं भूय नमः ॥ संप्रज्य केशाय नमः । वैकुण्ठाय विभूषणाय वासुदेवाय संकर्षणाय प्रह्लादाय । भनि  
रुद्राय । दलमेषु भार्गवे । पार्वत्यै । वाक्यैः सैः । दमकाय सलिलाय गुरुं रवेकुररुकाय । दलाग्रेषु उं अङ्गुगोचलक्ष्मीवाणवनमः । एवं विसंवादाय विजया  
य वल्लभाय ममाय वलाय हर्षाय तेजसे इत्येको लक्ष्ये वाणा नम्रयेत् ॥ तद्विः इडादीन् वज्रादींश्च ध्यादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्मिन् रश्मिरां लक्षज  
पः ॥ तस्याच ॥ लक्ष्मिं जपे क्लृप्तं विन्युजुह्वान्मधुरैः कितैः । दशांशं संस्तुते वक्तुं ध्याते नैव कर्मणः ॥ इति लक्ष्मीसंज्ञाः ॥ ॥ अथ गणेशमंत्रः ॥ पादास्तुत ध्यानवसेन  
यस्मिन् विष्णोः समस्ता विलयं प्रयाति । सिद्धरक्षांतिं गजराजवर्कं तन्नो मिलेद्वरमधिकेयं ॥ अथ वक्षोगणपतेर्मन्त्रास्तर्ही सिद्धिप्रदाता । पान् लब्ध्वा मानवामि  
त्यं साधयंति मनो रथान् । पतं कं शशधरं बीजं गणपतेर्विदुः । अस्मार्थः ॥ पंचानंगकारः ॥ अस्मिन् राजप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादिषु षडन्यासांतं कर्म विधाय केशरेषु मध्ये च  
उं श्रीं वाये नमः । संप्रज्या लक्ष्म्ये नमः । नमः यैः कामदायैः उग्रायै तेजो वतैः सत्यायै विष्णवादिभ्यो नमः । उपरि सर्वे सक्ति कमला सनाय नमः इति पूजयेत् ॥ ततः कुर्यादित्यादिना ॥  
किरसि गणकजयं नमः । मुखे निहृदसे नमः । रुदि गणेशायै देवतायै नमः । ततः करुणया सौ ॥ गौं अंगुष्ठाभ्यां नमः । गौं तर्जनीभ्यां स्वाहा । गौं मध्यमाभ्यां हुं । गौं  
कनिष्ठाभ्यां वौषट् । गः करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं गौं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च निबन्धे ॥ यौर्ध्वभाजा बीजेन कुर्यादंगानि यद् क्रमात् ॥ ॥

राम  
३

ततो ध्यानं ॥ सिद्धरक्षेत्रं निबन्धे च चतुरजट्टं हस्तपद्मे ध्यानं । दनं पाशाङ्कुशे द्या न्युरुकरचिरसदीजपूरमिरामे । वारेन्दुप्रोतिमौलिं कलिपतिवदनं दान  
कराङ्गं गणेशं भोक्ता वदं मौलिं भर्जं गणपतिं दिव्यवस्त्रांगणं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्य शंखस्थापनादिषु ठक्कां विधाय केशरेषु मध्ये दिक्षु च उं गणाधिपाय नमः । एवं  
तं पूजयेत् ॥ ततः पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणं पूजां कुर्यात् ॥ तद्यथा केशरेषु आग्रादिकोलेषु मध्ये दिक्षु च उं गणाधिपाय नमः । एवं  
गणेशाय गणनाय कायगणक्रीडाय ॥ ततः केशरेषु अग्निनिष्पत्तिवायुईशानकोले मध्ये दिक्षु च गौं हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् ॥ ततः पञ्चमधेयपूर्वादि  
तः वक्रतुण्डमेकदंतं महोदरगजाननौ ॥ लक्ष्म्ये दक्षे विदं विष्णुरजमननरं ॥ धनुर्वर्णं पूजयेत् ॥ वाक्यं तु उं वक्रतुण्डाय नमः इत्यादि ॥ दलाग्रेषु बाह्या  
यामा नरः पर्ववत् पूज्याः । तद्विः इडादीन् वज्रादींश्च संप्रज्य ध्यादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्मिन् रश्मिरां चतुर्लक्षपः ॥ तथा च वेदलक्ष्मिं जपे नमः  
दशांशं जुह्वानतः मोदकैः पुथु कैः राजैः शक्तिभीरिषु पर्वभिः । नालिकैः लतिलैः शुद्धैः सुपकैः कदलीफलैः । अष्टद्व्यानि विष्णुस्य कथितानि मनिनीभिः ॥  
महागणेशमंत्रः ॥ श्री शक्तिस्मरभूविष्णुबीजानि प्रथमं वदेत् । उं तं गणपतिं पञ्चातस्वरं नेवरदं पदं । उं ह्या सर्वजनं प्रतं वशमानयद्वयं ॥ अथ विंशत्य  
क्षरे यं दारघो मनु रीरितः ॥ स्मृतिस्थ मासमौ विदुः युक्तं भूषी जमीरितं ॥ अस्मार्थः स्मृतिर्गकारः ओम् स्वरूपं ॥ अस्मिन् राजप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादिषु षडन्यासांतं क  
र्म विधाय पूर्वोक्तप्रीटशक्तीर्विन्यस्य क्रव्यादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा किरसि गणकजयं नमः । मुखे निहृदसे नमः । रुदि महागणपतये देव  
तायै नमः । ततः करुणया सौ ॥ उं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः । उं गौं तर्जनीभ्यां स्वाहा । उं गौं मध्यमाभ्यां वषट् । उं पौं कनिष्ठाभ्यां  
वौषट् । उं पगः करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं पगौं हृदयाय नमः इत्यादिना न्यसेत् ॥ केचिन्तु उं गौं हृदयाय नमः इत्यादि तत्त्ववद्विजस्य स्वबीजेन दीर्घं भाजा प्रक  
ल्पयेत् । यदंगानि मनो रथयथाविधि विधानविदेति वचनादिशिष्टस्यैव ग्रहणं ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ नवरत्नमयं दीपं सररे दिक्षु रसां बुधौ ॥ तद्दी विधौ तपस्य नं







शिव  
२५

६॥ अस्पृजाप्रयोगः॥ प्रातः कृत्वादि पूर्वोक्तपीठन्यासं कृत्वा त्रयादिन्यासं कुर्यात्॥ अस्पृजाप्रयोगः कञ्जविगायत्री छन्दो हेरम्बो देवता गकारे बीजं विंशुः  
शक्तिः। ततः करंगन्यासौ गौ अंगुष्ठाभ्यां नमः। गौं तर्जनीभ्यां स्वाहा। गुं मध्यमाभ्यां वषट्। गौं अनामिकाभ्यां हुं। गौं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। गः करतलपृष्ठाभ्यां  
फट् एवं गौं हृदयाय नमः इत्यादि॥ ॥ तथा च निबन्धे॥ ब्रह्मीर्षभाबीजेन तत्र षडंगानि प्रकल्पयेत्॥ ॥ ततो ध्यानं॥ उक्ता कांचननीलकुंडलपुष्पाणां  
पैस्त्रिनेत्रां चितौ नागास्य र्हरिवाहनं शशधरं हेरम्बमर्कप्रदं। द्रुपदानमभीतिमोदकरदानं दं कं शिवो क्षामिको मालां मुकुटं मं कुशं त्रिशिरं कंदोर्भिद  
धानं भजे॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थायनादिगणेशोक्तपीठं कल्पयंत पीठं संपूज्य हुं हूं महासिंघगौं हेरम्बाय नमः इति पूजयेत्॥ ॥ तथा  
च निबन्धे॥ प्रणवं कवचं दंडं महासिंहाय गौं ततः हेरम्बेति पदं पञ्चादासनाय हृदं ततः। पीठन्यासं पयं मंत्रं उगाति मंत्रेण मूर्तिसं कल्पयेत्॥ ॥ तथा च निबं  
धे॥ तारादिविघ्नवीजेन मूर्तिं तस्य प्रकल्पयेत्॥ ततः पुनः ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणं पूजां कारयेत्॥ ॥ तत्र ध्याकेषां  
रेषु अग्न्यादिकोरो पुमर्थो दधुवर्गा हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्॥ पत्रेषु लोकपालान्तर्द्वारिः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्॥ ततो ध्यादिविसर्जनं  
तं कर्म समापयेत्॥ अस्पृशश्चरणं त्रिलक्षजपः॥ तथा च॥ लक्षत्रयं जपेन्न जं दशांशं जुहुयात्॥ गंक्षिप्रपुसादनाय नमः॥ तथा च निबन्धे॥ सर्वत्र  
कोनेत्रयुतः पाश्वो वस्त्रासने स्थितः प्रसादनाय हर्म्यत्रः स्ववीजं यो दशाक्षरं। अस्पृजाप्रयोगः॥ प्रातः कृत्वादि पूर्वोक्तपीठन्यासं कर्म विधाय त्रयादिन्या  
सं कुर्यात्॥ तथा शिरसि गणकञ्जं यजेत नमः॥ मुखे विरुद्धं दसेनमः हृदि क्षिप्रसादनाय देवतायै नमः सकाक्षरं वक्त्रं करंगन्यासौ कृत्वा ध्यायेत्  
पाशांकुशौ कल्पलतां विद्यालं दधत्स्वपुण्ड्रादितवीजं पूरः। रक्तस्त्रिनेत्रं तदुत्तरार्कं मौलिं हारे कृतौ हस्तिमुखो बलाहः। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शं  
खस्थायनादिपीठं पूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणं पूजां कुर्यात् तत्र ध्या अग्न्यादिकोरो मध्ये

राम  
२६

दिधुवर्गा हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्। ततो ध्यादिविसर्जनं॥ अस्पृशश्चरणं लक्षजपः॥ लक्षजपेन यस्यांते जुहुयादयुतं तिलैः॥ मं रत्रितयैर्वायिषु  
वैरस्यभिरिरितैः॥ ॥ अथ हरिद्रागणेशमंत्रः॥ पंचतको धरं संस्थो विदुः श्रुतिमस्तकः। एकाक्षरो महा मंत्रः सर्वकामफलप्रदः॥ अस्पृशश्च कञ्जविगाय  
त्री हं दो हरिद्रागणपतिर्देवता गकारे बीजं लकारः शक्तिवीजेनैव षडंगकं॥ ॥ ततो ध्यायेत्॥ हरिद्रा भंचतुर्वर्हं हरितवसनं विभुं। पाशांकुशधरं देवं मोदकं दंत  
मेव च॥ एवं ध्यात्वा पूजयेत्॥ आवरणं पूजाविनियोगादिवर्णा एकाक्षरं गलपति मंत्रवत्॥ अस्पृशश्चरणं चतुर्लक्षजपः॥ मं रत्रययुक्तं हरिद्राचरामि  
धितैरयुतं होमः॥ ॥ अथ मंत्रांतरं॥ विश्वेश्वरे॥ मंत्रोक्ता रसं वक्ष्ये शृणु ध्वजमलातने॥ इदं बीजं संपूज्य निजबीजं संपूजयेत्॥ चतुर्दशश्वरेणा  
यं विदुः श्रुतिमस्तकैः। एकाक्षरी महाविद्या कथिता पप्रयो निना। अस्पृजादिकं सर्वं महागणपति मंत्रवत्॥ कार्यं। करंगन्यासौ तस्ववीजे  
षड्दीर्घयुक्तेन करंगन्यासकल्पना॥ अथ भेदांतरं॥ लक्ष्म्यां वा कुचाभ्यां वा मायायां वा जपेत्सुधीः। कायायां वा वक्षुवीजायां वा जपेत्सदा  
उंकारायां महाविद्यां निजबीजादिकं तथा। द्वाक्षरी च महाविद्या त्र्यक्षरी वास्त्रसंयुता। चतुर्वर्णां मि काविद्या वरुजाया वधिप्रिये॥ एषा विद्या  
महाविद्या त्रैलोक्ये चानिडुर्लभा। महायातकनाशिनी। एषा पूजादिकं महागणपतिवत् कार्यं॥ इति गणेशमंत्राः॥ ॥ अथ सूर्यमंत्रः॥  
तारे घृणिभ्यः पञ्चाक्षमकर्णं चिभ्रवितः। वस्त्रासने मण्डयेत् सने त्रोक्षि त्वपश्चिमः। अष्टाक्षरे मठः। उक्ता भानोरभि मंत्रः परः॥ अस्पृजाप्रयोगः  
प्रातः कृत्वादि प्राणायामानं कर्म विधाय पीठन्यासं कुर्यात्॥ तत्र विशेषः हृदयस्य पूर्वादिदिक्षु मध्ये च उं प्रभृताय नमः॥ एवं विमलासनाय समा  
राध्याय परमसुखायेति विन्यसे आधारशक्त्यादि अंस्तूर्यमण्डलाय द्वादशकमलात्मने इत्यनं विन्यसेत्॥ ॥ तथा च निबन्धे॥ प्रभृतं विमलं सा  
रं समा रं मन्त्रं तं॥ परमादिमुखं पीठं स्वविज्ञानं प्रकल्पयेत्॥ ततः केशरेशु मध्यवरं दीप्राये नमः॥ एवं रं मूर्त्त्या यै हं विजयायै रं भद्रायै











शिव  
४२

ईलेशीहरीः प्रोक्तः श्रीबीजेनमङ्गकं ॥ अस्य ध्यानं ॥ उद्यम्योतनशतचिंतप्रहेमावदातं पार्श्वद्वन्द्वे जलधिसुतया विश्ववाचा चतुष्टं । ना  
नारलोऽसितविदेहा कल्पमापीतवस्त्रं विष्णुवंदे दरकमलकौ मोदकीचक्रपाणिं ॥ एवं ध्यात्वा न्यसेत् ॥ यथा अंके शवाय कीर्त्तनमोललाटे  
नमः । सर्वत्र ॥ मुखे आं नारायणाय कान्ते दक्षने त्रैशं माधवाय बुद्धौ वामने त्रैशं गोविन्दाय पुष्पे दक्षकर्णे उं विष्णवे धैवामकर्णे उं मधुसूद  
नाय शान्ते दक्षनाकां पुटे अं त्रिविक्रमाय क्रियायै वामनासा पुटे अं वामनायै दयायै दक्षगणे लं श्रीं धराय मेधायै वामगणे लं हवी केशाय ह  
र्षायै आद्ये संपन्ननाभाय अद्यायै अधरे हं दामोदराय लब्धायै उरुदंतपंकौ ॥ ओं वासुदेवाय लक्ष्म्यै अर्धोदंतपंकौ ॥ ओं संकर्षणाय सरस्वत्यै  
मस्तके अं प्रद्युम्नाय श्रीयै मुखे अः अनिरुद्धाय रत्यै कंचके जयायै खंगदिने उर्गायै गंशाक्रिणे प्रभायै धं खदिने सत्यायै ॥ उं शंखिने चण्डायै  
दक्षबाहु मूलसंध्ययै चं हरिणे वार्यै चं मुखे विने विलासिन्यै ॥ जं मूलिने जयायै ॥ कं पाणिने विरजायै ॥ नं अंकुशिने विश्वायै वामबाहु मूले  
संध्ययै के पुं कुं जायै विनदायै ठं नन्दायै सुदायै डं नदिने सत्यै ॥ उं नारायणाय चै रं नरते सत्यै दक्षपाद मूलसंध्ययै के पुं हरये शुभ्रै ॥ थं  
कृष्णाय बुद्धौ दंसत्याय भूत्यै धं सन्नधाय मत्यै नं शौर्याय क्षमायै वामपाद मूलसंध्ययै के पुं ॥ पं सुखमायै ॥ कं जनार्दनाय उमायै वामवार्धे ॥ प  
देवं भूधराय के दिने भं विश्वकर्मायै किं नायै नाभौ उदरे मं वैकुण्ठायै बुद्धायै हृदयं गामने प्रहृष्टोत्तमायै वामपाद मूलसंध्ययै दक्षांशे रं अष्टगामने ह  
वल्लिने परायै ककुदिलं मांसात्तने वल्लुजाय परायणायै ॥ वामांशे वं मेद आत्मने वालाय सूक्ष्मायै हृदयादि दक्षकर्णे रं अस्यात्मने ह  
षष्ठाय संध्ययै हृदादि वामकर्णे वं मज्जात्मने हृदाय प्रजायै ॥ हृदादि दक्षपादे संश्रुक्तात्मने हं साय प्रभायै हृदादि वामपादे हं प्राणात्मने व  
हृदि निशायै हृदाय उरे लं जीवात्मने विमलाय अमोघायै हृदादि मुखं क्रोधात्मने रं सिंहायै विभुतायै ॥ केशवादि वयं न्यासो न्यासमात्रे नदे

राम  
४२

हिनां । अच्युतत्वं तदतिव सत्यं सत्यं न संशयः । केशवाय ततः कीर्त्तयन् कान्ते नारायणाय वा । इत्यगस्त्य संहितायां स्वनादयं क्रमः ॥ ततु केशवकीर्त्ति  
भ्यां नमश्चि ॥ ॥ गोतमीये ॥ मातृकार्णसप्तचार्य केशवाय इति स्मरेत् ॥ कीर्त्तनमसायुक्तमिच्छादि न्यासमात्रेदिति ॥ ॥ तथा चतुर्कि  
क्तिमिच्छतायां न्यासः ॥ श्रीबीजादिः कर्त्तव्याः । यथा श्रीं अं केशवाय कीर्त्तनमः ॥ ॥ तथा व एवं प्रविन्य निन्यासं लक्ष्मीबीजपुरःसरं । स्मृतिः श्री  
महालक्ष्मीः प्राप्यां ते हरिनां व्रजेत् ॥ ततः सत्त्व न्यासः । मादिकां तानखाणोऽश्वबीजान्ये कै कशो वदेत् ॥ नमः परायणसुचार्य जीवतत्वात्मने नमः ॥ इति  
गोतमीयवचनात् ॥ ॥ सर्वजतत्त्वपदप्रयोगः ॥ यथा संनमः परायण जीवतत्वात्मने नमः ॥ भं नमः परायण तत्वात्मने नमः ॥ एतद्वयं सर्वगात्रे वं  
नमः परायणमति तत्वात्मने नमः ॥ कं नमः परायण क्कारतत्वात्मने नमः ॥ पं नमः परायण नमः ॥ तत्वात्मने नमः ॥ एतन्नयं हृदि । नं नमः परायण शत तत्वात्मने न  
भो मस्तके । धं नमः स्पर्शतत्वात्मने नमो मुखोदं नमः परायण रूपतत्वात्मने नमो हृदि । थं नमः परायण सतत्वात्मने नमो गुदे । तं नमः परायण गन्धतत्वा  
त्मने नमः । पादयोः । रं नमः परायण श्रोत्रतत्वात्मने नमः । कर्णयोः । ङं नमो परायण तत्त्वतत्वात्मने नमः । त्वचित्रं नमः । परायण नेत्रतत्वात्मने नमो नेत्रयोः । ठं  
नमः परायण जिह्वतत्वात्मने नमो जिह्वायां । टं नमः परायण घ्राणतत्वात्मने नमो घ्राणयोः । अं नमो परायण वाक् तत्वात्मने नमो वाचि । ङं नमः परायण शि  
तत्वात्मने नमः । र्णयोः । जं नमः परायण पादतत्वात्मने नमः पादयोः । छं नमः परायण वायुतत्वात्मने नमो हृदि । खं नमः परायण जलतत्वात्मने नमो सिंहे ।  
कं नमः परायण पृथ्वीतत्वात्मने नमः पादयोः ॥ ॥ गोतमीये ॥ शं बीजं हृत्पुण्ड्रं ऐकं तत्त्वं हृदि प्रविन्यसेत् । हवीं जं सूर्यमण्डलं तत्त्वं हृदि प्रविन्यसे  
त् । संवीजं चंद्रमंडलं तत्त्वं हृदि प्रविन्यसेत् । तथा द्विषट्पुगा दशकला वास्त्यानीतिः । यथा संनमः परायण हृत्पुण्ड्रं ऐकं तत्वात्मने नमः । हं नमः पर  
यद्वा दशकला व्याप्तसूर्यमंडलं तत्वात्मने नमः । संनमः परायणोऽशकला व्याप्तसोममण्डलं तत्वात्मने नमः । वं नमः परायण दशकला व्याप्तवह्नि तत्वा



शिव  
४३

त्मनेनमः। एतच्चतुष्टयं हृदि॥ ॥ गौतमीये॥ यं बीजं परमेष्ठितत्त्ववासुदेवं च मूर्धनि॥ यं बीजं मधुपुस्तकं संकर्षणमुखो मुखे॥ लं बीजं विश्वतत्त्वं  
वह्निन्यसेत्। लं बीजं निहन्ति तत्त्वं च अनिरुद्धं स्थले॥ लं बीजं सर्वतत्त्वं च पादेनायणं न्यसेत्॥ औं बीजं कोपतत्त्वं च नृसिंहं सर्वगात्रके॥ एवं त  
त्त्वानि त्रिन्वस्त्राणां चामं समावरेत्। यथा वनमः परमपरमेष्ठितत्त्वान्मने वासुदेवाय नमो मस्तके॥ यं नमः परमपुरुषतत्त्वान्मने संकर्षणाय  
मुखे॥ लं नमः परमपुरुषतत्त्वान्मने प्रपुत्राय नमः परमनिहन्ति तत्त्वान्मने अनिरुद्धाय नमो लिंगे॥ लं नमः परमपुरुषतत्त्वान्मने नायकाय नमः पादयोः॥ औं  
नमः परकोपतत्त्वान्मने नृसिंहाय नमः सर्वगात्र॥ फलं तत्त्वान्मासंततः कुर्यात्साधकः स्थितिहेतरे। कृतेन येन देवस्वरूपतामेव यात्यसौ॥ त  
तो विधिप्राणायापं कृत्वा पीठन्यासं विधाय केशरेण मध्ये च पूर्वादि ॐ विमलायै नमः एवं उक्त्वा रिण्यै। जानाये क्रियायै ईशान्यै अगुय ह्यै  
तत्परं ॐ नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगप्रपीठान्मने नमः॥ ततः मध्यादिन्यासः। तद्यथा रिण्यै सिसाध्वनाय  
यणाय नमः। मुखे देवीं च नमः। हृदि श्रीविष्णवे देवतायै नमः॥ ततः कण्ठग्यासौ॥ तद्यथा कुक्षे ल्काय अंगुष्ठाभ्यां नमः। महोत्कायम  
ध्याभ्यां वषट्। शुक्लाय अनामिकाभ्यां हूं। सहस्रोत्कायकनिष्ठाभ्यां फट्। एव कुक्षे ल्काय हृदयाय नमः। इत्यादि॥ ततो मंत्रेण षडंगन्यासं  
कुर्यात्॥ ॐ हृदयाय नमः शिरसे स्वाहा। शिखायै वषट्। नां कवचाय हूं। एनेत्राभ्यां वौषट्। यं अस्त्राय फट्। नां नमो दक्षपाशैर्नमो वामपा  
शैर्नमः॥ ततः ॐ नमः सुदर्शनाय। स्त्राय फट्। तिमंत्रेण दिग्बन्धनं कृत्वा मन्त्रासं कुर्यात्॥ तथा च॥ मंत्रन्यासंततः कुर्यात्सर्वकामफलप्रदं। यं विना  
प्रजनं मातु ए स निष्फलं बुधाः॥ तद्यथा आधारे ॐ नमः हृदि नमः वक्त्रे नमः। दोर्बुगले नमः। पादयोः॥ यं नमः नां नमः नाभौ यं नमः। एवं  
कण्ठे नाभौ हृदि कुचयोः पाश्वयोः पृष्ठे च॥ मूर्ध्नि आस्ये नेत्रयोः श्रवणयोः घ्राणयोः हस्तयोः संध्यंशुलीषु च॥ ८॥ पादयोः संध्यंशुलीषु च॥ ८॥

राम  
४३

हृदये सप्त उपाणसु॥ ८॥ मूर्ध्नि आस्ये नेत्रे हृदि कुक्षौ उरो जंघायां पादयोः॥ ८॥ गण्डयो रंशयोः उर्वोः पादयोः चक्रशंखगदापमेव॥  
८॥ न्यसेत्॥ अस्मिन् पंजरन्यासः। ललाटे ॐ अं के वा वायधात्रे नमः। कक्षौ नं औना एयणा य अर्च्यन्ते नमः। हृदि मोहं साधवाय मि  
त्राय नमः। गलकूपतले मं ई गोविन्दाय अरुणाय नमः। दक्षिणपार्श्वे गंडं विष्णवे नमः। दक्षिणांशे वंडं मधुसूदनाय भगवाय नमः। गले दक्षिणा  
भागे। तं ॐ त्रिविक्रमाय विवश्वते नमः। वामपार्श्वे वां ॐ वामनाय नमः। दक्षिणपार्श्वे गंडं विष्णवे नमः। दक्षिणांशे वंडं मधुसूदनाय भगवाय नमः।  
गले दक्षिणाभागे। तं ॐ त्रिविक्रमाय विवश्वते नमः। वामपार्श्वे वां ॐ वामनाय नमः। वामांशे मूं ॐ श्रीधराय नमः। गलवामभागे दं औ  
हृदी के शाय पर्याय नमः। पृष्ठवंशे पप्रनाभाय त्वजे नमः। ककुदिसं अं दामोदराय विष्णवे नमः। शिरसि द्वादशाक्षरं न्यसेत्॥ ॥ तथा वनि वं  
धे॥ ललाटे केशवंधात्रा कुक्षौ नायणं पुनः॥ आर्यन्म हृदि मित्रेण साधवं कण्ठदेशतः। वरुणो न च गोविन्दं पुनर्दक्षिणपार्श्वके। अंशुना वि  
ष्टुमशस्यं भगे नमः मधुसूदनं। गले विवश्वतायुक्तं त्रिविक्रममनंतरं। वामपार्श्वे स्थितिरेण वामनाय मध्यांशके। पृष्ठा श्रीधरनामानं गले पर्यायं  
संयुतं। हृदी के शाय पृष्ठे पप्रनाभं ततः परं। त्वष्टा दामोदरं पश्चादिष्टुना ककुदिन्यसेत्॥ ततो मंत्रं पठेच्चैतन्यामृतकपूरकं कोटिते जो मू  
र्ध्नि स्थो वपु रकं खिलं स वासुदेवः। उर्ध्वं सुविमला पाथसी वसिष्ठं व्याघ्रोति प्रकटितं चं बरीं की र्णं॥ न्यासं फलं गतम्। तं पंजरन्यासो भितः प  
रमेष्ठिना॥ सकृन्मासो ज्ञेयं श्रीविष्णु मूर्तिरज्जुना॥ मूर्ति पंजरन्यासमंत्रं वडुधा धात्रा केशवाय नमः केशवंधात्राभ्यां नमः। इत्यन्ये॥ ॐ ओमित्यु  
क्त्वा पूर्ववर्मात्रा तथा व वासुदेवमनोरं कं वर्णं लीव विवर्जितं। स्वरे कं विडुयुतं चतुर्थी के शवादि कं॥ तथा धात्रादिकं चोक्त्वा मनो न्यास  
उदाहृतः। इति नारदीयतंत्रवाक्यात्॥ ॥ ततः श्रीरीटके पूरहारमकरकुण्डलशंखचक्रगदाभोजहस्तपीताम्बरधरश्रीवत्साः। कृतेन वदस्य



शिव  
४४

श्रीभूमिसहितात्मजोतिर्मयं दीपकरो यस्य स हस्तादित्यनेजसे नमः ॥ इति व्यापकं विन्यस्य मुद्रां प्रदर्शयन् कुर्यात् ॥ ॥ उज्ज्वलकोटिदिवाकरभ  
मणिरंशं शंखं दाप्य जंघां विप्रमण्डिरं वसुमती संशोभिषा र्धद्वयं ॥ कोटिरंगदहारा कुण्डलधरं पीताम्बरं कोरुमो ॥ दीपं विभूषयन् स्ववक्षसि ल  
संस्त्रीवत्सजिह्वं भजे ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् ॥ वैष्णवपात्रं तु गोतमोये ॥ ताम्रपात्रं तु विप्रार्थं विष्णो रभिम तं प्रियं तथैव  
सर्वपात्राणां सुरभ्यं शंखप्रकीर्तितं ॥ मत्पात्रं तु तथा प्रोक्तं सौवर्णं राजतं तथा ॥ पंचपात्रं हरे ॥ अहं नान्यत्र नि योजयेत् ॥ नैवेद्यपात्रं तु तत्रैव  
॥ सौवर्णं ताम्रपात्रे वा रौप्ये वा पंकजे दत्ते ॥ इत्यादि ॥ आगमकल्पद्रुमे ॥ ॥ हिरण्यं राजतं कांक्ष्यतां प्रमत्तय मेव वा ॥ पालाशं श्रीहरेः पात्रं  
नैवेद्यकल्पयेद्बुधः ॥ तथा च पुरश्चरणां चंद्रिकायां ॥ सौवर्णं राजतैरेतैः ॥ ततो विमलादिपीठं प्राक् संहितपीठं पूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वा  
आवाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विवाय आवरं पूजां मारभेत् ॥ तद्यथा अग्न्यादिकोणेषु दिक्षु च कुक्षोत्काय हृदयाय नमः ॥ इत्यादिना सं  
पूज्य केरो पुष्पादि उैनमः नैनमः सौनमः नैनमः रैनमः यैनमः ॥ ततो हृदले पुष्पादि दिक्षु ॐ वासुदेवाय नमः ॥ ॐ शंखाया ॐ गदायै ॥ ॐ पद्मा  
यै ॥ ॐ कोरुमायै ॥ ॐ मुखलाय ॐ खड्गाय ॐ वनमालायै ॥ वहिरग्रे ॐ गरुडाय दक्षिणे वांस्वनिधये वामे ॐ पद्मनिधये पश्चिमे ॐ ध्वजाय अ  
ग्निकोणे ॐ विद्याय कृदिति मंत्रेण नैवेद्यं संप्रोक्ष्य कुक्षमदया ॐ निमज्जन् दासं हंसं ॥ ॐ भवमिति दासं हंसं ॥ ॐ भवमिति दा  
सं हंसं ॥ दक्षवामकतरौ ॐ धनसाहिपू ॐ विमलमती कृतं विभावयूतमंत्रमष्टु वा संजय्य वेनुमुद्रयाः मृती कृत्य गन्धपुष्पैश्च नैवेद्यं संपू  
ज्य कृतांजलिः स न हरिं प्रार्थयेत् ॥ अस्पृष्टलेर्जते आचार्याय वा ज्योतिर्गयेद्दशाने सेन्याय तद्वहिः ॥ इत्यादीन् वस्त्रादींश्च संपूज्य धूपदीपो दत्वा  
नैवेद्यं दद्यात् ॥ तद्यथा ॥ नैवेद्यमानीय देवाय मूलेन पाशाचमनियं दत्वा थतो महः ॥ षोडशोऽप्यस्त्राहानं मंत्रमुच्चार्य नैवेद्यं जलं दद्यात् ॥ ततो म

राम  
४४

मुच्चार्य एतं नैवेद्यं अमुक देवतायै नमः ॥ ततो नैवेद्यमुत्पृच्छ ॐ निवेद्यामि भवते जुषारो हं हरिर्हरे ॥ इति नैवेद्यं समर्प्य अमुक देवतायै अमृतो  
पस्तरणमसि इति जलं दत्वा वामहस्ते प्रास मुद्रां प्रदर्शय दक्षिणहस्ते प्राणादिमुद्रां दर्शयेत् ॥ तद्यथा ॥ ॐ प्राणायस्वाहा इति कनिष्ठानामि  
कें अङ्गेन प्रदर्शयेत् ॥ ॐ अपानायस्वाहा इति तर्जनीमध्यमे अङ्गुष्ठेन स्पर्शयेत् ॥ ॐ व्यानायस्वाहा इति चानामिका मध्यमा तर्जनीं अङ्गुष्ठेन स्पर्श  
येत् ॥ ॐ उदानायस्वाहा इति तर्जनीमध्यमानामा अङ्गुष्ठेन स्पर्शयेत् ॥ समानायस्वाहा इति सर्वोत्तरीं अङ्गुष्ठेन स्पर्शयेत् ॥ ततो कुक्षाभ्यामनामिका  
यं स्पृशेत् ॥ नमः पराय अवास्मने अनिरुद्धाय नैवेद्यं कल्पयामि इति नैवेद्यं मुद्रां प्रदर्शय मूलमुक देवतार्थं चामि चतुर्धा संतव्यं अमुक देवतायै त  
र्जलं अमृतापिधामसीति जलं दत्वा ततो देवतास्थापयित्वा आचमनीयादिकं दद्यात् ॥ वैष्णवे तु सर्वत्र दाने अथ मेव विधिः ॥ ततः सामा  
न्यपद्धत्युक्तं विसर्जनं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृष्टस्वरणं षोडशालक्षजपः ॥ ॥ तथान ॥ विकारलक्षं प्रजपेन्मनुमेनं समाहितः ॥ तदशां  
शं सरसि जैर्जुज्यान्मधुरा पुनैः ॥ ॥ अधराम मंत्राः ॥ अनंतो ब्रह्मासनः सेतुबीजं रामा अहम्भुः ॥ षडक्षरे यमादिद्यो भजतां कामदोम  
णिः ॥ अस्पृष्टाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादि वैष्णवोक्तपीठं न्यासे कुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि वल्लरे अथ येनमः ॥ हृदि रामदेवाय देवतायै नमः ॥ ततः करंगया  
सौकरंगुकाभ्यां नमः ॥ तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ ह्रस्वमध्यमाभ्यां वषट्कारः करतलपृष्ठाभ्यां फट्कारः ॥ एवं हृदयाय नमः ॥ इत्यादि ॥ ततो मंत्रन्यासः ॥ ब्रह्मं  
ध्वरे नमः ॥ भुवोर्मध्ये रानमः ॥ हृदि मानमः ॥ लिङ्गे यनमः ॥ पादयो नमः ॥ मनमः ॥ ततो मूर्तिपंजरदिविधिविधायक्यायेत् ॥ यथा कारं मोधरकानीका  
जमरणीशं वीरसनाध्यासि न्मुद्रां तानमयी दधानमपीरं हस्तां जंजानुनी ॥ सीतां पार्श्वगतं सरं हृदयं विभुं भिराघवं पश्यंतं मुकुटाङ्गुदा  
दिवि विभाकल्पोद्भवं गंभजे ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनादिपीठं पूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं



विधाय आवरणं पूजां मारुते । देव एवमाश्च श्रीं शीतायै स्वाहा । अग्रे शांतायै नमः । रामदक्षिणायै नमः । शिरोभ्यो नमः । चापाय नमः । तद्वहिकेश  
हेष अत्रापि कोरोमु मध्ये दिक्षु वरं हृदयामनमः । इत्यादिना मंडंगानि संक्षुब्धलेख्यं पूर्वादि ३ हनुमते नमः । एवं सुग्रीवाय नमः । भारताय विभिषणा  
य लक्ष्मणाय शत्रुघ्राय जानकाय वते दलाये जयविजयाय सुएकाय एषाय एषु वर्द्धनाय अकोपाय धर्मपालाय सुमंत्राय नमः । ततः द्वादशीं  
वज्रादीं संक्षुब्धपादिविसर्जनां तं कर्म समापयेत् ॥ अस्मिन् पुरश्चरं षडक्षजपः ॥ ॥ तथा च ॥ त्रुलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं कमलैः शुभैः  
जुष्ट्यादश्चितेव होवा लक्षणं भोजयतः ॥ ॥ अयं मंत्रः षड्विधः ॥ स्वकामशक्तिवाक्यलक्ष्मीता एव च वर्णकः । षडक्षरः षड्विधः स्याच्चतु  
वर्गफलप्रदः । ब्रह्मासंमोहनशक्तिर्हृदि स्थिता मूर्तिरुच्यते । अगस्त्यश्रीशिवः प्रोक्ते मुनयोऽक्रमेदिमे । हृदोगत्र संज्ञं श्रीरामश्चैव देवताः ॥  
अथ वा कामबीजादेर्विष्णोर्मित्रमुनिर्मनोः । हृदो देवादिगायत्रीरामभद्रदेवता । ध्यानं कृत्वा दिकं पूर्ववत् कार्यं ॥ ॥ जानकीवत्सभं देवं वहे  
जाया रुमादिकं दशाक्षरे मंत्रः स्याद्विशिष्टस्त्वमिदं विरहः ॥ हृदयं देवता सीता शीतापाणिपरिग्रहः । आशो बीजं द्विदशशक्तिः कामेनांगक्रिया  
मना । शिरोललाटस्थे तालुकले प्रहृष्टयि । नान्यरुजा नुप देषु दशावर्णान् मनो न्यसेत् । अथो ध्यानं रे विन रत्नसौवर्णमण्डपे । मन्त्राख्ये एव  
एरुद्वितान्तोरणान् चिते । सिंहासनममारुहं पुष्पकोपवि एष वं । रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दिव्ययानगतैः शुभैः । संत्रयामानं मुनिभिः सर्वज्ञैः ॥ ४५  
परिसेवितं । शीतालं कृतत्वा मांगलक्षणं नोपसेवितं ॥ व्यापं प्रसन्नं वदनं सर्वाभरणभूषितं । ध्यायेन्नैवेज्ये मंत्रं वर्णं लक्ष्मणन्यधीः ॥ ॥  
वह्निर्नारायणाद्यो जठलः केवल एव च । अक्षरे मंत्र एज्यं सर्वाभिष्टकलप्रदः । तारमायारमानां गरमबीजैस्तु षड्विधः । त्र्यक्षरे मंत्र  
एज्यं सर्वाभिष्टफलप्रदः ॥ द्वाक्षरे च भद्रो नो मंत्रो यंचतुरक्षरः । एकाय ह्यमृतः पंचाक्षरः परः । वह्निस्थं समयं विष्णोर्द्विचतुष्टयभूषितं

एकाक्षरे मनुः प्रोक्तो मन्त्र एजः सुरद्रुमः । ब्रह्मा मुनिः स्यात्तत्र त्रीं हं शो रामोऽस्य देवता । एकाक्षरे द्वादशलक्षजपः पुरश्चरं ॥ तथा च भातलक्षजपे  
मंत्रं मिति वचनात् ॥ अन्येषां षडक्षजप इति विशेषः ॥ ॥ अथ श्रीरुद्रमंत्रः ॥ गोपीजनपदस्यानेव कृष्णाय द्विचारिभिः ॥ अयं दशाक्षरे मंत्रा  
दष्टाष्टफलप्रदः । अयं मंत्रः कामादिः रश्मिनाक्षत्रविचारे पुनर्बीजरहितेन विचारः ॥ तथा च ॥ बीजपूर्वं जपेन्नास्परहस्यं कथितं मुने । लुप्रबीजं  
भावत्वा दशाक्षरमिहोच्यते ॥ इति गोतमीय वचनात् ॥ ॥ तथा च हृजो तमीये ॥ भोगमोक्षौ कनिलयोलुप्रबीजो दशाक्षरः । उद्धरेत्तु पृथक् कले  
न कामबीजं मण्डपे । तथा गोत्फलदो मंत्रो नान्यथा कल्पकोटिभिः । अस्मिन् पूजाप्रयोगे । प्रातः कृत्वा दितव न्यासां तं कर्म विधाय प्रातः वाममन्त्रत्रयं  
कुर्यात् । तथा च गोतमीये ॥ एव त्वानि विन्यस्य प्राणायामत्रयं चरेत् ॥ तत्र तथा कामबीजं चैकवारं जपेन दक्षनासायावायुं रेचयेत् । पुनः सप्तजपे  
न वामनासायावायुं पूरयेत् । ततश्च नासाप्रयै धत्वा विंशतिवारं जपेन वायुं कम्पयेत् ॥ पुनर्वा मे नरेचयेत् ॥ दक्षया पूरयेत् ॥ उभाभ्यां कुम्भयेत् ॥  
पुनर्दक्षिणे नरेचयेत् । वामया पूरयेत् । वामे नापूर्य उभाभ्यां कुम्भयेत् ॥ तथा च एकेन रेचयेत् कामबीजं नैव पृथक् पृथक् । पूरयेत् सप्तजपेन विंश  
त्यातेन चारयेत् । सर्वेषु हृदि मन्त्रे ध्वबीजे नानेन चारयेत् । यद्वा सर्वत्र मूलमूलमन्त्रेणैव प्राणायामः । ततः कंक्रमदीपिकायां । मवने संयमनमनुवाच  
रेत्यमिह जलमसौ मम मिदं । दशाक्षरे एवैतज अष्टाविंशतिरेचयेत् । पूरयेद्दामनस्तड्कारयेत् तन्नुमाणातः । प्राणायामो भवेद्देकोरेचकपूर  
कुम्भकैः । अष्टादशाक्षरे एवैतज द्वादशैव समापयेत् । अथ वर्णानुरूपमिमुक्तत्वा न तन्मन्त्रवर्णं संख्या कैरेव कादित्रयं कुर्यात् । रेचयेत् । हतं दक्ष  
यादक्षिणः पूरयेद्दामयामधनोऽप्युनवारयेदित्यादि एतत्तु श्रीरुद्रमंत्रमात्रे विषयं नान्यत्र ॥ ततः पीठन्यासं विधाय केशरेषु मध्ये वविमलादि  
पीठमन्त्रं तं विन्यस्य न्यासं कुर्यात् । सिनारदमखयेनमः मुखे विरहं हृदये नमः हृदि श्रीरुद्रदेवतायै नमः गुह्ये कामबीजायै नमः पाद



दयोः स्वाहाशक्तयेनमः मन्त्राभिस्तदेवतायै उर्गधै नमः । इति उर्गधै नमस्तु योः ॥ ततः प्रणवपुटितं मूलमंत्रं करयोरनर्म्मध्यपार्श्वे च त्रिशो विन्यस्य  
 प्रणवपुटितानां त्रवर्णनं गुलीषु प्रवृत्तमो नान्यसेत् । तद्यथा दक्षाकुब्जे ॐ गौं ॐ नमः दक्षतर्जनीं ॥ ॐ पां ॐ नमः दक्षमध्यमायां ॥ ॐ जं ॐ नमः  
 दक्षानामिकायां ॥ ॐ भां ॐ नमः वाममध्यमायां ॥ ॐ यं ॐ नमः वामतर्जनीं ॥ ॐ श्रीं ॐ नमः वामाकुब्जे ॥ ॐ हां ॐ नमः अयं तु सृष्टि न्यासः ॥ एवं दक्षिणां गुह्य  
 पूर्वावामेकनिष्ठास्थितिः संकृतिः । वामांगुष्ठादि दक्षाकुब्जान्तं पुनः सृष्टिस्थिती इति पंचभाविन्यसेत् । अशक्तये द्वारं कुर्यात् ॥ तथा च न्यासत्रयं स  
 दकुर्याद् दक्षकोवेकमेव हीति गोतमीयवचनात् ॥ ॥ ततः स्थितिक्रमेण गुलीषु दक्षांगुष्ठादिविन्यसेत् । तद्यथा गौं नमो दक्षाकुब्जोपी नमो दक्ष  
 तर्जनीं ॥ जं नमो दक्षमध्यमायां नं नमो दक्षानामिकायां ॥ वं नमो दक्षानामिकायां ॥ वं नमो दक्षाकनिष्ठायां ॥ वामांगुष्ठे लंबा तर्जनीं ॥ मां वाममध्य  
 मायां यं नमः वामानामिकायां ॥ स्वानमः वामकनिष्ठायां ॥ हां नमः ॥ ॥ ततः करयोः पंचांगन्यासः ॥ आवक्राय स्वाहा अंगुष्ठाभ्यां नमः विवक्राय स्वा  
 हा तर्जनीभ्यां स्वाहा सुवक्राय स्वाहा मध्यमाभ्यां वदत्रै लोकारक्षणे स्वाहा अनामिकाभ्यां हुं । असुराय नमः वक्राय स्वाहा कनिष्ठाभ्यां फट् ॥ ततो मू  
 लमन्त्रपुटितानां मातृका कर्णां नसर्विंडुमातृकान्यासस्थानेषु न्यसेत् ॥ ततः प्रणवपुटितं मूलमंत्रं आकेशादापादके दोत्रिवारं विन्यस्य संहारसृ  
 ष्टिभेदेन दशत्वा विन्यसेत् । संहृतावगुगतो मर्थवर्था सृष्टिवर्मे निभवेन्युति यातः ॥ तद्यथा ॥ गौं नमः परयष्टि वीतत्वात्मने नमः लिपीं नमः परयजल  
 तत्वात्मने नमः परयतेजस्तत्वात्मने नमः मुखे नमः परयवायु तत्वात्मने नमः हृदि जं नमः ॥ परयतेजस्तत्वात्मने नमः लिं गोपीं नमः परयजल तत्वात्म  
 ने नमः ॥ पादयोः गौं नमः परयष्टि वीतत्वात्मने नमः ॥ ततश्च सृष्ट्यादिव्यासः ॥ तत्राकुलीनियमो निबंधे ॥ ६५० ॥ शिरसि विहिता मध्यासैवाङ्गि  
 तर्जनिकचिताश्च शिरहितंगुष्ठाज्जिह्वाचिता कनिष्ठानसिचवदने सदा सज्जायसी हृदि तर्जनी ॥ प्रथममुतामध्यानामौ श्रवसि विहिता शिवेति । एवं गुल्यो

राम  
 ४६

जन्ताः सांगुष्ठा लुपदद्वयं ॥ शिवलिंगे ॥ ॥ तद्यथा शिरसि गौं नमो मध्यामाकुब्जो नेत्रयोः पीं नमस्तर्जनी मध्यमाभ्यां कर्णयोः ॥ जं नमोः गुं कुरहि  
 ताभिरंगुलीभिः । घ्राणे नं नमो कुब्जानामिकाभ्यां मुखे वं नमः सर्वांगुलीभिः । हृदि त्वं नमो कुब्जतर्जनीभ्यां । नाभौ भां नमो कुब्जमध्यमाभ्यां । लिं गे  
 यं नमो गुं कुरहिताभिरंगुलीभिः । जातु नो स्वानमो गुं कुरहिता विरंगुलीभिः । पादयोः हां नमः सर्वांगुलीभिः । हृदि त्वं नमो गुं कुरहिताभ्यां । नाभौ भां  
 नमो गुं कुरहिताभ्यां ॥ लिं गे यं नमो गुं कुरहिताभिरंगुलीभिः । जातु नो स्वानमोः गुं कुरहिता विरंगुलीभिः । पादयोः हां नमः सर्वांगुलीभिः ॥ अयं तु  
 सृष्टिः ॥ ॥ अथ स्थितिक्रमः ॥ हृदि गौं नमो गुं कुरहिताभ्यां । नाभौ पीं नमो गुं कुरहिताभ्यां । लिं गे जं नमो गुं कुरहिताभिः । घ्राणे स्वां नमो काना  
 मिकाभ्यां । मुखे हां नमः सर्वांगुलीभिः ॥ ॥ अथ संहारक्रमः ॥ पादयोः गौं नमः सर्वांगुलीभिः । जातु नोः पीं नमो गुं कुरहिताभ्यां । लिं गे जं नमो गुं कुरहिताभिः । घ्राणे स्वां नमो काना  
 मिकाभ्यां । कर्णयोः यं नमो गुं कुरहिताभ्यां । नेत्रयोः स्वां नमस्तर्जनी मध्यमाभ्यां । मुक्षि हां नमो मध्यमांगुल्याः पुनः सृष्टिस्थितौ च विन्यसेत्  
 स्थानार्णवो विनियमो नाकुलिस्थनयोरिति ॥ ॥ तथा च निबन्धे ॥ न्यासः संहारनो मस्तु विवैखानसेषु विहितो यं । स्थित्यनो गृहमेधिषु स  
 र्वतो वारं ता मिति ॥ प्रवैराग्ययुक्तिगृहस्थे संहारनं न्यसेदिति केविदाहुरवायाः । सह जानौ वनवासिनी स्थितिं च विद्यार्थि ब्रह्मचारी च स्थितिं  
 समाचरेत् । गृहस्थश्च पुनः सृष्टु नः सृष्टिस्थितौ च कुर्यात् ॥ यतिवैराग्ययुक्तश्च संहारं नं न्यसेत् । एतेन विद्यार्थि ब्रह्मचारिणां च तुर्गृहस्थानां  
 पंचधातिविरक्तानां च त्रिविधा न्यासः ॥ केचिन्त्यासत्रयं वैपरीत्यमापन्नान्ति तेन सर्वरेव पंचधा न्यासः ॥ ॥ अथ विद्वत्पंजरन्यासः ॥ तत्र निबं  
 धे ॥ ब्रह्मोपरं न्यासवरं ह्युत्पत्तिं भूतिकरं संत्रदशाहनिमयं गुप्ततमं मंत्रितमैः ॥ तद्यथा आधारे गौं नमो नमः सर्वत्र लिं गे पीं नाभौ जं हृदि नंगले



४७

वंमुखे संअक्षयो भांयं उवाः स्वांनमः संनमः ॥ कंध एयंगो नाभौ पीकुक्षौ जं हृदि नस्तनयोः वंस्वपार्श्वयोः भांयं ओ भो स्वा हां ॥ शिरसि गौ मुखे पीनेत्रयो जं क  
 र्णयो वंस्व नासाग्रयोः भांयं कपोलयो स्वा हा ॥ एवं दक्षिण करस्य मूलं संध्युके उपं च दक्षिणां गुली उपं च ॥ १० ॥ एवं वाम करस्य मूलं संध्युके  
 उपं च दक्षिणां गुली उपं च ॥ १० ॥ एवं वाम करस्य मूलं संध्युके उपं च वामां गुली उपं च ॥ १० ॥ एवं दक्षिण वाम पादयोः संध्युके उपं च वाम  
 गुली उपं च ॥ २० ॥ मूर्द्धि गौ तन्पूर्वे पीत दक्षिणे जंतय श्विमे नंत हनरे वं मूर्द्धि सकले त्वं भजयो भांयं उवाः स्वा हां ॥ शिरसि गौ नेत्रयोः पीं मुखे जं क एते नं  
 हृदि वं उपरि त्वं मूलाधारे भां तिगे ॥ यं जा गुनोः स्वां पादयोः पीं ओत्रयोः पीं अंशयोः गुंस्तनयोः नं पार्श्वयोः वं कक्षोः लं उवाः भां जानो अं जंघयोः  
 स्वां पादयोः हां ॥ ततः पूर्व वं मूर्द्धि पञ्जरन्यासः ततः मूर्द्धि स्थिति ततो दशांगन्यासः ॥ तद्यथा हृदि गौ नमः शिरसि पीं शिरसायां जं सर्वांगे तं दि  
 श्वा वं दक्ष वं दक्ष वं दक्ष पाशैः स्वां वाम पार्श्वे भां कटि दे दोयं पृष्ठे स्वां मूर्द्धि हां ॥ ॥ ततः पञ्चाङ्गन्यासः ॥ आवकाय स्वा हा हृदयाय नमः किंच  
 जाय स्वा हा शिरसे स्वा हा सुचक्राय स्वा हा शिखायै व वट ॥ त्रैलोक्यारक्षाय स्वा हा कवचाय हां ॥ असुरं तव काय स्वा हा अस्त्राय कटं तः  
 मीरीटमंत्रे व्यापकं कृत्वा वेणुवित्वादिमुद्राद्यदृश्यं उं नमः सुदर्शनाय स्वा हा यफडिति मंत्रेण दिग्बधनं कुर्यात् ॥ कीरीटादिकर्णसर्वत्र ॥ ॥  
 ततो ध्यायेत् ॥ स्मरेद्दन्ता वने रम्य मोहयेत मनो रत्न गोविंदं पुंडरीकाक्षं गोपकन्यास हस्तशः ॥ आत्मनो वदनां भोजे धेरिताक्षि मधुव्रताः ॥ पीडिताका  
 मबाधो न विरमाश्लेषणे सुकाः ॥ मुक्ताहार लसत्पीन तुंगस्तन भरणताः ॥ अस्तधर्मिर्ह वसनाम दस्व लित माधराः ॥ दन्तपंक्तिप्रभोजासिस्पन्द  
 मालाधरा श्रिताः ॥ विलोभयंती विविधैर्भिन्नमै भावगर्वितैः ॥ फल्लेन्दीवरकान्तिमिन्दुवदनं वर्णवतं शाप्रियं ॥ श्रीवत्सांकमुदारकौ सुभधरं पीता  
 म्बरं सुन्दरं ॥ गोपीनां नयनोत्पलांचिततनुं गो गोपसंघाटं तं गोविंदं कलवेणुवाटरपरं दिव्यांग भूषं भजे ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्वा

राम- ४७

पनादिवेषवोक्तपीठमन्त्रं चिठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यां जलदानपथ्यं तं विभाय देवेशरीरे मूर्द्धि स्थिति दशां  
 गपंचांगन्यासक्रमेण पूजयेत् ॥ ततो मुखे उं वेणुवेनमः हृदि वनमालायै नमः उं कौमुभाय नमः श्रीवत्साय नमः परपञ्चपुण्यां जीत  
 दानं कुर्यात् ॥ सुकचन्दनपीके लां श्वेततुलसी मूलेन दक्षिण वाम पार्श्वे यो दद्यात् ॥ एवं हृदये करवीर हृदये नमः मूर्द्धि पद्म हृदये न तथा  
 तुलसी हृदये करवीर हृदये पद्म हृदये शिरसि दद्यात् ॥ ॥ तथा वगोतमीये ॥ दक्षिणां वासुदेवाय स्वां स्व हृदये तनयमवयं ॥ वामे च रुक्मि  
 नी नित्यारक्तारजो गुणाविताः ॥ ततः सर्वाणि पुण्यानि सर्वतनो दद्यात् ॥ ततः आवरणपूजा ॥ पूर्व उं दामाय नमः दक्षिणे सुदामाय नमः ॥ प  
 श्विमे वसुदेवाय नमः ॥ उन्ने के कि रोये नमः ॥ ततः केशरे सु अग्नि अति ईशान को रो सु आवकाय स्वा हा हृदयाय नमः ॥ इत्यादिना ततः पत्रेषु  
 पूवादि उं रुक्मिणे नमः ॥ एवं सत्यभामाये नागोजित्यै मित्रवन्दायै सुलक्षणायै जम्बवत्यै सुकीलायै वज्रागे मुपूवादि उं वसुदेवाय देव  
 केन राय यशोदायै सुभद्रायै गोपत्यः गोपीत्यः प्रह्लादे मधे पूवादि उं मंदाय नमः ॥ एवं संतानाय पारिजाताय कल्याणाय हरिवन्द  
 नाय ॥ तद्वासे इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य कृत्वा कृकेन पूजयेत् ॥ उं श्री कृष्णाय वासुदेवाय देवकी नन्दाय नायनाय यदु श्रेष्ठाय वा  
 स्नेयाय धर्मसंस्थापनाय असुरकांतभारहरिणे ॥ अशक्तुश्चेदंगे नुवज्रादींश्च पूजयेत् ॥ तथा वगोतमीये ॥ ॥ अथ वाक्कादिकपति  
 भिस्तदस्ते रयिवाचयेत् ॥ एवं वाभ्यर्चयन् कृत्वा कामयुक्तयोः सभाजनं ॥ एतज्जनाशक्तुश्चेत् कृत्वा कृकेन पूजयेत् ॥ ततो धूपादि  
 विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्मत्पुरश्चरणं दशलक्षजपः ॥ दशलक्षमक्षयफलप्रदं मनुष्यतिजप्य निर्मलमतिदशाक्षरं  
 हुमानसिताज्यमधुसुतेन वैवस्वरां कुजे हतवहे दद्यात् ॥ अथ शिरस्युगलं वलीं च लक्षं वज्रहृयाचयेत् ॥ अथ लक्षं



शिव  
४८

ललाटे पायसैरसुजानां अति तृणसिक्तै रारभेक्षो म कर्म ॥ ॥ दशाक्षरदौ तु श्रीमाया काममाया श्री कामः काममाया श्री त्रिविधस्त्रयोदश  
शाक्षरे भवति श्री शक्ति शारुर्वशः शक्ति श्री मारुर्वकः ॥ काम शक्ति रमा पूर्वो दशाक्षरे मनवस्त्रयः ॥ इति सनत्कुमारीयकले ॥ ॥ एतेषां पू  
जाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिवै ह्नवोक्त पीठन्यासं विधाय अथादिन्यासं कुर्यात् ॥ तत्राथाशिरसि नारदमधयेनमः मुखे गायत्री छन्दसेनमः ॥ हृदि  
श्री कृष्णदेवतायेनमः ॥ करंगन्यासौ तु ॥ आचक्राय स्वाहा ॥ अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि दशाक्षरवत् ॥ ततः फलार्थिना दशाक्षरं ह्रीं पञ्जरन्यासो विन्य  
स्य किरीटमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा यथाशक्ति मुद्रां वधा उं नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण दिग्बन्धनं कृत्वा ध्यायेत् ॥ आद्ये मनोदशाक्ष  
रवत् ध्यानं द्वितीये तु वक्ष्यमाणारत्नाभिषेकवत् तृतीये तु ध्यानं ॥ शंखचक्रधनुर्बाणपाशांकुशधरोरुणः वेणुधमचक्रं दंतदोर्भ्यां ध्येय कृत्वा  
दिवाकरः ॥ इति ध्यानं ॥ ॥ गोतमीये मंत्रं अत्रापि दशाक्षरवत् ध्यानं ॥ तथारमादिका मोदि मंत्रद्वयं धित्वा पुनर्ध्यायेत् ॥ त्री आचक्रायैः घटं गणं  
कुर्यात् दशाक्षरं वत् सर्वध्यान पूजादिकं सुधीः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनादिवै ह्नवोक्त पीठ पूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंचपु  
व्याजलिदानपर्यंतं पूर्वोक्तवेध्यादि पूजनं कृत्वा आवरणं पूजाभारभेत् ॥ अस्यावरणानि अंग इत्यवचादीन् ततः कृत्वा एकै न संपूज्य ध्यायेत्  
विसर्जनानंतं कर्म समापयेत् ॥ एषां पुरश्चरं पंचलक्ष जयः ॥ ॥ तथा च ॥ पंचलक्षं जयेत्तावदुत्तं पायसेन तु ॥ ॥ कृत्वा ययदमाभाय  
गोविंदाय ततः परं ॥ गोपीजनपदस्यान्ते वल्लभाय दिगारये ॥ कामबीजादि एख्यातो मत्तुरक्ष दशाक्षरः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिवै  
ह्नवोक्त पीठमन्त्रं विन्यस्य अथादिन्यासं कुर्यात् ॥ तत्राथाशिरसि नारदमधयेनमः मुखे गायत्री छन्दसेनमः ॥ हृदि कृष्णाय देवतायेनमः ॥  
गुह्ये कीं बीजाय नमः ॥ पादयोः स्वाहा शक्तये नमः ॥ ततः प्रणवपुटितं मूलमंत्रं त्रिंशः करयो व्यापय्य करंगन्यासौ कुर्यात् ॥ यथा कीं कृष्णाय

राम  
४८

अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ गोविंदाय तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ गोपीजनमध्यमाभ्यां वषट् ॥ वल्लभाय अनांमिकाभ्यां हुं ॥ स्वाहा कनिष्ठाभ्यां फट् ॥ ततो  
मूलेन मूर्ध्नादि पादपर्यंतं करयोः त्रिंशो व्यापय्य प्रणवेन सह व्याप्य मंत्रेण संकुर्व्यात् ॥ मूर्ध्नि ललाटे भ्रुवधौ कर्णयोश्च क्षुब्धो घ्राण  
यार्बदनधीवायां हृदि नासोर्लिङ्गे जानुनोः पादयोरेषु स्थानेषु पुन्यै केन वर्णान्नमो तान् न्यसेत् ॥ शिरसि प्रणवं न्यसेत् ॥ ततो नयनमुख  
हृदयग्राह्यादिषु मंत्रस्य पदपंचकं नमो न्तं न्यसेत् ॥ पदपंचकं ॥ चतुश्चतुस्तथा ह्यं ॥ ततो न्यासः ॥ कीं कृष्णाय हृदयाय नमः ॥ गोविंदाय  
शिरसे स्वाहा ॥ गोपीजनशिखायै वषट् ॥ वल्लभाय कवचाय हुं ॥ स्वाहा अस्त्राय फट् ॥ ततो दशाक्षरं ह्रीं पञ्जरन्यासौ कृत्वा किरीटमन्त्रेण व्या  
पकं कृत्वा यथाशक्ति मुद्रां वधा उं नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण दिग्बन्धनं कृत्वा दशाक्षरवत् ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापना  
दिवै ह्नवोक्त पीठमन्त्रं तं पीठ पूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुव्यां जलिदानपर्यंतं विधाय कीं मित्याक्षक्षरैस्ततः दंगे पुन्या  
सक्रमेण संपूजयित्वा च पुण्यां जलिंदयात् ॥ ततो रेखादि पूजां कृत्वा दशाक्षरे कावरणं पूजां कृत्वा धृपादिविसर्जनानंतं कर्म समापयेत्  
अस्य पुरश्चरं दशाक्षरं पटले उक्तं ॥ शक्ति श्री पूर्वकोः दशाक्षरे विसर्वाकः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिवै ह्नवोक्त पीठ  
मन्त्रं पीठन्यासं कृत्वा अथादिन्यासं कुर्यात् ॥ तत्राथाशिरसि नारदमधयेनमः मुखे गायत्री छन्दसेनमः ॥ हृदि श्री कृष्णाय देवतायेनमः ॥ गुह्ये  
कीं बीजाय नमः ॥ पादयोः स्वाहा शक्तये नमः ॥ ततः करंगन्यासौ ॥ कीं श्रीं कीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ कृष्णाय तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ गोविंदाय मध्यमा  
भ्यां वषट् ॥ गोपीजन अनामिकाभ्यां हुं ॥ वल्लभाय कनिष्ठाभ्यां वीं वषट् ॥ स्वाहा करतलपट्टाभ्यां फट् ॥ हृदयं हृदयादिषु ततो मूलेन व्यापकं कृ  
त्वा मन्त्रपुटितात्मा तकावर्णान्तस्थाने न्यसेत् ॥ ततो दशाक्षरं विन्यस्य पुनर्मूलेन व्यापकं कुर्यात् ॥ मूर्ध्नि ह्रीं नमः नमः सर्वत्रक



शिव-  
४२

पोले श्रीं भुवोर्मध्ये कीं नेत्रयो हं कर्णयोः द्वांसोः यं वदने । गौं चिबूके । विं कण्ठे न्दोहो मूले यं हं तिगो उदरे पीना भोजं लिङ्गे नं आधारे  
वंकं दौलं जान्चो भां जघयोः यं गुल्फयोः स्वां पादयोः संशतिमृष्टिः ॥ हृदि हीं उदरे श्रीं नाभौ कीं कं आधारे द्वां कक्षां यं जान्चोः गो जं घयोः विं गु  
ह्येन्दोः दौ पादयोः यं मूर्द्धि गो कपाले पीं भुवोर्मध्ये यं नेत्रयोः नं कर्णयोः वं वं न सो हं वदने भां चिबूके यं कण्ठे स्वां दोहो मूले हं ॥ इति स्थितिः ॥  
पादयोः हीं जं घयोः कीं जान्चोः हं कक्षां हं आधारे संलिंगे गां नाभौ विं तुन्दके हं हृदि यं दोहो मूले गो कण्ठे पीं चिबूके यं जं वदने । नं न सोः वं कर्णयोः  
लं नेत्रयोः भां भुवोर्मध्ये यं भाले स्वां मस्तके हं ॥ इति संहारन्यासः ॥ ॥ ततः पुनः सृष्टिस्थितौ कृत्वा मूर्द्धि पंजरं विन्यस्य पुनः सृष्टिस्थितौ त्रिवि  
न्यस्य षडंगानि समाचरेत् ॥ यथा हीं श्रीं कीं हं दयाय नमः कृत्वा यः शिरसे स्वाहा गो यन्निवाये वषट् । गो धी न न क व ता य हुं । वज्र भा य नेत्राभ्यां वौ  
षट् । स्वाहा अस्त्राय फट् । ततः पुन मुद्रादिदिग्बन्धनं कृत्वा किरीटमुद्रां वधा ध्यायेत् । द्वा र वत्पां सहस्रार्कं भारै भवनोत्तमैः । अनन्यैः कल्पद्रुमै  
श्च परितमणिमण्डपे । न्वर उत्तम षष्ठमद्वार तोरणकुड्यके । फुल्लमृगुल्लसंघिडं विता नालम्बिभौक्तिकैः । पत्राण्यस्थिरी एज इन्न नयोश्च  
मध्यतः । अनारतगलदलधारे स्य स्वस्तरै रधः । रत्नप्रदीपावलिभिः प्रदीपितदिगंतरे । उच्चदादिमसंकाशमणि सिंहासनोत्तुजे । समासीनोः  
चुनो ध्यायाद्बुत हातं क संशोभः । समानोदितच अर्कं तडित्कोटिसमश्रुतिः । सर्वांग सुन्दरः सौम्यः सर्वाभरणभूषितः । पीतवासाश्चक्रशंखगदाप  
द्माज्वल्युजः । अनलेंद्रत्रधारैश्च कलशं स्य शान् । वामपादां तु जायेत् एतु ह्यनापल्लव इति हं किनी सत्तमभमे स्य मूर्द्धि रेतो घधारया । सिंचं यौ  
दक्षवामस्थे स्व दोस्था कलसौ धया । नागनीती सुनन्दान् दिगन्तो कलसौ तयोः । ताभ्यां न दक्षवामस्थे विज विष्णु सुलक्षणौ । रत्ननयोः सुमुख  
रत्नहरोर्ध्वदो तयोः । जाम्बवती सुशीला च दिक्षान् यौ दक्षवामके । वहिः षोडशसाहस्रं ख्याताः परितः प्रियाः ॥ ध्येया कनकरत्नौ घधारयक

राम-  
४२

लसो हूलाः । तदहिश्चावनिधयः पूरयेतो धनैर्द्वं । तदहिः वृक्षयः सर्वे पूरे वचसु रादयः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूर्ज्य शंखस्थायनं कुर्व्यात्  
॥ ॥ अस्मत्पूजायं ॥ षट्कोरा मध्यमदलमंत्रं विलिख्य षट्कोरा मध्ये तु ससाध्यकामवीजं विलिख्य तं शिष्टैः सप्तदशभिर्वक्ष्येत्  
षट्कोरा मध्यमदलमंत्रं विलिख्य षट्कोरा मध्ये तु ससाध्यकामवीजं विलिख्य तं शिष्टैः सप्तदशभिर्वक्ष्येत् । ततः केशरे कामदेवाय विष्णुहृदय  
वारणाय धीमहित नो न ऊ प्र वो दयात् ॥ इति गायत्री स्त्री शिरीशाय ए शिर्वादि क्रमेण विलिख्य ॥ ततो मान कया वेदयत् । ततो भूविष्णुदिशु श्री  
वीजं विदिक्षु माया वीजं लिखेत् ॥ २ ॥ तदा ह्येः षडङ्गाणि ॥ ॥ तथा विलिख्य गंधर्वा केन लिखेदष्टदलास्तु जं । कर्णिकायां तु षट्कोरां  
ससाध्यं तत्र मन्त्रं । शिष्टैस्तं सप्तदशभिर्वक्ष्येत् स्मरं । द्वायक्षो निलकोरो मुभियं शिष्टे मुसंदं ॥ षडक्षरं षड्सेधियु केशरे उत्रिंश  
शिष्टाः । विलिखेत् स्मरणाय त्रीं मात्मा मंत्रं दलाय के । षड्सेधियु तदा ह्ये वेदये मंत्रो काक्षरेः । भूविष्णुवा लिखेद्वा ह्ये श्री माये दिग्विदिक्षा  
पि । भूहृत् चतुरस्रं स्वाद दष्टवज्रविभूषितं । एतत् पंज्रं अष्टलं देशा क्षर द्वात्रिंश त्पक्षर द्वा क्षर चतुर्दश क्षर एकादश क्षर एका  
मिति ॥ ॥ यत्तु ॥ गोतमीये ॥ पञ्चमदलमंत्रं चतुरस्रं सुलक्षणं ॥ चतुर्दशसमा युक्तं कामगर्भितं कर्णिकां सामान्यं यंत्रमुद्धिष्टम  
ष्टादश क्षरे शृणु ॥ चतुरस्रं चतुर्दशं पञ्चमदलमंत्रं । षट्कोरा गर्भका मारुतं सप्तदशार्कं वेष्टितं । षडक्षरं मनुवरं षट्कोरो वि  
लिखेत्ततः ॥ इति गोतमीये ॥ ॥ अष्टक्षर द्वा दश क्षरयोर्विशेषं यच्च युक्तं तदशकविषयं अन्यथा त विन्याविवोधः स्यात् । ततः पीठसूत्रां  
विधाय पुनर्धात्वा आवाहनादिपुं वपुषां जरिदानपय्यं न विधाय सृष्टिस्थिति षडंगं च सं पूज्य ततः उं किरीटाय नमः एवं कुरुताभ्यां  
चक्राय शंखाय गदायै पत्राय वनमालायै श्रीवत्साय कोटौ भाय पुनः पुषां जलित्वा आवरणं पूजामारभेत् । यथा षट्कोरो मु अग्रादि



शिव  
५०

ॐ श्रीं श्रीं हृदयाय नमः । इत्यादिना संपूज्य दिक्पत्रस्य मूले उवाच देवाय नमः । एवं संकर्षणाय प्रद्युम्नाय अनित्यं विदिकपत्रमूले  
शान्ते श्रिये सरस्वते । पत्रे उपर्यादि पूर्ववदुक् । एषा शाः पूजयेत् ॥ अग्रे श्रीं हृदयाय नमः । तद्विदिकपत्रमूले नमः । एवं  
नीलविधयमुकुरा निधयमकरनिधय आनंदनिधये कछपनिधये शंखनिधये । तद्विदिकपत्रमूले नमः । एवं  
नानं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृशश्चरणां चतुर्लक्षजपः ॥ तथैव ध्यात्वे वं परमात्मानं विन्यस्य मंत्रं जपेत् ॥ चतुर्लक्षं जपेत् सा ह्यैवात्मारिका  
सहस्रकं ॥ वाग्भवं कामबीजं च लक्ष्मीं च ध्वने चरी । गोविंदाय परमा गोपी जन वल्लभं डे न शिरः । अस्पृशजाप्रयोगः ॥ प्रातः  
कृत्या दिवैष्णवोक्तपीठमन्त्रं पीठन्यासं विधाया अष्टादशाक्षरं कृत्वा दिव्या संलुत्वा करं गन्यासो कुर्यात् ॥ ततो मूलादिद्वं  
धनं कृत्वा ध्यायेत् ॥ बालं कोमलं द्विर्वर्हिवर्हं कृतोत्तंसं सर्वज्ञं सर्वबोधिभिः ॥ उपासितं मुनिगणैरुपनिषत्के हरिं सदा । एवं ध्या  
त्वा विंशत्यक्षरं कृत्वा क्रमेण पूजयेत् ॥ विदोस्तु सकि स्थिति पूजनं नास्ति ॥ अस्पृशश्चरणां चतुर्लक्षजपः ॥ चतुर्लक्षं जपेत् मंत्रं मंत्रं  
त्रिसुमं सुतः । पलाशपुष्पैः स्वाडुक्तैश्चत्वारिंशत्सहस्रकं जुहुयात् कर्मणा मे मंत्रं सिद्धो भवेत् कुर्व ॥ ॥ वाग्भवं कामबीजं च माया  
लक्ष्मीं मन्तरं ॥ दशावर्णमन्त्रं भवेत् कक्षाक्षरं मनुः ॥ चतुर्दशम्वरे ये तथुक्तसर्गात्तुद्धतः । द्वाविंशत्यक्षरं मन्त्रं वागीसत्त्वयदा  
यकः ॥ ब्रह्मसंहितायां तु ॥ वाग्भवं ध्वने शानी श्रीबीजं कामबीजं ॥ अस्पृशजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्या दिवैष्णवोक्तपीठन्यासं कृत्वा  
अष्टादिन्यासं कुर्यात् ॥ अथाक्षरं सिद्धयुक्तं अभये नमः । मुखे गा यत्री हृदये नमः । हृदि श्रीं कृत्वा ये देवता ये नमः । अस्पृशत्सर्वद  
शाक्षरवत्कार्यं ॥ ॥ ध्यानं तु ॥ ध्यायेद्दयावने रम्ये काञ्चनी भूमिमध्यगे । नानावसनमाकीर्णं हृदयं गंडैश्च मण्डितं । कस्याट

रम  
५०

कीर्ति तने सन्यक्त श्रीमन्मार्गि कथमराउये । नारदाद्यै मुनिश्रेष्ठैः सुवर्द्धिः परिवातये । रत्नसिंहासने ध्यायेत् उपविष्टं कथोपरि ॥ सजलजलवर्षं  
मंरक्तमप्रनिभेक्षरं ॥ रक्तमप्रनिभाया दमाद्यिभ्यां परिमंडितं । नवस्त्रसमाकृतं भूषणैः परिभूषितं ॥ आयुक्तवक्षसि भ्राजको सुभोज  
सितांबरं । तारहारावली रत्नं स्त्री वत्साक्षिः तवक्षसं । रोचनातिलककाने कुंडलमुमरायितं । कन्दर्पचापसदृशचिह्निमालाविरजितं । अनेन  
रत्नसंवर्यं स्फुरन्मकरकुंडलं बर्हिवर्हं कृतोत्तंसं सर्वज्ञं सर्वबोधिभिः ॥ उपासितं मुनिगणैरुपनिषत्के हरिं सदा ॥ इति ध्यानं ॥ ॥ कामाक्षरं  
धरासंस्थं शान्तिविभुं विभूषितं ॥ त्रैलोक्यमोहनो विष्णुकथितस्तव यत्नतः ॥ अस्पृशजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्या दिवैष्णवोक्तपीठन्यासं कृत्वा  
उपसिंहाय स्वाहेति पीठमंत्रं जपेत् ॥ ततो अष्टादिन्यासः ॥ शिरसि सप्तमोहनारदमन्त्रं नमः मुखे गा यत्री हृदये नमः ॥ हृदि त्रैलो  
क्यमोहनविष्णवे नमः ॥ ततः करं कृत्वा सौ ॥ ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ॐ तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादि ॥ एवं ॐ हृदयाय नमः इत्यादि नान्यसेत्  
॥ ॥ अथावनिबंधे ॥ दीर्घं ब्रह्मसुताये नमः षडंगानि प्रकल्पयेत् ॥ ततो वारान्यासः ॥ ॐ शोभा वारणाय नमो कुक्षयोः ॥ ॐ मोहन वारणाय नमो  
र्जन्योः ॥ ॐ सन्दीपन वारणाय नमो मध्यमयोः ॥ ॐ तापन वारणाय नमो नाभिकयोः ॥ सः सादर वारणाय नमः कनिष्ठयोः । तथा मस्तकमुखहृदये लिंग  
यादेष्टान् नमः ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ भूगविदुमसं काशं सर्वतेजो मयं वपुः । किरीटिनं कुराडलिनं केयूरवत्सवाचिनं । मुक्तासङ्गं सवधुलं  
कोटिसंज्वलं । ननालंकारयुग्मं पीतवासोयुगाहतं । गरुडोपसम्भरत्तपंकजमध्यगं । उज्ज्वलं हेमसंकाशं लक्ष्मीं वामोर्ध्वं स्थितां । सर्वा  
लंकारयुग्मं शुक्लवामोयुगाहतं । सकामालटमो देवी मोहयन्तं पुनः पुनः । शंखचक्रगदापद्मपाशाङ्कुशाधनुःसरण् । धारयन्तं जगन्नाथं  
रूपमालोक्षरं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा न्यासक्रमेण पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचप्रभ्यां जलिदान







रमात्मा हरिदेवता आवकाशैरङ्क कल्याणदशार्णवदशार्णवस्य पूजा जय होमादयः। बीजशक्तिचतुष्टमे ॥ ॥ अथ बालगोपालमंत्राः ॥ कृष्ण  
कामकल्याणः ॥ कल्याणनमः ॥ कामकल्याणयोगो मालोद्वयं ॥ कामकल्याणयठद्वयं कल्याणयोगो विन्दाय कामं ॥ दधिभक्षणा  
यठद्वयं ॥ सुप्रसन्नात्तनेठद्वयं ॥ कामबीजा नौ कामबीजश्यामलांगायनमः ॥ बालवपुषे कल्याणयठद्वयं ॥ श्रीशक्तिमारः कल्याणमारः ॥ बा  
लवपुषे कामबीजकल्याणयठद्वयं ॥ तथा वगोतमीयनिबंधे ॥ चक्रीवसुस्वरचितः एकारो मनोरितः ॥ कृष्णेतिदेशरः कामकृष्णस्य सूर्यः  
स एव तु शरणाः स्यादेन च वतुरक्षरः ॥ वक्षते यं ववर्णस्यानुकल्याणनमः इत्यादि ॥ स एव कामपूर्वश्चतुष्टयमनुर्मतः ॥ कल्याणतिस्मरद्वं  
द्वमध्ये पंचाक्षरेण ॥ गोपालायाम्निजायाभ्यां षडक्षर उदाहृतः ॥ कल्याणकामबीजाद्यो वक्षि यानिकोपरः ॥ कल्याणो विन्दुकोडे नौ सप्ता  
र्णो मनुक्षरः ॥ कल्याणो विन्दुकोडे नौ कामाद्यश्चावर्णकः ॥ आश्रिते कामबीजश्चेन्न वाक्षर उदाहृतः ॥ दधिभक्षणा यवक्षि वल्लभानो  
वर्णकः ॥ सुप्रसन्नात्तने योक्तो नमः इत्यपरेष्टकः ॥ कामबीजं लक्ष्मीबीजं युनः कामं सप्तचरेत् ॥ यामलाङ्गु पदं दे नं नमो नो यं दशाक्षरः ॥  
शिरो नो बालवपुषे कल्याणायामनुर्मतः श्रीशक्तिमार कल्याणमारः सप्ताक्षरे मनुः शिरो नो बालवपुषे ह्रीं कल्याणस्मृतो बुधैः ॥ एकां  
पूजायं त्रैलोक्यमष्टदलं पद्मे भूगृहं त्रैलोक्यमध्यस्थं कामबीजं ॥ ॥ तथा च ॥ गोतमीये ॥ यजमस्य पलावा लुचतुरां सुलक्षणां चतुर्द्वार  
समायुक्तं कामगर्भितं करिं कं ॥ एकां पूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिवै ह्नवोक्तपीठम्यासं विधाय नम्यादि न्यासं कुर्यात् ॥ शिरसि नारद  
मथये नमः ॥ श्रवेणायत्री हृन्सेनमः ॥ हृदि श्री कल्याणदेवताये नमः ॥ ततः करंगन्यासो ॥ ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वा  
हा ॥ हूं मध्यमाभ्यां वषट् ॥ ह्रीं अनामिकाभ्यां हुं ॥ ह्रीं कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ ह्रः करतलरक्षाभ्यां फट् ॥ कलेवरी चक्रेण अथामुर्वि

तथेक्षरि ॥ इति वचनात् ॥ एवं हृदयादिषु ॥ पूर्ववन्मुद्रादिकं प्रदर्शय्यायेत् ॥ अथाद्याको बली तां युजस्व चिरकृष्णं भोजनेनां बुजस्य बली जंघा कथेर  
स्थलकलितलसं किं किनी कामुकुन्द ॥ दात्या हैयंगवी जंघादतिमिले पायसं विश्वबंधो ॥ गोगोपि गोपवीतो रुदनख विलसत्कंठभूषश्चिरं वः ॥ एवं  
ध्यात्वा मानसैः संपूजां शंखस्थापनं कुर्यात् ॥ ततो वै ह्नवोक्तपीठमं च नं पीठं पूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपण्यां जलिदानपर्यंतं विधाय व  
रणा पूजामारभेत् ॥ अग्न्यादिकोराव तुष्टये सुमधोदिभुव ॥ ह्रीं हृदयाय नमः ॥ इत्यादिना संपूज्य इन्द्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् ॥ ततो ध्यादिविसर्ज  
नं कर्म समापयेत् ॥ एकां पूरश्चरणं लक्षजयः ॥ ॥ ध्यात्वेव मे करे ते यो लक्षजय्यामनुस्ततः ॥ सखिसितो जलो मे तेः पायसे अयुते जुनेत् ॥ ॥ का  
मायोरनरः कल्याणदं मन्त्रो यं सयः फलपदः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिवै ह्नवोक्तपीठमं च नं विधाय पूर्ववत् नम्यादि कं गन्यासो च कृत्वा  
ध्यायेत् ॥ श्रीमत्कल्पद्रुमुतो कृतकमलसत् करिकां शोण्यायतां च तत्र शाखाले विलेप्योदरविषदसंख्यातरत्वाभिरुः हेमाभं स्वप्रभाभिः त्रिभुवनस  
खिचं भासयन् बासुदेवायाया सपायसा दोनवरतरवनीतामृताशीवहीशः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूजां शंखस्थापनं विधाय वै ह्नवोक्तपीठमं च नं पी  
ठं संपूज्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपण्यां जलिदानं विधाय वरणा पूजा कुर्यात् पूर्ववदग्न्यादिकोरो सुमधोदिभुव ॥ ह्रीं हृदयाय नमः ॥ इत्यादिना पूजये  
त्पत्रेषु पूर्वाष्टविधीं संपूजयेत् ॥ ततः इन्द्रादीं वज्रादींश्च पूजयेत् ॥ ततो ध्यादिविसर्जनं कर्म समापयेत् ॥ अस्य पूरश्चरणं चतुर्लक्षजयः ॥ तथा  
च ॥ ध्यात्वेवंप्रजपेत् स चतुर्लक्षं जुह्यात्ततः ॥ त्रिमध्वै विल्वफले श्रवार्तिं शतसहस्रकं ॥ ॥ अस्य मंत्रस्य कामबीजस्य नकारयोरनन्तरे फलमेतदा  
मंत्रचूडामणिं ॥ मारयोरस्य मोसाधोरकाशे दयोरो मनुः पूर्ववत् नम्यादि न्यासं कृत्वा करंगन्यासो कुर्यात् ॥ तथा ॥ कलवां अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ श्वा  
दि ॥ अस्य पूजादिकं सर्वं पूर्ववत् ॥ ध्याने बुविशोयः ॥ आरक्तो ध्यानकल्पद्रुमतं लविलसत्स्वर्णदेता किं भूटं ॥ गोपीतो प्रेषमानं विकसितनवबंधुकसिद्ध



विब-  
५३

रभासं। वालं नीलालकानं कटि तठ विलसत् सुदघराद्यदाद्यं वन्दे साईलवामां कुशलसितगलाकलादी प्रमुकुन्दं॥ ध्यात्वेव सर्वशैवे वंजहारतोय  
लेन वै॥ मधुत्रययुतैरुत्ता अर्चयेत्पूर्ववद्वि॥ ॥ प्रणवो ह्यङ्गवते वासुदेवाय ईरितः प्रवानं वै ह्यवेत-धेम-त्रोयं सुरपादपः। अस्य पूजाप्रातः कृ  
त्वादि पूर्वोक्तपीठमं च न विन्यस्य आदिन्यासं कुर्यात्॥ शिरसि प्रजापतये नमः सुरवे गायत्री ह्यन्यसे नमः हृदि वासुदेवदेवतायै नमः ततः  
करंगन्यासौ॥ ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः तर्जनीभ्यां स्वाहा भग मध्याभ्यां वषट्। वासुदेवाय अनामिकाभ्यां हुं समस्तेन कनिष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु  
ततो मंत्रन्यासः मूर्द्धि भालदक्षोरस्ये गलदो हृदया तु जे। कुक्षौ नाभौ ध्रुवे जेतु नोः चरणद्वये तथा। द्वादशाक्षरणि न्यसेत्। ततो मूर्तिपूजनं न्यासः।  
किरीटमंत्रेण व्यापकं कृत्वा ध्यायेत्॥ विष्णुश्चान्नन्दकोटि सदृशं शंखचक्रं गङ्गां गदामं भोजदधतं सिताञ्जलि लयं कां न्याजगन्धोदनं। आवर्द्धी ग  
दहारकुण्डलसहामौलिं पुरतं करो श्रीवत्सां कण्ठद्वारकौ सुभधरं वन्दे तु कुन्दैः सुते। एवं ध्यात्वा मानसैः सं ह्यक्षरां स्वस्थापनं कुर्यात्॥ ततो वैष्णवो  
क्तपीठपूजा विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंच पुण्यांजलिदानपर्यन्तं विधाय वरणा पूजां कुर्यात्॥ यथा मिति मति वागीशान कोरो पुदिषु वडै हृदया  
यनमः। इत्यादिना पंचांगेन पूजयेत्॥ ततः पूर्वोदिदलेषु वासुदेवादिन् अग्न्यादि कोरो पुष्पां न्यादीन् तद्वा हृदयादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्। ततो भूपादिवि  
सर्जनांतं कर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरं द्वादशालक्षजपः॥ तथा च॥ वर्णलक्षं जपे मंत्रं तत्सहस्रैः स एव है॥ होमं कुर्यादिकसितैर्मधु  
त्रैः॥ ॥ माया हं हं रमा हयं लक्ष्मी वासुदेवाय नमः। प्रणवादि रयं मन्त्रः॥ अस्य पूजादिकं वासुदेव मंत्रवत्॥ करंगन्यासं तु॥ ॐ ह्रीं ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः  
ॐ श्रीं श्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। ॐ लक्ष्मी मध्याभ्यां वषट्। ॐ वासुदेवाय अनामिकाभ्यां हुं। ॐ नमः कनिष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु॥ ध्यानं तु॥ वि  
द्युचंद्रनिभं वपुः कमलजावै कुण्डयोरे कतां प्राप्स्ये हरसे मरुत विलसत् भूषा भगः लं कृतं विद्यापंकजदर्यणान्मणि मयंकुं भंसरे जंगदाशं खंचक

रम-  
५३

ममुनिविभुदमितां दिव्यान्भिर्यं सर्वदा॥ अस्य पुरश्चरं चतुर्लक्षजपः॥ तथा च॥ वर्णलक्षं जपे मंत्रं तत्सहस्रैः स एव है॥ होमं कुर्यादिकसितैर्मधु  
त्रयसंयुतैः। वर्णलक्षं मंत्रवर्णसंख्याक्षरवर्णं च॥ ॥ अधर्धिवामनं च॥ ॐ विष्णवे सुरपतये महावत्साय ठदयं॥ तारे हृदि ह्यवे वृत्ता तडे  
ने सुरपतिर्भवेत्॥ महावत्साय ठदयं मत्तुरण दशाक्षरं॥ अस्य पूजाप्रातः कृत्वादिदं सोममण्डलाय नमः इत्यन्तं विन्यस्य आदिन्यासं कुर्यात्।  
नद्यांतकल्पिते पीठे प्राशुप्रेन विधानवित्। शिरसि इन्द्रस्य येनमः सुरवे विण्ड ह्यन्यसे नमः हृदि धर्धिवामनाय देवतायै नमः॥ ततः करंगन्यासौ॥ ॐ अंगुष्ठा  
भ्यां नमः। नमस्तर्जनीभ्यां स्वाहा। विष्णवे मध्याभ्यां वषट्। सुरपतये अनामिकाभ्यां हुं। महावत्साय कनिष्ठाभ्यां वौ वट्। स्वाहा करतले पद्माभ्यां फट्। एवं  
हृदयादिषु। ततो मंत्रन्यासः॥ शिरसि भाले चक्षुषोः कर्णयोः ओष्ठताजुके कण्ठे बाहुद्वये हृदये उदरे नाभौ गुह्ये उरुद्वये जातुद्वये वर्णमन्त्रान्यसेत्।  
जंघाद्वये पदद्वये वर्णमन्त्रान्यसेत्। जंघाद्वयादौ हृदयद्वये वर्णं ततो मूर्तिपूजादिकं विधाय ध्यानं कुर्यात्॥ यथा॥ मुक्तगौरं न वमणिलतद्रूपं चन्द्र  
संशं भृंगाकारैरलकनरैः शोभि वक्त्रा विडुं। हस्ताभ्यां कनककलशं शुद्धं तोयाभि फलं दध्यन्नाद्यं कनकसचयकं कलंजलिदानपर्यन्तं विधा  
या वरणा पूजां कुर्यात्॥ अग्न्यादिको रामोदिषु वडै हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्। ततो दिग्दलेषु वासुदेवादिन् शक्तिशक्तितान् ध्वजादीन् तद्  
ग्रे द्वादशकेशादीन् सै फज्ज इत्यादीन् वज्रादींश्च ऐवतादिग जातु पूजयेत्। ॐ ऐवताय दिग्जाय नमः इत्यादिकं मेण पूजयेत्॥ ततो भूपादिवि सर्जनांतं  
कर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरं लक्षत्रयजपः॥ तथा च॥ पुरा लक्षं जपे विन्यपदाने सर्वमुच्चेत्॥ तोधय दितयानोयं वंध्यात्वा मानसैः सं ह्यक्षरां स्वस्था  
पनं कुर्यात्॥ पूर्वोक्तपीठपूजा विधाय वरणा पूजा मारभेत्। ॐ ह्रीं ह्रीं हृदयाय नमः। इत्यादिना पूर्ववत् पूजयेत्॥ हयग्रीवस्य पुरश्चरं चतुर्लक्षालक्षजपः॥ त  
था च॥ वर्णलक्षं जपे मन्त्रं तत्सहस्रस एव है॥ होमं कुर्यादिकसितैर्मधुत्रयसंयुतं। वर्णलक्षं मंत्रवर्णसंख्याक्षरलक्षं॥ ॥ ॐ नमो विष्णवे सुर



शिव  
५४

पतय महावलायठदयं ॥ तथाच निबंधे ॥ तारे हृदि लुवे क्रियात् ॥ डे नं सुरपति भवेत् ॥ महावलायठदयं म नुरणा दशाक्षरः ॥ ॥  
अस्पृजाय योगः ॥ प्रातः कृत्वादि ॥ ओं सो म म ए उ ला य वो ड श क ला त ने न मः इत्यंतं विन्यस्य आदिन्या संकुर्व्यात् ॥ तत्रथा ॥ शिरसि इन्द्र  
श्रवणेन मः ॥ मुखे विण्द्रु न्द सेन मः ॥ हृदि दधि वामनाय देवता येन मः ॥ ततः करंगन्यासौ ॥ ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ नमस्तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ वि  
विष्णवे मध्याभ्यां वषट् ॥ सुरपतय अनामिकाभ्यां हूं ॥ महावलाय कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ स्वाहा करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं हृदयादिषु ॥ ॐ हृदया  
यनमेत्यादि विन्यस्य ॥ ततो मंत्रन्यासं कुर्व्यात् ॥ शिरसि भाले चक्षुषोः कर्णे योः भोष्ठ तालुके कण्ठे वाहु मूले हृदये उदरे नाभौ गुह्ये उरुद्वये जं  
घाद्वये पादद्वये मंत्रवर्णान्नो नान्यसेत् ॥ जंघाद्वयं द्वयं वर्णन्यसेत् ॥ ततो मूर्तिपंचवरादिकं विधाय ध्यानं कुर्व्यात् ॥ यथा ॥ मुक्तागौरं नवमणिरस  
भूषणं चतुर्लक्षं भृंगं गाकारै रलकनिकरै रक्षोरत्नै रविंदं ॥ हस्ताभ्यां कनककलशं मुद्रतो याभि पूर्य दध्ना नाभौ कनकवयंकंधारयंतं भजामः ॥  
एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थायनं कुर्व्यात् ॥ ततश्च न्द्रियाठं ॥ तथा च ॥ मंत्रान्तं कल्पिते पीठे प्राड् कान समर्चयेत् ॥ ततो पुनः ध्यात्वा आवाह  
नादि पंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाय वरणा पूजा मारभेत् ॥ यथा ॥ अग्न्यादिको रोषु मध्ये दिक्षु च ॐ हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् ॥ ततो दि  
ग्दलेषु वा सुदेवादिना न पूजयेत् ॥ शक्तिवाहितान् च जादीन् तदग्रेषु केसरादीन् तं पूज्य ॥ इत्यवजादीन् संपूज्य ॥ ऐरावताय दिग्गजाय नमः ॥ इ  
त्यादिक्रमेण पूजयेत् ॥ ततो हृत्पादिवि स र्जनानं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृशश्चरणं लक्ष्मणं जयः ॥ तथा च ॥ गुरात्तं जपेन्मन्त्रं दशांशं घृतं पुनैः पा  
यशं नं पुत्रं पुत्र्या दध्यन्ने वा यथा विधिः ॥ अथ ह्यग्नीवर्मनाः ॥ उक्तिरन्यदमाभार्यै प्रणवोक्तिथरादतः ॥ सर्ववागीश्वरे तने प्रणवे हीश्वरत्प  
था सर्ववेदमया चित्तपदाने सर्वमुच्चरेत् ॥ बोधयेदित्या नो यं मंत्रस्तारादिरीरितः ॥ अस्पृजाय योगः ॥ अर्चितः कृत्वादि पीठन्यासं विधाय त्रयादिन्या

राम  
५४

संकुर्व्यात् ॥ तत्रथा ॥ शिरसि ब्रह्मश्रवणेन मः ॥ मुखे नुष्टु प्प न्द सेन मः ॥ हृदि ह्यग्नीव देवता येन मः ॥ ततः करंगन्यासौ ॥ ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ उक्तिरन्य  
वोक्ता धतर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ सर्ववागीश्वरी मध्याभ्यां वषट् ॥ सर्वमया चित्तं अनामिकाभ्यां हूं ॥ सर्वकोषये र कनिष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं हृदयादिषु ॥ ॐ हृदया  
यनमेत्यादि ॥ ततो ह्रस्व इत्येनेन मूर्ति संकल्पयेत् ॥ तथा च ॥ बीजेन मूर्ति संकल्प्य बीजमूर्ति यते तथा ॥ वियद्गुस्थमग्नीशविदु मदीजमीरितं ॥ ॥  
ततो ध्यानं ॥ शारङ्गशोकप्रभमेष्वक्लं मुक्तामयै रभरणं प्रदीपं ॥ रथांगं शंखावितवाहु युग्मं जानुद्वयत्यस्त करं भजामः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य ॥ शं  
खस्थायनादिवैष्णवोक्त पीठमंचनं पूजां विधाय ह्रस्व इत्येनेन मूर्ति संकल्प्य पुनः ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाय वरणा पूजां कुर्व्या  
त् ॥ तत्रथा ॥ कलशेषु विदिग्दलेषु चतुर्वेदान् त्रय्ययुसामार्थं वरुणरूपान् विदिक्षुषांगमूर्तिन्यायमीसा सर्वशास्त्रानि पूजयेत् ॥ पत्रमध्येषु विधाने  
नाङ्गदेवताः ॥ तद्वहिः इन्द्रादीन् वज्रादीन् च संपूज्य ह्रस्वादि वि स र्जनानं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृशश्चरणं त्रयस्त्रिंशत् लक्ष जयः ॥ तथा च ॥ वर्णं लक्ष ज  
पमनुं कृ ॥ पुष्पं मधु पूतं ॥ दध्नीं वीं वृक्षं वक्त्रां रुद्रमा मनु सिद्धयः ॥ ॥ ह्कातसकातमष्टस्वनविदात्मकः ॥ तथा च ॥ कल्पवित्पूरुषा मर्द्याणी विद्  
महं जमीरितं ॥ एकाक्षरे मनुः प्रोक्ता चतुर्वर्णकलफट् ॥ अस्पृशश्च श्रवणेन मः ॥ हृन्दी देवता ह्यग्नीवरूपो विष्णुर्देवता ह्कारो बीजं उकार शक्तिः ॥ करंगन्या  
सौ तु असांगुष्ठाय नमः ॥ ह्रस्वो तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ ह्रस्व मध्ये माभ्यां वषट् ॥ ह्रस्व अनामिकाभ्यां हूं ॥ ह्रस्व कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ ह्रस्व करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं  
ह्रस्वां हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ध्यानं ॥ धवल नलिन तिष्ठे स्त्री रगौरं करं जै जपवलय सरे जे पुस्तक भिक्षिदाना दधतल मम लवस्त्रा कल्प जालाभिरामं ॥ गुगव  
दनजिह्वं मौमिविद्या व्याख्या नमुद्रान्य करं नमामि ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थायनादिवैष्णवोक्त पीठमंचनं पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वा आवाह  
नादि पंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाय वरणा पूजां कुर्व्यात् ॥ तत्राग्रे प्रथमा वरणां प्रजापत्यमेवास्मृति ह्यविद्या ह्यतस्मी ह्यवागी की ह्यविज्ञा विज्ञा



शिव  
५५  
लासिहयनादविमर्द्धहृथैवत्तहभिद्वितीयं। लक्ष्मीः सरस्वतीरती प्रीतीकीर्तिपुष्टिरिस्तुतीयं॥ कुमुदामिदिनजचतुर्थं॥ इन्द्रादिभिः पंचमः॥ ततो  
भूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत्॥ अस्पृष्टश्चरणं लक्षचतुष्टयं जपः॥ तथा च॥ वेदलक्षं जपेन्मन्त्रं द्वांशं जुहुयात्ततः॥ आग्नेयदशांशोमः  
अथ हयग्रीवाद्यैश्चरमंत्रः। हयग्रीव एकाक्षरं दिव्यं तुर्थं न हयशिरः शब्देन मोतः। तथा च॥ कला हयशिरः पदं देवं हृदयं च समुद्धरेत्। स्ववीजादि  
महामन्त्रश्चतुर्वर्गफलप्रदः॥ अस्पृष्टं त्वर्षि अनुष्ठुय्य मोहयग्रीवरूपी विष्णुदेवतां न्यत्सर्वमेकाक्षरं वकार्यं॥ उक्तिरन्य एवास्ती धर्मसर्ववागीश्वरे  
श्वरः॥ सर्वदेवमहाचिंत्य सर्वदेवैरयस्तथाः॥ स्वाहानामनुरक्षातो वीजं घृणवसंपुटः। विश्वाकीर्णस्वरूपा यचित्तया विश्वरूपणे। तुभ्यं नमो हय  
ग्रीव विष्णा एजाय विह्वले। स्वाहांतो मनु रक्षातो हं सेनसंपुटालतः॥ अनयोर्मन्त्रयोर्ध्वानुष्ठुय्य श्रावमंत्रवकार्यं॥ अथ नृसिंहमंत्राः॥ उग्र  
वीरं च देवेश महाविष्णुमनन्तरं। ज्वलंतं पदमाभास्य सर्वतो मुखमीरयेत्॥ नृसिंहं भीषणं भद्रं त्वं तु मत्पुत्रं देवतः॥ नमो म्यहमयं प्राप्तामंत्र एजः तु  
रदुमः॥ अयं मन्त्रा मायपुटितोपि भगवती॥ ततः करं न्यासो॥ चतुर्भिः हृदयं प्रोक्तं शिरस्तावद्विरक्षरैः॥ शिरसाद्यभिः समुद्रिष्टाद्यभिः कवचमीरितं।  
तावद्विर्नयनं प्रोक्तं अस्त्रस्याकरणाधुरैः। अस्पृष्टजाप्रयोगः। घ्रातः कृत्वा दिव्येण वोक्तपीठमन्त्रं न्यासं विधाय त्रयादिन्यासं कुर्यात्। तथा च॥ शिर  
सिष्ठसुरो भययेनमः। सुरवे अनुष्ठुय्य ह्यसेनमः॥ रुदिनृसिंहाय देवतायै नमः॥ शिराललाटे नेत्रे मुखे वक्त्रे प्रसंभिधु। सायेषु कुक्षौ हृदय गले पार्श्वे  
यपुनः। अपरंगे च ककुदिन्यसे ह्यर्णयथाक्रमं॥ ततो ध्यानं॥ माशिक्यादिसमप्रभां नेजरुवाय च सारक्षोगणं जानुन्यस्तकरं बुजं त्रिन  
अरं रत्नोरसद्रुषणं। वाहुभ्यां घृतचक्रमणिशं दंष्ट्राग्रवक्त्रे। ह्यसज्वाला जिह्वमुदग्रकेशमिति ववन्दे नृसिंहं विभुं॥ एवं ध्यात्वा मानसे संपूज्य॥  
शंखस्थापनादिवैष्णवोक्तपीठमन्त्रं पीठपूजां कृत्वा आवाहनादिपंचपुण्यां जलिदानपय्यं तं विधाया वरणापूजां कुर्यात्। तथा च। केशैरुभयोर्दि

ध्रुव॥ उग्रवीजं हृदयाय नमः॥ मह्यं विष्णु शिरसे स्वाहा॥ ज्वलन्तं तव तो मुखं शिरसा येनोषट्॥ नृसिंहं भीष्मसौं कवचाय हूं॥ भद्रं तु अत्राय पर  
दू॥ ततो दले पुष्पादि गरुडं शंकरं शेषशय्यां पूजयेत्॥ विदिग्दले पुष्पं चंद्रिं च पूजयेत्॥ तद्वहिः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संसृज्य  
पादि विसर्जनं कर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणां द्वाविंशत्संज्ञाः॥ तथा च॥ वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्वशां गोचतस्रैः॥ पायसान्नं तपुज  
कुर्याद्विधिवत् पूजितेनैः॥ पादाक्षतं क्षीं क्रौञ्चमर्चयेत्॥ तथा च॥ निर्वंधे॥ सासः शक्तिर्नरहरिर्कुशो बर्म फट्सूनुः॥ षडक्षरे सतु हरः वायित स  
र्वकामदः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातः स्नानादि वैष्णवोक्तं मंत्रं विन्यस्य त्रयादिन्यासं कुर्यात्॥ तथा च॥ शिरसि वृक्षमपयेनमः॥ मुखे पक्तिं हृद  
ये नमः॥ हृदि नृसिंहदेवतायेनमः॥ ततः करं गंत्यासी॥ श्रीं ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ ह्रीं मध्ये माभ्यां वौषट्॥ ह्रीं अनामिकाभ्यां हूं॥  
हूं कनिष्ठाभ्यां वषट्॥ फट् करतलपट्टाभ्यां फट्॥ एवं आहृदयाय नमः इत्यादि॥ ॥ ततो ध्यानं॥ ओं प्रदालोलजिह्वविधतनिजमुखं सोमसूर्या  
ग्निनेत्रं पादाक्षनातिरिक्तं प्रभुमुपविशितं भिन्नदेत्युगात्रं॥ शंखचक्रं च पाशं कुशं निगददोरुणा न्यदोदन्तं भीमतीक्ष्णप्रदं मनिमयविविधा  
कल्पमोडेनृसिंहं॥ एवं ध्यात्वा मानसं पूज्य॥ शंखस्थापनादिवैष्णवोक्तं पीठमन्त्रं पीठसंस्तुत्य॥ पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुर्वाजलिदान  
यर्जपन्तं विधावरणपूजां कुर्यात्॥ तथा॥ केशरे अश्यादिकोरोषमध्ये दिधुच॥ ओं हृदयाय नमः न्यादिना षडंगानि पूजयेत्॥ ततः पत्रेषु परबोदि॥  
ॐ शंखाय चक्राय पाशाय अंकुशाय वज्राय गडाय खड्गाय फेटकायै॥ अंगानि हृते चक्रं शंखां कुशं कौपुनः॥ प्राणावाहिनमोनेन पूजयेत्  
॥ ततः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्॥ ततो धूपादिविसर्जनं कर्म समापयेत्॥ अस्य श्रृणुष्वलक्षजप॥ तथा च॥ त्रुलक्षं जपेन्मन्त्रं घृतेन जुहुया  
न्नतः॥ तत्सहस्रं सति ह्येतां घयेनुमुनागुहं॥ क्षकारे वक्रिमा रूरो मनुस्वरसमन्वितः॥ विदुना क्षकाक्षरमन्त्रः॥ सर्वकामदः॥ अस्य पूजादिकं सर्वमन्त्रं  
जपेत्॥ अविष्णु अद्रि अविगायत्री हृदः क्षकारे वीज ओकारे शक्तिः षट्दीर्घं युक्तमन्त्रेण कश्चिन्नासकल्पना॥ जयद्यय श्रीनृसिंहं॥ यथा च कल्पे जय







लिमंगलीभ्यां॥ उंदाहकमलिभ्यां॥ उंअर्द्धनारीश्वरशिखीभ्यां॥ उंउमाकान्तकेतुभ्यां॥ तंआधारिपुत्रजनाभ्यां॥ थंउंअदियोगिनीभ्यां॥ धंमीशंखिनी  
नंमेषगर्जिनीभ्यां॥ पंलोहितकालवैरात्रीभ्यां॥ फंशिखिकुञ्जिकाभ्यां॥ बंछगलंउपग्रीणीभ्यां॥ भंदिरेण्डेवजाभ्यां॥ मंमहाकालविलम्बाभ्यां॥ यंलगा  
नवादिमुमुखेश्वरीभ्यां॥ रंअमृतामृतजंगेश्वरीभ्यां॥ लंमासात्मयिनाकीदामाधीभ्यां॥ वंमेदआत्मरवद्रीवावाहरीभ्यां॥ शंअस्थात्मवकेवायवी  
भ्यां॥ धंमज्जामश्वेतरेकोविदारिणीभ्यां॥ संसृष्टीशहजाभ्यां॥ हंनकुलेशलक्ष्मीभ्यां॥ लंशिवव्यापिनीभ्यां॥ क्षंसम्बकमायाभ्यां॥ ॥ तथाचनिबधो  
श्रीकण्ठाननसूक्ष्माचन्निर्जरमरेश्वरः। अर्द्धशोभावभूतीश्वानिथीशस्थारणकोहरः। त्रिदीशोभौतिकः सद्योजातश्चानुग्रहेश्वरः। अकूरश्चमहोसेन  
षोडशस्वरमूर्तयः॥ ततःकोधीशस्त्रचण्डेशपंचानकशिवोत्तमाः॥ तथैकछद्रकूर्मैकनेत्राश्चानुएननाः। अजंशसर्वसोमेशो तथा लांगलिदारुको। अ  
र्द्धनारीश्वरश्चोमाकान्तश्चावाहिदण्डिनो॥ सुरदिमीनमेवाधलोहितश्चाशिखी तथा। छगलशुद्धिरण्डेशोसमहाकालमुमुखो। भुजंगेशपिनाकीदा  
रवदिशाश्वकस्ततः। श्वेततृतीशानकुलिःशिवाःसंबर्तकस्तथा॥ एतेरुद्राःसमारब्धाताधृतभूलकपालकाः। पूर्योदरीस्थाद्विरजाशान्मलीतदननरं।  
लोलाक्षीवर्जुलाक्षीवदीर्घघोनासमीरिताः। सुदीर्घमुखीगोमुख्यौदीर्घजिह्वातथैवच। कुण्डलद्वयैकैकैद्योततथाविकृतमुख्यापि। ज्वालामुखीततो जे  
द्यापंशैवकामुखीसृता। सुश्रीमुखीवविशामुख्येताःसुःस्वरशक्तयः। महाकालीसरस्वतीहर्षसिद्धिसमन्विता। गौरीत्रैलोक्यविद्यास्मात्मश्रुतिज्ञात  
पर। आत्मशक्तिभूतमाता तथा तन्मोदरी तथा। प्राविनीनागरीभूयःखेचरीचापिमंजरी। कृपिनीवीरिणीपञ्चात्माकोदर्यापिपूतना। स्याद्रुद्रकालीयोगिनी  
शंखिनीगर्जिनी तथा॥ जयावसुमुखेश्वर्यारेवतीमाधवीतत्रवारुणीवायवीप्रोक्तापञ्चादशोविद्विरिणी। ततश्चसहजालक्ष्मीव्यापिणीमायया तथा  
एताह्रद्राकपीठस्थाःसिद्धरुणविग्रहाः। एतोत्पलकमालाभ्यांमलंरुतकरं तुजासाहितेद्विवचनवदुवचनंनममासौवैभिन्नासात्॥ अविशेषे

नमःकंवाक्ये॥ ततःसामान्यमद्रुतुक्तधीठन्नासंलम्बापीठशक्तिर्न्यसेत्। तडपरिउंनमोभगवतेसकलपुण्यात्तशक्तिपुक्तायानन्ताययोगपीठा  
त्मनेनमः॥ शारदायां वामाज्येष्ठान्तोरेखीकालिकलम्पदादिकाविकरणमादयः प्रोक्तावलायाविकरिणमथावत्प्रमथिनीमन्वात्सर्वभूतदमन  
थ। मनोजनीतिसंयोजावैवपीठस्तत्राक्तयः। वामदेवोमुनिर्द्वंद्वमंतिर्देवःसदाशिवः। ईशान्याद्यान्पसेन्मूर्तीरंगुळादिषुजगमात्॥ ततःअव्यादि  
न्यासः॥ तत्राशिरसि वामदेवाय नमः। मुखेपंक्तिर्दसेनमः। हृदिसदाशिवाय देवायै नमः॥ ततःकरंगन्यासो॥ हंअंगुळाभ्यांनमः। हंन  
र्जनीभ्यांस्वाहा॥ हंमध्यमाभ्यांवयद्। हंअनामिकाभ्यांहं। हंकनिष्ठाभ्यांवौवद्। हंकरतलपट्टाभ्यांफद्। एवंहं हृदयायनमः। इत्यादि॥ वदीर्घयु  
क्तबीजेनकुर्यादंगक्रियामनोः॥ ततःईशान्याद्याःपंचमूर्तीर्न्यसेत्। तत्राथाअंगुळयोःहंईशानायनमःतर्जन्यो। हंतत्पुरुषायनमःमध्यमयोःहं  
अघोरायनमःअनामिकयोःहंवामदेवायनमः। कनिष्ठयोःहंसद्योजातानमः। ततःअंगुलीभिःईशानायनमः। इतिशिशेवदनगुह्यादेमुपंच  
मूर्तीर्न्यसेत्। ततःउर्ध्वप्राग्दक्षिणोत्तरपश्चिमेषुमुखेषुतत्तद्दीप्तैस्तन्मूर्तीर्न्यसेत्। मूद्ररुवेतत्पर्यंतंन्यासंरुत्वाध्यायेत्। अन्यत्रान्यधिकारत  
तनुर्ध्वप्राग्दक्षिणपश्चिमोत्तरमुखेषुईशानस्यपंचकलाब्रह्मपदादिकाः। प्रणवादिनमोन्नान्येसेत्। तथाउंईशानसर्वविद्यानांउंशशिख्यैकला  
यैनमः। ईश्वरःसर्वभूतानांउंअंगदायैकलायैनमः। बुद्धाधिपतेर्बुद्धसुलोधिपतिर्बुद्धेयदायैकलायैनमः। शिवामेसुउंमरीच्यैकलायैनमः। उंअं  
भुमालिनीकलायैनमः। तंनोरुद्रःउंअंतिष्ठायैकलायैनमः। यद्योदयात्। उंनिष्ठायैकलायैनमः। ततोददधेश्रीवामदायैनाभौकुक्षौष्टवक्ष  
सिअघोरस्याष्टौकलायैनमः। यथाउंअघोरेभ्यः। उंउमायैकलायैनमः। अघोरेभ्यः। उंमोहायैकलायैनमः। घोरे। उंभमायैकलायैनमः।  
घोरभ्यः। उंनिष्ठायैकलायैनमः। सर्वतःसर्वउंव्याधयक्रमायैनमः। सर्वेभ्योउंमृत्युवेकलायैनमः। नमस्तोसुउंधुधायैकलायैनमः॥ रुद्र



रूपेभ्यः उं त्र्यम्बकलायै नमः ॥ ततो गुह्यद्वये जातु द्वये जंघाद्वये स्फिकद्वये कक्षापार्श्वयोर्वामदेवस्पर्शयोर्दशकलात्मसेतुः ॥ यथा वै वामदेवा  
यनमः ॥ उं उज्ज्वलकलायै नमः ॥ ज्येष्ठायै नमः ॥ उं रक्षायै कलायै नमः ॥ रुद्रायै नमः ॥ उं रत्नैकलायै नमः ॥ कालायै नमः ॥ उं कपालिन्यैकलायै नमः ॥  
कामायै नमः ॥ कामायै कलायै नमः ॥ विकरणायै नमः ॥ उं संयमिन्यैकलायै नमः ॥ वल्लभक्रियायै कलायै नमः ॥ विकरणायै नमः ॥ उं कलायै न  
मः ॥ रुद्रायै नमः ॥ रत्नैकलायै नमः ॥ कालायै नमः ॥ उं कपालिन्यैकलायै नमः ॥ कलुं कामायै कलायै नमः ॥ विकरणायै नमः ॥ उं संयमिन्यैकलायै  
नमः ॥ विकरणायै नमः ॥ उं कलायै नमः ॥ कलुं स्थितायै कलायै नमः ॥ प्रमथनायै नमः ॥ उं रत्नैकलायै नमः ॥ सर्वभूतदमनायै नमः ॥ उं भ्रामर्यैक  
लायै नमः ॥ उं मोहिन्यैकलायै नमः ॥ उन्ननायै नमः ॥ उं जरायै कलायै नमः ॥ तन्मन्त्रयोः ॥ स्तनयोन्नामिकायां मूर्ध्नि वायुगोसद्यो जातस्याष्टौ कलात्मसेतुः ॥ तद्य  
था ॥ उं सद्यो जातप्रमथामि ॥ उं सिद्धौ कलायै नमः ॥ सद्यो जातयै नमः ॥ उं मद्यौ कलायै नमः ॥ भवे ॥ उं मर्त्यै कलायै नमः ॥ अभवे ॥ उं लक्ष्म्यै कलायै नमः ॥ अनादि  
भवे ॥ उं मेधायै कलायै नमः ॥ भजस्व मां ॥ उं प्रज्ञायै कलायै नमः ॥ भवे ॥ उं भवायै कलायै नमः ॥ उद्भायै नमः ॥ उं स्वधायै कलायै नमः ॥ ततः पंचांगुलीषु ईशानः  
सर्वविद्यानामीश्वरसर्वभूतानां ज्ञाधिपतिर्वसुलोधिपतिर्वह्निशिबोमेस्तु सदाशिवः ॥ १ ॥ उं तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि नन्नो मृदः प्रचोद  
यात् ॥ २ ॥ उं अघोरेभ्यो धोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वतः सर्वेभ्यो नमोस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥ ३ ॥ उं वामदेवाय नमो ज्येष्ठायै नमो रुद्रायै नमः ॥ कालायै नमः ॥ क  
रविकरणायै नमः ॥ वल्लभविकरणायै नमः ॥ वल्लभप्रमथनायै नमः ॥ सर्वभूतदमनायै नमो नमो नमनायै नमः ॥ ४ ॥ सद्यो जातं प्रमथामि सद्यो जातयै नमः ॥ भवे  
भवेनादिभवे भजस्व मां भवोद्भायै नमः ॥ ५ ॥ एवं मूर्ध्नि स्थि हृदये गुह्यादेषु भागेभ्यः ॥ ततोऽङ्गन्यासान् कुर्यात् ॥ यथा ऐं ह्रीं क्लीं हूं स्त्रीं सः सर्वशाय  
हृदयायै नमः ॥ अमृततेजोमालिनीं हृदयबुद्ध्या शिरसे स्वाहा ॥ उवलितशिखायै अनामिबोवायै शिखायै वषट् ॥ वह्निरोवर्द्धतायै स्वतन्त्रायै कवचा

यहं ॥ सौं वौं हौं परतोऽं प्रशक्तये नमः ॥ यथा वौ वट् ॥ श्रीं पशुं हूं फट् ॥ अनंतशक्तये अस्वाय फट् ॥ एवं विन्यस्तव्यायेत ॥ मुक्तापीतययोर्मुक्तिकजवा  
वर्णैर्मुखैः पंचमिस्त्र्यक्षै रञ्जितमीशविन्दुमुकुटं पूर्येत् ॥ कोटिप्रभं ॥ शूलं दण्डं लापाशं वज्रं दहननागेन्द्रं कण्ठं कुशं ॥ पाशं भीतिहृदं ध्वजं समिताक  
पोज्ज्वलांगं भजे ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्ज्यार्घस्थापनं कुर्यात् ॥ अत्र शंखं निवेद्यैः ॥ सर्वत्रैव प्रशस्तोऽङ्गः शिव पूजार्चनं विनोति ॥ ततः शिवोक्तपी  
ठपूजां विधायाच्चादिनसंप्रज्ज्यपुनर्धात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानमर्थ्यं तं विधायावरणं पूजामारभेत् ॥ ऐं ह्रीं क्लीं हूं ईशानायै नमः ॥ पूर्वै उं  
तत्पुरुषायै नमः ॥ दक्षिणे उं अघोरायै नमः ॥ उत्तरे उं वामदेवायै नमः ॥ पश्चिमे सद्यो जातयै नमः ॥ तत ईशानादिकोरोष्ट्रं च निहत्या श्मोकोरूपाः  
कलाकमाती तथा विद्याभरणं ह्यनूपत्रेषु परितो यजेत् ॥ उं निहत्यै नमः ॥ एवं प्रतिष्ठाप्यै विद्यायै शान्त्यै ॥ ततोऽप्यत्रैषु पूर्वादि ॥ रक्तपीतसितारक्त  
स्वारक्ताञ्जनासितान् ॥ किरीटार्घ्यं तवलेख्यं प्रस्थान् भूषणान्वितान् ॥ त्रिनेत्रान् भूलवज्रास्तान् चापहस्तान्मजोहरान् ॥ अनन्तायस्त्र्यक्षाय शिरोन  
म्राय एकनेत्राय त्रिसूर्जये श्रीकंगाय शिखण्डिने ॥ तद्वाद्ये उज्ज्वलदिक्रमेण यजेत् ॥ पञ्चाङ्गमां वण्डिके चरं पुनः ॥ ततो नदिमहाकालौ गणेशं यमौ पु  
नः ॥ अथ भृङ्गिरिति स्कंदमेतान्पद्मासनस्थितान् ॥ रवद्वेष्टकयुतान् ध्यायेत् ॥ सुक्ते सुसितपाटलान् ॥ उमायै चण्डेश्वरायै नमः ॥ महाकालायै गण  
ेशायै वामायै भृङ्गिरिटे स्कंदाय ॥ तद्वाद्ये कर्तव्यं तद्वादी नवज्जादींश्च संप्रज्ज्य ध्यादिविसर्जनं तं कर्म समापयेत् ॥ अस्पृष्टश्चरणं च वल्लभजपः ॥  
तथा च ॥ एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं पंचलक्षं मधुसूतैः ॥ प्रसूनैः करवीरै रणै र्जुह्यात् तद्दशं शतः ॥ भुवने श्रीपुण्ये नमः ॥ शिवाय भुवने श्रीपुनरष्टाक्षरे नमः  
॥ ॥ तथा वनिबंधे ॥ ५८ अरः शक्तिरुद्रः कथितो ह्यक्षरः सुतैः ॥ अस्पृष्टाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्यादिशैवोक्तपीठन्यासं कृत्वा त्रयादिन्यासं कुर्यात्  
त ॥ त्रयादिशि रसि वामदेवाय त्रयायै नमः ॥ मुखे मंकिं दसे नमः ॥ हृदि उमापतये देवतायै नमः ॥ ततः करंगन्यासौ ॥ उं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ नंतर्जनी



शिव-  
५२

नीम्यास्ताहा ॥ मः मध्यमाभ्यां वषट् । किं अनामिकाभ्यां हुं । वां कनिष्ठाभ्यां फट् । एवं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ वक्षुकाभं त्रिनेत्रं शशि  
सकलधरं स्मेरवक्त्रं वहंतं । हस्तैः शूलं कपालं वरसभयं चारुहारं नमामि । वामरुक्तागयाः करतलविरं संचारु रक्तोत्पलाया हस्तेनास्तिष्ठदे  
हं मणिमयविलसद्भूषणायः प्रियायाः । एवं ध्यात्वा मानसैः संपूजां घ्राण्यापनादिषु बोक्तुं पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांज  
लिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजां मारभेत । तद्यथा केशरेषु अग्निनिष्पत्तिवत् ईशानकोरोषु मध्ये दिक्षु च ॥ ॐ हृदयाय नमः इत्यादिना संपूजा  
मध्ये पूर्वादिदिक्षु ॐ हृदये वा येनमः एवं गगनाये रात्रिकाये महोद्भाये पत्रेषु हृषभाय क्षेत्रपालाय दुर्गायै कार्तिकेयाय नदिने विघ्नकायश्या  
मायसेनापतये । ततः पत्रेषु पूर्ववदुमादीन् संपूज्य तद्वाहोवाह्याद्यामातरपूज्याः ॥ ॥ तथा वसाहदायां ॥ ततो द्यौमातरः पूज्या ब्राह्मणाः केलक्ष्म्यो  
तद्वहिः इत्यादीन् वज्रादींश्च संपूज्य क्षपादिकर्म समापयेत् । अस्य पुरश्चरणं चतुर्दशलक्षजपः ॥ तथा च । मनुलक्षं जपे मंत्रं तद्वशांशं यथाविधिः । जु  
हुया मधुरासि कैरारवधसमिद्धैः ॥ आरवधः शारागलुरिति ख्यातः ॥ ॥ तारो माया विषदिक्षु मनुस्वरसमन्वितं । पंचाक्षरं समायुक्तो बसुवर्णम  
नुर्मतः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः । प्रातः कृत्यादिषु बोक्तुं पीठपूजां मानं विधाय पूर्ववदध्यादिन्यासकरणं गन्धमांजकुर्यात् ॥ ॥ ततो ध्यायेत् । वन्दे सिंहव  
र्णमणिमुकुटलसंचारुचंद्रावतंसं भानोद्यन्नेत्रमीशं स्मितमुखं कमलं दिव्यभूषां गरुडं । वामो रुक्मस्तपाशोररुणकुक्कुटयं संदध्म्याः पिपाकृतो  
तुंगस्तनाये निहितकरतले वेदं केष्टुहस्तं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूजां घ्राण्यापनादिषु पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलि  
दानपर्यंतं विधाय पूर्ववदंगानि संपूजापत्रेषु अनंतादीन् पत्रायेषु उमादीन् तद्वहिः इत्यादीन् वज्रादींश्च संपूज्य क्षपादिविसर्जनानां कर्म स  
मापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणं अष्टाक्षजपः ॥ ॥ तथा च ॥ अष्टलक्षं जपे मंत्रं त्रिंशं मन्त्रं त्रिंशं विदाम्बरः तत्सहस्रं प्रजुहुयात्पायसां चैर्धन्यु

राम.  
५३

तैः ॥ ॥ तारस्थिरवामकर्णे हृद्भृगुः सर्गसमन्वितः । व्यक्षरत्नानि गदितो मन्त्रो मृत्यञ्जयात्मकः ॥ अस्यार्थः ॥ स्थिरजकारः । वामकर्ण उकारः । भृगु  
सकारः । अस्य पूजाप्रयोगः । प्रातः कृत्यादिषु बोक्तुं पीठपूजां मानं विधाय पूर्ववदध्यादिन्यासकरणं गन्धमांजकुर्यात् ॥ ॥ तद्यथा शिरसि क होलत्राय येनमः । मुखे गायत्री छन्दसे नमः । हृदि मृ  
तुञ्जयाये देवताये नमः । ततः करं गन्धमांज ॥ सां अंगुष्ठाभ्यां नमः । सौं तर्जनीभ्यां स्वाहा । सुं मध्यमाभ्यां वषट् । सैं अनामिकाभ्यां हुं । सौं कनिष्ठाभ्यां वोसट् ।  
सः करतलपृष्ठाभ्यां फट् । सां हृदयाय नमः ॥ इत्यादि ॥ ॥ तथा च निर्वंधे ॥ भृगुणा दीर्घयुक्तेन कुर्यात् ॥ निषट्कमादिति ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ चंडाकर्णिविलो  
चनं स्मितमुखं प्रदधानस्थितं सुधापाशमगाक्षमूत्रविलसत्पाणिं हिमांशुप्रभं । कोटीरेणुगल्लुधापुततनुं हारदिवेशोच्चरं कान्धाविश्वविमोहनं पञ्च  
पतिं मृत्युं जयं भावयेत् ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूजां घ्राण्यापनादिषु पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजा  
मारभेत ॥ ॥ तद्यथा ॥ अग्निनिष्पत्तिवत् ईशानकोरोषु मध्ये दिक्षु च । सां हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् । तद्वहिः इत्यादीन् वज्रादींश्च संपूज्य क्षपादिविस  
र्जनानां कर्म समापयेत् । अस्य पुरश्चरणं लक्षत्रयजपः ॥ तथा च ॥ गुणलक्षं जपे मंत्रं तद्वशांशं विशारधीः ॥ जुहुयादमृताखरे उः शुद्धं ध्यायेत् लोडितैः ।  
प्रणवो हृदयं पश्चात्ततो भगवत्पदं देवं च दक्षिणां मूर्तिं मधुमेधामुदीरयेत् । प्रयच्छेत् हृदयानोयं द्वाविंशत्यक्षरे मनुः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः । प्रातः कृत्यादि  
शैवोक्तं पीठमन्त्रं तं विन्यस्य त्रयादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि चतुर्मुखं मप्रयेनमः । मुखे गायत्री छन्दसे नमः । हृदि दक्षिणां मूर्तये देवताये नमः ॥ ततः करं  
गन्धमांज ॥ ॐ आं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ ईं तर्जनीभ्यां स्वाहा । ॐ हुं मध्यमाभ्यां वषट् । ॐ सैं अनामिकाभ्यां हुं । ॐ औं कनिष्ठाभ्यां वोसट् ॥ ॐ अः ॐ करतल  
पृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं ॐ आं ॐ हृदयाय नमः ॥ इत्यादि ॥ ॥ तथा च निर्वंधे ॥ ताररुद्धैः स्वरैर्दीर्घः षडंगानि प्रकल्पयेत् ॥ अथ वा सन्ध्यासंभतेः मदैवा कस्ययेत् ।  
आवाहनादिषु मलोद्भाये पत्रेषु गफलो ज्वलं । गारुतमयेः पत्रैर्विविधै रूपशोभितं । नवरत्नमहाकल्पैर्लम्बमानैरलं कृतं । विचित्रवटमूलस्थं विनयमो



कनाथकां, स्फुरिकरजतहासंमौक्तिकीमधमालामृतकलशविशाज्ञानमुद्राकारेणैः। धृतमुरगकक्षंनन्दुचूडं त्रिनेत्रं विधत्तविविधभूषणभूषणमीडे।  
 एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य अर्घ्यस्थापनादि शैवोक्तपीठपूजां विधाय पुनः ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजां कुर्यात्॥ के शोरेषु  
 अग्निनिष्पत्तिवायुईशानकोरो सुमध्योदिक्षु च उं आं ह्रदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्॥ पत्रेषु पर्वाणि उं सरस्वत्यै नमः। एवं ब्रह्मणे सनकाय सनंदाय सनातना  
 यशुकाय व्यासाय गणेशाय तद्वहिः पूर्वादि सिद्धाय गन्धर्वाय योगीश्वराय विद्याधराय तद्वहिः इत्यादीन् ब्रह्मादींश्च संपूज्य धूपादिविसर्जनानं कर्म समापये  
 त्॥ अथ पुरश्चरणां लक्षणम्॥ तथा च॥ लक्ष्मि कंजये मन्त्रं ब्रह्मचारे ब्रते स्थितः शुद्ध्यात्संछतैः पदैर्दशां संस्कृतेन ले॥ ॥ अग्निसम्बर्तकादित्यलोम  
 छत्वरविन्दुमत्॥ विनामणिरिति रव्यांतवी जं सर्वसमृद्धिदं॥ अर्थः अग्निरेफः सम्बर्तकवारः आदित्यो मकारः ररेकः अग्नि लोमकारः ओम्ब्रह्मपंथ  
 छत्वरुकारः॥ अथ पूजाप्रयोगः॥ प्रातःकृत्यादि शैवोक्तपीठमन्त्रं तं विन्यस्य त्र्यम्बादित्या संकुर्यात्॥ तदा ध्यात्वा शिरसि कश्यपस्य नमः। सुरवे अनुष्टु  
 पृच्छंसे नमः हृदि अञ्जनाय श्वराय देवतायै नमः॥ ततः करं गम्यामौ॥ रं अं शुक्लाभ्यां नमः। कं तर्जनीभ्यां स्त्राहा। त्वं मध्यमाभ्यां वषट्। श्रं अनामिकाभ्यां  
 हूं। सूं कनिष्ठाभ्यां धौ षट्। लूं करतलपद्माभ्यां फट्॥ रं ह्रदयाय नमः इत्यादि॥ ॥ तथा च निबंधे॥ रेफादियं जनेः षड्विः कुर्यादंगानि षट्कृमात्॥  
 ततो ध्यानं॥ नीलप्रवालचरितं विलसन्निनेत्रं पाशाकृणालकपालकशूलहस्तं। अङ्गविकेशमनिशेषविभक्तवेषं बाले तु वधमुकुटं परागमिहूयं॥  
 एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य अर्घ्यस्थापनादि शैवोक्तपीठपूजां विधाय पुनः ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुण्यांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजां समापयेत्  
 तत्रथा॥ के शोरेषु अग्निनिष्पत्तिवायुईशानकोरो सुमध्योदिक्षु च॥ एवं ह्रदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्॥ पत्रेषु पर्वादि उं ब्राह्म्यै नमः। एवं माहेश्वर्यै कोमार्थ्यै वैद्यै वा एहो इन्द्रायै वा मुरगायै महालक्ष्म्यै शिवायै

तद्विहितः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संसृज्य धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । अस्य पुरश्चरणांतदा संख्य जपः ॥ तथा च ॥ लक्ष्मणेन जयमेदी जमित्थं  
त्रैविचितो यत् । अयुतं मधुरासितै जुहुयात् तिलतरण्डुलैः ॥ ॥ पार्श्वे वक्त्रिसमाकृतस्तारवानाद्यमीरितं । वानो वक्त्रिसमाकृतं सुवस्त्ररसमनि-  
तं विडुमानं स्तुतिनीयं स्याद् दानः संगीतगीतकं ॥ नीलकरात्मको मंत्रो विषज्वरहरस्मृतः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृतादिशेषोक्तपीठभ्यासां  
तं विधाय त्रय्यादिभ्यां संकुर्व्यात् तदथा ॥ शिरसि अहंरात्रय नमः ॥ मुखे त्रिष्टुप् छन्दसे नमः ॥ हृदि नीलकराद्या देवतायै नमः ॥ ततः करंगण्याम्  
॥ ॥ तथा वनिबंधे ॥ हरहरवहिजाया हृदयं घरिकीर्तितं ॥ कपर्दिने च युगलं शिवोर्मं क्रुद्धाहतः ॥ नीलकराद्यहं शिखा मन्त्रः समीरितः ॥ काल-  
कूटपदस्याने विषभक्षणो डेषुतः ॥ हूं फट् कवचाभातं बिहङ्गिनी लकण्डिने ॥ स्वाहा नेमंत्रयुक्तानि पंचांगा निस्तने विडुः ॥ मूर्ध्नि कण्ठे हृदा मोजे क-  
मादी जत्रयं न्यसेत् ॥ ततः समाहितो भूत्वा नीलकरां विचिंतयेत् ॥ इति शारदायां ॥ ॥ हरहरस्वाहा अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ कपर्दिने स्वाहा तर्जनी-  
भ्यां नमः ॥ नीलकराद्यस्वाहा मध्यमाभ्यां वद्यट् ॥ कालकूटविषभक्षणां यहुं फट् अनुमिकाभ्यां हूं ॥ नीलकण्ठिने स्वाहा कनिष्ठ्याभ्यां वोष्ढ ॥ एवं हरहर-  
स्वाहा हृदयाय नम इत्यादि ॥ ततो मस्तके यां नमः कण्ठे नां नमः ॥ हृदि नमः ॥ ॥ ततो भ्यानं ॥ बालाकीयुतते जसे धृतजटाजूटे सुरवरं प्रज्वलनाग्नेः  
कृतशेषरंजयवटीभूलंकपालंकरैः ॥ स्वहांगदतंत्रिनेत्रं विलसत्यच्चापुष्पांजलिदानपर्यांतं विधाया वरणा पूजामारभेत् ॥ तदथा केशरेषु अग्न्यादि-  
कोणेषु मध्ये दिशुश्च हरहरस्वाहा हृदयाय नमः ॥ इत्यादिना पूजयेत् ॥ तत इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संसृज्य धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । अस्य पुर-  
श्चरणां त्रिलक्ष जपः ॥ तथा च ॥ लक्षत्रयं जपेन्न त्र्यंशं दशांशं सर्व्वं चाह विद्या जुहुयात् सम्यक् संस्कृते हव्यवाहने पुण्या बोद्धुं नीलकरां यो ह्याहरो न ॥  
नुः ॥ तथा च कल्पे ॥ तां रोहणी लकराद्यमन्त्राद्या हारः परः ॥ अस्य पूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृतादिसर्व्वपूर्ववत् कार्यविशेषमुत्सृज्य त्रिगर्गायत्रीं हृदो-



शिव  
दर्प

नीलकण्ठदेवता॥ ॥ हृदयं वपरं साक्षि लानो ननाक्षितो मरुतः पंचाक्षरो मनुः प्रोक्ता स्तारो यथैव दक्षरं ॥ अनयोः पूजा प्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिशो वी  
क्तपीठमनंतं विन्यस्य त्रिधा दिव्या संकुर्यात् ॥ तद्यथा शिरसि वामदेवमवयनेनमः ॥ मुखे पंक्तिं हृदयेनमः ॥ हृदि ईशानाय देवतायै नमः ॥ ततो मूर्तिन्यासः तर्जनीः  
नंतं मुखे प्रायनमः मध्यमयोः मंत्रघोराय नमः कनिष्ठयोः शिंशयो नाय नमः ॥ अनामिकयोः वामहो देवाय नमः ॥ अंगुष्ठयोः वंद्यै शानाय नमः ॥ ॥ तथा  
च निबंधे ॥ मंत्रघोरादिकं न्यस्य पंचमूर्तीं यथाक्रमं ॥ तर्जनी मध्यमो न्यातां गुच्छके पुनः ॥ एवं वक्त्रे हृदये पादे गुह्ये मूर्धनि तावसेत् ॥ एवं प्राच्यायामोक्षी च वाहना  
मध्यवक्त्रे पुनान्यसेत् ॥ ततः करंगन्यासौ ॥ ३ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ नंतर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ मः मध्यमाभ्यां वषट् ॥ शिंशं अनामिकाभ्यां हूं ॥ वामकनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ यंकर  
तत्पृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च निबंधे ॥ मूर्तिर्निर्धरैः षडंगानि कुर्यात् मंत्रस्य देशिकः ॥ ॥ ततो गोपालकन्यासः ॥ हृदि उन्नमः  
वक्त्रे ननमः ॥ अंशयोः मंनमः शिंशं नमः ॥ उर्वो वानमः यंनमः ॥ एवं कर्णेनाभौ पाश्वर्ष्वेष्टे हृदि ॥ ५ ॥ एवं मूर्ध्नि वदनेनेत्रयोर्नसि ॥ ५ ॥ एवं कर्तुस्त  
क्षिसाग्रेषु ॥ ५ ॥ शिवो वदनं हस्तौ क्षिप्रं हृदये ॥ ५ ॥ हृदि तं कर्मगाभवे वरेषु ॥ वक्त्रांशं हृत्पादौ हस्तौ हरेषु ॥ ५ ॥ मूर्ध्नि भाल उदरास्य हृदये पुतापं च  
मूर्ध्नि न्यसेत् ॥ ततो व्यापकं कुर्यात् ॥ नतो कृत्वा गुह्यं तावज्जीतिलिङ्गात् तावने चतुर्मुर्तिं वपुश्चायमोक्षितां गायत्र्या भवे ॥ ॥ ततो ध्यायेत् ॥ ध्यायेन्नि  
त्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतं शरीरनाकस्योज्ज्वलां गंपरशुभ्रगवरं भीतिहस्तं प्रसन्नं ॥ पद्मासीनं समंतांस्तुतममरगणैर्व्याघ्रकर्तिसमानं वि  
ध्यायं विभवं शं विभ्वरूपं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्वायं स्थापनादिशैवोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि  
पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय वरणाष्टजामारभेत् ॥ तद्यथा कर्णिकायां पूर्वादीनां दिपंचमूर्तीः संप्रज्वायं केशेषु निवृत्त्यादिकलाः पूज्याः ॥ ततो मूर्तिनि  
र्जातयुईशानकोणेषु मध्ये दिशु च ॥ ३ हृदयाय नमः इत्यादि नाषडंगानि संप्रज्वायं पत्रेषु पूर्ववदननादीन् पूजयेत् ॥ तत उन्नरे उमादीन् पूजयेत् ॥ तद्वदि  
इत्यादीन् वज्रादींश्च संप्रज्वायं ध्यादिवि सज्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्मत्पुस्तकं रणं यद्विशालं क्षजयः ॥ पाचशैराय संनिधौ षट्त्रिंशत्सहस्रहोमः ॥

राम  
दर्प

तथा च ॥ तत्फलं जपे नानंदीक्षितः शैववर्मणा ॥ तावत्संख्यं सहस्राणि जुहुयात्ता यसैः शुभैः ॥ तत्र तत्त्वशब्देन षट्त्रिंशत्तत्त्वमुच्यते ॥ अनंतरंगत्वात् ॥ ॥  
अर्घ्यशो वरि शिरवरो ला न्तस्यो धान ईरितः ॥ षडंगं तत्र रणं मन्त्रो यं त्रिवर्णं तासमी रितः ॥ ॥ प्ररवान्तरं ॥ कूर्मो विष्णुः सुतो दहो विजयमस्योच्यते वृक्षैः  
वदेचरे अथ येति वीजादि हृदयानिकं ॥ अर्चनादिलिखं च यथा वसं प्रचो नयेदिति ॥ अनयोः पूजा प्रातः कृत्वा दिशो वीक्तपीठन्यासान्तं विधाय जप्या  
दिव्या संकुर्यात् ॥ अत्रिकोपनिः प्रोक्तं हृदये लुप्तु वदाहृतं ॥ वरेणो देवता प्रोक्तः कुर्याद्दक्षविधिः पुनः ॥ हृदयं दीप्ता फट् प्रोक्तं न्वत्त फट् शिर ईरितं ॥ शि  
खाज्वालिनिक्रूटं जेयं फट् फट् कवचमी रितं ॥ हन फट् नेत्रमारब्धा तं सर्वज्वालिनिक्रूटं परं ॥ यथा शिरसि त्रिकमवयनेनमः ॥ मुखे अंगुष्ठं पृष्ठं हृदयेनमः ॥ हृ  
दि च रेणु अथ देवतायै नमः ॥ ततः करंगन्यासौ ॥ दीप्ता फट् अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ज्वल फट् तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ ज्वातिनी फट् मध्यमाभ्यां वषट् ॥ फट् फट् अना  
मिकाभ्यां हूं ॥ फट् फट् कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॥ सर्वज्वालिनिक्रूटं कर्तुं पृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं दीप्ता फट् हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च प्रपंचशारे ॥ दीप्ता ज्वाला  
कृतेन हनेने च ॥ सर्वज्वालिनिसंयुक्तैः फट् नैरंगमाचरेत् ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ वरेणो वरं रक्ततनुं त्रिनेत्रं रक्तोभुजां हृदि भावयामि ॥ यं कत्रिभूतं स्फटिका  
क्षमालं कमंडलुं विधत्ते च चडं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संप्रज्वायं स्थापनादिशैवोक्तपीठपूजां विधाय च मूर्तिं वीजेन मूर्तिं संकल्प्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि  
पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणं पूजामारभेत् ॥ यथा अंगैः प्रथमा वरणां मातृभिर्दिती यं इत्यादि निस्तृतीयं वज्रादिभिश्चतुर्थं ततो ध्यादिवि  
सज्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्मत्पुस्तकं रणं त्रिलक्षजयः ॥ तथा च गुणलक्षं जपे नंतं होमं कुर्याद्दशो शतः ॥ मधुरत्रयसंनिधौ शुद्धैश्चातिलनगुलेः ॥ ॥  
इति शिवप्रकरणं ॥ ॥ यथा दपंकजरजो मरुतवन्द्यं योगतः परशिवः परमेश्वरो भूतः ॥ यास्तपि पातनलयंतनुते त्रिमूर्त्यां सांक्षाम्भवी विज  
यते जगदेकनाथः ॥ अज्ञानतिमिरां सिसंसारणीव तारकं ॥ अनन्दवीजमवतारतर्कत्रैपुरं महः ॥ अथ वक्ष्ये महाविद्यां त्रिपुरमूर्तिं यापितां ॥ यं ज्ञात्वा सिद्धिं संधानामि वि



६२

मोजयतेनरः॥ अथभैरवीमन्त्रः॥ अथत्रिपुरायात्रैविशंवारभैरवीसुंदरीभेदेन॥ ॥त्रिपुरात्रिविधादेवीतिशिवोक्तिः॥ तत्रशारदायां॥ वियद्रु  
युताशेषाभोतिकोविदुशवरः॥ वियतदादिकेदुमिवासासिविदुमतः॥ आकाशभुवहस्थामनुःसर्गदुखलवा॥ ॥पंचकूटामिकाविद्यावेष्टात्रिपुरभै  
रवी॥ प्रथमंवाग्भवंकूटं द्वितीयंकासवीजकं॥ तृतीयंकाकिंकूटं चत्रिभिर्विज्ञैरुदाहृतं॥ अस्यार्थः॥ शिवचंद्रवह्निवाग्भवंश्रिवाग्भवकूटं॥ शिवचंद्रकामपृथिवी  
वह्निचतुर्थस्वरविदुमदितिकामराजकूटं॥ शिवचंद्ररेकयुक्तचतुर्दशस्वरविदुविशर्गश्रितिकाकिंकूटं॥ अस्पष्टजाप्रयोगः॥ प्रातःकृत्यादिप्रात्यायांतंविधाप  
पीठन्यासंकुर्यात्ततःसामान्यपद्धत्युक्तंहीजानामनेनमः॥ इत्यंतंविन्यस्यहृत्प्रस्थकेशेषद्वर्षादिउंइह्येनमः॥ एवंज्ञानायेक्रियायेकामियेकामदायिनौ  
रत्नैरितिप्रियायेनकायेमनोनमः॥ तदुपरिऐंघरंयेअपरंयेपरपरंयेहसोःसदाशिवमहाप्रेतयप्रासनायनमः॥ इतिविन्यस्यअद्यादिन्यासंकुर्यात्॥ तत्र  
थाकिरसिदक्षिणाभूर्तयेनमः॥ मुखेपंक्तिद्वंदसेनमः॥ हृदिमहात्रिपुरभैरव्येनमः॥ गुह्येवाग्भवीजायनमः॥ पादयोःतार्तीयंकाकयेनमः॥ सर्वगकामवीजायकी  
लजायनमः॥ दक्षिणाभूर्तिसंहितायां॥ अमिहृदक्षिणाभूर्तिरहंशिरसिन्यसेत्॥ हृदयेपंक्तिस्तुजेयंमुमेविन्यस्यदेवतां॥ हृदयेत्रिपुरेशानांवाग्भवंबीजमुच्य  
ते॥ वाक्त्रिजंशक्तिरेवकामवीजंचकीलकं॥ ततोनात्यादिचरणपर्यंतंहृत्त्रेनमः॥ हृदयादिनाभिपर्यंतंहंसकर्त्तव्यंनमः॥ शिरसोहृदयानंहंसऐंनमः॥ एवंआ  
श्वबीजंदक्षिणकरेद्वितीयबीजंवामकरे॥ ततोमूलाधारेहृदियथासंख्येनत्रीनिबीजानिन्यसेत्॥ ॥तथाचनिबंधे॥ नाभेरवरंन्यतवाग्भवंमंत्रविनमः  
हृदयानाभिपर्यंतंकासवीजंप्रवीन्यसेत्॥ शिरसोहृदयदेशांतंतार्तीयंविन्यसेत्ततःआद्यंहीतीयंकारयोःतार्तीयमुभयोन्यसेत्॥ मूर्ध्नाधारेहृदिन्यसेद्भूयोवीजं  
त्रयंबुधः॥ ततो नवयोनिन्यासः॥ आद्यबीजं दक्षकणे द्वितीयं कूटं वामकणे तृतीयं कूटं चिकुरे॥ एवंशंखयोर्बदने॥ नेत्रयोर्नासि॥ ॥ अंशयोःजठरे  
॥ ॥ कूर्पयोःकुक्षौ॥ ॥ जातुनोर्द्विरे॥ ॥ पादयोःगुह्ये॥ ॥ पार्श्वयोःहृदि॥ ॥ स्तनयोःकण्ठे॥ ॥ ॥ तथाचनिबंधे॥ नवयोन्यात्मकंन्यासंकु  
र्याद्दीप्तिभिरक्रमात्॥ कर्णयोश्चिकुरेभयशंखयोर्बदनेन्यसेत्॥ ॥ ततो रत्यादिन्यासः॥ मूलाधारेऐंरत्नैरनमः॥ हृदिहीं प्रीत्येनमः॥ ध्रुवोर्मध्येसोःनमो

राम  
६२

भवाये॥ भुवमधेसौ॥ अमृतंरूपेनमः॥ हृदिहीं योगिन्येनमः॥ ॥ तथाचनिबंधे॥ मूलेरतिहृदिप्रीतिं ध्रुवोर्मध्येमनोभवं॥ वाताविज्ञौस्त्रिभिर्न्यासेस्थाने  
षेष्ठविलोमतः॥ अमृतेशीचयोगेशीविश्वयोनिंक्रमदिमाः॥ विलोमवीजेविन्यस्यमूर्तिन्यासेसमानरेत्॥ ॥ ततोमूर्तेन्यासः॥ मूर्ध्नि सहरौ ईशान  
मनोभवायनमः॥ वक्त्रेसहरीतत्पुरुषमकरध्वजायनमः॥ हृदि सहरुं अघोरकुमारकन्दर्पायनमः॥ गुह्ये सहरं वामदेवमन्मथायनमः॥ पादयोः सहरं स  
योजातायनमः॥ कामदेवायनमः॥ ॥ तथाचनिबंधे॥ स्वस्वीजादिकंपूर्वमूर्ध्नि शानमनोभवं॥ न्यस्य हृत्केतुपुरुषमकरध्वजमात्मवित्॥ हृद्यघोरकुमार  
दिकन्दर्पस्तदननरं॥ गुह्यदेशेप्रविन्यसेवामदेवादिममथं॥ स योजातं कामदेवंपादयोर्विन्यसेत्ततः॥ एवंद्विप्राग्याम्यादीन्यपश्चिमेईशानमनोभवादिपंच  
मूर्तीस्तत्रहीजादिपूर्विकान्यसेत्॥ ॥ तथाचनिबंधे॥ उर्ध्वप्राग्दक्षिणोर्ध्वपश्चिमेध्रुवरेषुतान्॥ प्रविन्यसेद्विप्रासर्वभृगुयोमिहितसंस्थितः॥ स  
द्यादिपंचरुद्राद्यंबीजमासांप्रकीर्तते॥ ततोवभमानकामवाग्भवीजमन्त्रेणकरयोरंगुलीष्वन्यसेत्॥ ॥ तथाचज्ञानार्णवे॥ पंचवारान्क्रमेणैवका  
रंगुल्येषुविन्यसेत्॥ अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तंक्रमेणपरमेष्ठरी॥ अंगुष्ठयोर्द्विद्विरेण्येनमः॥ इत्यादि॥ ततःकरंगन्यासो॥ सहरंअंगुष्ठाभ्यामनमः॥ सहरंतर्ज  
नीभ्यांस्वाहा॥ सहरंमध्यमाभ्यांस्वहा॥ सहरंअनामिकाभ्यांस्वहा॥ सहरंकनिष्ठाभ्यांस्वहा॥ सहरंकरतलपृष्ठाभ्यांस्वहा॥ एवंसहरंहृदयायनमः॥ इत्या  
दि॥ ॥ तथाचनिबंधे॥ पद्मिघंयुक्तेनायेनकुर्यादंगक्रियांमता॥ ततोवागन्यासः॥ मूर्ध्नि द्वाद्या विरेण्येनमः॥ पादयोःहीं सोभिरूपेनमः॥ ॥ तथाचज्ञानार्णवे  
॥ तथान्तद्रयंसमालिख्यवक्तिसंस्थंक्रमेणहि॥ पुरवहतेननेत्रेणवामपरीरंदितां॥ वागद्वयमिदं प्रोक्तंमादनंभूमिसंस्थितं॥ चतुर्थस्वरविंदं द्वां नदकूपं  
हमने॥ फलंशक्रसमायुक्तं वामकर्णविभूषितं॥ नादविदुसमायुक्तं सर्गवानचन्द्रमाःप्रिये॥ पंचवारान्महिषानिनासानिष्टुपुपावति॥ सोभरोजावरो  
देवितथाकर्षणसंज्ञकः॥ वश्येन्यादौक्रमेणैवनामनिपरमेष्ठरि॥ न्यासेतुसर्वत्रस्त्रीतिंगेनप्रयोगः॥ ॥ तथाचनिबंधे॥ प्रामाद्योद्विरीमूर्ध्नि



गम.  
द्व

मानप्रविन्मसे देवं देशिकमनमः । तत्र त्रिष्टुभं मुद्रां वधा ध्यायेत् ॥ उच्चैः प्रानुसं हस्त्रकानि मद्राक्षो मां शिरोमालिकां । रत्नारिप्रपयो धरो जपवीटं ।  
विद्यामभितं वरां हस्ताक्षौर्ध्वतोत्रिनेत्राविलेशाङ्गारविन्दभ्रियं देवीं वर्द्धहि मां पुराणमुकटां वन्दे समन्दस्मितां ॥ एवं ध्यात्वा मानसेः संपूज्य शंभुस्थापनादि  
आधारकान्वादिनीं त्रीनात्मने नमः । इत्यन्तं संपूज्य केशरेशु पूर्वार्धमध्ये पुनः ॥ शारदायाम् ॥ इच्छाज्ञानी क्रियापञ्चात्कामिनी कामदायिनी ॥ रतीरतिप्रियान  
न्दानवमीत्यात्मनो नमी ॥ एतां पूजयेत् ॥ तथा संपरशये अघराये हस्तौः सदाशिवमहाप्रेतप्रासनाय नमः इति संपूज्य प्राज्ञोत्तिमव्ययोन्यनरालेश्वरी विज्ञो  
क्तं गुरुं कृतिं पूजयेत् ॥ ॥ तथा च निर्वर्धे ॥ वाग्भवं लोहितं वायुं श्रीकण्ठे लोहितो नलः । दीर्घवान् यैः परमपञ्चात्परशये हस्तौः पुनः । सदाशिवमहाप्रेतं उ  
क्तं यः प्रासनं नमः । अनेन मनुना दद्यात्प्रासनं श्रीगुरुकर्मप्राप्त्यभ्येयोन्यनरालेश्वरी पूजयेत्कल्पयेत्ततः ॥ पंचभिः प्रणवे मूर्ति तस्मात्वाह्य देवताः । तारवाक  
शक्ति कला हं सरवर्णं हस्तौः स्मृताः । तदंशं कौं उं गुरुभ्यो नमः । गुरुपाङ्कजाभ्यो नमः । उं परमगुरुभ्यो नमः । परमगुरुपाङ्कजाभ्यो नमः । उं परमपरगुरुभ्यो  
नमः । उं परमपरगुरुपाङ्कजाभ्यो नमः । उं परमोदगुरुभ्यो नमः । उं परमोदगुरुपाङ्कजाभ्यो नमः । उं आचार्यभ्यो नमः । उं आचार्यपाङ्कजाभ्यो नमः ॥ अस्मद्वारा  
न् शारदायाम् ॥ पञ्चमं दलोपेतं नवयोन्याङ्कशिरिकं चतुर्दशसमायुक्तं भूगुरुं विलिखेत्ततः । ऐं ह्रीं श्रीं हं सरवर्णं हस्तौः इति मंत्रेण विदुवक्रदेव्याम्  
निसंकल्पत्रिवरां मुद्रां वधा पूर्ववदावाहयेत् । देवेशि भक्तिमुल्लभेयं विवारसमन्वितं । यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्सुस्थिरो भव ॥ इत्यावाहयेत् ॥ ततः पूष्यो  
जलिदानपथ्यं न विधाय आवरणं नमो रमेत् ॥ तद्यथा देव्या वामकोशे ऐं रत्येनमः दक्षिणकोशे ह्रीं प्रीत्येनमः अग्निकोशे सौम्यो सौम्यो भवायेनमः ॥  
ततः कार्त्तिकायाम् । अग्नीशासुरवायुमध्ये दिक्षु । सहस्रं हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् ॥ तथा च जानार्णवे ॥ अग्नीशासुरवायुमध्ये दिक्षु गङ्गा पूजने । उत्तरे  
द्राविण्येनमः । दक्षिणे भिरयेनमः । दक्षिणे ह्रीं वशीकरिणेनमः । छं कर्षिणेनमः । अश्वसः सम्मोहिनेनमः ॥ पंचकास्तुतत्रैव ॥ ॥ तथा च जानार्णवे ॥ उ



卷八

क्रत्वात्॥ ॥ तथा च ॥ न्यासपूजादिकं सर्वकुमार्या एव सुवृत्ते ॥ एकलभजयः पुरश्चरं सिद्धि विद्ययादितिके विदुः ॥ संपत्प्रदा भैरवी आशुने रे  
फवर्जिता चेन्नदा भयविध्वंसिनी भवति दक्षिणा मूर्त्तिरुत्तमा दर्शनात् ॥ ॥ अथ कोले शभैरवी ॥ तत्र ज्ञानार्णवे ॥ संपत्प्रदा भैरवी च द्विद्विः कोले शभैर  
वी ॥ सा ह्यज्ञा नैव देवेशि त्रिषु बीजेषु पार्वती ॥ इयंतु सहस्राद्याः ध्यानपूजादिकं तथा ॥ अस्मार्थः ॥ त्रिकूटसकाननरं हंकारश्चेन्नथा कोले शभैरवी भवति  
ध्यानपूजादिकं तु संपत्प्रदा वत्कार्यं ॥ ॥ अथ सकलसिद्धिदा भैरवी ॥ ज्ञानार्णवे ॥ एतस्या एव विशाया आश्रितं रेफवर्जितं ॥ तदेवं परमेष्ठामिनाम्ना  
सकलसिद्धिदा ॥ संपत्प्रदा भैरवी वत् ध्यानपूजादिकं तथा ॥ अस्मार्थः ॥ कोले शभैरवी आश्रितं रेफरहिता चेत् सकलसिद्धिदा भवति ॥ ध्यानपूजादिकं तु  
संपत्प्रदा वत् ॥ ॥ अथ वैतन्य भैरवी ॥ तत्र ज्ञानार्णवे ॥ बागवतबीजमुच्चार्य जीवप्राणसमन्वितं ॥ सकल भुवनेशानी द्वितीयबीजमुच्चार्य ॥ जीवप्राणव  
हिसंस्थं शक्रस्वरविभूषितं ॥ विसर्गोच्चार्य महेशानिविशान्नैलोक्यमात्मका ॥ अस्मार्थः ॥ चतुर्दशिवद्वा दशस्वरविदुना दकर्मिषु मंडलमालिखेत् ॥ अस्म  
जाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिौ लावं ॥ चतुर्दशमपृथिवीमहामाया चतुर्दशिवद्वा द्विबीजं चतुर्दशस्वरविसर्गं च ॥ अस्मपूजायं ज्ञानार्णवे ॥ त्रिकोणं  
चैव त्रिकोणं वसुपत्रं वरुणने ॥ चतुर्दशं चतुर्दशं मेवमंडलमालिखेत् ॥ अस्मपूजाप्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिआधारशक्त्यादि द्वौ ज्ञानात्मने नमः ॥ इत्यंतं  
कर्म समाप्य केशरेषु पूर्वदिक्कर्मण उवाच नमः ॥ एवं ज्येष्ठाये ॥ ऐंद्रैः ॥ अम्बिकाये ॥ ज्ञानाये ॥ क्रियाये ॥ कुंजिकाये ॥ वित्रिकाये ॥ विषट्टिकाये ॥ भुवये  
आनन्दाये ॥ मध्ये हसौः सदाशिवमहाप्रेतपञ्चासनाय नमः ॥ संपत्प्रदा वाता कोले श सकलसिद्धिदा विद्यानामेता वापीठशक्तयः ॥ ॥ ततः शक्त्यादिना सः  
क्षिरसिद्धिदक्षिणा मूर्त्तये नमः ॥ मुखे पंक्तिद्वये नमः ॥ हृदि त्रैलोक्यभैरव्यै देवताये नमः ॥ ततः करं गंगासः ॥ प्रथमबीजमुच्चार्य अंगिकायां नमः ॥ द्वि  
तीयबीजमुच्चार्य तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ तृतीयबीजमुच्चार्य मध्यमाभ्यां वयम् ॥ पुनः प्रथमबीजमुच्चार्य अंगिकायां हं ॥ द्वितीयबीजमुच्चार्य कनिष्ठा



नवी  
६५

भ्यां वीषद् ॥ तृतीयवीजमुच्चार्य करतल दृष्ट्वा भ्यां फट् । एवं हृदयाय नमः ॥ द्विरुक्ता बडंगा निन्यसे तर्वांगलक्षणां ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ उक्ता  
 जुसहस्राभां नीलां लंकारभूषितां । मुकुटाग्रलसच्चरेखारं रत्नोवराचितां ॥ पाशांकुशभरां निर्यातामहस्तकपालिनीं । चरदाभयशोभायां पीनोन्नतघनस्त  
 नीं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनादिपीठपूजां विधाय आधारहात्पादि वामज्येष्ठादिपीठशक्तीः पीठभृतं च पूजयेत् । ततो भैरवमुक्तगुरुपंक्तिं संपू  
 ज्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुण्यांजलिदानपर्व्यंतं विधाय वरणापूजां कारयेत् ॥ प्रथमं बडंगपूजा ॥ तत्र ध्यात्वा अगीशासुरवायुकोरो मुमर्षेदिक्षुत्वा ॥  
 प्रथमवीजमुच्चार्य हृदयाय नमः । श्यादिना संपूज्य पूर्ववत् रत्नादिकं संपूज्य च अग्रे वसन्ताय नमः । वामे उं कामदेवाय नमः । दक्षिणे उं वापाय नमः । ततः  
 पूर्ववत् ज्वालां संपूज्य मुहोरो मुहूर्वादि उं डाकिन्ये नमः । एकित्ये नमः । एवं काकिन्ये साकिन्ये हाकिन्ये ततो वृषभे पूर्वदिपूर्वोक्तां नांगकुसुमादीं अं संपूज्य  
 पत्राग्रेषु संपूज्य उं परभते नमः । उं शारदाय नमः । मुकाय नमः । मेघायाय मेघाय इति वा ॥ अर्पांगाय दुविलायाय हाताय भावाय ततश्चुदीतवज्रादी  
 ध्वंसं पूज्य भूपादिविभर्जनं कर्मसाधयेत् ॥ अस्पृष्टं चरणं लक्ष्मजम् ॥ तथा च ज्ञानार्णवे ॥ लक्ष्मसंख्यं जपेन नम्रमित्यादि वचनात् ॥ ॥ अथ कामे  
 श्वरी भैरवी ॥ तत्र ज्ञां कामेश्वरी चरुडार्णपूर्वसिंहासने स्थिता । एतस्मा एव विद्याया वीजद्वयमुदाहृतं । तदने परमेशानि निर्याति नेमदद्वे । एतस्मा एव ता  
 तीर्य रुडार्ण परमेश्वरी ॥ ध्यानपूजादिकं देवितैः तन्वाश्चैव पूर्ववत् ॥ त्रिकोरो तु विरोषोक्ति कथयामितवान्धो । अगुकोरो क्रमेणैव निर्याति न्नां मदद्वयं ।  
 बडंगा वरणापूजां पूजयेत् सर्वसिद्धये ॥ ॥ अथ बडकुटा भैरवी ॥ तत्र ज्ञां डाकिनी राकिनी वीजलाकिनी वाकिनी युगां । साकिनी हाकिनी वीजे आहूत  
 सुरमुन्दरी । आशुमैकारसंयुक्तमन्यदीकारमान्तं । शक्रस्वरचितं देवितार्त्तं वीजमाप्तिखेत् ॥ विदुना दकला क्रान्ति तयं शैलसंभवे । एषा विद्यामहे  
 कानि पश्चिमा संगता भवेत् ॥ तृतीयवीजं सवि सर्गमित्यपि तन्त्रानरे ॥ ॥ दक्षिणामूर्तिं संहितायां ॥ उदीक्षामादनं जीवशिवमंत्रत्रिधा लिखेत् ॥ अर्धे

राम  
६५

शशक्रकलयाक्रमार्त्तमंडितं कुक्कु । विदुना दचितं वाद्ययुगमन्ये विसर्गवत् ॥ ॥ ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वभूतनिर्मुक्तने । वातस्वरूपप्रभां देवीं जवा  
 कुसुमसंनिभां । पुरा उमा लावली रम्यां बालसुर्यसंभुकां । सुवर्णकलशाकारं पीनोन्नतपयोधरां ॥ पाशांकुशोपुस्तकं तथा वज्रपमालिकां । द्विरुक्ता ब  
 डंगा नीविधाय परमेश्वरी । यन्त्रमस्या वरणे द्वित्रिकोरां संपुटं लिखेत् ॥ बहिरस्तादलं पञ्चविपन्नं ततो लिखेत् । चतुरस्रं चतुर्द्वारं मेवं संडं तमाप्ति  
 खेत् ॥ बडंगा वरुणी देवि पूर्ववत् परिपूजयेत् । रत्नादि त्रितयं देवी त्रिकोरो परिपूजयेत् । डाकिन्या शालुषट्कोरो वसुपत्रे ततः परं । वास्यादि युगलं पश्चा  
 द्विपत्रे ततः परं ॥ वा लाया पीठशक्तीं सुवामाया पूजयेत् । कामात् । चतुरस्रे लोकपालान् सयुधान् परमेश्वरी । अनेनैव विधानेन निर्यात्वा भैरवीं यजेत् ॥  
 अथ निर्या भैरवी ॥ ज्ञां एतस्मा एव विद्यायाः बहुरां न क्रमशः स्थितात् । विपरीता नूव दप्रोके विद्येयं भोगमोक्षदा । न्यासपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववत्  
 चरेत् ॥ ॥ अथ रुद्रभैरवी ॥ ज्ञां शिववद्वैमादनानं पानं बहिसमन्वितं । शक्तिभिर्न विदुना दकलां वा भवं धिये । संपत्त्यदायां भैरवाः कामवीजं तदेव हि ।  
 सदशिवस्य वीजं मुमुक्षुसिंहासनस्य च । एषा विद्यामहे शानिवर्णि तु नैव शक्यते ॥ अस्यार्थः ॥ शिवचन्द्रकांतपांतवा हि युक्तमेकादशस्वरं विशिष्टं विदु  
 ना दकलां क्रान्तिं वा भवं वीजं । शिवचन्द्रकामपृथिवी वहि चतुर्धस्वरं विशिष्टं नादविदु कला चितं । कामराजवीजं द्वितीयं प्रेतवीजं शक्ति कूटं तृतीयं ॥  
 अस्पृष्टं जायं तं त्रिकोरां चैव हनं च हनात् दलपंकजं । हनं भूमंडलं च ॥ अस्पृष्टं जाय योगः ॥ प्रातः स्यादि प्राणायामानां विधाय चैतन्यभैरवीव  
 पीठन्यासं कुर्यात् । अत्र पीठमंत्रं सुअचोरे सेधो रेहीं सर्वतः सर्वसर्वं भोद्योरद्यो रतरेभ्यः श्रीं श्रीं नमस्तो सुहृद्भू पेभ्यः ह्रीं ह्रीं ऐं ऐं ॥ ततः त्रयादि  
 न्यासः ॥ ततश्च दक्षिणामूर्तिं येन यये नमः । मुखे पंक्तिं हं हसे नमः । हृदि रुद्रभैरव्यै देवतायै नमः ॥ ततः करंग न्यासो ॥ प्रथमवीजमुच्चार्य  
 अं उक्ता भ्यां नमः ॥ द्वितीयवीजमुच्चार्य तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ तृतीयवीजमुच्चार्य मध्यमाभ्यां वषट् । पुनः प्रथमवीजमुच्चार्य अनामिकाभ्यां हूं द्वितीयवी



शिव  
६६

जमुच्चार्य कनिष्ठां वौशटती यवीजमुच्चार्य करतलपृष्ठाभ्यां फट् । एवं प्रथमवीजमुच्चार्य हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ उद्यान्नुसहस्राभां  
वसुधं विनो जने । नाना लंकार सुभगां सर्व वैरिनि कृत्तनीं । धमकुधिरसुखालि कलितोक्तवा ससीं । त्रिभूतं इमं रतुं तथा खेतकमेव च । पिना कंच शरां देवीं  
माशंकुदायुगं माता पुस्तकं चासमा लां च शिवसिं हासनस्थितां । एवं व्यात्ता मानसैः संपूजादां रक्थापना दिवैतन्यभैरवमुक्त पीठपूजां विधाय सनमं ज्ञोक्त पीठ  
मंत्रेण पीठ संपूजा पुनर्वात्ता आवाहनादि पंच पुण्यां जलिदानपर्यंतं विधाया वरणा पूजामारभेत् । तद्यथा अग्नीशालुरवायु मध्ये चिबुव ॥ प्रथमवीजमुच्चार्य  
हृदयाय नमः इत्यादि नावटंगा नि संपूजा त्रिकोणो रत्नादि मर्भ्य च मूले अनंगकुसुमादिकान् पूजयेत् । तत्रो गे असितां गवा स्यादी रभूरुहे इत्यादि लोक  
पदादीन् वजादीं च संपूजयेत् । ततो ध्यादि विमर्जनं कर्म समापयेत् । अस्पृशश्चरणं लक्षजपः ॥ तथा च तप्तं संजपे नमं जं सित्यादि वचनात् ॥ ॥ अथ भु  
वनेश्वरी भैरवी ॥ तत्र ज्ञां हसाद्यं वा भवं चाग्रहसकाने सुरेश्वरी भूवी जं भुवनेशानां द्वितीयं वीजमुच्चार्यं । शिवचतुर्भुवनेशानि भुवनेश्वरी च भैरवी ॥ अस्मार्थः ॥  
शिवचतुर्भुवनेश्वरी प्रथमवीजं । शिवचतुर्भुवनेश्वरी मादमाया इति द्वितीयं कूटं । शिवचतुर्भुवनेश्वरी तृतीयं कूटं । अस्याः पूजायं जं चैतन्यभै  
रवी वदो ध्यां । अस्पृशश्चरणं ॥ प्रातः कृतादि प्राणाया मां तं विधाय चैतन्यभैरवी कृती न्यासे कृत्वा अस्यादि न्यासे कृत्वा ॥ तद्यथा शिरसि दक्षिणा मू  
र्त्ये मय्ये नमः सुरवे पति हृदये नमः । हृदि भुवनेश्वरी भैरवी देवतायै नमः । ततः करंगन्यासो । अर्धमां जा मध्येन कुर्यादंग क्रिया मनोः । तर्था वदीर्घयुक्ते  
ने मध्यमवीजेन करंगन्यासः ॥ तथा ॥ हसकल ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः । हसकल ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा । हसकल ह्रीं मध्यमाभ्यां वषट् । हसकल ह्रीं अनामिकाभ्यां हुं  
हसकल ह्रीं करतलपृष्ठाभ्यां फट् । एवं हसकल ह्रीं हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ॥ तथा च निबं धे ॥ अर्धमां जा मध्येन कुर्यादंग क्रिया मनोः ॥ ॥ ततो ध्यानं  
जवाकुसुमसंकाशां दादिमी कुसुमोपमं ॥ वसुदेवां जय जयं जिने जारक्तवा ससीं । नाना लंकार सुभगां पीठे नतघनस्तनीं । माशंकुदावरभीतिं धारयंतं

राम  
६६

शिवं प्रिये । इति ध्यानं ॥ अन्यत्सर्वं चैतन्यभैरवी वत्कार्यं । भुवनेश्वरी भैरवी अत्र भेदांतरमथोच्यते ॥ सदा ज्ञासैव देवेशि तदा सा सकलेश्वरी । ध्यानपूजादिकं स  
र्षमेतस्मादवधार्यते । इयं सदा शास्त्रे सकलेश्वरी ॥ ध्यानपूजादिकं पूर्ववत्कार्यं ॥ ॥ अथ त्रिपुरावातामंत्राः ॥ तत्र निबं धे ॥ अथ रोविनुमानां प्रबले  
वस्थः शरीयुतः ॥ द्वितीयं भूगुसर्गस्यो मनुसानीयमीरितं ॥ एषावा लेति विख्याता जैलोक्य वशकारिणी । अस्मार्थः । वाग्भवं कामवीजं च चतुर्वीजं विसर्ग  
चतुर्दशस्वरयुतं । अस्याः पूजादिकं भैरवी वत्सर्वकार्यं शारदायामुक्तत्वात् ज्ञांतु । विशेषतः न्यासा पूजादिकं तद्दीजेनैव कुर्यात् । करंगन्यासस्तु  
द्विरुक्ता अस्पृशश्चरणं त्रिलक्षजपः । तथा च वर्णलक्षं जपे नमं दशांशं हवने भवेत् ॥ तर्था च ततः कुर्यात्सर्वसौभाग्यवाग्भवेत् । मन्त्रान्नरमाह ज्ञां । सूर्य  
स्वरं समुच्चार्य विनुना दकरचितं । स्वरं तं पृथिवी संस्थं भूयस्वरं समचितं । विनुना दकला कान्तं सर्गवान् भृगुरव्यवयः । शक्रस्वरं समोपेता विद्येयं त्र्य  
क्षरं मता ॥ अन्यथो विनुः । दक्षिणा मूर्तिं संहितायां अथेवं एषा विनुता संज्ञा एतां विद्यामुद्भूत सारं सप्रचयादौ तु शायवोधनात् । तद्यथा निशामलोत्पत्तिवेष्टा  
मयोक्ता ज्ञातये र्यं सर्वथा सर्वकामि । देव्या मप्राये न विद्ययमाया पूर्वतेन प्राणाहीना भवेत् । सेति मुण्डमाला तंत्रे पि । कुमारी याव विद्येयं तथा सप्ताति सुवतो  
तथा । आदिमेन तु तु प्रासा मय्येन तु कीलिता । अंतु मेन तु संभिन्ना तेन विद्या न सिद्धति ॥ तत्रैवं द्वारदोक्त विद्यापि समास्यादिति वाच्यं ॥ तस्या ज्ञानार्ण  
वोक्त विनुघटित्वात् ॥ राघोद्धारमाह मुण्डमाला तंत्रे । केवलं शिवरूपेण शक्तिरूपेण केवलं । मया प्रतिष्ठिता विद्या इति हकारसकारौ वाग्भवे कामरा  
जे च ॥ तृतीयवीजे तु हकारः ॥ वक्ष्यमाण सारं समुर्वये । तथा दर्शनात् हृदयामले पि । वाग्भवं प्रथमं वीजं कामवीजं द्वितीयकं ॥ तृतीयं शक्तिवीजं तु शि  
वयुक्तं सदा भवेत् ॥ एषावा ता समाख्याता सर्वदोष विवर्जिता । तथा श्रीक्रमे वाग्भवं ज्ञो दिनी वीजं ईकारं तंततः पठेत् ॥ शक्तिमोक्षारं संयुक्तं विसर्गं तदधः  
पठेत् ॥ नादविनु शिरसा कान्तं वीजं परमं हर्षं । एतद्दीज त्रयं देविसौ कीर्तितं दनंतरं । इयं यवाक्षरी विद्या कथिता तु विदुर्नृणां ॥ ॥ मन्त्रान्नरं ॥







शिव-  
८

उपरविशयेनमः॥ श्रीभुवनेशान्येनमः॥ श्रीकमलायैनमः॥ श्रीसुभगायैनमः॥ तथाच। ज्ञातारणपरविशोभुवनेशीतदात्मनोरमयाभदेकामनसुभगांज  
येत॥ ततोऽप्यत्रेष्टात्मादिमातुः पूज्याः॥ बोडसंपत्रेष्टनं असतायेनपूरायैनमः॥ एवंमोमानदायैसंप्रदेवंप्रीत्यैतिरत्यैमांक्रियैहंभ्रियैश्चमुवायेरिं  
रायैज्योस्त्रायैनंहेमवत्येष्टुष्टायैरौफर्णिमयिआंनित्यायैहांअमावास्यायै॥ तथाचज्ञां॥ शबेवर्णेः प्रष्टज्याथअत्रष्टर्णचशदिकाः॥ ततश्चतुरश्रेतो  
कपालान्प्रजयेत्॥ तथाचज्ञां॥ चतुरश्रेलोकपालान्क्रमेणपरिप्रजयेत्॥ ततोऽष्टपादिविसर्जनं कर्मसमाधयेत्॥ अस्मत्परश्वरणं लक्षजमः॥ तथाच॥  
ज्ञां॥ एवंभ्याताजयेन्मंत्रंलक्षमेकमनंन्यधीः॥ आग्नेनाग्नेनजुहुवाग्नेदृष्टांमनंतरं॥ इतिभैरवीप्रकरणं॥ ॥ अथविश्या॥ तच्चमेरुः भूमिश्चन्द्रशिवो  
मायाशक्तिरुक्ताभ्यमादनौ अर्द्धचन्द्रश्चविश्वनवारो मेरुश्च्यते॥ महात्रिपुरसुन्दर्यामन्त्रामेहसमुद्भवाः॥ ज्ञांसकलाभुवनेशानीकामेशीवीजमुद्भूतं  
अनेनसकलाविद्याकथयामिवरणने॥ द्वाक्त्रान्तभूर्यवर्णायंकलमभ्येमुलोचने॥ वाग्भवंपंचवर्णीयंकामराजस्तथोच्यते॥ मादनंशिवचन्द्रायेशि  
वानंमीनलोचने॥ कामवीजमिदंभद्रेष्टदूर्णसर्वमोहनं॥ शक्तिवीजंवरहोहंनद्राशंसर्वमोहनं॥ एतामुपास्यदेवेशिकामः सर्वः सुन्दरः॥ कामराजोभवे  
देविविशेषंवल्लरूपिणी॥ अस्पार्थः॥ शक्तिरेकाभूर्यस्वरईकारः॥ तेनककारएकारईकारलकारमहामायाइतिशक्तिकूटं॥ ॥ तथाचन्द्रपीठे॥ स्मरेभ  
वंविदुमतीलपराबान्वंमत्तं॥ शिवोजीवः स्मरः शंतुलपराकामकूटं॥ भृगुः कामः क्षमायाकाप्रशजभिधासतः॥ कामराजमविशेयं॥ ज्ञांमृगुदेविप्रव  
क्षामिलोपासुदाभिधापरां॥ कामराजारवविश्यायाः शक्तिभूर्यसुन्दरि॥ हित्वासुरेवेशिवेन्द्राभ्यांलोपासुदाप्रकाशिता॥ अस्पार्थः॥ कामराजारवविश्याया  
॥ एतदंकारंईकारंस्वयंक्ता आदौहकारंसकारंनदद्यात्॥ अन्यत्समानंइयमप्यगस्तेपासिता॥ अनयोर्भेदमग्रेष्टवक्ष्यामः॥ कामराजारवविश्यायावाग्भ  
वेनवाएनने॥ विशोऽकारंप्रवक्ष्यामिशक्तिमादनमध्वगं॥ शिवंकुर्याद्वाभवेतुशिवायंकामराजकं॥ चन्द्राशंतुततीयंस्याद्वितीयंमनुप्रजिता॥ अस्पार्थः॥ कामं

राम-  
८

शिवस्तदनन्तरंएकारः॥ ततःईकारादित्रयंवाग्भवकूटं॥ द्वितीयंशिवायंकामराजकं॥ तृतीयंशिवकामराजकं॥ ततश्चन्द्रपीठकंसिद्धौभवभूर्यवक्षमायेतिवाग्भवं॥ शिवकामौभगंभूर्यः  
मायेतिकामकं॥ जीवकामौभगंभूर्यः लपराशक्तिकूटं॥ मानदीयंसमुदितासर्वदेवैर्नमस्कृता॥ ज्ञांसहाशंवाग्भवंदेविचन्द्रांशिवमध्वगं॥ मादनंकांमराजेतु  
शक्तिवीजंसहान्तं॥ अस्पार्थः॥ सकारहकारादिकामराजविश्यायावाग्भवंकूटं॥ सकारातलेकारः ततोमहामायाइतिकामराजकूटं॥ अस्पवाग्भवकूटमेव  
शक्तिकूटं॥ ॥ तथाचन्द्रपीठे॥ जीवः शिवकामभगेसर्विनीक्ष्यायेतिवाक्॥ कामंकभगयोर्मध्येशिवशक्तौशिवोभृगुः॥ कभगेभूर्यनपराचन्द्रोपासितवा  
भवं॥ अस्पेववाग्भवंककारएकारयोर्मध्येशिवदशात्कामराजकूटंविशेयंचन्द्रोपासितासहानवंवाग्भवंतुसिवायंसहमध्वगं॥ मादनंकांमवीजंतुततीयंभृगु  
मावती॥ हसायंशक्तिवीजंतुकवेरेणप्रजिता॥ अस्पार्थः॥ कामराजारवविश्यायावाग्भवंहसायमस्यवाग्भवं॥ शिवचक्षोततः कामः ततः शिवः ततएकारातईकारः  
ततोलेकारः ततोमहामायाइतिकामराजकूटं॥ अस्पवाग्भवंकूटमेवशक्तिकूटं॥ ॥ तथाचन्द्रपीठे॥ शिवजीवततः शस्तुः भृगुः कामशिवस्तथाभृगुः शस्तुत  
तीयेज्याभगभूर्यक्षमायराकोवेरिसिद्धिदविद्याविद्याधनसमृद्धिदा॥ कामवीजारवविश्यायास्त्रितयंसुरमंदिते॥ सहस्रंशक्तिवीजंस्यात्विद्यागत्प्रप्र  
जिता॥ अस्पार्थः॥ कामवीजास्पविश्यायायदेववाग्भवंकामवीजकूटमस्यपितदेवशक्तिवीजंतुसहायमितिबिशेषः॥ कामराजारवविश्यामभिरुपचन्द्रपीठे  
अस्पशक्तिकूटंवेत्भृगुशस्तुपुरंसहं॥ भुक्तिभुक्तिप्रदाविद्यालोपासुदातुपासिता॥ इयंतुद्वितीयालोपासुदा॥ कामराजारवविश्यायावाग्भवमादनंयज  
चंद्रंनैवसंयोज्यकामवीजेततः परं॥ हित्वाचन्द्रमुखंकुर्याद्वितीयंनदिप्रजिता॥ अस्पार्थः कामराजारवविश्यायावाग्भवंकामेत्यक्ताचन्द्रेदशात्कामराजे  
पुनः॥ शिवोनेचंद्रंयक्ताचंद्रांशंकुर्यात्जन्यत्समानं॥ तथाचन्द्रपीठे॥ भृगुगेविदुमतीलमायाभृगुः शिवः कामहृदमिमायाभृसारोभुर्भुवनेश्वरीविशयमु  
क्तातुवेनद्विदिश्यावाग्भजारवविश्यायाहित्वाभूमितोयके॥ शक्तिवीजेस्थितंदेविचन्द्राधः कुरुतत्रवातेनशक्तिकूटंचन्द्रेष्टकाममहामायात्मकं॥ विशे



राम  
६२

[illegible]

रामे  
६५

तं पृथक् ॥ वामाक्षिविदुनादाशं विश्वमात्मकलात्मकं ॥ विशादो योजयेद्देवि साक्षाद्विदुस्तत्पिनी ॥ त्रिकूटासकलाभदेयं च कूटाभवनिहि ॥ विष्णोर्वीवसु  
कूटास्यात्सदृशं करी भवेत् ॥ अर्थः ॥ नक्षत्रं रूकारः वाकरां तं शकारः साक्षादिरेकः वामाक्षिरेकः विष्णोर्वीवसादिमण्डितादेवि शिवशक्तिम  
यी सदा ॥ अस्याभेदास्तु सकलाः षड्कूटापरमेश्वरि ॥ वैष्णवी नवकूटस्यासप्तकूटादुशांकरी ॥ पूर्वोक्तबीजद्वयवती वेदादिप्रणवमण्डिता आदौ भूषिता ॥  
॥ अधमहाबोडशी ॥ भेदत्रयं तु कथितं महाविद्यां पुराणप्रिये ॥ आश्वीजद्वयं देवि विपरीतक्रमेणाहि ॥ विलिख्य परमेशानितो न्याति समुद्धरेत् ॥ अन्तर्  
स्वीवरा रोहिण्युमाश्री त्रिपुरेश्वरी ॥ एभिस्तु पंचसंख्याकैर्बीजैः संपुष्टितां यजेत् ॥ षड्कूटां परमेशानि विधेयं बोडशाक्षरी ॥ त्रिकूटाः सकलाभदेयौ डशाक्षरौ भ  
वेनिहि ॥ वैष्णवकोराविंशतौ शैवी सप्तदशाक्षरी ॥ अर्थः ॥ आश्वीजद्वयं मायारमात्मकं तस्याविपरीतक्रमेण आदौ रमापश्चान्माया नन्मध्यस्थितं ॥ का  
मबीजमुरवेकादोयस्याः कुमार्याः सप्तैः पंचसंख्याकैर्बीजैः षड्कूटां सप्तकूटां संपुष्टितां संपुष्टवत्कृतां तेनानुलोमतः पुष्टितमित्यर्थः ॥ ॥ गार्ग्यैः प्रि  
ईश्वर उवाच ॥ रमाबीजं सप्तकूटमायाबीजं नि योजयेत् ॥ कामबीजं समाहितं वाग्बीजं तदनन्तरं ॥ चतुर्दशस्तरोधेतं च त्रिविदुयुगान्वितं ॥ प्रणवं भुवनेशानो  
रमां नैव महेश्वरी ॥ पंचदशाक्षरी पश्चादुद्धरेत् परमेश्वरी ॥ युक्तमात्परमेशानि पूर्वोक्तबीजमंचकं ॥ आतिरव्यसंपुष्टं कुर्याद्विधेयं द्वेष्टकूटका ॥ केचिन्नुअ  
नुलोमतः संपुष्टितां वदन्ति तत्त्व ॥ ॥ तथा न्वयोगिनी तन्त्रे ॥ श्रीबीजमायां स्मर्यो निवाक्ति स्तारं च मायाकमलाधविद्या ॥ शक्त्यादिवीजैश्च विलोमतः स  
श्रीबोडशी यंच शिवप्रदिष्टा ॥ ॥ तथा चरुद्रजामले ॥ श्रीमायामदनो बीणी परतारं शिनप्रिया ॥ हरिप्रिया त्रिकूटासापरावाणि मनोभवः ॥ मायातल्लक्ष्मी  
महाविद्या श्रीबीजौ यशी पर ॥ ॥ दक्षिणां च नैतु ॥ द्वितीयस्यादियुगमनुविपरीतं लिखेत्तु धीः ॥ वालां चान्तर्मुखीं हत्वा विलिखेत्तदनन्तरं ॥ तारमाया  
ततो लक्ष्मीं तथा कूटत्रयं लिखेत् ॥ कलया संपुष्टं कुर्यादमारव्यां परमेश्वरि ॥ कलयां पूर्वोक्तशक्त्यादिपंचकलया रमां प्रावादिषड्कूटां ॥ उमारव्यामि



निपादयमेवार्थः। केचिन्नुक्तलयास्थलेवालयापाठं कुर्वन्ति परमेश्वरीमिति च वालया अंतर्मुखया संपुटं वदन्ति रमारम्यो श्रीपरमेश्वरीं हीमिति च ते  
 न उन्नेदल्लोहं शौः श्रीं हीं इति वदन्ति ॥ तनु संपुटं सर्वांश्च परितो ज्ञानं न्ययापत्रे सर्वतः प्रविरोधाच्च ॥ ॥ तथा वशीक्रमसंहितायां ॥ श्रीमाया  
 मदनीयोनिः परेता निमुखे कुक्षविदादि मुवनेशानी श्रीबीजं च त्रिकूटं ॥ अष्टकं संपुटी कुर्यात् आदौ पंचभिरक्षरैः ॥ ॥ मायातन्त्रे ॥ लक्ष्मीपरा  
 दनयो निमुता च वा निस्तारं पराचकमलायथ मूलविद्या शक्त्यादिभिश्च विपरीततया प्रदिष्ट श्रीमंत्र एजमुदितं परदेवतायां ॥ तेनानुलोमतः पंचबीजे  
 संपुतामिति च मतं हेतुतैव रमाया तारः परालक्ष्मीः कुमारिका ॥ विद्याव्यस्तावाला श्रीपरा तथा व्यस्ता विपरीता ॥ तिव्यस्तैवार्थः ॥ कुमारी चानर्मुखी अत्र कुमा  
 रिकान्नरैतः रंदित्रिवीजसम्बन्धस्तत्रैकवाक्यत्वात् ॥ श्रीपरा वेति पाठेन केवलं वालाव्यस्ता श्रीपरा चेति ॥ विद्यानां षोडशबीजानं स्वरूपकथनं वा तेन  
 श्रीमाया तारमाया श्रीवालत्रिकूटं अन्तर्मुखी वाला रमाया इति मतं हेतुं ॥ ॥ कुलामते ॥ श्रीबीजं शक्तिबीजं च वाग्भवं च वाग्मवीजं च वालान्तं संस्थितं बीजं  
 प्रणवं च तत्परं शक्तिवीरमां चैव विद्यां च परमेश्वरी ॥ लोपाया कामराजं च त्रिकूटमथवा परं ॥ विन्यस्य प्रणावाद्या निबीजानि पंचसुंदरि ॥ विपरीतक्रमेणैव  
 विन्यसेत् षोडशीपरा ॥ ॥ यामले च ॥ लक्ष्मीपरा मदनवाग्भवशक्तिबीजं तारं च शक्तिकमले यथ मूलविद्या ॥ कूटजये च विपरीततया निमुक्तं श्रीषोडशाक्ष  
 रमिदं रागमुपसिद्धं ॥ त्रिकूटवालाया कामादि चकारा तस्मात्मायां च ॥ ॥ निबंधे च ॥ शोतोने शिवपूर्वसप्तमुखं तं सृष्ट्या तमस्ता चित्तं देवीं दक्षिणावाहु  
 दा क्रतुनयं कामः कला लांछितं ॥ दन्तानोर्द्वयं सजीवदशनं शेषे मुखे नान्वितं ॥ बीजं पंचकमिस्थमेव मुदितं सर्वांश्च सिद्धिप्रदं ॥ वेदाद्यं त्रिगुणारमामथवेदे  
 कामेन संसेविता लोपां वा पुमरे व पंचकमिषो पूर्व विलोमक्रमैः ॥ एवाक्षी परमा परा तस्मात् सर्वांश्च सिद्धिप्रदा सारासारत एव समस्त जगतो मुनिभिरुता शि  
 वा ॥ सेयं श्रीब्रह्मरूपा सकल गुणमयी मित्रं गुणानिष्पृणं चासाक्षा श्रीकाम उद्यामुरमिनि निवहेर्वदितान्तरूपा ॥ स एव अन्तो यस्य तेन शांतः चकारः स

एवाज्ञो यस्य तेन सकारः ॥ शोवाहकारः तस्य पूर्वसप्तमेरेकः स ह्रस्वान्तमीकारः मस्तकमनुस्वारः तेन रमा बीजं देवीमाया दक्षिणावाहुः ककारः शजो लकारः  
 वामनयनं ईकारः कलाविन्दु तेन लांछितं कामं तेन कामबीजं ॥ दन्तान्तरेकारः दुर्दुर्मुखं मुखस्योर्द्वयं विन्दुः जीवः सकारः शेषदशनमौकारः मुखं विसर्गः ॥  
 तेन परबीजं वेदाद्यं प्रणावनिगुणामाया ॥ ॥ ज्ञाणार्णवे ॥ वज्रकोटि स ह्रस्वैस्तु जिह्वाकोटि शोते रमि ॥ वर्णितुं नैव शक्त्यं श्रीविद्या षोडशाक्षरी ॥ वैखरी वा  
 यमावदा दशक्रा गवर्णने ॥ यतो निरक्षरं वस्तु परतत्रैव कारकं ॥ मूकी भूता हि मय्यती मध्यमा मध्यमा भवेत् ॥ अत्र विद्यास्वरूपा हि भुक्ति मुक्ति फलप्रदा  
 एकोच्चारणे देवे शोवाजपेयस्य कोटयः ॥ अस्मिन् प्रसङ्गात्तिष्ठति रापंतु वस्तथा ॥ काव्यादितीर्थयात्रासुः सुाहुकोटि त्रयान्विताः ॥ तुलोनायां ते देवेशिना  
 त्रकार्यं विचारणा ॥ एकोच्चारणारिजे किंपुनर्ब्रह्मकेवलं ॥ षोडशार्णमहाविद्या नवकाव्याकदस्वन ॥ गोति तव्या त्वया भद्रैश्च यो निरिवपार्वति ॥ ॥  
 सिद्धियामले ॥ कामो मायारमावाला त्रिकूटस्त्री भगां कुक्षौ ॥ काली कामकला कुर्वन् सर्वाद्यो प्रणवप्रिये ॥ श्रीमहा षोडशी यंच याख्याता भुवनत्रयं ॥ ज्ञा  
 नेन गृह्य विद्या सर्वा प्रायेण मस्कृता ॥ सप्तलक्ष महाविद्यास्तत्रादौ कथिता प्रिये ॥ सारासारत एव विद्याया विद्याः सुगोपिताः बहुना किमिहोक्तेन तासां सा  
 रति षोडशी ॥ ॥ रुद्रयामले ॥ लोपायाः शक्ति कूटं ते हंस बीजमुतायीदे ॥ तथा वा प्रदक्षी विद्या साक्षात् ज्ञानस्वरूपिणी ॥ लोपाप्रदा वा भवेत्तु पृथगेति  
 वयोजनात् ॥ सकारं कामराजादौ लोपातु षोडशाक्षरी ॥ अनया सदक्षी विद्या न विद्या र्णवगोचरे ॥ तत्रैव विद्या र्णवी वाग्भवे तु कानै ज्ञान नमियोजनात् ॥  
 षोडशार्णमहाविद्या चिद्वैकमयी भुवा ॥ लोपावाग्भवशक्रांते शिवबीजं नियोजयेत् ॥ तथैव शक्तिबीजे बलोपा वा प्रदशाक्षरी ॥ अस्याः स्मरणमात्रेण  
 शिवो भवति नान्यथा ॥ अनिमाद्यष्ट सिद्धीक्षो साक्षाद्भूमिपुंर ॥ तत्रैव लोपाप्रदामधिष्ठता ॥ अधरं विन्दुनायकं वाग्भवायेनियोजयेत् ॥ मादनं काम  
 बीजा च मरे श्वरी ॥ भृगुः सर्गा चित्तो देवि सगुना च स नित ॥ अत्र विद्याक्षरी ज्येष्ठा श्रीविद्या भवि दुर्गा ॥ श्रीगुरो रूपया देवि नित्य सिद्धिप्रदा यिनी ॥ न



कृत्वा तु लोपामुद्रां महेश्वरीं। अथादशाक्षरीं। अथ भाषायावदाने। अन्यथा साधमाप्नोति कुलनस्य विनिव्यति। सर्वका ल्यानदाविद्या सर्ववि  
प्रविभासेनि। सर्वसौभाग्यदाविदे सर्वसंगलक्ष्मिणी। अन्यथा दशविद्यात्रै लोकोचति दुर्लभा॥ तत्रैव कामराजाक्षपविद्यायावाभवादौतुवाग्भवं। भुव  
नेही कामबीजे श्रीबीजं शक्ति पूर्वतः। एषा पृथ्व्या दशोक्तोक्तसर्वसिद्धिप्रदायिका। भोगमोक्षप्रदासाक्षात्पुत्रद्वार्थप्रदायिका। अनया सदश्री विद्यानवि  
आर्णवगोचरे॥ नास्ति नास्ति परं नास्ति सत्यं सत्यं वदामि ते। तत्रैव प्रणवं पूर्वमुद्राविलोमां बालित तो वैकुल सुंदरी। कामाक्षरं शक्तिवर्णं पुरन्दरं हरेततः।  
भुवनेही समुद्रतपविलोमां मानकांततः प्रणवं सविसर्गं नुप्रस्थकुल सुंदरी। लोपावाग्भवमुद्राविलोमां बालिकांततः। प्रणवं सविसर्गं नु ततो वैकु  
ल सुंदरी। शक्ति कूटमध्यभागे हकारं योजयेद्दिवे। विलोमां बालिकांततः प्रणवं सविसर्गकः॥ इयं श्री परमाविद्या केवलामोक्षदायिनी। अस्या लक्षज  
पेनैव किन्तु सिद्धिर्भूतते। अस्याः स्मरणमात्रेण शिवो भवति नान्यथा। कुल सुंदरी बाला जलार्णवप्रणवः॥ श्री क्रमे॥ तां विद्यां शृणु देवेशि कामामिदं  
समन्वितं। नादविदु कलाभेदाभरीयस्वरसंयुतः। महाश्री सुंदरी विद्यामहात्रिपुर सुंदरी। ककारे सर्वमुत्पन्नं कामवैवल्यदायकं। लकारे सकलैश्वर्यं  
ईकारे सर्वसौख्यं। एवं बीजत्रये देवि विद्यानां सारसाग्रहं। वाग्भवं कामराजं च शक्तित्वेन निबोजयेत्। कामबीजं लोपामुद्रा योर्विशेषेण माह॥ कुलादिहो  
॥ श्री परावाग्भवं शैश्वरी तारमन्त्रं॥ आद्यमूर्तैर्भिद्यमाना सुंदरी वक्षिषा भवेत्। तथा अनयोराशे मायायुक्ती कामबीजं काममाया श्रीजंतया। श्री  
माया कामबीजं तदात्रि विधा दशाक्षरी। तथा च काममाया रमा पूर्वो माया लक्ष्मीः स्मरस्तथा। रमा माया तथा कामो वसुचक्षाक्षरी त्रिधा। स्मरं योनिं लक्ष्मीं त्रि  
भयमिति भगवदाचार्यप्रणिपादितं च। श्री क्रमे॥ माया बीजं ततो ह्रिदि कामं शकं वियज्जमात्। जातवदो मृगं केन लोहितं परमेश्वरी। एतद्वाग्भवकृतं च पूर्व  
वत् कामराजकं। तथैव शक्तिबीजं तु सुन्दर्येषा प्रकीर्तिता। अत्रापि पूर्वबीज संयोगः॥ माया ईकारः। विरटो ईकारः। पुनः शक्तिमाह एतद्गुणं ततो मा

यावत्सासजो हरेति ना। वामनेत्रेण संयुक्तो नादविदु विभूषिता। एतद्वाग्भवमुद्रिष्टं पूर्ववच्छक्तिकामकं॥ भगं एकारः। अत्र विशेषः। वृक्षबीजे यदा  
दशात्रिकूटे देवि दुर्लभे। प्रथमं सुंदरी देवि द्वितीयं वृक्ष सुंदरी। शक्ति कूटे महेशानि अनन सुन्दरी मत। एषा तु दशश्री विद्यामते भेदेन दर्शिता। त्रिकूटे  
हंसबीजं विदुसर्गविभूषितं। एषा श्री प्राण संयुक्ता दारिद्र्या दुःखमोचनी। शक्तिर्महेशः कामश्च इदं बीजं ततः परं। माहा माया ततः पश्चात्तवस्ते हावदा  
महं॥ पूर्ववत् कामराजादौ वर्णो निक्षिपितमिह को। इति शाक्तामहाविद्या पश्चिमात्राय योजिता। शक्तिः सकारः पूर्ववत् कामराजविद्यावत्। अत्रापि पूर्ववत् बीज सं  
योगः। शिव बीजं शक्तिसोमं मादनं च पुरंदरं। ओमवह्नि समा युक्तं तु शिखरविदु कं। पूर्ववत् कामराजं तु शक्तिबीजं समुद्धरेत्। एषा विद्या महेशानि वर्णितुं नै  
व शक्यते। शक्तिः सकारः सोमः सकारः पूर्ववत् कामराजविद्यावत्। शिवः शक्तिर्महेशानि वाग्भवं बीजमुत्तमं। कामं योम च देवेशि महामाया ततः परं। सोमं योम  
महामाया नवार्णमरिकीर्तिता। रुद्रशक्तिरियं देवि पूर्वमायेतु नायिका। मादनं गोत्रभित्ता नौरे कवामाक्षि च इवान्। नादविदु समा युक्तः कथितः परमेश्वरि  
अस्मात्तव गगनं शक्रो नकुली दोनं लंलथा। माया विदुसना देन कामराजं समुद्धरेत्। शक्तिर्मादनं शक्रश्च हरे वह्निनु मायया। विदुना दसमाक्रांतः कथितकाम  
दोमनुः। एषा विद्या महेशानि कथिते मीका दशाक्षरी। मादनं च वक्रं च लोहिता रुद्रयोगिनी। पुरन्दरे महामाया वाग्भवं बीजमुद्धृतं। पूर्ववत् कामराजाश्च मुद्धरे  
देवि सुन्दरी। लोहिताक्षकारः रुद्रयोगिनी मकारः पूर्ववत् कामराजवत्। भृगीशं गगनं हानं कालमिदं महेश्वरं। वामाक्षि वह्नि विद्यायां वाग्भवं परमेश्वरि। कामबीजं  
शक्ति कूटं पूर्ववत् कथितं प्रिये॥ अस्यार्थः॥ भृगीशः सकारः हानः क्षकारः कालो मकारः पूर्ववत् कामराजवद्विज्ञां च॥ विदुरी शक्ततो हानः कालेशः पृथिवीततः। भुव  
नेही ततः पश्चाद्वाग्भवं कथितं प्रिये॥ कामराजं शक्ति कूटं पूर्ववत् कथितं प्रिये। विदुरी शउकार युक्तो हकारः कालेशो मकारः॥ शक्तिः स्वयं भूः शं भुवश्च शक्रु भुव  
नेही शः। शिवो मादनं रुद्रं महामाया ततः परं॥ कामः शिवतातो वृक्षः। भुवनेश्वरी। एषा तु परमेशानि सुन्दरी सुभगो दया। वाग्बीजं विजया माया वृक्षा शक्र



सुप्रार्थनी। मन्मथं शिवशक्तिश्चमादनो हर इन्द्रकः। माहा मायाततः पश्चात् शक्तिर्ननु ससर्गकः। चन्द्रः प्रजापतिः शक्तिमहामायाततः परा॥ अष्टादशाक्षरी  
विशामहात्रिपुरसुन्दरी। सर्वानेहं ससंयुक्तान दारिद्र्याक्षरी भवेत्॥ श्रीदेवुवाच॥ भाषासु स्थितिर्हृदि निरग्रा पंचमुन्दरी। कथयस्व प्रभो देवयदितेरो  
चते मयि॥ इत्यरेवाच॥ शिवो मादन इन्द्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी। ब्रह्मा शिवे च शक्तिश्च महामायाततः परा॥ मदनैश्चै शक्तिश्चिवो महामायाततः दानिकं। शाक्तः स  
कारः। एवाक्षप्रदरी। भाषासाक्षात्त्रिपुरसुन्दरी। शिवश्चान्यस्तथा कामः शक्रश्च भुवनेश्वरी। शिवे च कामरुद्रौ च चन्द्रश्च परमेश्वरी। शक्तिश्च कामश्च शक्र  
श्च महामायाततः परा॥ इयं सृष्टिः॥ शिवे चैकामशक्तिश्च माया मायाततः परं। कामश्च द्योमहेराश्च इन्द्रः शक्तिश्च सोमश्च सत्यो ब्रह्मा महेन्द्ररी॥ एवानिगरव्याम्  
नो हकारः॥ देवुवाच॥ स्वप्नावतीं मधुमतीं कथयस्व मयि प्रभो। इदानीं श्रोतुमिच्छामि मदिवास्ति कृपामयि॥ इत्यरेवाच॥ शिवो मादन शक्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी।  
महेशो ब्रह्माक्षुश्च चन्द्रोऽपि परमेश्वरी॥ महेशः शक्तिकामश्च पुरन्दरो विये तथा॥ अग्निमाया कलायुक्तं नादविभुविभूषितं। हंसो हकारः माया कला ईकारः। ए  
षा स्वप्नावती॥ ॥ ब्रह्मा महेरा इन्द्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी। ब्रह्मा विये तत्तु कस्त्यर भुवनेश्वरी॥ मरुत्यकारः एषामधुमती॥ ॥ वामकेश्वरविश्वेश्वरी  
कूटक्रमपाभिका। सौभाग्याद्यास्त्रिकूटेन पंचम्याः पंचकूटकं। त्रिपुरायामहाविद्या कूटैकादशानिर्मिता॥ ॥ अथ पंचमी॥ कामं विष्णुयुतं देवि शक्तिर्माये  
न्यमेव महामायाततः पश्चाद्वा भवबीजमुद्धरेत्। विष्णुयुतं अकारसंयुतं मित्यर्थं। शक्तिरेकारः माया ईकारः। वियश्चन्द्रततः पश्चात् कलौ नकुलिवह्निवामाया।  
स्वरेण संयुक्तं विभुनादकलान्वितं। प्रथमं कामबीजं स्वबीजं परमदुर्लभं। वियद्विष्णुयुतं कामाहंसः शक्रस्ततः परं॥ महामायाततः पश्चात् स्वप्नावती च कथ्यते। एत  
दीजं कामकृतं। हंसो हकारः। मादनं शिवबीजं ततः परं॥ इन्द्रबीजं ततः पश्चात् माहा मायां समुद्धरेत्॥ इति तृतीयं॥ ॥ इयं मधुमती॥ शिवबीजं तथा कामं चन्द्रं देवीनि  
योजयेत्॥ महामायाततः पश्चात् शक्ति कूटं समुद्धरेत्॥ देवी सकारः। कुलोदितो। वाग्भवं प्रथमं कूटं शक्ति कूटं च पंचमं। मध्यकूटं त्रयं देविकामराजं मनोहरं॥ जी

वप्राणौ महादेवी मादनं तदनंतरं॥ इन्द्रबीजं ततः पश्चाद्भुवनेश्वरी ततः परं॥ इति वा शक्ति कूटं बीजं सकारः। प्राणो हकारः॥ अथ वा देवदेवेशि सौभाग्याद्याश्च वा  
भवं। कूटत्रयं कामराजं शक्तिबीजं च पूर्ववत्॥ वामनेत्रादि कूटं वा भगादि कूटमेव च॥ अरिहासिद्धिदा विद्या सर्वदोषविवर्जिता॥ भगएकारः। एतेनाद्यधायं  
चमीवा भवशक्ति कूटभेदेन॥ ॥ तथा यामने॥ द्विविधा पंचमी विद्या पंचपंचाक्षरी परा॥ मध्ये षडक्षरी वैवशक्तिश्च चतुरक्षरा। षडितिकामराजविद्याया  
मध्यकूटं॥ शक्ति कूटमिति कामराजस्य शक्ति कूटमित्यर्थः॥ एवाचतुर्द्धावा भवकूटभेदात्॥ एतयोः कामराजस्य तृतीयकूटं तु। तत्रैव कामबीजं महेशानि शि  
वबीजं ततः परं॥ तदधो हंसबीजं च इन्द्रबीजं विचितयेत्॥ महामायाततः पश्चात् कूटं परमदुर्लभं। एवापि पूर्ववदष्टधा अन्या चतुर्विधा तथा॥ तत्त्वबीधे कामाकासप  
राशक्रमं स्थानरुत कूपिणी तत्रैव कामबीजं महेशानि शक्तुबीजं ततः परं॥ तदधो हंसबीजं च इन्द्रबीजं ततो लिखेत्॥ तदनेव महामाया कूटं परमदुर्लभं॥ एवा  
ष्टाष्टधान्या चतुर्द्धातेन मष्टत्रिंशदूपिणी। एतासां चैव विद्यानां प्राणं शृणु वरुणने॥ रामा माया हंसबीजं वा भवाद्येनियोजयेत्॥ शक्तनेव महादेवि हंसमा  
यां रमां तथा॥ एभिर्भुक्तेन देवेशि विद्याजपनमाचरेत्। जपश्च सप्तप्रवारमेव दीपिन्या तथा दर्शनात्॥ एवायामिति पूर्वोक्तश्री क्रमोक्तविद्यायां॥ ॥ पंचम्या  
सुविशेषः॥ तद्यथा। रमां मायां हंसबीजं वा भवाद्येनियोजयेत्॥ कात्मनेन महेशानि हंसमायां रमां तथा। कामराजत्रये देविककारं शक्रसंयुतं। मायाविद्धि  
श्चरयुतं सूर्यकोटिसमप्रभं। प्रथमं कामकूटस्य चाद्येनियोजयेदिदं। वानं वह्नि समायुक्तं वामनेत्रेण भूषितं। नादविभुसमायुक्तं शिवो बीजमुदाहृतं। द्विती  
यं कामराजं तु जपेत्तु सुन्दरी। गगनं वह्नि संयुक्तं वामनेत्रसमं चितं। नादविभुसमायुक्तं मायाबीजं प्रकीर्तितं। मधुमतीं जपेत्तु चापि सर्वकामफलप्रदा॥  
॥ अथ दीपनी॥ तारं तक्ष्मी च वा बीजं मन्मथं भुवनेश्वरीं। ततः पश्चात् माहा मायां समुद्धरेत्॥ प्रणवं भुवनेश्वरीं रमां कामं च वाग्भवं। कामबीजं  
ततो जप्त्वा त्रैलोक्ये हो भकारकं॥ त्रैलोक्यं चापि वाग्बीजं रमां तथा॥ स्वप्नावतीं महादेवि जपेत्तु त्रसमाहितः। प्रणवं चाधकामं रमा च भुवनेश्वरी॥







०४

॥ अथ मंत्रादिमाहायगायत्र्याचं त्रिरुतक्षिपेत् ॥ यथाशक्ति जपेदेवीं गायत्री तदनंतरं ॥ तर्पणार्थं समाचम्य पाणानामस्य साधकः ॥ वसून् रुद्रान् तथोदित्यान् तथैवां  
गिरसंगतः ॥ देवान् गवस्तोषु सवि सुहृद्दान् ग्रहानपि ॥ लोकां मुद्रामहत्या चानुसूयामुषितीर्थकैः ॥ नक्षत्रराशि योगश्वकरणानि यथाक्रमं ॥ चतुर्थं विद्विजामानं  
देवीतीर्थेन तर्पयेत् ॥ मरीचिमन्त्रिपुल्लं पुलस्तं क्रतुमेव ॥ वसिष्ठं च भरद्वाजं गौतमागस्त्यनामकौ ॥ अग्निस्मान्नावर्षिषदः पितृंश्च स्वपितृक्रमात् ॥ त्रिधाडेनान्  
हृदानांश्च पितृतीर्थेन तर्पयेत् ॥ भैरवान् क्षत्रपालांश्च कुमारी योगिनीगणं ॥ भूतानि सर्वसत्त्वानि तृप्यन्त्वन्नानि तर्पयेत् ॥ ॥ दक्षिणं मूर्तेर्नु ॥ तर्पणं च ततः कुर्यात्  
देवर्षिपितृवर्षकं ॥ ततः तस्मिन् जले त्रिकोणं च तुरस्त्रं विभाज्य गणेशाबदुकोचकस्य वा मंदक्षितः संतर्प्य त्रिकोणं च तुरस्त्रं त एते ईशानादि वायव्यानां वक्ष  
माणं गुरुपक्षं संतर्प्य त्रिकोणं मध्ये साध्य सिद्धासनं मंत्रैर्वक्ष्यमानैः संतर्प्य जले न भगवती मावास्तपरा मृतधारया पुनः पूर्वक्रमेण संतर्प्य त्रिकोणे शुक्रामे श्वर्यादि  
देवीजयं समयविशयां संतर्प्य च तुरस्त्रकोणे बुधं अंगे देवता तर्पयेत् ॥ तत आब्रण देवतानां तर्प्य एतत्कृत्वा सूर्यार्घ्यं दत्वा हंसः सोहमित्युपस्थानय सचिन्मणाले  
तीर्थं विसृज्य नियतवचनो यागस्थाने गच्छेत् ॥ यागस्थानं तु कालीकुसुमद्रावे ॥ अरण्यं स्वल्पकामानां सिद्ध्यर्थं पूजनं हितं ॥ निष्कामानां मुमुक्षूणां गृहे सत्तं  
सदा र्वनं ॥ ऋषीणां मुनिमुरव्यानां दीक्षितानां द्विजन्मनां ॥ गृहेषु यजनसंस्थं रसैवाक्षेक्षु संभवैः ॥ ॥ कुलार्णवेपि ॥ एकाने निर्जने रम्ये देशे वा धाविवर्जिते ॥  
सुखासीने समासीनः प्राश्नुखो वायुदश्चुरवः ॥ तत्रादौ सूर्यपूजा ॥ ॥ तदुक्तं रुद्रजामले ॥ आदित्यं पूजयेद्दौष्ट्यक्षं लोकसाक्षिणं ॥ अन्यथानैव सिद्धिः स्यात्  
तत्त्वकोटि शतैरपि ॥ हस्तवराजेषु ॥ स्नानं तु विधिं च संध्यां तर्पणं सूर्यपूजनं ॥ कृत्वा पूजा लये चोन्नपंचमी पूजयाम्यहमिति ॥ ततो गृहे द्वारं गत्वा च आमत  
त्वाय स्वाहा ॥ ॐ विष्णवे त्वाय स्वाहा ॥ ॐ शिव त्वाय स्वाहा ॥ इति त्रिशंखसामान्यार्घ्यविधाय द्वारं पूजा कुर्यात् ॥ यथा लयाद्वारे मभूत् क्षणदक्षिणामपार्श्वं चोत्स  
पत्यर्धं र्हेतुं श्रीं गंगणपत्रये नमः ॥ १ क्षां क्षणपादाय नमः ॥ २ द्वारे श्रीं नमः ॥ ३ देह न्ये नमः ॥ ततो वामपादपुरःसरं चान्तःप्रविश्य अग्न्यादिकोणे शुभं ध्येदि शुभं ॥



शिव.  
७५

१ गंगा पतये नमः २ दुर्गायै नमः ३ वांदुवायै नमः ४ क्षात्रपा लायनमः ५ मध्येरलमण्डपायनमः ६ शुक्रकामदेवाय रत्ने नमः ७ वसंताय प्रीत्यै नमः ८ गंगायै नमः ९ सांसरस्वते नमः १० श्रीभूषे नमः ११ सोमभुजारण्या सरस्वतीं प्रियं मायां दुर्गचतुर्दशं तन्तरं ॥ भद्रकालीं तथा स्वस्तिकां हं वैवशुभं करिं गोरीं च लोकधात्रीं च तथा वागीश्वरीं मपि ॥ एतां पूजयेत् ॥ ऐं ह्रीं श्रीं रक्तदा दशशक्तिमुक्ताय दीपनाथाय नमः इति पुष्पांजलिं मुंचेत् ॥ ॥ विम्बसोरे ॥ समुद्रमेखहे देवि पर्यंतस्य लमण्डले ॥ विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यां पादस्य दर्शनमस्वमे ॥ इति प्रसाज्ज उँष्टु धित्व याधतालोका देवित्वं विष्णुनाथताः ॥ त्वं च भारयमां नित्यं पवित्रं कुरु तासनमिति निवेशततो रन्ने रावामपादघातत्रयेण भौमान् विद्यात्सार्य अस्त्रजप्रेन जलेन नारीक्षणा नृशीवालान्यस्तनी दृष्ट्वा दिव्या संकुर्व्यात्कल्पसूत्रे यद्यपि वाद्यग्निसलिलानां बद्ध्यात्मक प्राणायामैः शोषनदनप्लावनं न विधाय त्रिः प्राणार्घ्यं च दिति ॥ तथा पिमातृकान्यासानन्तरं प्राणायामो बोध्यः ॥ ॥ तथा च तंत्रांतरे भूतशुद्धिविधायस्थं मातृकान्यासमाचरेत् प्राणायामत्रयं कृत्वान्यासानन्यान् समाचरेत् ॥ क्रमश्चादिन्यासं यथा ॥ शिरसि दक्षिणामूर्तये नमः ॥ मुखे पंक्तिच्छन्दसे नमः ॥ हृदि त्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमः ॥ गुह्ये बाभववीजाय नमः ॥ पादयोः शक्तिकूटाय नमः ॥ सर्वाङ्गे कामबीजकीलकाय नमः ॥ ॥ तंत्रान्तरे ॥ क्रमिन्यासो मूर्द्धदेशे छन्दस्तुमुखपंकजे ॥ देवताहृदये चैव बीजंतु गुह्यदेशके ॥ शक्तिं च पादयोर्चैव सर्वादिकीलकं न्यसेत् ॥ ततः कण्ठग्रासः यथा अंमध्यमाभ्यानमः ॥ आं अनामिकाभ्यानमः ॥ सौः कनिष्ठाभ्यानमः ॥ अं अंगुष्ठाभ्यानमः ॥ आं तर्जनीभ्यानमः ॥ सौः करतलपृष्ठाभ्यानमः ॥ ॥ तथा वनवरनेश्वरे ॥ एतद्बीजं त्रिएतत्त्वमभायं गुहीयत ॥ शुद्धिं करस्य कुर्वीत तत्तयोः षष्ठ्योरधि ॥ चतुर्थी नतिसंयुक्तानाममंत्रैः पृथक् पृथक् ॥ ततो बालामुच्चार्य आत्मानं त्रिपुरसुन्दरि रक्ष रक्ष हृदये जहं दद्यात् ॥ पुनः सौः अस्याय फट् ॥ इति दिग्बन्धनं ततः ॥ ततो बलां ते अमृतार्णवासनाय नमः ॥ पादयोः बालां ते त्रिपुरेश्वरियोतां पुजासनाय नमः ॥ इति जानुद्वये तथा वयामहे ॥ अमृतार्णवशोपय्यासनाय नमो मनुः ॥ पादयोर्विन्यसेयं चात्वालां ते त्रिपुरेश्वरि ॥ पोता पुजासनायान्ते नामोजानुनि विन्यसेत् ॥ ततो ह्रीं लीं सौं ॥ त्रिपुर

सुन्दरीदेवतासनायनमः॥ रतिउद्दये॥ तथाचहींहींसौत्रिपुरसुन्दरीतिपदंततः॥ डेनंदेयासनंचानेनमउत्तुहयेन्यसेत्॥ ततोहैं ह्रीं हसौःत्रिपुरवा  
सिनीचक्रासनायनमइतिस्फिग्द्वये॥ हसौः ह्रींसौःत्रिपुरश्रीसर्वमंत्रासनायनमः॥ शुद्धेहींहींत्रिपुरमालिनीसाध्यासिद्ध्यासनायनमः॥ रतिनाभिदेशे।  
हसरैंहसकरींहसरैःत्रिपुरस्वाध्यायकदाकिपीठासनायनमः॥ वक्षसिचक्रविद्यानांवीजानेमहात्रिपुरभैरविसदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमोब्रह्मरन्ध्रे॥  
तथाचयामते॥ हैंह्रीं हसौःरनेत्रिपुरवासिनीतिचक्रासनायनममुनास्फिग्द्वयेप्रविन्यसेत्॥ त्रिकूटविद्या॥ हसैंहसहींहसौंश्रुतेत्रिपुरश्रीपुदंततः॥ सर्व  
मंत्रासनायानेनमोगुह्येप्रविन्यसेत्॥ हींहींत्रिपुरमालिन्यनेततःसध्यपदंवदेत्॥ ततःसिद्ध्यासनंदन्तनाभिदेशेप्रविन्यसेत्॥ हसैंहसकरींहसौंरनेत्रिपुरवाप  
दंततः॥ पर्यंकदाकिपीठासनायनमोवक्षसिचक्रविद्यावीजानेमहात्रिपुरभैरवी॥ सदाशिवमहाप्रेतपदासनायनममुनाब्रह्मरन्ध्रेस्था  
नेप्रविन्यसेत्॥ ततःषडंगन्यासः॥ सैसर्वज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीहृदयायनमः॥ हींनित्यसुतप्रिज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीक्षिरसेन्वाहसौःअनादिबोधशक्ति  
श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीक्षिरायेवधृदिसुतंत्रज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीचक्रवायहं॥ हींअलुप्तज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनेत्रत्रयायबोधहं॥ सौःअनंतशक्तिश्रीमहा  
त्रिपुरसुन्दरीअस्त्रायधृ॥ ॥ तथाचनवरत्नेश्वरे॥ सर्वज्ञातित्यसुतप्रताचअनादिबोधश्चतन्त्रताच॥ अलुप्तज्ञाशक्तिमननताचषडाहुरंगतिशिवयोःशिवाशः  
तथावीजाने॥ नामसंयो ज्ञयातियुक्तंषडंगकं॥ ततोवक्षिनीन्यासादिन्यासः॥ संक्षेपप्रयोगउक्तः॥ ततो नवयोनात्मकन्यासः॥ तथाचवालायांत्रिपुरेशान्वानवयोन्यांकितं  
न्यसेत्॥ प्रयोगश्चभैरवीप्रकरणोउक्तः॥ पुनर्वातांसमुच्चार्यगोलकतेनबिन्दयेत्॥ पुनर्वातांसमुच्चार्यचतुरस्त्रंविदितयेत्॥ ततःपीठतलन्यासौ॥ यथामूलवाग्भवमुच्चार्यअग्नि  
चक्रेकामगिर्यालयेमित्रीद्वानाथात्मकेरुद्रात्मशक्तिरनेश्वरिदेविश्रीपाडुकायेनमः॥ आधारेद्वितीयकूटमुच्चार्यसूर्यचक्रेकर्णगिरिपीठेवक्षीकानाथात्मिकेविष्णुरत्न  
शक्तिवज्रेश्वरीदेवीश्रीपाडुकायेनमः॥ हृदये॥ तृतीयकूटमुच्चार्यसोमचक्रेजालंधरपीठेउद्दिशानाथात्मिकेभगमालिनीदेवीब्रह्मात्मशक्तिश्रीपाडुकायेनमः॥ रत्नाटे॥ तुरी



यदीजसुचार्यआमृतव्यापिकायैश्रीमहात्रिपुरसुन्दर्येनमः ॥ चक्रेऽद्यायपीठे श्रीनर्यनाथात्मिकेपरं ब्रह्मात्मशक्ति श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरिचक्रेश्वर्येनमो ब्रह्मरुध्रे  
॥ ॥ ततस्तत्त्वन्यासः ॥ यथा मूलवागभवमुच्चार्य आत्मतत्त्वव्यापिकैश्रीमहात्रिपुरसुन्दर्येनमः आधारे ॥ द्वितीयकूटमुच्चार्य विशातत्त्वव्यापिकायैश्रीमहात्रि  
पुरसुन्दर्येनमो हृदये ॥ तृतीयकूटमुच्चार्य शिवतत्त्वव्यापिकायैश्रीमहात्रिपुरसुन्दर्येनमो भूमध्ये ॥ तुरीयकूटमुच्चार्य सर्वतत्त्वव्यापिकायैश्रीमहात्रिपुरसुन्द  
र्येनमो ब्रह्मरुध्रे ॥ ॥ ततः पंचदशीन्यासः ॥ यथा मुले हृदि च ध्रुवोः कर्णयोर्नासोर्मुखधुजमुगं पृष्ठयान्धुगनाभिषु प्रत्येकं नमो नमस्तु मंत्रवर्णन्यसेत् ॥ ॥  
अथ षोडशीन्यासः ॥ ब्रह्मरुध्रे संपूर्णविद्यारक्तवर्णविचिंतयेत् ॥ सोभा गृह्णीत नो मुद्रां वामांगे ध्यायेत् सुधीः ॥ रिपुजिह्वां यहां मुद्रां वामपादतलन्यसेत् ॥ ततः  
पादयोर्जंघयोर्जान्वोः कक्षा मधुनिपृष्ठके ॥ नाभौ पार्श्वद्वये चापि स्तनयो रंशयोस्तथा ॥ कर्णयोर्ब्रह्मरुध्रे च वदने ध्रुवि पावति ॥ ततः कर्णयुदेशे तु करवेष्टनयोः क्रमा  
त् ॥ इति संहारन्यासः ॥ ॥ अथ स्थितिक्रतिक्रमः ॥ कर्णो रं गृहिषु पंच ब्रह्मरुध्रे मुखे हृदि त्रयं नासादिषादांतमेकं ॥ कण्ठात्ताभिपथ्य नमः परं ॥ एकं कण्ठतल्ल  
रंघ्रे पर्यंतं पादयो रं गृहिषु पंच ॥ ॥ अथ सृष्टिन्यासः ॥ ब्रह्मरुध्रे तलाटे नेत्रे श्रवणे घ्राणे आखे दन्तांतर्द्धं जिह्वायां विबुधे पृष्ठे सर्वांगके हृदि ॥ स्तने कुक्षौ वलिते  
च षोडशार्णं प्रविन्यसेत् ॥ ॥ अथ षोडशीन्यासः ॥ ऐं ह्रीं श्रीं अं विष्णवे श्रुतं श्रीभ्यानमः शिरसि ॥ १ अं विष्णवे श्रुतं ह्रीं भ्यानं मुखे हृत्ने ॥ २ ईं विनायक उचिर्भ्यानं मोचक्षुषि ॥  
३ ईं शिवे त्रिमशानि भ्यानं मो वामनेत्रे ॥ ४ उं विष्णु हृत्पुष्टि भ्यानं मो दक्षकैरी ॥ ५ उं विष्णु कर्तृ सरस्वती भ्यानं मो वामकर्णे ॥ ६ अं विष्णु जरति भ्यानं मो दक्षनासि ॥ ७ मंग  
एतय कमेधा भ्यानं मो वामनसि ॥ ८ लं एकदन्तकानि भ्यानं मो दक्षगणेशे ॥ ९ लं द्विदन्तकामिनी भ्यानं मो वामगणेशे ॥ १० एंगं ब्रह्मनेमो हिनी भ्यानं मो ओष्ठे ॥ ऐं निरंजन  
जटा भ्यानं मो धरे ॥ ११ ओं कपर्दतनीजा भ्यानं मो उर्द्धदने ॥ १२ ओं दीर्घमुखज्वाला मुखी भ्यानं मो धोदने ॥ १३ अं कं के रे वरानदी भ्यानं मो ब्रह्मरुध्रे ॥ अः हृष्यज सुवला  
भ्यानं मो मुखे नमः सर्वत्र ॥ १४ कं गणनाथकामरूपिणी भ्यानं मो दक्षस्कन्धे ॥ रवं एवंगजे नृधुध्यां भ्यानं मो दक्षकुर्परे ॥ १५ गं सूर्यकर्णजयिनी भ्यानं मो मनिवन्धे ॥ १६ चं त्रिनेत्र

राम

७८

सत्वाभ्यां दक्षांगुलिमुले ॥ १७ उं लम्बोदरविशेषाभ्यां अंगुल्यये ॥ चं महानादस्वत् पिरी भ्यां वामस्कंधे ॥ १८ चं वतुर्मुनिकामदाभ्यां वामकुर्परे ॥ १९ जं सदाशिवमद  
विह्वलाभ्यां मणिवंधे ॥ २० अं ओं दविकटाभ्यां अंगुलिमुले ॥ २१ जं दुर्मखघराभ्यां दक्षकक्षधः ॥ २२ उं सुमुखभृतिभ्यां दक्षजानुति ॥ २३ उं प्रमोदभूमिभ्यां दक्षगु  
स्ते ॥ २४ उं कपादसतीभ्यां अंगुल्यधः ॥ २५ उं द्विजिह्वावामाभ्यां अंगुल्यये ॥ २६ एं सुरमानुविभ्यां वामकक्षधः ॥ तं वीरमकरध्वजाभ्यां वामजानुति ॥ २७ धं मनुखविकर्ण  
भ्यां गुल्फे ॥ २८ उं वरदभक्त्याभ्यां अंगुल्यधः ॥ २९ धं वामदेवलज्वाभ्यां अंगुल्यये ॥ ३० नं वक्रतुण्डी दीर्घघोराभ्यां दक्षकक्षधः ॥ ३१ पं द्विरधरतुर्द्धवाभ्यां वामकक्षधः ॥ ३२  
कं सेनानिधामिनीभ्यां पृष्ठे रंध्रे ॥ ३३ वं गमणी एत्रिभ्यां नाभौ ॥ ३४ मं मर्तवदिकाभ्यां उदरे ॥ ३५ मं विमलशशिप्रभाभ्यां हृदि ॥ ३६ धं मतवाहनलोलाक्षी दक्षस्कंधे ॥  
३७ रं जटितुलाक्षीभ्यां ककुदि ॥ ३८ लं मूर्तित्राहिभ्यां वामस्कंधे ॥ ३९ वं वक्रिडुर्भगाभ्यां दक्षहस्ते ॥ ४० वं वरेण्यसुभगाभ्यां हृदादि वामहस्ते ॥ ४१ धं हृषकेतनशिवाभ्यां  
हृदि दक्षपादे ॥ ४२ सं दधप्रियडुर्भगाभ्यां हृदादि वामपादे ॥ ४३ गं गणेशविग्रहारिभ्यां गुह्रिष्याभ्यां हृदाशुदरे ॥ ४४ लं मेघनादकालीभ्यां हृदादि मुखे ॥ ४५ गं गण  
ेश्वरकालजिह्वाभ्यानं मो मुखे ॥ इति गणेशन्यासः ॥ अथ ग्रहन्यासः ॥ ॥ ३ अं १५ आं आदित्यरविविभ्यानं मो हृदपाधः ॥ २ सौं ४ सौं सोमरमाभ्यानं मो भूमध्ये  
३ कं ५ मंगलकरकाभ्यानं मो नेत्रे ॥ ४ चं ५ बुधजानरूपाभ्यानं मो हृदये ॥ ५ उं ५ हं हृत्पुष्टि यशस्विनीभ्यां कर्णे ॥ ६ तं ५ शुं शुक्रकादिनीभ्यानं मो हृदये ॥ ७ धं ५  
शं शनैश्वरशक्तिभ्यानं मो नाभौ ॥ ८ धं रं राहु रुद्राभ्यानं मो वक्त्रे ॥ ९ लं ५ कं केतुवायवीभ्यानं मो मुखे ॥ तथा वज्रां ॥ त्वरे रक्त हृदि त्यसेत् ॥ यवर्णे राक्षसी ततः भू  
युमेत्यादि ॥ ॥ अथ नक्षत्रन्यासः ॥ ३ अं आं अश्विनी नमो ललाटे ॥ ४ ईं ईं भरणी नमो वक्त्रे ॥ ५ लं धं कं केतुकायै नमो वामनेत्रे ॥ ६ मं मं लं रं रोहिणी नमो दक्ष  
कर्णे ॥ ७ ईं मृगशिरसे नमो वामकर्णे ॥ ८ ऐं आर्द्राये नमो दक्षनासाभ्यां ॥ ९ ओं औं पुनर्वसवे नमो वामनासायां ॥ १० कं पुष्याये नमो दक्षकरो ॥ ११ रवं गं अश्लेषाये नमो द  
क्षस्कन्धे ॥ १२ धं उं मघाये नमः वामस्कंधे ॥ १३ चं पूर्वफाल्गुणैये नमो दक्षकुर्परे ॥ १४ धं उं चरकालौरेये नमो वामकुर्परे ॥ १५ जं जं हस्ताये नमो मणिबन्धे ॥ १६ धं चं चि











राम.  
७५

[illegible]



शिव  
१०

न्यसेदं कुशततः। ततो भूलेन व्यापकं कृत्वा नवमुद्राः प्रदर्शयेत्। यथा। जो सर्वसंभोगिणीं सर्वविद्याविणीं। तौ आकर्षणीतुं सर्वावेदिनीं सः सर्वोन्मादिनीं क्रोम  
हं कुशं। हसद्वर्गं रेवरीं हसौः बीजमुद्रां योनिमुद्रां न्यासकाले सुयोगिनीयातः काले धवायनासमयहोमकर्माणि। जपकासेवाधिते वा विनियोगपृथक् पृथक्  
कृत्वा कारयेत् समस्तं वा कुर्यात् साधकसंनतः॥ ॥ ततो बानं। ततः पञ्चभिर्भां देविं कालां किरलो ज्वलां जवाकुं शुभशंकां सदा डिमी कुशुमोयमां पप्रणीत्रयी काशा  
कुंकुमाकरासंनिभां। स्फुरन्मुकुटमारिक्किकिनीं जालमंदितां। कालालिकुलसंकाशकुटिला लकपयुवां। प्रमगास्त्रासंकाशवदनां भोजमंरुतां किञ्चिद  
धेनुकुटिललाटमुद्रा पदि कां। पिनाकिवर्णं रुकार इलतापरमेश्वरी। आनन्दमुदितो ह्लासलोलां दोलितलोचनां। स्फुरन्मयु वसंकाशां विलसं मकुण्ड  
लां। विष्णुकर्मा विनिर्माणास्तुलविस्मयना सिकां। नाभविदुमविम्बा हरकोष्ठी ममृतोपमं। करं बुजपुरवज्ज्योतिर्वितानितलभस्थनां। मुक्ताहारसुतोपेतस  
मुन्नतपयोधरां त्रिवलिवलया युक्तमध्यदेशसुशोभितां। अनर्घ्यरत्नघटितकाञ्चीयुतानितं विनीं। नितंबविं वदिरदरे मरजीवरं कुशं। कदलीललितस्त  
म्भसुकुमारोत्तमीश्वरीं। लावण्यकुसुमाकारा तुमण्डलमंभुरां। लावण्यकदरी तुल्यजंघा युगलमण्डितां। गुह्यगुह्यपदद्वन्द्वप्रपदां कितकद्वयान्। ननु  
दीर्घाङ्गुलीस्तद्वनरवराजीविवाजितां। अलविष्णुशिरोरत्ननिघट्टवरणासुजां। शीतां शुशतसंकाशकानि मन्तानहसिनि। लोहितयजितसिंहरजवादा डिमण्णि  
नीम। रक्तवस्त्रपरीधानां पाशकुशकरेयतां। रक्तपत्रविनिष्कानुरक्ताभरणभूषितां। चतुर्भुजां त्रिनेत्रां तुष्यं च वारुणधनुर्दण्डं। कर्पूरसकरे निश्रतामूरपरिता  
ननां। महामण्डसदोद्यामकुंकुमारुणविग्रहां। सर्वभंगारवेशाद्यां सर्वाभरणाभूषितां। जगदाह्लादननीजगद्गजनरूपिणीं। जगदाकर्षणकरिं जगत्कारणरू  
पिणीं। सर्वतंत्रमयीं देवीं सर्वसौम्यसुंदरीं। सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां सर्वशक्तिमयीं शिवां॥ एवं रूपमात्मनो ध्यात्वा मानसैः संसृजयेत्। यथाहृत्य प्रमथे देवीं विभाव्य कुन्दसि  
नीपात्रसंस्थेन पाशं दधात्॥ ततो मनश्चाव्यं रत्नासरुजदत्तपञ्चभृंगारत्नलितपरमा मृतजलेनावमनीयं मुखपंकजदधात्। विंशतितलेन गंधं च अहिंसां विज्ञानं क्षमां च

राम  
८८

यां मनोभवं अमोह अमास्यं अमायां अनहं अरागं अदेवां श्रियाणि दशरतानि पुष्पाणि दधात्। गंधात्मकं धूपं॥ ततो रुपं दीपं वायुतपे अमरं वामं रत्नार्थं दर्पणं द  
धात्। चतुर्भुजं तुष्यं प्रणम्य लां आनन्दो हारमुज्ज्वलं अनाहतध्वनिमयीं घण्टां निवेदयेत्। ततः सुधारसंभुषितां सपर्वतं दत्वा मनो नर्तकमण्डलाणि संगीतं गादिनसोऽपवेः।  
नृत्यगीतैश्च वाद्यैश्च तोषयेत् परमेश्वरीं। एवं संपूज्या भेदेन जपः कार्यः॥ ततो वहिः पूजामारभेत्॥ ॥ ततो र्घ्यस्थापनं॥ प्रथमं सामान्यार्घ्यं तत्र क्रमः॥ आदीजते न चतुरस्रं  
विधाय तद्वर्तमानं लिखेत्॥ ॐ मण्डलाय नमः इति पुष्पैस्तमभ्यर्च्य तत्र साधारणं संस्थाप्य वालयातमभ्यर्च्य मुद्रां जलेन तमा पूर्य हें सर्वशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी  
दयाय नमः॥ इत्यादि षडङ्गानि संपूज्य तदुपरि मूलमस्तथा जपेत्॥ ॥ ततो विशेषार्घ्यस्थापनं॥ तत्पात्रं तु तंत्रानरे॥ पात्रं कांचनकाचवृक्षजनि तं मत्ता करे लो ज्वलं वि  
श्वामित्रमयं च कामरुमिदं हेमं तथा स्फाटिकं। ताञ्छ्रीतिदमिहि सिद्धिजनकं श्रीनारिकेलोद्भवं कापालं स्फुटिमन्त्रसिद्धिजनकं मुक्तिप्रदं मौक्तिकं॥ ॥ तदुक्तं नवरत्नेषु  
रे॥ नवपात्रं महेशानीं विज्ञेयं जो नमो नमं। नालिकेला विधं देवि विज्ञेयं जो नमत्यकं। रत्नपात्रं च शुश्रोणि जे यं मध्यमवो नमो मध्यमो नमगं विलंबं शतक्षजमेव च। करं  
सुमध्यसं प्रोक्तं मन्त्रयं कल्पसाधनं। वक्ष्याकर्षणकर्माणि हेमपात्रे सुशोभने। पानिके पौष्पके वाधिरजतं कारयेत् प्रिये। लोहपात्रं विजानीयान्मारोचानमेतन्नाम  
कार्येषु पात्राणं हि देवे लोहमग्रयं। सर्वकार्येषु कर्तव्यं विश्वामित्रं चतुर्भुते। कुलोद्वादनकार्येषु कांचनपात्रं विधीयते। काचपात्रं विजानीयान्मन्त्राधारणकर्माणि। न  
वपात्रं तु गृहीया मुक्तिमुक्तिप्रदायकं। द्रव्यार्घ्यपात्रं देवेशि बुद्ध्या देवताः सदा। नृत्यं तिसर्वयोगिन्यः प्रीत्या सिद्धिददयन्ति। सामान्यविशेषार्घ्यद्वयस्यावश्यकत्वं॥  
॥ तथा च नवरत्नेषु॥ एकपात्रं न कर्तव्यं ददिसाभात हे श्वरः। मन्त्राश्च प्राप्नुया यानि आपदश्च मदेयदे॥ इह लोके हरिः स्यान्मृते च पशुतां वृजेत्। आत्मश्रीज क्रमोर्म  
धो सामान्यार्घ्यं जलेन त्रिकोणावृत्तं दत्वा चतुरस्रं मण्डलं कृत्वा त्रिकोणमध्यमं लविशयामध्यं संपूज्य त्रिकोणे प्रत्येकं कूटैः पूजयेद् दगादिकमेण। ततः बहकोरो मू  
लविशयादि एव ता षडङ्गानि पूजयेत्॥ हें आचारशास्त्रेन मन्त्रं अग्निमंडलाय दशकलात्मने॥ अर्घ्यपात्राधारय नम इति आधारं पूजयेत्॥ तत्र मन्त्राकारेण बन्धे दवा



शिव  
८५

[illegible]

६५

पञ्चरत्नप्रकाशशुनीतरत्नप्रकाशवज्ररत्नप्रकाशरायवैद्यरत्नप्रकाशमासिकमंडपायसहस्रस्तम्भमंडपायअमृतवापिकायैआनन्दवापिकायैनिर्मलवा  
पिकायैवात्ताउपोदाशचन्द्रिकोदारायमहाभंगारपरिवायैमहापद्मायैचिंतामणिग्रहराजायपूर्वप्रायपूर्वदारायदक्षिणान्तरायदक्षिणदारायपश्चिमान्तराय  
पश्चिमदारायउत्तरान्तरायउत्तरदाराय॥रत्नदीपवलयायमहासिंहासनायब्रह्ममयैकमंचपादायविष्णुमयैकमंचपादायब्रह्ममयैकमंचपादायईश्वरमयैकमं  
चपादायसदाशिवमयंचकलकायहंसभूतनिकायहंसभूतमहोपधानायकौशुमास्तरागायवितानिकायैमहाचतिकायैसर्वत्रपुरावादिनमोजेनमजयेत्॥त  
दुपरिहसोःसदाशिवमहाप्रेतपयासनयनमःपुनर्धात्वात्रिबंडांमुद्रांबोधरेमातृकायन्त्रेसमाभीयंक्षींश्रीसौत्रिपुरसुन्दरीमूर्तिकल्पयामिइतिविन्दोकरितम्  
र्त्तवाहयेत्॥हसरैहसकलरैहसरैइमुच्चार्यमहापद्मवनान्तस्थेकारणानन्दविग्रहे।सर्वभूतहितेमातरेह्येहपरमेश्वरि॥इतिवैन्दवचक्रेपाचितिमावाह्यआवाह  
नादिप्राणप्रतिष्ठानंसमाप्यवाराकोदराद्यांशकुशादिमुद्राःप्रदर्श्य॥ततोपथोपचारैःसंपूज्यत्रिधासनपर्वयेत्॥तत्रायंक्रमः॥सव्यहस्तानामिकांगुष्ठानखाग्र  
तद्वत्तृतीयात्रार्घविदुनाअन्यहस्ताक्षिप्रपुष्पाक्षताक्षिपैःश्रीमहात्रिपुरसुन्दरितर्पयामीतित्रिस्तर्पयेत्॥॥तदुक्तंतेज॥अंगुष्ठानामिकायोगाद्यामहस्तस्वपा  
र्वति॥तर्पयेत्सुन्दरीदेवींसमुद्रांचसबाहूनां।तर्पणानिमुखेदेविस्त्रिबारंमूलविग्रहाअंगुष्ठानामिकाभ्यांतुनखैर्निर्दिष्टमुद्रां।श्रीपात्रस्योदकंविदुंतर्पयेत्  
लनायिकां।अंगुष्ठाभैरवोदेविअनामावलिउकाप्रियो।सद्येनहस्तयोगेनतर्पयेत्ताकुलेश्वरिं।विशेषस्तु॥अछानामिकाभ्यांतुवक्ष्यकर्मणि तर्पयेत्॥अंगुष्ठानामि  
काभ्यांतुतर्पयेत्श्रीतिकर्मणि।तर्जन्यंगुष्ठयोगेनतर्पयेदाभिचारिके।कनिकांगुष्ठयोगेनस्तम्भनेतर्पयेत्त्रिये।ततोश्रीबासुरवायुजोणेमध्येदिभुवङ्गानिपू  
जयेत्॥तत्रपासवताशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीहृदयायनमः।क्षींनित्यतृप्तिशक्तिमहात्रिपुरसुन्दरीविश्वेस्वाहा।सौःअनादिशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीवि  
श्वेवैवद्॥ऐंस्वतन्त्राक्षिकववायहूं।क्षींअनुप्राक्षिकश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीशिखायेवौषद्।सौःअनादिशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीअस्त्रायफद्।ततःस्वसरीरे







शिव  
८३

प्रजिताः तर्पिताः सन्तु रतिविशेषाद्योदकेन मूलदेवैः समर्पयेत् ॥ ततोऽपि मिति सर्वसंशोभिरीमुद्रां प्रदर्श्य सै आत्मतत्वाय स्वाहा ॥ कौं विद्यातत्वाय स्वाहा ॥ सौः शिवतत्वाय  
स्वाहा रतिविशेषाद्योदकेन तर्पयेत् ॥ १ ॥ ततः षोडशदलेषु प्रथमदलारभ्य वामावर्त्तेन ३ अंकामाकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ आं उच्चाकर्षिणी नित्याकला श्रीपा  
द एव सर्वत्र नित्याकला प्रयोगः ॥ तथा च नवरत्ने भरे ॥ विलोमे यजे देवताः कामा नित्याः कलाः पुनः ॥ ३ ई अङ्कारकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ ई सर्वाकर्षिणी  
नित्याकला श्रीपाद ३ उं स्पर्शकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ उं नित्याकला श्रीपाद ३ एं नामाकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ उं बीजाकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ औं आत्मा  
कर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ अं अमृताकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ३ अः शरीरकर्षिणी नित्याकला श्रीपाद ॥ ततः चक्राये सर्वांश्च परिहर कषोडशदलवक्त्रे वि  
पुरे भरे चक्रनायिका धिक्किते ॥ एता कामाकर्षिण्याश्चागुप्रयोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेवैः समर्पयेत् ॥ दी मिति सर्वविद्या विरीमुद्रां प्रदर्श्य सै आत्मतत्वाय स्वाहा इ  
त्यादि पूर्ववत् ॥ २ ॥ अष्टदलवक्त्रेषु पूर्वदिचतुर्दलेषु वामावर्त्तेन ३ क ५ अनंगकुसुमादेवी श्रीपाद ३ चं ५ अतंगमेखलादेवी श्रीपाद ३ टं ५ अमंगमदनादेवी श्री  
पाद ३ तं ५ अनंगमदनातुरादेवी श्रीपाद ३ अग्नादिकोरोमु ३ यं अनंगरेखादेवी श्रीपाद ३ शं अं सं हं अनंगकुशादेवी श्रीपाद ३ तं अं  
अनंगमानिनीदेवी श्रीपाद ॥ चक्राये ३ सर्वसंशोभनाष्टदलचक्राय नमः ॥ ३ ईं कौं सौः त्रिपुरसुंदरी चक्रनायिका धिक्किते ॥ एता अनंगकुसुमाश्चागुप्रयोगिन्यः समुद्रा  
इति आदि मूलदेवैः समर्पयेत् ॥ कौं मिति सर्वकर्षिणीमुद्रां प्रदर्श्य सै आत्मतत्वाय स्वाहा इत्यादि पूर्ववत् ॥ ३ ॥ चतुर्दशाक्षरवक्त्राच्च समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणान्त्यावत् सर्व  
संशोभिरीशक्तिश्रीपाद सर्वविद्यावरीश्रीपाद सर्वाकर्षिणीश्रीपाद ३ सर्वादिनीश्रीपाद ३ सर्वादिनीश्रीपाद ३ सर्वसम्मोहनिदेवैश्रीपाद ३ सर्वसंभनकारि  
णीदेवीश्रीपाद ३ सर्वविमर्शनीदेवीश्रीपाद ३ सर्वसत्त्वशंकरेश्रीपाद ३ सर्वजनीदेवीश्रीपाद ३ सर्वोन्मादिनीदेवीश्रीपाद ३ सर्वाधिसाधिनीश्रीपाद सर्वसंपर्षि  
रणीश्रीपाद ३ सर्वतन्त्रमयीश्रीपाद ३ सर्वदुःखक्षयकरीश्रीपाद ३ सर्वत्राकिमप्रयोगः ॥ चक्राये ३ सर्वसौभाग्यदयक चतुर्दशाक्षरवक्त्राय नमः ॥ ईं कौं सौः

राम  
८३

त्रिपुरवासिनी चक्रनायिका श्रीपाद पूरतत्त्वादिशिरो ३ सुं सर्ववेशकरीमुद्राश्रीपाद ३ वेमेई शिवादि सिद्धि श्रीपाद ३ सांख्यमीमांसकन्यायदर्शनेभ्यो नमः अत्र सौभाग्य  
दायकचतुर्दशाक्षरवक्त्रे त्रिपुरवासिनी चक्रनायिका धिक्किते एताः सर्वसंशोभिण्याः शं क्रयः सप्रदययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेवैः समर्पयेत् ॥ सुं सर्ववेशकरीमुद्रां प्र  
दर्श्य सै आत्मतत्वाय स्वाहा इत्यादि पूर्ववत् ॥ ४ ॥ बहिर्दशाक्षरवक्त्राच्च समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणान्त्यावत् सर्वसिद्धिप्रदाश्रीपाद ३ सर्वसम्युदाश्रीपाद ३ सर्वप्रियं करीश्री  
पाद ३ सर्वमंगलकारिणीश्रीपाद ३ सर्वकामप्रदाश्रीपाद ३ सर्वदुःखविमोचनीश्रीपाद ३ सर्वमृत्युप्रहामनीश्रीपाद ३ सर्वाङ्गसुन्दरीश्रीपाद ३ सर्वसौभाग्यदायिनी  
श्रीपाद ३ चक्राये सर्वाधिसाधकरहिर्दशाक्षरवक्त्राय नमः ॥ ३ ईं सै हं सै कौं सौः त्रिपुराश्री चक्रनायिका श्रीपाद ३ एतत्त्वादिशिरो सः सर्वोन्मादिनीमुद्राश्रीपाद वामेव सि  
त्वादि सिद्धि श्रीपाद ३ वैयकदर्शनाय नमः अत्र सर्वाधिसाधके बहिर्दशाक्षरवक्त्रे त्रिपुराश्री चक्रनायिका धिक्किते एताः सर्वदादेव कुलकौलिनीयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूल  
तदेवैः समर्पयेत् ॥ सः सर्वोन्मादिनीमुद्रां प्रदर्श्य सै आत्मतत्वाय स्वाहा इत्यादि पूर्ववत् ॥ ५ ॥ अंतर्दशाक्षरवक्त्राच्च पश्चिमादि दक्षिणान्त्यावत् सर्वज्ञाश्रीपाद ३ सर्वत्राकिमयीश्रीपा  
द ३ सर्वैश्वर्यप्रदायिनीश्रीपाद ३ सर्वज्ञानमयीश्रीपाद ३ सर्ववाधिविनाशिनीश्रीपाद ३ सः सर्वाधारस्वरूपीणीश्रीपाद ३ सर्वपापहरीश्रीपाद ३ सर्वानन्दमयीश्रीपा  
द ३ सर्वरक्षास्वरूपिणीश्रीपाद ३ सर्वोपेतफलप्रदादेवीश्रीपाद ३ सर्वत्र चक्राये ३ सर्वरक्षाकरन ईशाक्षरवक्त्राय नमः ॥ ईं कौं सौः त्रिपुरमालिनी चक्रनायिका श्रीपाद ॥  
३ एतत्त्वादिशिरो ३ कौं महां कुशमुद्रा श्रीपाद ३ वामे प्राकट्या सिद्धि श्रीपाद ३ सौरदर्शनाय नमः तत्र सर्वरक्षारेत्त ईशाक्षरवक्त्रे त्रिपुरमालिनी चक्राधिक्किते ॥ एताः सज्ञाया  
देवो निगर्भयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेवैः समर्पयेत् ॥ ३ कौं महां कुशमुद्रां प्रदर्श्य सै आत्मतत्वाय स्वाहा इत्यादि पूर्ववत् ॥ ६ ॥ ततोऽष्टाक्षरवक्त्राच्च समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणा  
न्त्यावत् अं १ दलजुं वसिनी वाग्देवता श्रीपाद ३ कं ५ के लईं कामेश्वरी वाग्देवता श्रीपाद ३ चं ५ लवनीं मोदिनी वाग्देवता श्रीपाद ३ टं ५ भुं विमला वाग्देवता श्रीपाद ३ तं ५  
जमरीं अरुणा वाग्देवता श्रीपाद ३ यं ५ महसखरूं जयिनी वाग्देवता श्रीपाद ३ यं अरूं सर्वेश्वरी वाग्देवता श्रीपाद ३ शं क्षमरीं कौलिनी वाग्देवता श्रीपाद ३ चक्राये सर्व



रेगहराष्टकचक्रायनमः॥ श्रीं श्रीं सौः॥ त्रिपुरासिद्धान्तिनाम्नीपाद् ३२ तस्यादक्षिणे हसरवर्के रेवरी मुद्रा श्रीपाद् ३ वामे धूम्रसिद्धि श्रीपाद् ३ वैष्णवदर्शनायनमः॥ अत्र  
 सर्वरोगहरेश्वरवक्त्रे त्रिपुरासिद्धिदायकनायिकाधिष्ठिते स्तुतावस्थित्या योगिनः समुद्रा इत्यादि मूलदेवैः समर्पयेत्॥ हसरवर्के रेवरी मुद्रां प्रदर्श्य ह्ये आत्मतत्वाद्यस्त्वोह  
 त्यादि पर्ववत्॥ ७॥ त्रिकोणावापेयतो वाभावर्त्तेन यन्मिमादिदक्षिणान्त्यावत्॥ श्रीं श्रीं श्रीं सुंसः कामेश्वरकामेश्वरिजम्भनवारोभ्योनमः॥ श्रीं ५ वंसर्व मोहनायकामेश्वरता  
 मेश्वरिधनुषेनमः॥ श्रीं ५ श्रीं श्रीं वक्त्रे करणाय कामेश्वरकामेश्वरीपादायनमः॥ श्रीं ५ श्रीं सर्वस्तम्भनकराय कामेश्वरकामेश्वरी अंकुशायनमः त्रिकोणागदक्षिणे नरको  
 मुमूलवाभवमुच्चार्य अग्निवक्त्रे कामगिर्यालये मित्रिदनाथात्मिके रुद्रात्मशक्तिकामेश्वरी देवी श्रीपाद् ३ त्रिपुराजमुच्चार्य सुवक्त्रे जालधरपीठवक्त्रे शानाथात्मि  
 के विष्णुमहात्मिकामेश्वरी देवी नित्या श्रीपाद् ३ कर्त्तिके रुद्रमुच्चार्य सोमवक्त्रे पीठे उद्दीशनाथात्मिके ब्रह्मात्मशक्ति भगमाहिनी देवी श्रीपाद् ३ चक्राये सर्वसिद्धिप्रदायवक्त्रे  
 नमः॥ हसरहंसकलरौ हंसकलरौः त्रिपुरासिद्धान्तिनाम्नीपाद् ३ तस्यादक्षिणे ३ हसौ वीजमुद्रा श्रीपाद् ३ वामे ३ हसासिद्धि श्रीपाद् ३ शाक्तदर्शनायनमः सर्वसिद्धिप्रदायवक्त्रे  
 वासावापयाशंकुविभूषितान्तरे त्रिपुरावाचक्रनायिकाधिष्ठिते स्तुताः कामेश्वर्या आञ्जितरहस्य योगिनः समुद्रा इत्यादि मूलदेवैः समर्पयेत्॥ हसौः वीजमु  
 द्रां प्रदर्श्य ह्ये आत्मतत्वाद्यस्त्वोह त्यादि पर्ववत्॥ ततो वैन्दववक्त्रे मूलमुच्चार्य श्रीमहाविपुरसुन्दरी नित्या श्रीपाद् ३ इति त्रिः शंकुज्यवक्त्राये सर्वानन्दमयवैन्दवव  
 क्रायनमः मूलमुच्चार्य श्रीमहाविपुरसुन्दरी चक्रनायिका श्रीपाद् ३ तस्यादक्षिणे ह्ये योनिमुद्रा श्रीपाद् ३ वामे धूम्रसिद्धि श्रीपाद् ३ मोक्षश्रीपाद् ३ शैवदर्श  
 नायनमः अत्र सर्वानन्दमये वक्त्रे वैन्दवपदं बलस्वरूपिणी पराशक्ति श्रीमहाविपुरसुन्दरी समस्तवक्त्रनायिका संविर्निरुपायवक्त्रनायिकाधिष्ठिते त्रैलोक्य  
 मोहनसर्वासापरिहरक सर्वसंशोभनकारक सर्वसौभाग्यदायक सर्वरक्षाकर सर्वरोगहर सर्वसिद्धि श्रीवक्त्रसमुन्नीलितसमस्तप्रकटगुणगुणप्रतरसंप्रदाय  
 कुतकोलिनी सर्वरहस्यातिरहस्यपरपररहस्यसमस्तयोगिनी परिहृतश्रीपुत्रा त्रिपुरेश्वरी त्रिपुरसुन्दरी त्रिपुरवासिनी त्रिपुराश्रीपुरमाहिनी त्रिपुरासिद्धान्तिनाम्नीपाद्

राम.  
८४

त्रिपुरास्वातन्त्रकनायिकावन्दितचरणकमलश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीतिपादेवीसर्ववक्त्रेश्वरीसर्वविद्येश्वरीसर्वधीश्वरीसर्वतत्त्वेश्वरीसर्ववीरेश्वरीत्रैलोक्यमोहनी  
जगदुत्पत्तिमातृकासर्ववक्त्रमजीतनायिकासहिताःसमुद्राःसागुद्राःसर्वसिद्धयःसर्वरिवाहःसर्वोपचारैःमहात्रिपुरसुन्दरीपरपरयासमर्पयामूजितालयि  
ताःसन्नु इतिविशेषार्चोदकेनअक्षतकुसुमैःप्रधानदेव्यावाहनहस्तैर्यथेष्टततो नवमुद्राप्रदर्शयेत्आत्मतत्त्वायस्वाहा।क्रींविद्यातत्त्वायस्वाहा।सौःशिवतत्त्वायस्वा  
हेतित्रिरर्चोदकेनतर्प्ययेत्॥ततो गंधधूपामृतमालिकादीन् दत्वा ऐं ह्रस्वनादयमूलमुच्चार्यवनस्पतिवासोत्पन्नोगंधाद्योगंधसंघातः॥ओ ज्ञेयःसर्वदेवानां भू  
यो यंप्रतिगृह्णातिमिति क्षयं दद्यात्॥मूलमुच्चार्य स्वप्रकाशमहाक्षयःसर्वत्रतिमिरमहःसबाह्याभ्यंतरं योतिर्दीपो यंप्रतिगृह्णातां॥ इति दीपं दद्यात्॥ततो मूलमुच्चार्य  
महात्रिपुरसुन्दर्यै देवतार्यै निवेद्यं कल्पयामिनमः॥ इति नैवेद्यं॥ ततो नित्यहोमं कुर्यात्तद्यथापरिमित्य भूमौ मूलं अथानाभस्वाहाःमूलं समानायस्वाहामूलं बानायस्वा  
हा षडंगेनाप्युत्ति दद्यात्॥ततःस्वधामेविकोलेचतुरस्रो लता ऐं क्रीं व्यापकमण्डलाय नमः अर्द्धान्नं पूर्णं सहितं स्थापयेत्तत्र भाजनां त्रिधा पठनकलावर्णम  
मुं दद्याद्वर्तिततः॥ॐ क्रीं सर्वविघ्नहृन्मः सर्वभूतेभ्यो हूं स्वाहेति सामान्यार्चोदकेन दत्वा तत्त्वमुद्राप्रदर्शयेत्॥ततो बटुकादिभ्यो बलिं दद्यात्॥तत ईशानवायुर्निर्ऋतिर्वा  
क्किं कोरी कुत्रिकोराह नमः एतानि रुत्वा तेषु वां बटुकाय नमः यां योगिने त्रिभ्यो नमः क्षां क्षत्रपालाय नमः गों गणपतये नमः इति संस्तुत्य तेषु द्रव्यभविताजालिनिक्षिप्य  
नर्ति दद्यात्॥इष्टो हि देवी पुत्रवदकनाथकपिलजयभारत्रिसौ च नन्वाला मुख सर्वविद्याधाकाशसर्वोपचारसहितं बलिं गृह्णतु स्वाहेत्यनेन बटुकाय बलिं दद्यात्॥वा  
मां गुह्यानामायोगेन मुद्राप्रदर्शयेत्॥ॐ ह्रस्वनादतो वा दित्विजगता तते भूतले निष्कले वा पाताले वा तले वा च वनसलिलयौर्यत्र कुत्र स्थितो वा भवेत्पीठोपपीठादि  
षु बलुतपक्ष्मपदीपादिमोक्षेःपीठादेवःसदानःशुभवलिनिबिनायानुवीरेद्युवंशः॥यां योगिनीभ्यःस्वाहा सर्वयोगिनी हूं कद्रु स्वाहेत्यनेन बलिं दद्यात्॥वामहस्तां  
गुह्यतर्जनीमध्यमां नाभिर्यान्मां रेणुमुद्राप्रदर्शयेत्॥ह्रीं श्रीं भूं भैं ह्रीं धाः स्थानक्षेत्रपालक्षपदीपादिसहितं बलिं गृह्णतु स्वाहेत्यनेन क्षेत्रपालबलिं रुनेत्॥







श्री  
८६

निरस्तः तत्र ॥ स्वाहायुः ॥ गोपयन् ॥ सुलि संवृतं ॥ पुंकारं वत तो वाचं विदुः ॥ छित्तमस्तकं ॥ श्रीवत्साय ततो सुकं शिखाये च ततः परं ॥ स्वाहानं मया मायां न विन्यसे  
नदननरं ॥ आत्राद्यादिकादेविन्यः ॥ आपिततः परं ॥ आशयेति सुचार्यप्रवदेकवचाय च ॥ स्वाहानं विन्यसेन तज्जन्मोतदनं ॥ औंकारं वत तो देवि अंकुशं तदनं  
तरं ॥ नेत्रत्रयाय स्वाहानं अंगुष्ठे करमोर्ध्वयोः ॥ अकारं विसर्गं नं सुरक्षा कर संयुतं ॥ असुरक्षा संयुक्तं अत्रायेति ततः परं ॥ ऋडकारसमायुक्तं विन्यसे करमोर्ध्वयोः ॥  
सुदिक्षु विशिखायां कवचेनेत्रमण्डले ॥ यावदत्र च विदुः विदुः वयथाक्रमं ॥ ततो मूलेन मस्तकादिपादपर्यन्तं पादादिमस्तकपर्यन्तं वा एतयं न्यसेत् ॥ ततो ध्यानं ॥  
सुनामो नीरजं आयेत्स्वर्गं विकसितं सितं ॥ ततः यमकोषमध्ये तु मण्डलं व एतरे धितः ॥ जवाकुशुमसंकाशं रक्तवितुसमन्वितं ॥ रजः सत्त्वतमोरेखा योनिमण्डलमणि  
तं ॥ मण्डलं तं महादेवि सूर्यकोटि समप्रभां ॥ छिनमस्तां करे वामे धारयन्ती स्वसस्तकं ॥ प्रसारितसुखां भीमां लेलिहानो गृजिज्जकां ॥ विवन्ति ते धीरं धारं निजकरा विनिर्ग  
तं ॥ विकीर्णकेशावाहां च नानापुष्पसमन्वितां ॥ दक्षिणे च करे कर्त्री मुरात्मा ता विभूषितां ॥ दिगंबरं महाभीमां प्रयाली डपदस्थितां ॥ अस्थिमाता धरं देवीं नागयज्ञोपवी  
तिनीं ॥ ॥ कामोपरिकां वसदा धारं निमन्त्रिण ॥ सदा बोद्धा वर्षायां पीनोन्नतपयोधरं ॥ विधरेत्तरतस्थो च ध्यायेत्त्रिमने भवौ ॥ वशिणीं हाकिनीं युक्तं वामदक्षिणयो  
॥ ॥ नागयज्ञोपवीतायां ज्वलने जो मयि मित ॥ पुण्याली डपदां देवीं मुक्तकेशीं दिगंबरं ॥ सदा द्वादशवर्षायां मस्थिमाता विभूषितां ॥ हाकिनीं वामधौ तु कल्पसूर्या  
॥ ॥ ममां ॥ विशुज्जय त्रिनयनां दनपंक्तिबला किनीं दंष्ट्राकण्टवदनां पीनोन्नतपयोधरं ॥ मरुदेवीं महाघोरं मुक्तकेशीं दिगंबरं ॥ लेलिहानमहात्रिंशं मुरात्मा  
॥ ॥ धितां ॥ कपालकर्तृका हस्तां वामदक्षिणयोगतः ॥ देवी गजध्वजदुर्गावरणानं प्रकुर्वती ॥ करस्थितकपालेन भीषणेनातिभीषणे ॥ आयां निसेवमानानां ध्याये  
॥ ॥ विचपाणः ॥ विवन्ती मितिलेन मुखेन त्रिकोणः ॥ तथा स्वमस्तकं सख्यं रं रक्तधारमिच्छति ॥ ललजिह्वं महाभीमं धृतवामभुजे तथा ॥ इति भैरवी तन्त्रे ॥ ॥ एवं ध्या  
यमानसैः संसृज्यता रिणी वदन्त्यापनं कुर्यात् ॥ अस्पृज्यार्थं त्रिकोणं विन्यसेद्वा दौ तन्मध्ये मण्डलत्रयं ॥ तन्मध्ये विहिते यो निर्वाह एतयं समन्वितं ॥ वहिरष्टदंतं पञ्चभूवे

रम  
८६

अत्रियतं पुनः ॥ कुर्वन्ती जंलि रे न्मध्ये त्रिकोणो फट्समन्वितं ॥ एतद्व्यानोक्तं यत्र वा ॥ ततः पीठपूजा ॥ ॐ आधारवाक्येन मः ॥ सर्व अनंतय एधि ये श्रीरसमुद्राय रनक्षीपाय कल्प  
दुष्टाय तदधः ॥ स्वर्गसिंहासनाय आनन्दकं पाय संविनाय सर्वतत्त्वात्मकपद्माय सत्वाय रं रं सितं तमसे ॐ आत्मने अं अनन्तरात्मने पं परमात्मने क्षिं ज्ञानात्मने ॥ पञ्चमथ्ये रं ति  
कामाभ्यां रं ति कामोपरिकां वसदा धारं निमन्त्रिण ॥ सदा बोद्धा वर्षायां पीनोन्नतपयोधरं ॥ विधरेत्तरतस्थो च ध्यायेत्त्रिमने भवौ ॥ वशिणीं हाकिनीं युक्तं वामदक्षिणयो  
॥ ॥ नागयज्ञोपवीतायां ज्वलने जो मयि मित ॥ पुण्याली डपदां देवीं मुक्तकेशीं दिगंबरं ॥ सदा द्वादशवर्षायां मस्थिमाता विभूषितां ॥ हाकिनीं वामधौ तु कल्पसूर्या  
॥ ॥ ममां ॥ विशुज्जय त्रिनयनां दनपंक्तिबला किनीं दंष्ट्राकण्टवदनां पीनोन्नतपयोधरं ॥ मरुदेवीं महाघोरं मुक्तकेशीं दिगंबरं ॥ लेलिहानमहात्रिंशं मुरात्मा  
॥ ॥ धितां ॥ कपालकर्तृका हस्तां वामदक्षिणयोगतः ॥ देवी गजध्वजदुर्गावरणानं प्रकुर्वती ॥ करस्थितकपालेन भीषणेनातिभीषणे ॥ आयां निसेवमानानां ध्याये  
॥ ॥ विचपाणः ॥ विवन्ती मितिलेन मुखेन त्रिकोणः ॥ तथा स्वमस्तकं सख्यं रं रक्तधारमिच्छति ॥ ललजिह्वं महाभीमं धृतवामभुजे तथा ॥ इति भैरवी तन्त्रे ॥ ॥ एवं ध्या  
यमानसैः संसृज्यता रिणी वदन्त्यापनं कुर्यात् ॥ अस्पृज्यार्थं त्रिकोणं विन्यसेद्वा दौ तन्मध्ये मण्डलत्रयं ॥ तन्मध्ये विहिते यो निर्वाह एतयं समन्वितं ॥ वहिरष्टदंतं पञ्चभूवे

॥ मन्त्रानरं ॥ धु







शिवनामांशः ॥ उवाचैनमः ॥ इति दक्षिणतः ॥ उवाचभयैनमः ॥ वामनेत्रे ॥ उदीपयैनमः ॥ उनीलायैनमः ॥ श्रोत्रयोः ॥ उघनायैनमः ॥ इति नाभौ ॥ उवाहाकायैनमः ॥ इति व  
बासि ॥ उमात्रायैनमः ॥ इति शिरसि ॥ उवाचैनमः ॥ सितायैनमः ॥ इति अंशयोः ॥ इति मंत्रावमनं ॥ ततोऽन्यादि न्यासः ॥ यथा अस्मिन् मंत्रस्य भैरवमंत्रिहोत्रादिको दक्षिण  
कालिकादेवीर्हीवीजं हुं शक्तिः ॥ कीं कीलकं पुद्गलार्थं सेवार्थं विनियोगः ॥ तथा वकीलकं वायव्यं स्वावर्तुर्वर्गफलप्रदं ॥ तमथाशिरसि भैरवमंत्रायैनमः ॥ तुरेयसि  
कच्छन्सेनमः ॥ इति दक्षिणकालिकायै देवतायैनमः ॥ गुह्ये जीवीजायैनमः ॥ पादयोः ॥ हुं शक्तेनमः ॥ सर्वंगे कीं कीलकायैनमः ॥ कालीतंत्रे ॥ भैरवोऽस्मिन्मंत्रिहोत्रादि  
कच्छन्सेनमः ॥ देवताकालिकाप्रोक्ताहजावीजं तु कीलकं ॥ तेन मायया बहुगत्यासः ॥ ॥ नतः करंगत्यासौ ॥ त इत्तं कालीतंत्रे ॥ अंगन्यास करंग्यासौ यथा  
वदमिमीयते ॥ यदीर्घभाजावीजेन प्रणवायेन कल्पयेत् ॥ वीरतंत्रे ॥ दीर्घमङ्गुतायेन प्रणवायेन कल्पयेदिति वा ॥ तमथा ॥ हुं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ उं हीं तर्जनी  
भ्यां स्तारु ॥ उं कुं मध्यमाभ्यां ववृ ॥ उं क्रीं अनामिकाभ्यां हुं ॥ उं कौं कनिष्ठाभ्यां गौमृ ॥ उं कः अस्यायफू ॥ उं ह्रीं हृदयाय नमः ॥ इत्यादि ॥ उं ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ इत्यादिना  
वा ॥ ॥ ततो वरुणा न्यासः ॥ अं ओं ईं उं ऋं ॥ नमः इति हृदये नमः ॥ एं ऐं ओं ॥ अं अः करंगं घं नमः इति दक्षबाहौ ॥ इं वं हं जं ङं ॥ अं एं इं उं नमो वायव्याहौ ॥ एं तं थं दं  
धं नं पं फं वं भं मं ऋं मो दक्षबाहौ ॥ मं यं रं लं वं षं सं ॥ नमो वामबाहौ ॥ विरूपाक्षमते तु ॥ सवित्रे न्यासः ॥ यथा वीरतंत्रे ॥ अं ओं ईं उं ऋं ॥ नमः ॥ एं ऐं ओं ॥ अं अः करंगं घं नमः इति हृदये नमः ॥ इत्यादि  
लीतंत्रे पुनः ॥ अकार ईं उं ऋं लृं ॥ वेहृदयं स्पृशेति विदु रिति ॥ ॥ अथ योऽन्यासः ॥ त इत्तं वीरतंत्रे ॥ केवलं मातृकां रुद्रा मातृकां तारसंयुतं ॥ मातृका  
पुटितं तारं न्यसेत्साधकस नमः ॥ श्रीवीजपुटितं मातृकापुटितं तु तद् ॥ कामेण पुटितं देवीं शक्तिं तत्पुटितं न्यसेत् ॥ श्रीं हृन्नुपनयं स्वस्वमातृकां लृं ॥ पूर्ववत् ॥ मू  
लेन पुटितं देवीं तत्पुटितं मन्त्रमेव ॥ अनुलोमविलोमेण न्यस्य नमः ॥ यथा विधिः ॥ मूलेनाष्टशतं कुर्यात् ॥ आयकं तदनन्तरं ॥ श्रीं अं श्रीं एवं तथैव मातृकापुटितं एवं का  
मपुटितं तत्पुटितं कामः ॥ एवं शक्तिपुटितं तत्पुटितं शक्तिः न्यसेत् ॥ तथा वही हृदयं मूलेन लृं ॥ पूर्ववत् ॥ मन्त्रपुटितं मन्त्रं ॥ पुनस्तनुलोमविलोमेन केवलं मन्त्रं

मातृकास्थाने न्यस्या होत्रघातेन व्यापकं कुर्यात् ॥ एतन्मासस्तारस्या अभिकार्यः ॥ इति शुक्लेन उर्ग्यामंत्रमंत्रोक्तप्रकीर्तिताः ॥ तारयाः कालिकायाश्च तत्तुरयायास्तथै  
व ॥ इति ह्रीं न्यासवर्गे च सर्वपापं प्रपश्यति ॥ ॥ ततस्तत्तन्मासः ॥ ततश्चाभूत्तं त्रिवरं कृत्वा प्रथमखण्डेन उं आमतत्वाय स्वाहेति यादादिनाभिप्रार्थयति ॥ द्वितीय  
खण्डेने उं विद्यातत्वाय स्वाहा इति नाभिदि हृदयान्तं तीयखण्डेने उं शिवतत्वाय स्वाहा इति हृदयादिः शिरःपर्यंतं ॥ ॥ त इत्तं स्वतंत्रे ॥ मूलविद्यात्रिवरखण्डेने प्र  
णवायेन विधिः ॥ आत्मविद्या शिविस्तत्त्वैस्तत्त्वान्यासे सना वरेत् ॥ ॥ अथ वीज न्यासः ॥ त इत्तं कुमारी कल्पे ॥ वृक्षरभ्रे कुर्वीमधेतलादेनाभिदेशके ॥ गुह्ये वृक्षे  
वसतीं सप्तवीजं क्रमान्मन्यसेत् ॥ एतुस्यां नमः सप्तवीजानि न्यसेत् ॥ एतत्र मंत्रं कामं मूलेन सप्तभाषायापकं कृत्वा यथाविधिमुद्रां प्रदर्शय देवीं ध्यायेत् ॥ ततश्चाका  
लीतंत्रे ॥ कएलवदनं घोरां सुक्तकेशीं दिगंबरं ॥ कएहावसक्तपुराणी गच्छुधिस्वर्षितां ॥ कएरावतंसकं मीतां शक्युमे भयानकां ॥ घोरां दंष्ट्रां कएलास्यापीनो न  
तप्यो धरां ॥ शवानां करसंघातैः कृतकां वीरुसल्लुखीं ॥ सुकद्वयगल्लुखीं धारविस्फुरितानलां ॥ घोरां एवां महारौद्रिं वमशाना लयवासिनीं ॥ दलुरां दक्षिणबाहि  
मुक्तालं विक्रौञ्चयीं ॥ शवरूपमहादेवहृदये परिसंस्थितां ॥ शिवातिर्घोरं रावाभिश्चतुर्दिक्षु समन्वितां ॥ सुखप्रसन्नं प्रवदनां स्मेराननसं रेखुं ॥ एवं संविंतये  
देवीं वमशाना लयवासिनीं ॥ शवरूपमेदिघोरां चानावतं इति ॥ प्रेतदेहकलपूरेति वाकुं तपश्चिं संचक्रवातकर्णविभूषितामिति विमता सुकिरीटभ्यां कृतकर्णवतंसि  
नीमिति च दर्शनात् वचयमेव पाठः ॥ इति व्याख्या मानसैः संप्रज्ज्ञार्थं स्थापनं कुर्यात् ॥ स्वामे भूमौ हृं गर्भत्रिकोणं विलिख्यार्थपात्रं तत्र संस्थाप्य मूलेन अक्षजला  
दिनासे स्वादि पात्रमायूर्यं उं ह्रीं हृदयाय नमः ॥ उं ह्रीं शिरसे स्वाहा ॥ उं ह्रीं शिवायै वमृ ॥ उं कं ववाय हृं इति अग्निशालुरकयु अग्रे होत्रत्रयाय वौ मृ ॥ चतुर्दिक्षु  
उं ह्रः अस्याय फू ॥ इति संप्रज्ज्ञत उपरिमत्समुद्रया द्वापद्वलं दवाधा जप्त्वा वमिति धेनुमुद्रया अमृतीक स अस्त्रेण संरक्ष्य इति नियो निमुद्रप्रदर्शय तर्ज्जलं किंचित्  
प्रोक्षणी पात्रे निः क्षिप्य मूलेन तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं वा भुक्षणी ठप्त्वा मारमेत् ॥ अस्याः पूजायंत्रं ॥ आदौ विदुस्त्ववीजं भुवने श्रीं विलिख्य तत्र क्षिपीं











यं मायादयं च वरिष्ठं ॥ कामराजदयं हि त्वा भवेदिशा चतुर्दशी ॥ अस्मिन्नेत्येति विशेषः ॥ सर्वबीजं पुरा प्रोक्तं ॥ स्वाहानाकथिता विशा सर्व  
तं त्रेव गोपिता ॥ एषा पितुर्दशाक्षरी तथा ॥ अस्मिन्मादिकं पदं त्वा दक्षिणे कालिके चेत्तदा पंचदशाक्षरी भवति ॥ तथा च दक्षिणे पदमारभ्य भवेत्येव दशा  
क्षरी ॥ तथा ॥ कामबीजं मरितं अथ वा षोडशाक्षरी ॥ तेन षोडशाक्षरविश्याः कामबीजाया भावपंचदशाक्षरी भवति ॥ कामबीजं समुद्रतमसन्वो ध्येत पदद्वयं  
पुनः कामं तदनेव दशाक्षरे अमुक्षरी ॥ एषां नवाक्षरी विशा गुह्यकाल्याः समन्विते ॥ दक्षिणे पदमाभाष्य भवेदिशा दशाक्षरी ॥ एतासां पूजनं तत्रैव ॥ पूर्ववत्  
सर्वार्थपूर्ववत् पूजयेद्विना ॥ पूर्ववत् पूजयेद्विना सर्वपूर्ववदेव हि ॥ वलिदानं तथा च त्र्यंशं पूर्ववदेव हि कल्पयेत् ॥ वलिमंत्रं सुहृं ह्रीं एज्य हि जगन्मातर्जगतां जननि  
गृह्ण गृह्ण मम वलिं सिद्धिं देहि सिद्धिं देहि हूं हूं स्वाहा ॥ यथा यं वा वलिदानमंत्रः ॥ ॐ हूं सदा शिव महा प्रेताय गुह्यकाल्या सनाय गुह्यकाल्यै हुं नमः ॥ ॥ अथ भ  
द्रकाली मंत्रा ॥ भद्रकाल्या द्यो विशाः कथ्यन्ते श्रद्धा पार्वति ॥ कामबीजादिकं सर्वं बीजं पूर्वपरिचयेत् ॥ भद्रकाली तथा देवां बीजमधे नियोजयेत् ॥ स्वाहानाकथिता वि  
शा विशा त्वाणां मिमांसा ॥ चतुर्वर्ग्य दविशा भद्रकाली भुवने ॥ सप्तबीजं समुद्रतमसं जगन्मातर्कालिचेत् तथा ॥ पुनर्बीजं क्रमेणैव स्वाहाना सर्वसिद्धिदा ॥ विशा त्वा  
धिकविशा श्रद्धा न कालिका मता ॥ बीजानि चोद्धरेत् पूर्वमहाकालि पदं ततः ॥ तदने सप्तबीजा निस्वाहाना सर्वसिद्धिदा ॥ विशा त्वाणां महाविशा न हा काली प्रकीर्ता  
एतासां जप पूजनं दक्षिणावत् ॥ विशेषमुभयपरे ईश्वरी नवजाक्षीं पूजयेत् ॥ गृह्ण स्पर्शं दिक्षोः सुविष्णुं किं वंगरो को पूजयेत् ॥ तत्रैव भूपुरे लोकपालाः सुस्त  
त्वा रिचमद्विः ॥ भूपुरे चतुर्कोरोष पूजयेत् क्रमतः सुधीः ॥ विष्णुं विवतथासूर्यं गरोक्षं पूजयेत् ततः ॥ ॥ तथा च त्र्यंशं ॥ त्रिकोणं चैव षट्कोणं नवकोणं  
मनोहरं ॥ त्रिहस्तं साष्टपदं च सुकिंजल्क समन्वितं ॥ भूपुरत्रितयारूढं योनिमंडपमण्डितं ॥ त्रिपंचारमिदं चक्रं सर्वतंत्रसमन्वितं ॥ ॥ ध्यानं ॥ महामेश्वर  
भां देवीं कृष्णवस्त्रा पिशाचीनीं ॥ ललजिह्वां द्यो रदंशं कोटराक्षीं हंसमुखीं ॥ नागहारततोपेतां चन्द्रार्द्रा कृतशोभरं ॥ शालिखनीं जयमेकोलेहि नानवस्त्रयं ॥

नागयज्ञोपवीतां गीं नागशर्मा निवेड्य ॥ पंचमं मण्डलं संयुक्तं नरमालां महोदरीं ॥ सहस्रफला संयुक्तं मननं शिरसोपरि ॥ चतुर्दिक्षु नागफला वेष्टितां गुह्यकालि  
कां ॥ तर्क्षकं सर्वराजेन वामकक्षरा भूवितां ॥ अननवा मराजेन रुत दक्षिणा कंकरां ॥ नागेन रसना भर कल्पितां रत्नरुपरां ॥ द्विभुजां चिन्मये देवीं नागयज्ञोपवीतीनां  
नरदेहसमारुह्य कुराडतभूतिमण्डितां ॥ प्रसन्नवदनं सोम्यां नवरत्नविभूषितां ॥ नारदाद्यैर्मुनिगणैः सिद्धिं हारजेहिनीं ॥ अदृष्टां महाभीमां साभकाभीष्ट  
दायिनीं ॥ ॥ अथ तारामंत्राः ॥ अथ भेदान् प्रवक्ष्यामि तारिण्याः सर्वसिद्धिदाना ॥ एषां विज्ञानमात्रेण बीजमुक्तौ भवेत्तरः ॥ कवितां तमत्रे मुहूर्तं अनर्गलविदु  
मिनीं ॥ पण्डितं सर्वशास्त्रे मुधने धारोपतिर्भवेत् ॥ राजद्वारे सभायां च विवादे वा बहारे के ॥ सर्वत्र जयमाप्नोति हस्तिरिवापरः ॥ ॥ मत्स्यस्तोत्रे ॥ मायाबीजं  
समुद्रतमकारे वरिष्ठं संयुतं ॥ मायाविन्द्री श्वरयुते द्वितीयां स्वरमुद्धतं ॥ कूर्चबीजं तृतीयां तु फट्कारं तदनंतरं ॥ संस्मर्य सिद्धिं मंत्रमुवाच स्मरं च कर्मयुतं ॥ वास्वदे  
व कं वरिष्ठं च कर्मिण्यर्थ ॥ लीलायां कप्रवाचेति तेन नीलसरस्वती ॥ तारकत्वात्सदा तारसुरवमोक्षप्रदायिनी ॥ उग्राय नारिणी तस्मात्तु गता राप्रकीर्तिता ॥ ॥  
तारारवि ॥ वक्रिष्ठा राधिता विशान त्वं श्री प्रफुल्लप्रदा ॥ अतस्तेनाभिमुनिना मा मोदतः सुदारुणाः ॥ ततः प्रभृतिविशेषं फलदात्री तं कल्पयित्वा ॥ चतुर्वीजं नवा  
तत्त्वबीजं परिनिर्वाजितं ॥ ततः प्रभृतिविशेषं वक्रिष्ठा राधिता ॥ फलिनी सर्वविशं च जज्ञिनी जयकोक्षिणी ॥ विमलायकरी विशा अमृतत्वप्रदा यिनी ॥ मंत्र  
स्वज्ञानमात्रेण विजयी भुवि जायते ॥ एकवीरकल्पेपि ॥ लब्धा बीजं वक्रवीजं कूर्चबीजं तथा हि फट् ॥ एवं पंचाक्षरी विशा पंचभूतप्रकाशिनी ॥ वक्रबीजं श्री कृ  
रां ॥ ॥ तथा च विष्णुसारे ॥ सतरीं च महेश्वानि वधुवीजं प्रकीर्तितां तथा षोडशाक्षं जनं वक्रिष्ठा राधिता ॥ विदुसंयुतं ॥ इदुवीजं समुद्रतमं वक्रवीजमिदं स्मृतं ॥ इ  
दुःसकारः मीलतन्त्रे ॥ तारायां पंचवर्णां श्रीमती लसस्वती ॥ सर्वभाषामयी शुद्धा सर्वा माये नमस्कृता ॥ ॥ तारारवि ॥ अनुचरं समुद्रतमं मायोनर  
मतं प्ररं ॥ पंचवर्णं सप्तारु कं पंचवर्णं समन्वितं ॥ द्वीवनीमर्धं माषादेकाक्षी तदनंतरं ॥ इदं द्योततो दशाक्षं अक्षं देवप्रकाशितं ॥ एकाक्षी श्री तनसर्वत्र



दि. २२

शायोकारः॥ पंचाक्षरीमधिकृत्य तंत्रे ॥ श्रीविजयाद्यादि विद्यातदा श्रीसर्वतोमुखी ॥ एवैवहि महाविद्यामायायासकलेष्टदा वाग्भवशायदाविद्यावागीशतत्त्व  
प्रदायिनी ॥ विद्यारंजकटाचैषामहासुक्तिकरीमतां ॥ तारस्वरहितज्जर्मामहानीलसरस्वती ॥ कुलकेयंसमारब्धा तत्सर्वतंत्रेषु गोविता ॥ एषाक्रमगता प्राप्तामृत  
भेदादनेकधा ॥ एषां वाक्षरितदेवाह ॥ पंचाक्षरी एकजटाताराया श्रीमन्नीलसरस्वती ॥ अस्यासां विद्यानामेकजटैव देवता प्रकृतित्वात् ॥ एषासां साधनस्था  
नं ॥ ॥ नीलतंत्रे ॥ एकलिंगेश्वरशानेवाभून्पागारेचतुष्षथे ॥ तत्रस्थः साधयेयोगी विद्यां विधुवनेश्वरं ॥ पंचकोषान्तरेयत्र नलिंगान्तरमीक्षते ॥ तदेकलिंग  
मारब्धा तंतत्रसिद्धरुतमा ॥ ॥ अन्यत्रापि ॥ उज्जते पर्वते वापि निर्जने वा चतुष्षथे ॥ देवागारे च भून्ये च निर्जनैकान्तरे शमनि ॥ ॥ वीरतंत्रे ॥ भून्पागारे  
शाने वराहजयति यत्तत्त्वकलिंगे गङ्गागर्भे गिरे वा शुचिविमतमतिः सर्वदा भक्तियुक्तः ॥ विद्यां श्रीनीलवारणधुवनजनपतिः सर्वसाहचर्यवेत्ता देहा  
ने योगीमुखः परमसुखयदंजुषमिर्वाणमेति ॥ अथ ताराचमनं ॥ ॥ भैरवतंत्रे ॥ तारभेदैस्त्रिभिषीत्वा मयया लयेत्करं ॥ स्त्रीं हुं ओ ह्रीं ह्रिं नमः  
द्वारैः कार्त्तिकेकरं ॥ आस्यनासेषारोत्रोत्रे नाभिवक्षःशिरोभुजान् ॥ वैशेचनादिभिः स्पर्शक सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ आचम्य भैरवो भूत्वा बत्सरं नो प्रययति ॥ ता  
देति तारा उग्रामहोया वैरोचनशंखपाशरूपैरयमप्रनाभ आसिताभनामकमायकपाशरतारकपद्मानकयमानकविद्यानकवरानकाः ॥ अस्य पूजाय  
योगः ॥ प्रातः हस्तादिपागस्नानमात्वा उज्जते पर्वते हुं फट् स्वाहा ॥ इति जलमन्त्रेण जलमधिकाश्रयतज्जलं प्रजार्थं स्थापयेत् ॥ किंदिन्यजलोर्मे क्षिप्यते नैव वा  
रिणा उर्दी विधुदस्वर्वायानि शमयाशेषविकल्पमेष न हुं फट् स्वाहेति हस्तपादौ प्रक्षाल्य कुलकुशान् सुवर्णं रजतं रूपायथा संस्मरेत् न हस्तोदत्वा उर्दी स्वाहे  
ति आचम्य भीष्मं जयेत् ॥ ॥ कुलकुशास्तु ॥ सुवर्णं रजतं वैवंजयदजादिकर्मसु ॥ कुशकार्यकरं प्रोक्तं न तु वन्याः कुशाः कुशाः ॥ यथास्मृशानं तत्र संचित्य तत्र  
कल्पद्रुमं स्मरेत् ॥ तस्मै तमशिषीहञ्च नानामणि विधुवितं ॥ नानालंकारभूषाकां मुनिदेवैश्च भूषितं ॥ शिवभिर्बहुमांसास्थिमोदमानाचिरंतनः ॥ चतुर्दिशु दावा

卷二

[illegible]



शिव  
९३

द्विपदां एवं वायेत्रमासिख्यधीठमर्चयेत् ॥ धीठस्वपूर्वद्वारे उं कीं गंगरापतये नमः ॥ धीठस्वदक्षिणे उं कीं वां वटकाय नमः ॥ धीठस्वपश्चिमे उं कीं शं क्षेत्रपालाय नमः ॥  
धीठस्वोत्तरे ॥ उं कीं यां योगिनीभ्यो नमः ॥ ततो मध्ये शं नाय नमः ॥ सर्वकल्पदृष्टाय नमः ॥ तन्मूले मणिपीठाय नमः ॥ नानालंकारेभ्यः मुनिभ्यः देवेभ्यः बहु  
शंसास्थितोदमानाशिवाम्बः चतुर्दिशु शं दशभुजः चितो गारास्थिभ्यः अष्टदलेषु उं लक्ष्म्ये नमः ॥ एवं सरस्वतीरत्यै धीतैकीर्तै शं तै तुष्टेष्टुष्टे तस्य मध्ये  
हस्तौः सदा शिवमस्तु तस्य पासनाय नमः ॥ एतदुक्तं सिद्धसारस्वते ॥ लक्ष्मीसरस्वतीचैव रतिः धीतिस्तथैव च ॥ कीर्तिः शंतिश्च सुखिश्च दुःखिरभ्यस्तु क  
यः ॥ देवानीलसरस्वत्याः धीठस्तु यद्विरिताः ॥ ॥ वीरतंत्रे ॥ तन्मध्ये मज्जयेद्देवा गहनं शिवमेव च ॥ ततो भूतभुक्तिं कुर्यात् ॥ यथा स्वांगे उन्नानौ करौ क  
त्वाहं स इति मंत्रेण कुरु उं विना जीवात्मनं वैरो मे न चतुर्विंशति तत्त्वानि सुषुम्णा वत्सनापरमने जसि संयोज्य कुम्भकेन हींकारेण कवर्णनाभौ ध्यात्वा तत्तु तेनापि  
नर्तितं गरीरं सन्दर्शयन् हींकारं पीतवर्णं तत्त्वज्ञेनावायुना भस्मप्रोक्ष्य रेवकेन हंकारं सेतुवर्णं शिरसि विविच्य तद्वृत्तेन मृतेन प्रावितं कृत्वा समस्तपगतवर्धविश्वं  
शिरसा प्रावयेत् ॥ तथा वस्त्रं ॥ यच्चिंशत्त्वानि गरीरमिति विचिंत्य तत्तत्त्वात्मनमपगतवर्धं तैवता भेदेन ध्यायेत् ॥ तस्मिन् विश्वव्यापके ॥ वारिणि आः का एतु कर्पक  
जं जडपरितंकारं तस्मै तपकं जं तदुपरि नीलसन्निभं हंकारं ध्यात्वा तदुपरि हं बीजभूषितां कर्तृकां ध्यायेत् ॥ तदुपरि देवतां ओं कीं कौं साहेति एकादशवारं जप  
न्यो ह्यगारुष्टिच्छाप्य ध्यायेदिति ॥ तदुक्तं किं का शये ॥ माया नाभौ कवर्णं ध्यात्वा तज्जातवद्भिना ॥ भुक्तं कर्मात्मकं देहं दधं संविनयेत्ततः ॥ क्लींकारं हृदि पीताभं तद्वृ  
त्तेन वायुना ॥ भस्मप्रोक्ष्य तज्जललाटे विनयेत्ततः ॥ कूर्चं तु धारवर्णाभं तज्जलाम्बुतेन च ॥ तदस्थिप्रावितं कृत्वा तदात्मानं विचिन्तयेत् ॥ भूतभूषि विधाये धं भूयं विभं  
विचिन्तयेत् ॥ तिलैर्पनिर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयं ॥ अनश्वे ततो ध्यायेद्वाः का एतु कर्पकं जं ॥ भूयो तस्योपरि ध्यायेत् ॥ तां का एतु श्वेतपंकजं ॥ तस्योपरि पुनर्ध्यायेत्  
हंकारं नीलसंनिभं ॥ ततो हंकारं जपयेत् कर्तृकां बीजभूषितां ॥ कर्तृकोपरि गतं ध्यायेद्दात्मानं तारिणीमयं ॥ प्रत्यासीठपदां घोरं मुण्डमालाविभूषितां खर्वी लम्बोदरीं

राम  
९३

भीमां व्याधुवर्माभूतां कथौ ॥ तदयो वनसम्पन्नां पंचभुजां विभूषितां ॥ चतुर्भुजां लज्जितां मदाभीमां वरुणां ॥ रवद्वर्जसमायुक्तं सव्येतरभुजद्वयं कपालोत्पलसं  
भुक्तं सव्येतरभुजद्वयं कपालोत्पलसं ॥ धिं गोत्रे कनकध्यायेन्मौला वक्षोत्पलभूषितां ॥ पंचभुजां विभूषितामिति ॥ ललाटे प्रेतास्थिपट्टिकाचतुष्टयान्वितकपालपंचतयान्वि  
तामिदं ॥ श्रीशंकराचार्येण प्रोक्तं ॥ विचित्रास्थिता तां ललाटे कपालपंचान्वितां धारयन्तीमिति ॥ ॥ ततः प्राणायामः ॥ वामनासापुगी मूलं चतुर्वारं जप्त्वा  
वायुं पूरयेत् ॥ तदनुनासुदोषं तदाधोऽवा वारं कुम्भयेत् ॥ तदनुनासापुतेन वायुकावर्जेन रेचयेत् ॥ पुनर्दक्षिणेनासौ वायुं वामेन रेचयेत् ॥ पुनर्वामनासापुर्वाधो  
रो रेचयेत् ॥ ॥ ततः क्रम्यादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा विरसि अक्षणे भस्ममयेनमः ॥ मुखे हृती हृन् हृन् सेनमः ॥ रुदि श्रीमदेकजटास्यै देवतायै नमः ॥ मूलाधारे हं  
धीजायतमः पादयोः फट् बाह्वोरुजमः ॥ दोषोरुपभरुणुज्ज्वार्य सर्वांगे कीलकाय नमः ॥ तदुक्तं वीरतंत्रे ॥ अक्षणे भस्ममयेन तस्या हृत् तती हृन् हृन् इति ॥ नीलासर  
स्वती देवी त्रिभुक्तो के पुणो पिता ॥ हं बीजमभ्यं वाक्किः स्याच्चतुर्वर्गकलप्रदा ॥ ॥ स्मृतकायासः ॥ काली तंत्रोक्तः ॥ तथोक्तं यथानीलातथा काली तन्ममात्मा तका  
न्यसेत् ॥ तद्यथा ॥ अं आं ईं उं कुं मं लं जं तमो रुदि ॥ हं हं ओं औं अं अः कं खं गं घं नमो दक्षजै ॥ अं चं छं जं हं जं टं डं नमो वामभुजै ॥ एं तं थं दं धं नं पं फं वं भं  
नमो दक्षजं घायां ॥ मं रं लं वं शं घं संहं भं नमो वामजं घायां ॥ ॥ ततः करेण न्यासौ ॥ हं हं ओं तं वाग्रूपिणे अं अं अं भ्यां नमः ॥ कीं अरवरुद्रा गुरुपिणे  
तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ हं हं वाग्रूपिणे मध्यमाभ्यां ववट् ॥ कीं विष्णुवाग्रूपिणे अनामिकाभ्यां हं ॥ कीं रुद्रवाग्रूपिणे कनिष्ठाभ्यां वीं ॥ हं सर्वाग्रूपिणे कर  
तलपृष्ठाभ्यां कट् ॥ एवं हृदयादिषु ॥ अंगुलीनीयमस्तु उक्तं सर्वं ॥ अथ उनीलसरस्वतीयसे ॥ ॥ तथा च ॥ तामधिकृत्य सिद्धसारस्वते ॥ अधिलवाहुर  
पीरणीं प्रोक्ष्य हृदयो नमो वदेत् ॥ अस्वरुद्रो ग्रुपिणी तपि शिरसे वद्वि वस्त्रभा ॥ बालवाग्रूपिणी मुक्ताशिरवायै वद्वि तपि ॥ विष्णुवाग्रूपिणी पुष्पाकववाहू  
मुकुंदे ॥ रुद्रवाग्रूपिणी नेत्रत्रयायै वद्वि तपि ॥ सर्वग्रुपिणी मुक्ता अस्त्राय फडिति स्मरेत् ॥ धीर्घायामाय यवबीजानेनाभियोजयेत् ॥ सर्वत्र संस्क



वि. ५४

जराये अंगुष्ठाभ्यां नमः श्रीं तारिरेये तर्जनीभ्यां स्वाहा भूं वज्रोदके मध्यमाभ्यां ववहूं उग्रजटे अनामिकाभ्यां हूं फौं म ह प्रति सरे कनिष्ठाभ्यां वौ म हूं फौं मिंगे  
कजटे करतल पृष्ठाभ्यां फ हूं ॥ एवं हृदयादिषु ॥ ॥ तथा व एक जटादि मधि हृत्पनील तन्त्रे ॥ बीजाने एक जटायै हृदयं परि कीर्तितं ॥ तारिरेये शिरसे त व  
जो व के न शिरसा त ॥ एक जटे कवचं महाप्रतिसरे तथा ॥ मिंगे ग्रै कजटा त द्वे नेत्राने परि कीर्तितं ॥ अत्र वर्णाभ्यां स पीठन्या सौ न हिरिता व नु कृत्वात् ॥ ॥ तथा  
व फेत्कारीये ॥ अने के माचरे त सम क नाना तं नारये हृदः ॥ फलाधिना तारपीठान्यासः कर्तव्यः ॥ कालीषोकावा ॥ ततो मूलमुच्चार्य शिर आदि पाद पर्यंतं पा  
ददि शिरः पर्यंतं हृदयं वनि मित्रि व्यापक त्रयं न्यसेत् ॥ ततो ह्यर्घ्य स्थापनं ॥ स्वरमातृका प्रहृते चतुरस्र मण्डलं कृत्वा मन्त्राधारं पात्रं निधाय मूल निधाय शुद्ध  
जलादि नार-रुच न न विलेपना भूतादीन् निक्षिप्य अर्घ्यं स्थापनी सुरवायु मध्ये दिधु आं अशिल वायु हृदि ऐये हृदयाय नमः इत्यादिना  
वाचडंगानि विन्यस्य पात्रं मत्स्य मुद्रया द्वा श मूलं दशधा जयेत् ॥ तथा च दशकृत्वा जयेत् द्विधा देवता भाव सिद्धिये ॥ ते जो मयं तं जलं विभाव्य किं चित्प्रोक्षणीयान्ने नि ॥ क्षि  
प्य जे द के नात्मानं यजो य करणं त्रिरपु श फला मार भेत् ॥ भूत भुक्ता न न न रं वा ॥ ॥ तथा च फेत्कारीये ॥ भूत भुक्तिं विधायैवं अर्घ्यं स्थापन माचरेत् ॥ प्राणाया  
नं नतः कृत्वा मय्यादि न्या समाचरेत् ॥ ततः पुण्यां जलि विरिच्य आत्मा भेदे न देवीं ध्यायेत् ॥ ॥ यथा ॥ प्रयाती उ य दार्पिता शिवा व ह म्यो ए द हा सा पर र व क्ती व  
र कर्त र व र्ध र भुजा कं कार वी जो म वा ॥ र व र्वा नी ल वि शा ल पिं ग ल ज टा दू टे क न गै र्धु त जा यं न्य स्य क या ल के त्रि ज ग तां ह म्भु तार स्त यं ॥ एवं वि भा व क र क लि त ह्वा  
क्ष त र क्त चं द न मि लि त दि न क र क र णा र र ण क रु मा न्जु सौ मा तृ का यं वं ध्या त्वा हृ द या न्मू ल मं त्रं ते जो म यीं शु द्ध ज्ञानं चै त न्य म यीं ष ड्भु क्ते न शिरः स्थि त स ह स्त द  
ल क म लानं र्गत पर म शि वं प्रा पु र्ण क्रिया सम भि द्या हारे रा त द म्भ ता नु धौ वि श्राम्य त द म्भौ लो नी भू तां चै त न्या न न्द म यीं व ह ना सा पु द ग दानी य मू ले न क लि त मु त्रा  
वा वा ह येत् ॥ ॥ तन्म्यानरे ॥ देवीं सु पु त्रा मार्गे रा च नी य व ल र न्धु कं व ह ना सा पु दे ध्या त्वा ति र्था नी स्तां ज लि स्थि तां ॥ पु ष्य सा रे य त म्भु यं प्र ति पा दी नि धा येत् ॥

रम- ५४

देवेशि भक्ति सुरभे परिवार समन्विते ॥ यावत्पां फजयिष्यामि तावत्सु स्थिरो भव ॥ ततः पूर्वोक्त क्रमेणावाहनादिकं कृत्वा ॥ आं ह्रीं कौं इति प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ॥  
श्रीमदेकजटे वज्र पुष्पं प्रती हूं फ हूं स्वाहा इति षोडशोपचारैः पां जे पचारैः एवा फजयेत् ॥ अस्याः प्रयोगे सु मूलान्नरं ॥ एतन्मंत्रमुच्चार्य इदं इदं अमुकी देवै नमः  
॥ ॥ यथा फेत्कारिण्यं ॥ श्रीमदेकजटे तु क्त्वा वज्र पुष्पं प्रती छ च ॥ तार दिव र्ज जा यां त मु दी र्य य ज नं व रे त् ॥ तार कूर् व त दा दि हूं फ डित्थं ॥ स च व द्धि जा यां त श्र  
इति यावत् ॥ ततो ये नि मु द्रां प्र द र्प्य दे वि आ ज्ञा प य भ ग व ताः परि वा र न्द य ज या मी ति प्रा था व र णं पू न ये त् ॥ यथा के श रे षु अग्नि शा सु र वा यु म धे दि धु ष डंगानि पू  
जयेत् ॥ हूं एक जटायै हृदयाय नमः इत्यादि नील सरस्वती पक्षे तु ॥ हूं अस्थि रित्त वायु हृदि ऐये हृदयाय नमः इत्यादि नाष डंगानि पूजयेत् ॥ ततो देव्यामौ लौ उ हौ  
मं व ज्र पु ष्यं प्र ती छ हूं फ हूं स्वाहा इति पूजयेत् ॥ पीठ स्थान रे वा य व्या दी श प र्थ नं गुरु य किं पू ज ये त् ॥ यथा पु ष्य के शान न्द ना थ व ज्र पु ष्यं प्र ति छ स्वाहा ॥ ॥  
तु कं फेत्कारीये ॥ वज्र पुष्पं प्रती छे ति हूं फ हूं स्वाहे ति मंत्रतः ॥ एतन्मंत्रं नाम मान्त्र भिन्नं चै व न सं शयः ॥ अने न म तु ना स र्वा न्द परि वा र न्द पू ज ये त् ॥ सर्व त्रा दौ प्र रा वः  
प्र रा वं व द्धि जा या नो व ज्र पु ष्यं वि निः क्षि पे त् ॥ ततः पीठ स्थान रे वा य व्या दी श प र्थ नं गुरु य किं पू ज ये त् ॥ उ उ हूं के शान न्द ना थ व ज्र पु ष्यं प्र ती छ हूं फ हूं स्वाहा ए  
वं यो म के शान न्द ना थ व ज्र पु ष्यं प्र ती छ हूं फ हूं स्वाहा इति पूजयेत् ॥ एते दिव्यौ घाः ॥ वशिष्ठानन्दनाथ कूर्मानन्दनाथमीननाथ हरिनाथानन्दनाथान् पूजयेत् ॥ एते सिद्धौ घाः ॥  
तावा व श्व स्त भानु म त्स्व ज या स्त वि शा स्त भ हो द र्थ स्त सु सु रा न न्द ना थ व र मा न न्द ना थ पा रि श्र ता न न्द ना थ वि रू पा क्षा न न्द ना थ फे र स्वा पू ज ये त् ॥ एते मानवौ घाः ॥  
तार कू डाम रे ॥ अथ तार न्द गुरु न्द के न द द द फ ल प्र दान् ॥ उ हूं के शो यो म के शो नी ल क र णे ह व व जः ॥ सि धि दा व त्स सि द्धौ घा न्द श्रु त त व तः ॥ वशिष्ठ कूर्म नाथ श्वमी  
न ना थो म हे श्व रः ॥ हरि ना थो मा न वौ घाः ॥ श्रु त व द्धा मि त त गुरु न्द ॥ तार व ती भा तु म ती ज या वि शा भ हो द रः ॥ सु र वा न न्दः प र न न्दः प रि ज्ञा तः कु ले श्व रः ॥ वि रू पा क्षः फे र वी च क  
धि तं तारि णी कु लं ॥ अ वा क्थ ये त् अ शो भ्य मा त्रं पू ज ये त् ॥ ॥ ततः पूर्वादि दल मूलं महाकाल्यथ रुद्राणी उग्रभीमांत भैववाचोरुचधामरिचैव महारत्रिध्वमप्रमी ॥



[illegible]

राम.  
तथे

कं सोम भुजा बल्यो ॥ न ज प्रः सिद्ध ते मं वो ना रु क च न क ल फ्र दः ॥ नानि को ग क्षते कामान् तस्मात् त्रिसमर्वते ॥ कृजया लभते पूजां जपो सिद्धि न संशयः ॥ विभक्तिं च जित्वा कार्येण  
 तव सिद्धिं चिं वंदति ॥ ॥ नील तंत्रेण ॥ दिशा होमं प्रवक्ष्यामि सर्वार्थे येन विद्वति ॥ सपर्यासं स्यात्तथा यथा वलि पूर्वचरे विधिं ॥ ततो जपं तर्पणं च जपेत्साधक संतमः ॥ वलिते  
 प्यदिकं चैव ब्राह्मणः समपाचरेत् ॥ विधिवदग्निमानी स्रुत्वादिभ्यो न मस्तथा ॥ मूल मंत्रं समुच्चार्य कुण्डे वा स्थण्डिले पि वा ॥ भूमौ वा सम्भवे वा हविष्या हति त्रितयेन तु ॥  
 ता हलेन त्रिधा हत्वा षडंगं हव नंततः ॥ ततो देवीं समावाह्य मूलेन योऽशा हुतिं ॥ हुत्वा हतुत्वा समभ्यर्च्य विमृजेद्विभु मण्डले ॥ ततो विसर्जितं कर्म समाचरेत् ॥ अस्याः पुरश्च  
 त्तं सजयः ॥ तथा च सर्वं हत्वा हविष्या ह्रीं जपेत्क्षमनं न्यधी ॥ ॥ तथा च ॥ ॥ र हस्य माता मादाय लक्ष्मि कं जपेत्सदा ॥ र हस्य माता यथा ॥ अकस्माद्विहिता सि  
 द्धि र्मांसां रवा रवमाहया ॥ पंचाक्षरं नमो भिष्माला निर्मिता सर्व सिद्धिदा ॥ महाशंखा भावे बाला स्फाटिकी कर्तव्या ॥ महाशंख तयशा क्त्वे तस्फाटिकी पाल याजयेत् ॥  
 ॥ तंत्रेण ॥ काया ज्ञान मस्या वश्यकत्वं ॥ ॥ तथा च सत्यं सूक्ते ॥ कुक्षु कांच न जानाति महाविशं जपेन्तरः ॥ पंच त्वं जायते तस्य अथ वा वातुलो भवेत् ॥ ॥ माया त  
 त्रे ॥ कुक्षु कां धारये ह्रीं र्धेलि खित्वा भूर्ज पत्रके ॥ एजद्वारे सभायां च विजयी भवति ध्रुवं ॥ एवमुक्तेन जप्त्वा तु तदंशं शान्तु होमतः ॥ तदंशं शान्त्यर्थं च दशं शं ब्राह्मण भो  
 जनं ॥ ॥ गुरु दक्षिणा माचरेत् ॥ तदं कं सिद्ध सारं स्वते ॥ सर्वं जपं यथा हत्वा दशं शं असितो त्यजेत् ॥ आज्यो क्तैर्जुहुयात् नन्त्री विलैर्वा जुहुयात्ततः ॥ आज्यो क्तैर्जुहुया  
 त्मं चोत्त दशं न तर्पणं इति ॥ काला गुरु उवो येनैर्मर्मलैर्गंधवारिभिः ॥ तर्पयेच्च परं देवीं तत्प्रकारमिहोच्यते ॥ जले नावास्त्विधि वत्वा श्रादै हृदकामकैः ॥ संतर्प्य विधि  
 व देवीं परिवा ॥ स्तुतं हत्वा ॥ ॥ अभिषेकं यथा ॥ देवीं बुध्वा स्वमात्मानं सं पूज्य साकोत्तमः ॥ तारिणीं क्षिप्रं चामीति मूर्ध्नि नो यो विनिःक्षिपेत् ॥ ॥ अथ मंत्र भे  
 दा ॥ एकवीर कल्पे ॥ लिखेत्तत्तुर्वसं युक्तं रौद्रेणै गुर्यमेव च ॥ विधिं विष्णु महेशानां स्वशक्त्या क्रमयोगतः ॥ सखा विद्या महाविद्या सर्व सिद्धि प्रदा मता ॥ ऐं हं पासां देवै ग  
 र्यं प्रणवं विधिवत्किं वाग्मवं विष्णु शक्ति रमावीजं महेशा क्ति भुवनेश्वरी जीं ध्यानार्चन प्रयोगश्च तारिण्याः सर्वं वद्वेत् ॥ यथा वं भुवने कीं हां कूर्चवीजं मंस्ता र



विष  
१६

येन कलुषं तारयन् प्रणवमुग्मं वहि जाया ॥ तन्मानीतन्त्रे ॥ प्रणवं सर्वमुद्गत्य हृदी खवी जमुकरेत् ॥ गगनं शेषं मुकुं विदुनादविभूषितं कुचवी  
जं च हृदयं तारयन् सकलं सुतरं तारयन् इति तथा पुनः ॥ तारयन् गोवहि जाया मंजो यं सुखादयः ॥ ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् समुपावरेत् ॥ अस्मिन् पुरश्चरं लक्षणं यः ॥  
तडुक्तं तत्रैव ॥ चतुर्लक्ष जपे जायाः सिद्धयोद्यो भवन्ति हि ॥ ॥ माया तंत्रे ॥ श्री भगवानुवाच ॥ तारवोग्राहो ग्राहवज्जानी हासरस्वती ॥ कामेश्वरी भद्रकाहीत्यष्टौ ता  
रिणी स्मृता ॥ उक्तवर्ण गतो जीवो निगमस्वरसंयुतः ॥ नारविदुसमाक्रान्तस्तत्परस्मिन् समन्वितः ॥ कपिलो वा मकर्ण मुनादाय विदुषो यः ॥ पार्श्वीत्यां च तथा न्मन्त्राणां  
परिकीर्तना ॥ मया हि माया कवचं द्वितीयं मे त्रमुक्तं ॥ विपरीतं त्रिधा ज्ञेयं कूर्चं च तृतीयकं ॥ मायादिकवचनं च पंचमं परिकीर्तितं ॥ मायामध्यगतं च द्वितीयं च स  
कर्म ॥ अष्टमं कवचं मध्यं स्नादेवं भेदाद्यकं भवेत् ॥ ॥ अन्वार्थः ॥ उक्तवर्णो रेफः जीवो हकारः निगमस्वर इकारः तत्परस्मिन् वधवी जं कपिलो हकारः स एनं फड  
नं तथा पंचाक्षरः ॥ फडं तं वेदे कावियातेन पंचाक्षरः प्रकृतितेन धर्माया कूर्चं फड् परिकीर्तितं सितितेन कूर्चवधमाया फड् कूर्चं तिकूर्चमाया वधक फड् माया वधक फड् कूर्च  
मयितेन वधमाया फड् कूर्चं द्वितीयं तितेन माया कूर्चवध फड् ॥ अष्टमे त्रिं वधकूर्चमाया फड् ॥ अष्टमे त्रिं वधकूर्चमाया फड् ॥ अष्टमे त्रिं वधकूर्चमाया फड् ॥ अष्टमे त्रिं वधकूर्चमाया फड् ॥  
वर्गं पुनोजयेत् ॥ काललक्षं जपेन्मन्त्रं एवमुक्तेन वर्तना ॥ ध्यानपूजादिकं पूर्ववत् ॥ अक्षरस्य च भेदो मं फट् यन्न तत्र वै ॥ जपेन अक्षरं ज्ञेयं न्यासे सर्वप्रतिष्ठितं ॥ प्रणवं  
तारमेतन्तारं तन्नावहि व ह्यभा ॥ तडुक्तं गांधर्व्यं ॥ प्रणवं सर्वमुद्गत्य तारेन तारेन तथा ॥ तन्नास्त्वहिति मंजो यं दशाक्षरं उदाहृतः ॥ ॥ अथ ध्यानं स्वतंत्रं तंत्रे ॥ वपामावर्णं त्रि  
मयं ॥ विभुजां करपंकजे ॥ दधानां वरुणं भिर्वरुणं पारुणं ॥ शक्तिभिः स्मरं वदनां स्मरं मौक्तिकं भूषणं ॥ रत्नपाडकयो र्यस्त्रपादास्तु जयुगास्मरेत् ॥ अस्मिन् पूजादि  
कं सर्वं पूर्ववत् ॥ पुरश्चरं तु दशलक्षं जपः ॥ तडुक्तं तत्रैव ॥ वर्णलक्षं जपेद्दीमान् नियमनयथा विधिः ॥ दशांशं तु हुयान् श्री घृताक्षैरुक्तमुष्मकैः ॥ वाग्भवं भुवनेशं प्रण  
वनाम्भं भुवनेशं फड् ॥ तडुक्तं मातृकारणं वै ॥ वाग्भवं कुस्त्रवी जं च तारकं वाग्भवं तथा ॥ हृदी खवाचस्त्रमन्त्रां ते वहि जाया वधिर्मनुः ॥ अष्टाक्षरे मनुः प्रोक्तो देवमातुरनु

राम  
१६

रम ॥ पंचांगमस्मं च वीजं प्रकल्पयेत् ॥ अष्टाक्षरी स्मरं स्वकृतं कृत्यो भवेत्ततः ॥ ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् समाचरेत् ॥ ॥ मन्त्रस्मृते ॥ प्रणवं सर्वमुद्गत्य  
पुनः पुनः तथैव च ॥ महामभेयं दं द्यात्पुनः प्रावति पदं ततः ॥ माये स्याहेति मंजो यं प्रोक्तः सप्तदशाक्षरः ॥ पूजापूर्ववत् उदिष्टा अर्धे रं चेतुषां धे ॥ जपमस्याश्चरेत्तु सम्युत्त  
कतिनरः ॥ हंसप्रणवं मायावधवी जं कूर्चं हंसः पंचाक्षरी हंसायनामहो दया ॥ ॥ तडुक्तं स्वहृदसं ग्रहे ॥ विववीजं महेष्वा निष्कृतिवीजं ततः परं ॥ विदुसर्गं समायुक्तं वे  
दं ततः पदः क्रमात् ॥ मायास्त्री सर्ववीजां तं हंसवीजमुदाहृतं ॥ स्यात्पञ्चाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा ॥ पंचाक्षरी च विद्या हंसायनामहो दया ॥ केवलं त्वय्यत्नेन तव  
स्तेन युकाक्षितं ॥ अनयोर्जपपूजादीन् पंचाक्षरीयदाचरेत् ॥ ॥ अथ रहस्यपुश्चरं ॥ अथ बाण्यप्रकारेण पुरश्चरं सुच्यते ॥ कुजे वा वा निवा रेचनरमु एउं समा  
हितं मंजो गयेन मिलितं च दनाद्यैर्विशोषतः ॥ निःशियं भूमौ हस्ता र्द्धमानतः कानने वने ॥ तत्र तद्विषे सेरात्रो स हंजं यदि मानतः ॥ स्वीकी प्रजपमन्त्रं स भवेत्कल्पपाद  
पः ॥ अथ बाण्यप्रकारेण पुरश्चरं सुच्यते ॥ अष्टम्यां च चतुर्दशो यशयो र्भयोरपि ॥ सूर्यो दयं समारयथा वत्सूर्यो दयानरं ॥ तावत्प्रानि एतं क सर्वसिद्धिं श्वरे भवेत् ॥  
अथ बाण्यप्रकारेण पुरश्चरं सुच्यते ॥ शरत्काले च तु र्थादिनं वम्यन् विरोषतः भक्तिः पूजयित्वा तु रात्रा तावत्सहस्रकं ॥ जपे देवाकी विजने केवलं तिमिरालये ॥ अष्टम्या  
नवम्या नंदपदासरो भवेत् ॥ मुरउमाता तन्त्रे ॥ कृष्णवर्मा समारभ्या वत्सूर्यो दयानरं ॥ सहस्रसंख्या जपेत्तु पुरश्चरं सुच्यते ॥ कृष्णां चतुर्दशीं प्राप्य नव  
म्यन्तं महोत्सवे ॥ अष्टमी नवमी रात्रौ पूजां कुर्याद्विशोषतः ॥ दशायां पारशं कुर्यात्स्वामी सादिसंयुतं ॥ चतुर्दशीं जपेद्विद्यां भक्तिभावपरायणः ॥ चतुर्दशीं समाप्य वा  
वदत्या चतुर्दशी ॥ यावज्जपेन देवेशि पुरश्चरं सुच्यते ॥ ॥ अथ वीरसाधने ॥ तडुक्तं वीरतंत्रे ॥ अष्टम्यां च चतुर्दशीं यशयो र्भयोरपि ॥ कृष्णपक्षे विरोषेण साधये  
द्दीरसाधनं ॥ तत्सार्द्धं पृथगेया मे गते च सुरसुन्दरि ॥ शर्वचापि चितां वापि नीत्वा गत्वा यथासुखं ॥ साधयत्स्वहितं मंजीमन् ध्यानपराश्रयिः ॥ भयं नैव कर्त्तव्यं हास्यं त  
त्र विवर्जयेत् ॥ चतुर्दशीं री शेत मंत्रमेव समप्यसेत् ॥ अथ पूजाप्रयं ॥ सामिमान् उडं द्वागं सुरपायसपिष्टकं ॥ नामा फलं च मैवं शं स्वस्वकृत्योक्तसाधिकं ॥ चितास्था



卷一

तथाव चित्तमधेन तो दया हस्तिवयमनुनमं ॥ कालत्रिमहाकालिकालिके घोरनिखने ॥ गृहशे मं वलिमातर्देहि मे सिद्धिमुत्तमं ॥ कासिका ये वलिंदत्वा भूतनाथाय दाययेत् ॥ हाहा  
ने भूतनाथा ने इमशानाधियो नाथि ॥ प्रणवायेन मनुनादायये हस्तिमुत्तमं ॥ हाहा ने सर्वगणनाथाने चाधिपायेत् ॥ इमशाने मस्तके दत्वा र्ववक्षसमुद्धरेत् ॥ तारणे  
न वलिंदत्वा च न गये न मुद्धरि ॥ अस्थि संघोषणं कृत्वा पीतवस्त्रं नमो नमः ॥ भूजो वावटपत्रे वातत्रयी ठमनुं न्यसेत् ॥ पीठमास्तीर्य तस्मिन् वैवक्षवी रासनस्ततः ॥ वीर्यवति  
न देवेशि रक्षां दिक्षु प्रकल्पयेत् ॥ ॥ अस्वार्थः ॥ भूर्जपत्रादौ न नक्त्योक्तपीठं मुं न्यसेत् ॥ पीठं मां स्तीर्य ॥ मन्त्रं लिखित्वा तत्र व्याघ्रचर्मो दिपीठमास्तीर्य तत्र वीरसन  
क्रमेणोपतिष्ठ्य वीरार्दनमंत्ररक्षां कुर्यात् ॥ वीरार्दनमंत्रस्तु ॥ हूं हूं हूं हूं कालिके घोरदंष्ट्रे प्रवरणे चरणनाथिके दानवान् दारय हन हन वावहा शिरे महाविघ्नं छेदय छेदय स्वाहा हूं  
फट् ॥ अनेन मंत्रितं लोखं दशदिक्षु विनिक्षिपेत् ॥ नमधे भैरवो देवी न विघ्नैः परिभूतले ॥ कूर्चद्वयं ततो देवि मायायुग्मं ततः परं ॥ कालिके घोरदंष्ट्रे च प्रवरणे चरणनाथिके दानवान्  
दारय हन हन तिष्ठितं ततः ॥ वावहा शिरे महाविघ्नं छेदयेदित्यंततः ॥ छिन्ना नो बर्मशास्त्रानो वीरार्दनमनुनमः ॥ यदि प्रमादा देवेशि साधको भयविह्वलः ॥ ततस्तैस्तैः सुहृद्भिर्  
रक्षितो नातिभूयते ॥ क्षिप्वा कसितवाद्यो ह भूतैर्वर्तिका निर्मित ॥ तदुपरि दीपं संस्थाप्य देवस्त्रेभ्यो नम इति मंत्रेण संपूज्य अधश्च कुलदीपकं लिखेत् ॥ तथा च अर्कं तु सित  
वाद्यालभूले निर्मितवर्तिकां ॥ प्रदीपंतत्र संस्थाप्य अस्त्रंतत्र प्रजयेत् ॥ ते तस्मिन् महादीपविघ्नैश्च परिभूयते ॥ तदधश्चास्त्रमंत्रेण निखने कुलदीपकान् ॥ ततस्तनक्त्यो  
क्तभूते शुद्धादिन्यासजालं विधाय इष्टदेवतां संपूज्य संकल्प्य जपेत् ॥ संकल्पस्तु ॥ ॐ अयेत्यादि अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवदाम्नी अमुकमंत्रसिद्धिकामः अमुकमस्या  
मुकसंख्यजपमहं करिष्ये ॥ इति संकल्पदेवतां ध्यायन् मंत्रं जपेत् ॥ तथा च कल्पविधानेन भूतशुद्धादिकं वरेत् ॥ यो हा वाता रं कं वापि विन्यसेत् पूजयेत् ततः ॥ मंत्रध्यानपरो भू  
त्वा जपेत् तत्र मनन्यधीः ॥ जपनियमस्तु ॥ एकाक्षरं यदि भवेदिकसहस्रं ततो जपेत् ॥ द्वाक्षरं सहस्रं त्र्यक्षरं वायुता र्चकं ॥ अतः परं तु मंत्रं जोगजो नरसहस्रकं ॥ निष्ठा  
या ग्वासमारभ्य उदयान्तं समाचरेत् ॥ गजो नरस्तु अक्षो नरं सह सह ॥ अक्षं कर्णे नेत्रे वक्षो रावेष्टयेत् ॥ ततो र्ध्वं त्रिपर्यांतं यदि किंचिन्न लभ्यते ॥ तदा जय दुर्गाक्ष मनुनाते











[illegible]

यगमिनि यमः पुरःसरमित्यर्थः॥ ननु त्याग नियमः॥ अथ संगादनौ विज्ञादनावान इति दर्शनात्॥ ॥ अथ प्रयोगः॥ राजद्वारे तथा रत्ने सभा र्जा गोत्र संसदि विवादे वम  
हरे वसं गाने या नु संकटे॥ नौ कायां विधिने नाधि युते वयसने तथा॥ ग्रामहो ह्वैर विदे सिं ह व्याधादिसंकटे॥ स्मरण देव मंत्र स्प सर्व वैरि दुतं भवेत्॥ तत्सर्वे न स्प निशि  
प्रस र्थे रो वत ने यथा॥ तथा स दो विष्टे ग रणे श्चानं य क्षरं जे न धी मता॥ आर धितः सो प हारैः सम्य गिष्ट फल प्रदः॥ एवं कृत्वा व्यवस्था तु तद्धने श्वर ती गतः॥ अथा मार्ग  
समिद्धो मे सो मा न्द रा य ते कृते॥ अष्टोत्तर शतै र्मंत्रो अभि मंत्रा भि मंत्रिते॥ तथा वान र स्थि स मुद्रुतं की लं मंत्रा भि मंत्रिते॥ लिखने मंदि रे य स्प भवे दुच्चा टनं परं॥ अथ वी  
थी ख ले य स्प कृत्वा वि कय तां र र्ते॥ मानुषा स्थि स मुद्रुतं की लं मंत्रा भि मन्त्रिते॥ लिखने मंदि रे य स्प मर रं त स्प निश्चितं॥ उच्छेते भु भवे छानि मिति सर्व स्प सम्म तां य स्प  
तां ज्ञे मंत्रं स र्ग म व ल गो भवेत्॥ पंच स ह स्र हो मे न उ द ह स्र व रं ध्रि यं॥ स ह स्र द श हो मे न राजा स खो व शो भवेत्॥ तथा ज्ञापे न रं जै व द्धिल क्ष रं ज ये कृ यः॥ दश त क्षे रा  
यं व र्धे त स्प व स र्व द॥ अभि म्ना दि म ह्म सिद्धिः कोटि जा या न्न सं हा यः॥ खे च रे त्वं भवे त्ति तं स र्ग त लं ज्ञा य ते॥ मंत्रं लिखित्वा शि र सि क रं ठ वा वा र ये आदि॥ सो भा  
मं स र्व र का द भवे त् स्प मु नि स्थितं॥ इत्यु च्छिष्ट ग रणे वाः॥ ॥ अथ धन दामंत्रः॥ तत्तूर्यं वि नु ना यु क्तं ल क्ष्मी बी जं स वि नु कं॥ ल क्ष्मी बी जं त तो दे वि स म्बो ध्या च र ति प्रिया॥ स्वा  
हं तो म नु र्वा ता तो मंत्र र जो न मो न मः॥ ॥ तं जान रे॥ तत्तूर्यं वि नु सं यु क्तं ल क्ष्मी प्र ण व र्ध वा मा या बी जं स मु द्रु त्व सं बो ध्या च र ति प्रिया॥ व रि जा या व धिः प्रो क्तः॥  
मंत्रं ज्ञो त मो न मो न ल क्ष्मी प्र ण वं श्री बी जं कु वे रं नु म तो यं मंत्रः॥ अथ पू ष्ठा प्र योगः॥ प्रातः कृत्वा दि भू त शुद्धि प्रा णा या मो कृत्वा म्र व्या दि न्या सं कु र्था त्॥ त श था शि र सि  
कु वे रं व ये न मः॥ सु रे षं ति छ न्द से न मः॥ हृदि ध न द्वा ये दे व ता ये न मः॥ व्रतः करं ग न्या से॥ हूं अं गु ष्ठा भ्यां न मः इत्या दिना॥ ॥ ततो ध्यानं॥ कुं कु मो द र ग र्भा नो किं वि शो  
वन बा हि नो॥ मृ र्णा ल को म ल क्षु जां के क्ष रं ग द ह धितं॥ तु ला को टि प रि ज्ञो तथा द य म द्रु या न्त्रितं॥ भा रि का हार मु कु द कु र उ ला दि वि भू षितां॥ नी लो त्प ल द शं किं वि नु य कु  
च बि र जितां॥ करं भां ध्या म् क म लं र क्त व र्णां ग रा भि र्णी॥ हे म वा का र म ध्या र्त्वा र त्त सं हा स नो प रि॥ ध्या ये क त्प त रो र्ध ले दे बी तां ध न या यिकां॥ एवं ध्या त्वा मा न सैः संपू ज्य



राम  
१०३

रं प्रार्थय न तस्मादेव विहरेत्तु यथा सुखं । नान्यदेवार्चनं स्त्रानं प्रणवोच्चारणं न तु ॥ वस्त्रांचलेन दन्तानां धारणं रवणेन वा । एत्रिवासेन मुंवेत्तु न शुचिः स्यात्कदाचन । एवं  
कृते प्रयत्नेन ज्ञात्वा गुरुमुखात्तु धीः । मासैकेन कवीन्द्रस्यादिमासेनैव ईश्वरः ॥ त्रिभिर्मासैर्भवेन्मत्पः सर्वज्ञास्त्रविशारदः । पुत्रार्थं तभते पुत्रं धनार्थं तभते धनं आयु  
रारोग्यविभवार्थं त्रिमासानवापु आतु ॥ ॥ अथ ध्यानं ॥ शशधरमिवेशुर्भ्रुवङ्गपुष्टो गवाणि सुहृद्विरभति शान्तं मे च वडं कुमारं । पथतरवरमोक्षं पद्मपत्राभ्रतामं  
कुसुमिदहनदधामं जुघोर्षनमामि ॥ सर्वसिद्धिप्रदायेति पुष्पं दद्याद्विशेषतः । कुन्दपुष्पं समादाय भैरवान् पूजयेत्ततः ॥ असितगोहृहृश्वैव क्रोधउन्मत्तसंज्ञकः । कपासी  
भीषणश्चैव संहारश्चाष्टमः स्मृतः ॥ ततो ध्यायादिकं दत्त्वा प्रसूनानि विसर्जयेत् । तैः पुष्पैः पूजयेद्दक्षो यक्षिणीश्च विशेषतः ॥ सुरादि सुन्दरी चैव मनोहारिरायननारं । क  
नकावती तथा कामेश्वरी इति कार्ये ध ॥ पद्मिनी च नदी चैव अनुरागिरामननारं । पूजायता सुयोगिन्यो हृदये रवातदनंतरं ॥ एवं संपूजयेद्देवेशं लक्ष्मं कुंजमेतत्तु । घृता  
मंजुपुष्पैश्च एकदशशतानि वा ॥ जुहुयादधिते बभौ कान्तारे पितृवेदमनि । एवं सिद्धं मनुर्मन्त्री महाबो गीश्वरो भवेत् ॥ ॥ अथा कुकुटे श्वरतंत्रे ॥ मेरुपृष्ठे सु  
खासी जं देवदेवं जगद्गुरुं । शंकरं परिषष्टपार्वतीपरमेश्वरं ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वज्ञाश्चागमादिषु । वांछितां प्रदं लोकैर्मंजुघोषं जवीहि मे वि  
शेषतो हि जज्ञा किं कवित्वपदं नृणां । सर्वकर्मप्रदं चैव नमः सिद्धिप्रदं नृणां ॥ भक्तानां कामदं सन्त्रं कल्पहृक्षमिवापरं ॥ ॥ श्रीशंकर उवाच ॥ श्रणु देवी महाम  
न्दसाधका नं सुरबा बहं । यत्ज्ञात्वा जडधीः प्रीयो वाचस्पति समो भवेत् ॥ अंगन्यासकरण्या सबहिन्याससमन्वितं ॥ जपार्पसिद्धिप्रदं मंत्रं विना होमार्चनादिभिः । जीय  
त्वा ज्ञापयेत्वा धिसाधको विधिपूर्वकं । सर्वज्ञत्वमवाप्नोति सत्यं सत्यं विपावति । कार्त्तिकेयुः पुत्रं याचना वराक्षं जपेन्मनुं । सर्वज्ञास्त्रेषु सोऽप्युच्चैर्हृदस्थति समो भवेत्  
॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ कोप्यत्रापि त्रयि श्वरः पूज्यते कात्र देवता । ध्यायः को वा त्र तत्सर्वं ब्रूहि मे भक्तवत्सल ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ तद्दृष्टारण्यको नाम त्रयिविशारद  
छन्द एव व । स एव मंजुघोषारवो भक्तिदोनेन मुक्तिदः । ध्यात्वा भैरवरूपेण जपेन्मन्त्रं मन्त्रधीः ॥ तस्मिन् मुक्तिप्रदो नाप्रकार्य विचारणा । ध्यानं तत्र प्रवक्ष्यामि भैरवस्य











शिबं.  
१०८

[illegible]

शमः  
१०८

५ मुक्ता कानिनिभां देविं ज्योत्स्नां जातविकाशिनीं ॥ ५

[illegible]



शिव-

904

[illegible]

सम-  
१०६

[illegible]







[illegible]

गुरु  
१११

भिक्षुकेण भुञ्जते अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥ अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥ अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥  
 दधविनाशनः ॥ स्मरन् गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥ अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥ अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥  
 न्यासं कुर्वीत ॥ तत्र ध्यात्वा हृदयस्थेन नमः पुरे पंक्तिं दत्तेन नमः हृदि प्रकीर्त्तय देवतायेन नमः ॥ गुह्येऽनमः प्रादयोः स्वाहा शक्तये नमः ॥ ततः करं गन्यासः ॥ ज्व  
 लमहमति प्राहो अंगुष्ठाः ॥ गंगरुद्रदूडामणे स्वाहा तर्जनीभ्यां गुरुद्विषि मध्यमाभ्यां बभ्रुगुरुद्विषु जनश्रद्धे देन रविडामय रविमर्दय रत्नाह अनामिकाभ्यां  
 ह्रस्वगुरुद्विषु वरसर्वा विषयभीषय रसर्वदहरभस्मीकुरु स्वाहा कतिक्ताभ्यां फट् ॥ एवं ज्वलमहमति स्वाहा हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ततः करद्वयो गुह्यादिकनिष्ठा  
 नां गुह्यमंत्रवर्णी नूविन्यास्य पादकटिहृदयवह्नू मूर्द्धं सुर्मंत्रवर्णानू विन्यासेत् ॥ ॥ ततो ध्यानं ॥ वर्णानो वह्नियुग्माक्षरकमलगते पंचभूताः श्वरं कृष्णकल्पं फ  
 लोन्मैरनयवरकरं पद्मनेत्रं सुवक्त्रं ॥ त्वष्टा हि देदितुं स्मरदखिलविषयैः प्रणामाभूतं प्राणश्लेषा स्त्रीवेदी तन्ममृतमये पक्षिराजं भजेहं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः  
 वाक्स्वयं यनादिवैष्णवोक्तपीठमन्त्रं पीठं सोमं जपु न ध्यात्वा वाहरे कद्वयद्वंद्वकारमभ्यस्थं क्षकारेकारविन्दात्मकबीजमुक्तं करिं कंसुरद्वंद्वं कं केशरेषु कचटम  
 मशलाद्यं युक्ताष्टदले मातृकायत्रयक्षिराजं पूजयेत् ॥ तत्रांगैः प्रथमाररणं अनन्तवासुकी तक्षक कर्कट कपल महापद्म शंख महापाल कुलिका खनागे ध्विती  
 व्यावरणं इन्द्रादिं स्तुती व्यावरणं ॥ अथ पुरश्चरारणं पंचलक्ष जपः ॥ अथ वा पुरश्चरारणार्थं मूलमयुतं प्रत्येकमक्षरसंख्यं मालामंत्रं जपेत् ॥ घृतांगैः कृष्णपुष्पैर्दशोशो  
 मालामंत्रं स्थूयते ॥ उन्मो भगवते गुरुद्वयं काला नववर्णय एजे हि कालानललो जिह्वा यपातय रमो हय रडा वय रध्रमय रहन रदहर पच र ह्रस्व रत्नाह  
 पीठं मध्ये तत्रोत्पन्नपूर्वोक्तमातृकाक्षरं यत्तत्तत्कं चेत्ये तद्वि विन्यास्य पद्मे दत्तं संस्पृश्य दक्षस्य मूर्द्धि वक्त्रहृदयेनाभिपूरं हं हं इति जीतवतुष्टयममृतप्रीवि  
 शेति विन्यास्य दक्षिणं सउपरि त्रिकान्तबहुसुदं गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥ अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥ अथ गच्छेत्तस्मिन्नेव परमश्रीर्भविष्यति ॥ ॥



...समुत्थाय विरंजीवेत् ॥ उन्ने भगवतं गच्छाय सहे उरुपायपर्वशिखरकाररूपाय सहे रसो वयं चालयति विषयविषमप्यमृतं बाह्यरसद  
 ...मिमं प्रजापत्यामिस्वाहा नमः ॥ नलन ... अनेन गरुडं संजेण मंत्री गरुडो रूपा अभिमंत्रितं स्थावरविषं भक्षितमप्यमृतं भवति कि  
 ...मुत अनन्यनादिकं इति गरुडं संजः ॥ अथ ... सुवर्णं वने मं वनागारे नाग भीषणं ॥ जितान् कं विचारिन् अजितं विश्वरूपिणं ॥ गरुडं त्वं वज्रेण  
 ...हं कथय नमः ॥ द्वादसे तानि नामानि गरुडं ... यः पठेत् तदा ह स्थायस्माने वा शयने पि वा ॥ विषं नात्र मते तस्य न च हिंसति हिंसकाः ॥ संग्रामे व्यवहारे च वि  
 ...उत्पत्त्या जायते ॥ वनं नालुकि सा शोते यात्रा योसि ... ॥ इति गरुडस्तोत्रं समाप्तं ॥ ॥ अथ हनुमत्कृतं ॥ देवुवाच ॥ सौमिनि गानि पद्यानि शास्त्रानि वै  
 ...वानि वा साधनानि न सौमिनि ॥ साधनानि यानि तानि च ॥ श्रुतानि देवदेवानि त्वं ह कुनिः सृतानि च ॥ किं विद्वन्नु देवानां साधनं यदिकं भातं ॥ ॥ शंकर उवाच ॥ अरु  
 ...देवि प्रवक्ष्यामि साधनानां वारं सा हनुमत्साधनं पुराणं महापातकनाशनं ॥ एतदुत्तमं लोके शीघ्रं सिद्धि करं परं ॥ जपे यस्य प्रसादे न लोकत्रयजितो भवत् ॥ तत्साधनं विधिं  
 ...तस्मै ह स्था सिद्धि करं दुर्गा विद्यासकं हनुमते नमः ॥ रुद्रात्मकाय कवचं कृदिति दा दद्यात् ॥ एतन्मन्त्रं समारब्ध्या तं गोपनीयं प्रयत्नः ॥ तव स्त्रे हे न भक्त्या च दा सो स्मिन्  
 ...वसुधै ॥ एतन्मन्त्रं मर्जनाय दत्तं हरिणा मुदा ॥ जपेन साधनं कृत्वा जितं सर्वं वरं ॥ नदी कुले विष्णुगे हे तिर्जने पर्वते वने ॥ एकाग्रचित्तमादाय साधयेत् साधनं महत् ॥ ॥  
 ...ध्यानमाह ॥ महसै त्वं सदा यथा धावनं वा वरां प्रति ॥ तिष्ठति हरि उद्ये घोरा रवं समुत्पन्नं ॥ लोधारका रुरां रक्तं रौद्रं का तानमोपसं ॥ ज्वलनग्नि समं न जं कोटि स  
 ...र्ण समप्रभं ॥ अंगदा दोर्म हारी वै किं तं ह प्ररूपिणं ॥ एवं कृते हनुमन्तं ध्यात्वा यः ॥ तं जपेत् साधनं स तं ते कथितं मया ॥ ध्याने कस्य जतः पुंसां सिद्धिरे व न संशयः  
 ...प्रातर्गतानदी तीरे उभविश कुशासने ॥ प्राणायामं वदं गच्छेत् स कलं वरेत् ॥ पुष्पां जल्पकं दत्वा ध्यात्वा एमं समीतकं ॥ तामुपाजे ततः पत्रं मध्यं त्रं संकेतारं ॥ रक्तं चंद  
 ...न घृतेन लिखेत् संपातकं ॥ कर्णिकाया लिखेत् तत्र तत्रावाक्यं कपिप्रभुं ॥ कर्णिकाया हनुमंतं ध्यात्वा आदि के ततः ॥ गंधपुष्पादि कं वै वने वंदेत् स तं वतः ॥ सुप्रविं लक्ष्म

गुरु  
 ११२

...हं वैव तोग दं न लनीलकं ॥ जास्व वंदं वकुमुदं केशरिणं दले दले ॥ पूर्वादि क्रमतो देवी पूजयेत् न ध्वज नैः ॥ धवनं चो जनां वैव पूजयेत् दक्षवामतः ॥ दत्तात्रेय कपि भोधि मु  
 ...ध्यां जल्पकं ततः ॥ ध्यात्वा जपे मंत्रं एतं लक्ष्म्या वतु साधकः ॥ लक्ष्म्य न दिकं संप्राप्य कुर्यात् पूजनं महत् ॥ एकाग्रचित्तमनसा तस्मिन् पवन न नन्दने ॥ दिवा एतौ जपे कु  
 ...र्यात् तया वत्सं दर्शनं भवेत् ॥ सुहृत् साधकं मत्वा निशीथे मवनात्मजं सुप्रसन्नस्ततो भूत्वा प्रयातिसाधकाय तः ॥ यथेप्सित वरं दत्त्वा साधकाय कपिप्रभोः ॥ वरं ल  
 ...वा सविके द्यो विहरे स तनः सुखैः ॥ एतद्वि साधनं पुराण देवानां मयि दुर्लभं ॥ तव स्त्रे हात्त मोरब्ध्या तं भक्ता सि मयि पार्वति ॥ इति गरुडं तं देवी श्वर सन्वा दे हनुमत्क  
 ...यं समाप्तं ॥ ॥ हनुमत् साति गुह्यं लिख्यते वीर साधनं ॥ ज्ञासे मूर्त्ते उथा य रुतमित्य क्रियो धिजः ॥ गत्वा नदी ततः स्नात्वा तीर्थमावाह्य वाष्टधा ॥ मूलं मंत्रं त्रौ  
 ...॥ सां संवेदादित्य संख्यया ॥ ततो वासा परिधाय गंगा तीरे पर्वते चोपविश्य करं गन्धा सौ कुर्यात् ॥ तत्रोत्था हां अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ इत्यादि हां हृदया यन म इत्यादि ॥ ततः प्रा  
 ...णायामः ॥ अकारादिवर्णांनुच्चारन वामना शपुटे स सुं पूरयेत् ॥ पंचवर्णांनुच्चारन कुम्भयेत् ॥ यकारादिवर्णांनुच्चारन रेवयेत् ॥ एवं वारत्रयं कृत्वा मंत्रं वरं रक्त्वा  
 ...संकुर्यात् ॥ ॥ ततो जायेत् ॥ ध्यायेद्गुरुं हनुमंतं ॥ यि कोटि समन्वितं ॥ धावनं ए वरां जेतुं दृष्ट्वा सत्वरमुत्थितं ॥ तस्मै वरं वमहा वीरं पतितं रण भूतले ॥ मुहं चक्रो  
 ...मुतात्मा गृहीत्वा गुह्यं वतं ॥ हाहाकारैः सदैवै श्वकस्य यन्तं जगत्रयं ॥ आब्रुहे च समव्याप्य कृत्वा भीमं कलेवरं ॥ एवं ध्यात्वा स हृत्तं जपेत् ॥ अस्य मंत्रस्य स्ववीजं  
 ...पूर्वमुच्चार्य मवनं च ततो वदेत् ॥ नन्दनं वततो देयं ॥ तं न लपिये ॥ दशार्णो यं मनुः प्रोक्तो न एरण सुरयादयः ॥ सप्तदिव से म हाभयं दत्वा त्रि भागे द्यो या सुनि  
 ...स सुनि वत मा गच्छति यदिसाधको मयांतरि ॥ तं वरं प्राप्नोति ॥ विद्यां वपि धनं वापि रज्यं वा शत्रु नियहं ॥ तक्षणा देवमाप्नोति सत्यं सत्यं सुनिश्चितं ॥ इति  
 ...हनुमत्कृतं ॥ ॥ अथ क्षेत्रपाल मंत्रः ॥ सवर्णं मिति वी ॥ क्षेत्रपाला य इत्युपेत न न मोन मंत्रः ॥ वर्णं न मो विदुः पुक्तं क्षेत्रपाला य हनुमन्तः ॥ तार श्वर वरणा  
 ...यं क्षेत्रपाला य इति रितः ॥ अस्या पूजा पयोगः ॥ सात रुतः ॥ यः पूजा यामानं विधाय धर्मादिकल्पित विनस्पत्तयादि या संकुर्यात् ॥ ब्रह्मसमिर्गा यत्री रुद्रः क्षेत्रपाला



गुरु  
११३

देवदेवमूर्तिनसेनथापुरा। सत्पादिपंचकृत्वा साक्षात्किं वोजपुरःसरं॥ वकारस्त्वयन्वाद्यमीशानादिपुत्रो जयेत्॥ ॥ ततः करंगन्यासो॥ तद्यथा ईहो वाँ अंगुष्ठा  
भ्यां नमः॥ ईहो वाँ तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ ईहो वाँ मध्यमाभ्यां ववह॥ ईहो वाँ अनामिकाभ्यां हूं॥ ईहो वाँ कनिष्ठाभ्यां वौषट्॥ ईहः करतलपृष्ठाभ्यां फट्॥ एवं हों वाँ हृदयाय नमः  
इत्यादि॥ मदीर्घयुक्तेन वीजद्वयेन कुर्यात्॥ ॥ तथा वनिबंधे॥ मदीर्घयुक्तया शक्तावधारेण ववस्वभा। अंगानि यानि युक्तानि प्रणवाः प्राणिकल्पयेत्॥ ॥ ततो ध्यानं॥  
तस्य ध्यानं विधाप्य कं सात्विकादिपुर्भेदतः॥ वदेवातं स्फुरिकसदृशं कुंडलौ प्रसि वक्रं दिवा कलौ नवमणिमयैः किंकिनी नूपुराद्यैः। दी प्राकारं विशदवश नं सुप्रसन्नं त्रि  
नेत्रं हस्ताभ्यां बहु क मणिर्गोभूतदण्डो दधानं॥ ॥ राजसंघा ॥ उद्युक्तास्तरसंनिभं त्रिनयनं रक्तगणगासुजं स्मेरस्यंदनं कपालमभयं भूतं दधानं करैः  
नीलम्रीचमुदारभूषणशतं कीर्तं शुचूडो ज्वलं वधुकारुणवाससं भयहं देवं सदाभावयेत्॥ ॥ ताम संतु ॥ ध्यायेन्नीलोदिकान्तं वाशिसकलधरं मुण्डमा  
त्रं सहेतं दिग्बलं पिंगलाक्षं डमरुमथ भूतिं रवद्रुलाभयानि नागं घंटा कपालं करसरं सरुहैर्विश्रुतं भीमदं कुं सर्पा कल्पे त्रिनेत्रं मणिप्रख विलसत्  
किंकिनी नूपुरा ॥ इति ध्यानं॥ सात्विक ध्यानमोरजा तपमृषु विनाशनं॥ आयुरग्रेष्वज्जनमपवर्गफलप्रदं॥ राजसं ध्यानं भारवा तं सर्वकामार्थसिद्धिदं॥ ताम संशु  
शमनं रुवाभूतगदायहं॥ एवं ध्यात्वा ज्ञानं सैः संपूज्य शंखध्यायनं कुर्यात्॥ अस्य पूजायं त्रैधर्माधर्मादिभिः हृत्पृष्ठापं कजशोभिते॥ मद्रकोरणं तस्त्रिकोणस्थे व्यो  
मयंकजशोभिते॥ ततः पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिकं कुर्यात्॥ यथा मूलादिसद्यो जातमेतरेण वाहनं मूलादिमूलादितामदेवेन स्थापनं मूलेन सान्निध्यं अघोरेण संनिधौ भवं  
मघरुमेणो निमुद्राप्रदर्शनं ईशानेन वन्दनमिति विधेयः॥ ततः करिणकायां चतुर्दिक्षु कोरणेषु ईशानादीन् पूजयेत्॥ ततो व्योमयंकजदलेषु असितां गादीन् भैरवान्  
पूजयेत्॥ मद्रकोरणेषु पूर्वादिहों वाँ हृदयाय नमः॥ इत्यादि नवदं गानि संपूज्य पूर्वादितः डाकिनी राकिनी साकिणी हाकिनी मलिनी देवीपुत्रान् पूजयेत्॥ उमापुत्रान् रुद्रपुत्रा  
न् मातृपुत्रान् दक्षिणतो जयेत्॥ उर्ध्वं उर्ध्वमुखी पुत्रान् अधोमुखी पुत्रान् यजेत्॥ तद्वहिः अष्टपत्रेषु लोकेशान् वटुकपुत्रान् यजेत्॥ तद्वहिः पूर्ववलाणी पु



१९४

[illegible]



३३३  
५५५